
This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

<https://books.google.com>

University Library

55956443

Library of

Princeton University.

Gift of Charles Carroll Morison
Cushman Fund

BIBLIOTECA CATALANA

DIRIGIDA PER EN M. AGUILO Y FUSTER.

RECULL
DE
EXIMPLIS E MIRACLES

GESTES E FAULES

ordenades per

A. B. C.

tretes de un manuscrit en pergami del començament
del segle xv,
ara per primera volta estampades.

VOLUM II

BARCELONA

LLIBRERIA D'ALVAR VERDAGUER

Rambla del Mig, 5, enfront del Liceo

M.DCCC.LXXIII · M.CM.IV

BIBLIOTECA CATALANA.

RECULL DE EXIMPLIS

RECUll
de
EXIMPLIS

E MIRACLES, GESTES
E FAULES

e altres ligendes ordenades per
A-B-C

treces de un manuscrit en pergami del
començament del segle xv,
ara per primera volta estampades
baix la direccio d'en

Marian Aguilo y Fuster

VOL. II

BARCELONA

ANY M.DCOC.LXXXI

BARCELONA

Llibrería d'Alvar Verdaguer, Rambla del Mig, n.º 5.

**En les Estampes de Celestí Verdaguer y de Fidel Giró
de Barcelona.**

RECULL DE EXIMPLIS

E MIRACLES, GESTES E FAULES

e altres ligendes ordenades per A-B-C,
tretes de un manuscrit en pergami
del començament del fegle XV,
ara per primera volta
estampades.

II.

☞ Comença aquest segon e darrer volum
del present Legendari ab los eximplis e mi-
racles que comencen per L.

L.

CCCLXXIII — *Eximpli de la gran compaciencia de lagremes que continuament habitaua en labat Arceni, e del poch dormir que ell feya.*

¶ LABOR.

LABAT Arceni continuament tota la sua vida treballaua de la sua persona per no estar ocios, e portaua un drap en lo si per exugarfe les lagremes que dels uylls li exien, car continuament ploraua per gran contricció e deuocio, e tota la nit ploraua contemplant; e per lo mati en lalba, tot cançat e las, deya al son: Vine, feruent mal, e adurmem un petit. E axí dormia assegut molt poch, e tenstost leuauas, e deya: Bastali al monge que dorma

(RECAP)

folà una hora entre nit e die si vol esser pugnador per la amor de Deu.

CCCLXXIV. — *Eximpli con langel aparech a un hermita qui tenia la sua cella luyñ de la aygua.*

¶ LABOREM in presenti Deus reddit in futurum.

UN hermita tenia la sua cella molt luyñ de la aygua. E un die axi con' portaua laygua a la cella se canfa en lo cami, e affigues, e dix a si matex: Quem aprofita venir per aquesta aygua ab ten gran treball, podent mudar la mia cella prop de la aygua, e ladonchs poria boure a tota ma volentat? Quant aço ach dit, vee un angel qui comptaui los passos que ell daua quesqun jorn per portar laygua. E lermita no conexent que fos angel dix li: ¿Qui est tu? E langel li respos: Jo son lo trames per que hages tost guardo de tot lo teu treball. E ladonchs lermita consolat alongua la sua cella de la aygua mes que nò staua cinch millers de passos.

CCCLXXV. — *Eximpli con sent Pau primer hermita no menjaua altra vianda fino lo fruyt de les palmeres.*

¶ LABORARE debet monachus
ut cogitationes malas euadat.

SENT Pau primer hermita staua en un herm molt apartat de poblat; e per no star ocios feya quesqun die certs cabaços de palma, e me-

tiels dins una coua; e al cap del ayn ell traya tots los cabaços que hauia fets aquell any, e cremauals tots; e puy tornauen a fer altres tants. Allo feya ell per scufar los pensaments, e no per vendre los, car les gentes li stauen molt luy, e aquest fant no menjaua sino lo fruyt de les palmeres.

CCOLXXVI. — *Eximpli de la gran e singular compuncio de lagremes que santa Maria de Origen hauia continuement en si pensant en la passio de Jhesuchrist.*

¶ LACRIMARUM habundancia multum valet ad compassionem.

UN die santa Maria de Origen pensant quantes gracies reebe lumanal linatge de nostre senyor Deus, comença a plorar ten fortment que ab les lagremes feya cami e rastre en lo payment de la esgleya, per tal manera que tantes eren les lagremes quella gitaua dels uylls continuament per gran deuocio, que no podia parlar, ne encara guardar la ymatge de Jhesuchrist, ne oyr parlar a altres de la santa passio de Jhesuchrist que no felmortis; e per no plorar tant lexaua de pensar en la santa passio de Jhesuchrist, e pensaua en la sua sancta diuinitat: e axi con cuydaue hauer major remey de les sues lagremes, hauia major occasio de plorar pensant con ten gran Senyor con era Jhesuchrist hauia volgut sofferir e reebre ten grans vituperis e deshonors. E per aquesta raho

ella ploraua molt deuotament, e no podia retenir les lagremes.

CCCLXXVII. — *Eximpli de la gran compuncio de lagremes que santa Maria de Origen ach lo dijous de la Cena.*

¶ LACRIMARUM impetus retineri non potest.

UN dijous de la Cena la dita santa Maria de Origen començasse a turmentar per reuerencia de la passio de Jhesuchrist, e faent oracio ab plors e ab grans sanglots, un preuere de la sgleya dix li ab paraules aspres que fees oracio callant. Ella sabent que no podia retenir les lagremes isques de la sgleya, e apartada en un loch secret feu oracio a Jhesuchrist, que mostras al dit clergue que no es en la persona retenir les lagremes quant plora per deuocio. E aquell die dient lo dit clergue missa, plora ten fortment que no solament los corporals, mas los draps qui stauen en laltar regua ab les sues lagremes; encara que ell sesforças de retenir les lagremes nou podia fer. E dita que ach la missa lo clergue s'en vench a la dita santa Maria, e comptali les lagremes que li eren vengudes mentre deya la missa; e la dita santa li respos: Ara almeyns hauets prouat en vos matex que no es en la persona retenir les lagremes, specialment si la persona plora per deuocio.

CCCLXXVIII. — *Eximpli de un maluat princep, la anima del qual fon dampnada.*

¶ LANGRAVIUS.

UN gran princep volent se morir dix a sos cauallers que con sos mort que li vestissen l'abit de la orde de Cistell, e no abans. E quant son mort los dits cauallers feren ho axi. E un dels dits cauallers escarnint lo dit princep, dix con li hagueren vestit lo dit abit: Aquest nostre senyor molt es virtuos en guardar la regla dels frares, car tro are son molt bon caualler, e ara es bon monge; car veig que ben garde scilenci, que veig que no parla. E apres son reuelat a un dels dits cauallers que la anima del dit princep son portada denant lo princep dels dimonis, qui staue assegut demunt la boca de un pou; e quant lo dimoni major vee denant si la dita anima, dix: Be sie vengut lo nostre amich. E tentost dona li a boure ab una copa plena de foch per los ulls, e per les orelles, e per lo nas, e per la boca. E apres gitaren la dita anima en lo pou en que seya lo dit princep dels dimonis.

OOCLXXIX.—*Eximpli con un hermita demana a sent Macari per que havia major fam en hermitatge lo die que dejunaua, que no havia quant stava en lo monestir; e la resposta que sent Macari li feu.*

¶ LAUDEM appetunt aliqui de bonis operibus.

UN frare demana a sent Macari per que havia major fam en hermitatge que con stava en lo monestir; e si dejunaua estant en lo monest-

tir una setmana tota continuament, e no hauia fam. E sent Macari respos : Perque en hermitatge no esta negu qui lagotex lo teu dejunar ; e quant staues en lo monestir reebent vanagloria de aquells quit lausejauen lo teu dejunar no hauies tanta fam.

CCCLXXX. — *Miracle e eximpli per quina manera lo cors de sent Steue martir fon portat de Contastinoble en Roma , segons se recompte en la istoria Lombardica.*

¶ LAURENCII martiris.

FREUDOSIA, filla del emperador Teudosio, era endiablada, e aportaren la a la ciutat de Contastinoble al cors de sent Steue martir; e lo diable parla dins lo cors della, e dix no exiria del cors de aquesta si aquest cors de sent Steue que aci es no leuats a la ciutat de Roma. E tentost per manament del Papa e del Emperador los grechs de Contastinoble trameteren e aportaren lo cors de sent Steue martir a Roma, ab entencio que aportassen de Roma a Contastinoble lo cors de sent Lorenç. E con foren a Roma volien portar lo dit cors per soterrar a la sgleya de sent .P., e axi con anauen, sobtosament per volentat de Deu se aturaren que no pogueren anar auant. E lo qui stava dins lo cors de la filla de Teodosi dix : Debades vos treballats, car no vol sent Steue anar mes sino prop lo cors de sent Lorenç. E les gents qui portauen lo dit cors portaren lo a les-

gleya de sent Lorenç, e alli per merits de sent Steue a la dita Teodosia isque lo diable del cors; e lo cors de sent Lorenç giras de costat, e feu loch on poguessen metre lo cors de sent Steue: e ladonchs meteren lo cors de sent Steue en la sepultura de sent Lorenç. E los grechs volgueren pendre lo cors de sent Lorenç per portarlo en Constantinoble; e tentost caygueren smortits en terra, e dins deu dies moriren tots aquells grechs; e fo oyda en aquella hora una veu qui dix: Benaventurada es Roma qui te lo cors de sent Lorenç de Spanya, e lo cors de sent Steue, abdosos en una sepultura.

CCCLXXXI.— *Miracle e exempli de sent Steue martir, qui per sos merits feu salvar una anima de un jutge que era ja condemnada al infern, segons ques recompte en los miracles de la verge Maria.*

¶ **LAURENCIUS** accusat sibi facientes injuriam.

UN jutge de la ciutat de Roma qui hauia nom Steue, per sobornacions e presents que li dauen corrompia moltes sentencies e juys; lo qual jutge contra dret e justícia tolque per a si a la sgleya de sent Steue .iiij. alberchs, e a la sgleya de sent Lorenç un alberch, e a la sgleya de santa Agnes un ort, e tot aço posseya per força e contra tot dret. Sdeuench se que el dit jutge corromput mori, e tentost la sua anima fon leuada denant lo Saluador per oyr lo jutjament. Stant la anima

denant nostre senyor Deus vench sent Lorenç, e donali tres nafres en lo braç; e santa Agnes ab daltres vergens giraren li cara per que no la veessen. E ladonchs lo Saluador del mon dona de sentencia que per tal con hauia pres ço qui no era seu, e hauia venuda la justicia per auaricia, que aquella anima fos mesa en lo loch de Judes lo traydor. E tentost sent Steue, en lo qual lo dit jutge hauia haut singular deuocio en la sua vida, prega a sent Lorenç e a santa Agnes que li perdonassen. E ells fecren ho, e tots ensemps ab la verge Mare de Jhesuchrist recabteren a nostre senyor Deus perdo a la dita anima; e nostre senyor Deus mana que la anima tornas al cors, que visques .xx. dies en los quals fees penitencia; e la verge Maria manali que digues quescun die los salms de *Beati immaculati*. E quant torna la anima al cors aparegueren li en lo braç los tres colps que sent Lorenç li hauia donats, e torna totes les dites cases, e orts, e satisfeu totes les injuries ab gran contricció; e complits los dits .xx. dies ell mori.

CCCLXXXII. — *Miracle que la verge Maria feu a Radigundis emparadriu muller del emparador Enrich, e miracle que sent Lorenç feu a la anima del dit Emparador, segons ques recompte en la historia Lombardica.*

¶ LAURENCIUS se honorantes in necessitate adjuuat.

LEMPARADOR Enrich, e Lemparadriu sa muller qui hauia nom Radrigundis, eren abduy vergens, e per temptacio del diable Lemparador hague suspita que la dita sa muller hagues feta temptacio de son cors ab .j. caualler, per la qual cosa Lemparador la feu anar descalça demont una barra de ferre qui hauia de lonch quinze peus, tota cremant. E con Lemparadriu mes los peus descalços sobre la dita barra dix a altes veus: Con jo james no enfutze lo meu cors del peccat de la carn ab Lemparador mon marit, ne ab negun altre hom, axi tu, senyor Jhesuchrist, me ajuda. E Lemparador per gran vergonya que ach e despler con ella deya que era verge, donali un buffet. E tentost alli son oyda una veu que dix: Sapiens, verge, que la verge Maria te liurara de tot perill e vergonya. E ladonchs Lemparadriu ana descalça per tota la barra de ferre cremant. E apres alsçuns dies mori lo dit Emparador; e un hermita oyi molts diables qui passauen per dauant la sua cella, e obri una petita finestra, e demana a la un dels diables qui eren? e aquell li dix que eren diables qui anauen a la mort del emparador Enrich si porien hauer alcuna part en ell. E lermita conjuralos que tornassen per alli. E con tornaren los dits diables digueren a lermita que no hauien res aprofitat, car nosaltres, digueren ells, metem tots los mals que ell hauia fets en una balança, ey metem la suspita que ell haue haut de sa muller, e en laltra balança los

angels meteren tots los bens quell hauia fets; axí quel pes se decantaua mes a la nostra part: e ladonchs vench aquell rustich e cremat de sent Lorenç, e mes en la balança una olla dor ab dues ances en la balança dels angels, e ladonchs pesa molt mes que la nostra part; e jo, dix lo diable, per despleer quen hagui trenqui la una ança de la dita olla. E los diables aquells deyen olla a un caliç dor molt gran qui hauia dues ances, lo qual caliç lo dit Emparador hauia donat a les- gleya de sent Lorenç de Roma. E apres lo dit hermita fabe con lo dit Emparador era mort en aquella hora que la ança demunt dita del dit calze fera trencada.

CCCLXXXIII.—*Miracle con papa Leo per contrerstar a la temptacio que ach se tolch la sua man, e con la verge Maria ley torna, segons ques recompte en los miracles de la verge Maria.*

¶ LEONIS pape.

PAPA Leo deya missa en la sgleya de sancta Maria la Major en Roma lo die de Pasqua de la Resurreccio, e lo dit Papa de la sua ma combregaua tots aquells qui volien combregar. E entre los altres combrega una dona, e con lach combregada la dona besa li la ma. E tentost lo dit Papa ach temptacio de la carn, e no podent soffrir la dita temptacio ell matex tolgues la ma dins la segrestia, e gitala de sí. E apres tot lo po-

ble stava marauellat, e murmurava con lo Papa no deya e continuava la missa. E ladonchs lo dit sant Papa molt deuotament agenollas faent oracio a la verge Maria, que li recaptas del seu fill perdo de la temptacio que hauia hauda. E la Senyora verge aparech li molt resplendent, e ab les sues mans virtuosas glorificades torna li la ma en lo braç axi sana con james era stada, e mana li que isques a dir missa al poble en laor del seu fill Jhesuchrist. E lo sant Papa ho feu axi, e preycal al poble lo dit miracle.

CCCLXXXIV. — *Miracle con sent Leonart de-liura de preso un caualler de Bretanya, segons ques recompte en la istoria de sent Leonart.*

¶ LEONARDI confessoris.

UN caualler stava pres en Bretanya, e queſcun die molt deuotament acomenauas al dit sent Leonart quel degues desliurar de aquella preso: e a vista de tots los qui alli eren leua les cadenes al dit caualler, e mes les en les mans que les tragues de fora; e pres lo dit caualler per la ma, e traguel de la preso, que negun no ach poder ne força que li contrestas, ans romangueren tots sbalayts e marauellats.

CCCLXXXV. — *Eximpli de un hom qui lexa en son testament un aze a tres fills que hauia.*

¶ LEGATUM male custoditur a multis.

UN hom en son testament lexa un aze a .iiij. fills que hauie, ab tal condicio que queſcu

afanyas ab ell son die, e aquell die li donas que menjar. Sdeuench se que lo fill major pres lase lo primer die, e feu lo molt treballar, e no li dona a menjar, pensant que en laltre die que son germa hauie afanyar ab ell liitaria be a menjar. Quant lo germa segon ach afanyat ab lase lo segon die, no li dona a menjar pensant que son germa major, qui era pus rich que ell, li hauia dat molt be a menjar. E lo terç die lo terç germa per semblant manera se ferui del dit aze, e no li dona a menjar pensant se que sos germans, qui eren majors e pus richs que ell, li haguessen donat prou a menjar: e axi per lo gran treball e no menjar mori laze.

CCCLXXXVI.—*Eximpli marauellos de un leo e de un aze que sent Geroni nodri ab si en un monefir.*

¶ LEO custodiebat asinum.

UN die sent Geronim staua dins son monefir ab los frares, e soptosament veeren entrar un leo qui era rancallos de la una man. Con los frares veeren lo leo, molt spauentats fugiren. E sent Geroni se acostà al leo, e lo leo alça la ma, e mostrala a sent Geronim, en manera ques clamaua a ell. E tentost sent Geronim apella los dits frares, e feu que leuassen la ma al dit leo, e que lin traguessen les spines quey tenia; e axi ho feeren. Quant lo dit leo son garit, staues entre los frares molt mans e suau. E apres sent Geronim

mana al dit leo que ánas, e vengues quescun die ab un ase qui aportaua lenya en lo monestir, e en lo die de les festes que guardas laze al prat. E lo leo un gran temps feu lo manament de sent Geronim. Sdeuenchse un die de festa que laze pexia en lo prat, e guardant lo, lo leo se adormi; e mentre dormia passaren per aquell prat mercaders ab moltes besties carreguades de mercaderia, e lenarensen lo dit ase. Quant lo leo se desperta, e no troba ni vee laze, bramant e adulant ana cercar lo dit ase: e con vee que nol poch atrobar venchsen a la porta del dit monestir molt trist. E quant los freres veeren quel leo era vengut pus tart que no solia, e que no volia entrar en lo monestir, pensaren se que hagues mort e menjat laze, e no li donaren la racio que solien, ans li digueren: Ves, e menge ço quet sobra del ase. E lo dit sent Geronim mana al leo que fees lo offici que feya laze quell hauia perdut. E dalli auant lo leo quescun die portaua una carregua de lenya al monestir, segons que hauia acustumat de portar lo dit ase. E un die los mercaders qui sen hanien amenat laze passaren per un cami, e lo leo quils vee que menauen laze ab molts camells e altres besties, ana a ells bramant, e molt bramament. Los mercaders qui veeren lo leo fugiren, e lo leo mena al dit monestir laze, ab totes les dites besties carregades. E axi con sent Geronim ho veu, feu laors a Jhesuchrist, e dix als freres que donassen a menjar a totes aquelles bes-

ties, e que sperassen la volentat de Deu. E lo leó anaua per tot lo monestir humiliant se a quescun frare en senyal quels demanaua perdo. E apres los dits mercaders vengueren a sent Geronim al dit monestir, e comptaren per quina manera ells sen hauien menat lo dit aze; e donaren de aquelles coses que portauen al dit monestir, e obligaren simatexs e los seus hereus perpetualment de donar certa quantitat quescun ayn al dit monestir.

CCCLXXXVII. — *Miracle con Teobaldo comte de Xampanya laua los peus a nostre senyor Jhesuchrist, per tal con lo dit Senyor pres forma de mesell.*

¶ LEPROSI formam quandoque Christus accepit.

UN comte de Xampanya molt noble, qui hauia nom Teobaldo, visitaua les cases dels mesells ab gran deuocio; e denant la porta del seu castell jaye un mesell en una petita casa; e lo dit comte quescun die passant per alli lauauali los peus, e dauali almoyna. Sdeuenchse que lo mesell mori, e soterrarenlo; e lo dit comte, no sabentho, un die entra en la casa del dit mesell per lauar li los peus, e donar li almoyna segons hauia acustumat, e trobay en loch del mesell nostre saluador Jhesuchrist, al qual lo dit comte laua los peus, e dona almoyna segons hauie acustumat; e cuydant fer lo seruey al mesell lo comte isque de la casa del mesell, e los veyns li digue-

ren que ja hauia .iiij. dies quel mesell era mort e soterrat. E lo comte torna dins la casa per saber si era veritat, e noy troba negun. E ladonchs coneix quel Saluador del mon hauia pres la forma del mesell; per que lo dit comte ab gran deuocio feu laors e gracies a nostre senyor Deus con li hauia plagut quel hagues feruit personalment.

CCCLXXXVIII. — *Miracle de un bisbe qui ab la sua lengua torcaua la pudridura que exi del nas de un mesell, lo qual era Jhesuchrist qui hauia pres forma de mesell.*

¶ LEPROSIS credens feruire, Deo feruit.

EN França un bisbe de gran humilitat amaua molt los mesells, e on se vol quels trobas donauels almoyna. E un die encontra un mesell molt leg e mal aparellat de la mesellaria, e lo bisbe volentli donar almoyna, lo mesell li dix: No vull la tua almoyna, mas denejam aquesta pudridura e malanansa quem ix del nas. E tentost lo bisbe torcaloy ab los dits, e puy ab lo ruquet. E lo mesell li dix: Mal me fas, car no pusch sofferir la asprea dels teus dits e del drap de li del teu ruquet, mas torcamo ab la tua lengua. E tentost lo bisbe torcaloy ab la lengua, jassos que la natura ho auorris, pero per pura deuocio lo bisbe ho feu. E axi con lo bisbe demunt dit tenia la lengua en lo nas del mesell, del nas del dit mesell isquen una pedra molt preciosa e ben olent que entra dins la bocha del dit bisbe. E

tentost lo dit mesell a vista del dit bisbe, e daltres qui alli eren, sen puja al cel.

CCCLXXXIX.—*Eximpli, e cruel e vil resposta que Antigono rey de Grecia feu a un pobre qui li demana almoyna.*

¶ LIBERALITATIS.

ANTIGONO rey de Grecia una veguada un pobre li demanaua almoyna; e lo Rey li dix: Que vols quet do? Donem, dix lo pobre, un march dargent. E lo Rey li respos: Molt es per a tu. Donchs, dix lo pobre, donam un diner dargent. E lo Rey li respos: Vergonya es al Rey donar un diner. E axi troba manera de no donar almoyna; car sis volgues be poguera donar lo march dargent en quant Rey, e lo diner en quant hom pobre. Aço fa allo qui diu que Titus lemparador que un dia no hauia donat neguna cosa, car no loy hauia demanat negu, e dix: Aquest die he perdut perque no he donat alguna cosa a negu.

CCCXC.—*Eximpli con no es profitosa cosa ne honesta als religiosos que parlen de les coses mundanals, ans deuen entre ells parlar de les coses spirituals.*

¶ LOCUTIO non debet fieri a religiosis de rebus ad vitam non pertinentibus.

UNS homens dorde stauen faent collacio, e parlauen entre ells de les coses mundanals; e la un dells qui era vell, qui hauia nom Co-

prex, leuas de prop dells donantse en los pits, e dient: Huay de tu, Coprex, que levas de parlar de les coses spirituals, ço es de la caritat, e de la humilitat, e de les altres semblants, e parles de les coses que Deus not mana!

CCCXCI. — *Eximpli de paraules que sent .P. dix a algunes gents que li desflorbauen un sermo que ell feya.*

¶ LOQUENDUM est de rebus pertinentibus ad saluacionem anime.

PREYCANT sent .P., alcuns començaren a moure questions sens profit algu; e sent .P. dixlos: Lo temps es breu, e deuem nos mes recordar del juy de Deu que no de questions; e per tal abans de totes coses nos es ops que sapiam ço que hauem a fer per guanyar la vida perdurable.

CCCXCII. — *Eximpli e miracle con encara que la fembra dorde fie casta, sia mester que sia honesta en son parlar, sino poch li aprofita lo seu parlar.*

¶ LOQUENTES multum verba vana, puniuntur.

UNA monja mantenia castedat, mas parlaua sens tota mesure paraules desonestes e sens necessitat. E quant aquesta monge son morta, sotterrarenla en la esgleya. E aquella nit que son sotterrada, aquell qui guardaua la esgleya vee con fou menada la dita morta denant laltar ma-

jor, e alli la trocejaren per mig del cors, e la una part del cors cremarenlo, e l'altra part lexarenlo entegre. En los marbres qui stauen prop laltar se aparech lo senyal axi con si el cors de una persona viua hi haguessen cremat; e allo specialment fon perque ella parlaua molt en la esgleya.

CCCXIII. — *Eximpli de un baxador quis muda de estar de una ciutat a altra.*

¶ LUCRUM quod cito adquiritur, tam cito expenditur.

EN una ciutat hauia un baxador, hom molt sabent e apte en faber son offici, e baxaua la cana del drap per tres diners, en manera que sa prouesio feta auensaua quescon die cent diners. E lo dit baxador oy dir que en una ciutat qui era prop dalla on ell estaua, dauen per baxar la cana un sou dargent; e per tal ell sen ana a la dita ciutat, e abans que fos alli vengut ell ach despes en lo cami tot ço que hauie auençat. E con fon vengut a la dita ciutat, lo primer die quell usa de son offici ell guanya molts diners, e molt alegre ana a la carniceria per comprar carn, e pa, e unes e altres viandes, e foren ten cares que no li sobra negun diner de ço que aquell die hauia guanyat; e tentost se penedi perque era vengut en aquella ciutat, car coneix que mes guanyaua en aquella altra ciutat baxant la cana a tres diners, que en aquella a un sou la cana; e allo era per la gran carestia de les viandes. Per que sen torna a estar a la dita ciutat on solia baxar la cana per tres diners, buyt de diners.

CCCXCIV.— *Eximpli e miracle con los diables sen menaren en cors e en anima un caualler qui era gran taffur e jugador de daus.*

• ¶ LUDO miles ad talios cūm demone.

EN la ciutat de Suefia en lo arquebisbat de Culunya hauia un caualler qui hauia nom Temo, qui era gran taffur e jugador de daus, e tots temps guanyaua a tots aquells qui ab ell jugauen. E una nit lo diable en forma dom vench a jugar ab ell, lo qual diable portaua un sach ple de diners, e en poca dora guanya tots quants diners lo caualler tenia en aquell joch. E lo caualler veent que hauia perduts sos diners, ab gran fellonia dix: Tu no est hom, que diable es. E lo diable ladonchs dix: Assats hauem jugat, temps es quens en lexem, car tost fera de dia. E pres lo caualler per lo braç, e alçalo, e forada la cuberta de la casa on jugauen, e traguel per alli: e axi con lon traya, en les bigues ques trencaren e les taules romangueren los budells e les tripes del dit caualler. E lo diable leua ab si a mal loch lo cors e la anima del dit caualler. E en laltre die foren trobats los dits budells que stauen en la manera deffus dita.

CCCXCV.— *Eximpli de gran marauella de una loba qui aucis a un escola.*

¶ LUPUS se vindicauit quantum potuit.

EN la terra de Campanya unescolans passans per una muntanya trobaren una coua, en la

qual trobaren als uns lops petits sens la loba lur mare, e la un scola de aquells talla tots los peus a tots los lobetons. E apres quels scolans foren partits de la dita coua e tengueren lur cami, la loba vench a la coua, e con veu que fos fills hauien los peus tolt, tentoft segui per rastre los dits scolans, en special aquell qui hauia tolt los peus a fos fills los lobetons. E con le scola la vee venir vers ell, per dubte que ach della pujassen en un arbre. Los altres scolans anaren ho dir als homens de una vila que hauia prop dalli, e la loba a rosegat l'arbre; e con vee que noy podia als fer, partis de alli, e no tarda molt que vengueren ab ella molts lops qui stauen tots en torn del dit arbre. E los homens de la dita vila vengueren armats, e feeren lunyar als lops del arbre; E apres le scola aualla del arbre, e los dits homens meteren le scola en mig dells; e la loba ab los altres lops scomatien los dits homens per pendre le scola, e los dits homens feyen los fugir. La loba pero tota vegada anaua con a rabiosa per venjar se del scola; e con foren ja prop la vila, la loba ab gran rabia entra per mig dels homens armats faltant a la cara a le scola, per manera que ab les dents lo degolla. E los homens despuys mataren la dita loba.

COCXCVI. — *Eximpli de una mala fembra que perque un clergue nos volch gitar ab ella carnalment, ella feu cremar lo dit clergue.*

¶ LUXURIA multa mala facit.

EN la ciutat de Suecia una fembra enamoras de un clergue, e dixli que volgues jaure ab ella, e que li daria tot quant hauia; e lo dit clergue james no ho volch fer. E ladonchs la mala fembra accusa denant lo official que la hauia forçada; e lo official tentost feu metre en la preso lo dit clergue. E la mala fembra senyent quel clergue per encantament lay feya venir, ella de nit ab una escalera entra dins la preso, pregant al dit clergue ques gitas ab ella carnalment; e lo dit clergue nou volch fer. E con lo official ho sabe, cuydas quel dit clergue la hagues feta venir a la preso per encantament, feu cremar en un gran foch lo dit clergue. E mentre ques cremaua, que ja li parien los budells, continuament deya *Aue Maria* a altes veus; e un parent de la dita mala fembra pres un tio de foch, mes lo per la boca al dit clergue dientli: Verament jot tolrie aquexa oracio que dius. Ladonchs lo dit clergue mori, e fotterraren los ossos en un camp, los quals ossos faeren molts miracles; e per ço fon feta alli per reuerencia dels dits ossos una bella sgleya.

COOXC VII. — *Miracle e eximpli de una fembra qui menja coses per que aucis la criatura de que era preyns.*

¶ LUXURIOSA mulier conceptum infantem nequat.

UNA monge fon en lo bisbat de Culunya qui pecca carnalment; e apres ques senti preyns,

fentint viuua la criatura, pres erbes ab que aucies la dita criatura. E apres quant se mori comfessas de tots sos peccats, sino de aquell; e per tal la sua anima ana al infern. E apres aparech a una sa parenta qui feya oracio per ella, e portaua en les mans un fadri, e deya: Aquest fill concebi, e apres quel senti viu en mon ventre matelo, e no men comfesse; e ara es me foch ardent quim crema, car si men comfessas fora salua.

CCCXCVIII.—*Miracle e eximple de una fembra amiga de .j. clergue.*

¶ LUXURIOSAM mulierem diabolus ad infernum portauit.

UNA amiga de un clergue volentse morir mana que li sobre solassen les sues çabates, e que la soterrassen ab elles, car molt les hauia gran mester. E aquella nit que ella mori feya la luna molt clara; e un caualler vinent ab un fcu-der seu per un camp, oy veus de una fembra, e marauellantse veerenla venir, e vench corrent tro que fo prop dells, e venia en camisa, e portaua calçades les dites çabates, e dix: Senyors, volets me? E lo caualler conexentla descaualca de son cauall, e demanali con venia axi. Ella dixli con era morta, e que els diables venien detras ella a manera de cans e de caçadors. E tentost oyren de luy los ladraments dels cans diables qui venien detras ella. Ladonchs lo caualler pres la per los cabells que tenia lonchs, enbolicas los

cabells en lo braç squerre, e en la man dreta tench lespasa treta per que la defenes..E quant los diables caçadors e cans foren prop della, dix ella tremolant al caualler: Lexam correr, que ja se acosten. E lo caualler tota vegada la tenia pus fort. Ella donantli grans tirades dels cabells, los cabells ab lo cuyr del cap romangueren en lo braç del caualler. Ella comença a fuger molt fortment; e un diable qui la seguia caualcant en un cauall negre pres la ab los cans que eren diables, e mes la trauersada denant si en lo cauall; e axi torna per deuant lo dit caualler qui staua molt spauentat. E, en laltre die per lo mati lo dit caualler ana a la ciutat e dixlos ço que li hauia sdeuengut, e mostralos los cabells de la dita fembra amiga del clergue. E tentost anaren a la sepultura de la dita fembra, e veeren que no tenia los cabells ne lo cuyro del cap. E aço sesdeuench en lo bisbat maguntino.

CCCXCIX. — *Eximpli de una vil fembra e publica en lo peccat de luxuria.*

¶ LUXURIOSAM mulierem canes
dentibus cominuerunt.

EN lo bisbat de Culunya una fadrina feuse auol fembra publica, e anaua per tot lo mon. E apres de gran malaltia que ach mori, e meterenla desnua demunt una taula, e cobriren ja ab un lançol; e tentost los cans de tot aquell loch mordentse uns ab altres entraren en la casa

on staua la dita morta , e leuarenli lo lançol que tenia demunt , e trocejarenla tota ; e los del loch gitaren los cans de fora , e foterraren lo cors. E tentost los dits cans vengueren demunt la sepultura , e alli uns cans contra altres començaren hauer gran batalla e gran mordixa.

☞ Aci se acaben los eximplis e miracles qui comencen per L : e comencen los miracles e eximplis qui comencen per M.

M.

CCCC. — *Miracle e eximpli con sancta Maria Magdalena reffuscita la muller del princep de la ciutat de Massella, segons ques recompte en la istoria Lombardica.*

¶ MAGDALENE precibus filius procreatur.

LO princep de la ciutat de Massella, e sa muller, oyint la predicacio de santa Maria Magdalena creegueren en Jhesuchrist; e perque lo dit princep e sa muller no hauien fills, preguaren sancta Maria Magdalena que preguas a Deu quels donas alguna criatura. E la santa beneyta pregau a Deu, e tentost la dita muller del dit princep fon preyns de son marit. E apres lo dit princep desijaua molt

de veure sent Pere per que fos informat dell en la santa fe cristiana ; e la dita muller no volent desèmparar lo dit princep son marit, anauen ab dos en una nau per la mar per anar a sent .P. E un die axi con nauegauen , vench molt gran fortuna e perillofa , e stant en aquella fortuna la muller del princep pari un fill. E ella tentost mori del part ; e la criatura no hauent qui li donas a mamar ploraua , per la qual cosa lo dit princep stant en gran tribulacio deya : O mesqui, desige fill , ara he perdut la mare ab lo fill. Los mariners volgueren gitar lo cors de la dita princesa en la mar , mas lo princep nou sofferi ; mas meteren lo dit cors en una muntanya riba la mar , e lo princep mes entre les mamelles de sa muller morta l'infant viu son fill , e puys cobrils ab un mantell de sa muller. E ladonchs en plorant molt piadosament lo dit princep dix : O beneyta sancta Maria Magdalena , per ma mala ventura venguist a Mansella , e demanist a Jhesuchrist quem donas fill ; ara he perdut la mare ab lo fill , per que , sancta Maria Magdalena , aco-man lo meu fill a Jhesuchrist e a tu. E tentost lo dit princep ab gran tristor e dolor de cor sen torna a la nau , e nauegaren tant tro que arribaren al port del loch on staua sent Pere. E sent .P. aconortalo , e confortalo , dientli que poderos era nostre senyor Deus per a tolreli tota la tribulacio que hauia , e tornarlay en gog. E apres sent Pere mostrali vesitant tots los lochs en los quals

Jhesuchrist fon e ana. E lo dit princep atura ab sent .P. dos ayns, e complits los dos ayns reccullis en la nau, e tornassen: e con fon prop la muntanya on lexa son fillet ab sa muller morta, vee lo fillet qui jugaua ab unes pedretes riba de la mar. E quant lo dit princep vee la criatura isques de la nau, e acostas al infant. Quant l'infant lo vee, tot spauentat fugi, e mes se deuall lo mantell ab que sa mare romas cuberta. Quant lo pare se fon acostat a son fill, e veel ten bella criatura, en plorant agenollas, e ab gran deuocio dix: O senyora santa Maria Magdalena, ten benaumenturat jo seria si ma muller ressuscitaues, e sen tornas ab mi en la mia terra! car be creech e conech que pus al fill per la tua virtut has nodrit e criat dos ayns, be pots ressusitar la mare si a la tua merce plau. E tentost la mare morta ressuscita, e dix: De gran virtut e merit est, santa Maria Magdalena, que en les dolors del meu part fores partera, e en totes les mies cuytes me has acorregut. Lo dit princep quant oy parlar sa muller, ab gran pleer dixli: Muller mia molt amada, e est viua? Och verament, viua fon; e sapies que tots los sants lochs que sent .P. te mostra, a mi semblantment los ha mostrats santa Maria Magdalena. E contali tots los lochs e tots los miracles que sent .P. denant ell hauia fets, e ab gran alegria tornaren sen a Mansella. E quant foren denant santa Maria Magdalena, agenollarense denant, e ab gran deuocio comptarenli ço

quels era sdeuengut, e faeren ne laors e gracies a Jhesuchrist e a ella.

CCCCI. — *Miracle con los angels leuauen de terra la beneuyrada santa Maria Magdalena quescon die una vegada, e la pujauen tro al cel, e apres la tornauen en terra, segons ques recompte en la legenda Lombardica.*

¶ MAGDALENAM angeli ad celum eleuant.

SANTA Maria Magdalena cantant e dient les ores canoniques, un die vengueren los angels, e leuaren la al cel; e vee ab los seus hulls corporals les companyes celestials, e ab les sues propies orelles oy los dolçors e melodioses cants que ells cantauen. E quescon die que la dita santa beneyta fayie oracio, los angels la leuauen de terra tro al cel, e la sostenien tro que ella hauia acabada fa oracio: e ella ab aquell pleer que hauie celestial e angelical no curaua de menjar vianda neguna corporal. E un die un clergue que staua en solitari, prop del loch on los sants angels la leuauen de terra, vee con los dits angels la leuauen de terra, e la alçauen tro al cel, e apres la abaxauen ab santes cançons e melodioses, e la posauen en aquell loch don la hauien leuada.

CCCCII. — *Miracle e eximpli que la beneuyrada senyora santa Maria Magdalena a tots aquells qui en ella han deuocio aporta a vera contricció de sos peccats, els recabia lo regne*

del cel, segons ques recompte en la legenda Lombardica.

¶ MAGDALENA deuotis sibi ad penitenciam inducit.

UN clergue de Flandes qui hauia nom Steue era ten peccador, que no podia fer be negun, ne encara oyr, pero hauia gran deuocio en sancta Maria Magdalena, e dejunaua la vigilia, e feya la festa honradament. E un die lo dit clergue vench en romeria a la sepultura de la dita santa beneyta, e la dita senyora santa Maria Magdalena aparechli molt bella, sino que tenia los ulls plorosos, e dix al dit clergue: Di, amich, per que no fas, que jo no son oyda en mes oracions, no volent te moure hauer contricció de tos peccats? car sapies que depuys que en mi haguist deuocio, continuament pregui a Deu per tu: per que, amich, leuet, e penit te de tos peccats, que not desfemparare, net lexare tro que sies reconciliat a nostre saluador Jhesuchrist. E tentost en aquella hora lo dit clergue senti tanta gracia de part de nostre Senyor, que de continent lexa lo mon, es mes en una orde; e apres feu vida molt santa. E quant lo dit clergue se dech morir, aparechli la beneuyrada santa Maria Magdalena ab gran companya d'angels, e pres la sua anima, e pujalassen al cel axi blancha con neguna coloma.

CCCCIII. — *Miracle que la senyora Verge gloriosa mare de Deu feu a un caualler deuot*

seu, segons ques recompte en los miracles de la Verge senyora mare de Jhesuchrist.

¶ MARIA mater Dei deuotis
sibi honorem mundi procurat.

UN caualler molt noble hauia gran deuocio en la verge Maria, e un diè anaua a un gran torneament que deuia esser en un loch, e en lo cami troba .j. monestir de santa Maria, e entra dins lo dit monestir per oyr missa, e oy una missa; e acabada aquella començaren ne altra, e apres altra, el caualler oyalas semblant; e per aquestes tres misses, con les ach totes oydes caualla en son cauall, e tench son cami al loch on deuia esser lo dit torneament: e axi con ell caminaua, troba molts cauallers qui sen tornauen del torneament que era ja fet; e tots quants veyen lo dit caualler li deyen: Verament, senyer, vos hauets vençut aquest torneament; e molts cauallers qui venqueren a ell dients que eren sos presoners per tal con ell los hauia vensuts en lo torneg. Ladonchs lo dit caualler conech que la verge Maria, mentre ell hauia oydes les sues misses, li hauia procurat aquella honor, que al semblant de les gents ell hauia vençut lo torneament: lo qual lo dit caualler dix e compta a moltes persones publicament; e apres mes se en orde, e feuse caualler de Jhesuchrist tro a la mort: e ladonchs trames la anima als regnes dels cels.

CCCCIV. — *Miracle molt bell con la Verge*

Maria mare de Jhesuchrist trague un hom de la preso en que staua en poder de moros, segons ques recompte en los miracles de la verge Maria mare de Jhesuchrist.

¶ MARIA incarceratos liberat.

UNA fembra vidua hauia un fill ten solament, lo qual ella amaua molt. Esdeuench se apres quels moros lo catiuaren, e lo meteren en un carçre. La mare queu sabe, e axi con aquella qui hauia singular deuocio en la verge Maria, vench denant la imatge de la dita Verge, e ab gran deuocio pregala que li liuras de la dita preso son fill. E con ella vee que la verge Maria loy tardaua de traure loy de la preso, un die que en la esgleya no hauia neguna persona, ella entra en la dita esgleya, e agenollas denant la imatge de la verge Maria, e dixli aytals paraules: Senyora Verge mare de Deu, moltes vegades vos he pregat quem deguessets traure mon fill de poder de moros on esta pres, e es me viares que nom hajats volgut oyr les pregaries queus he fetes; e pusque axi es, jous pendre vostre fill que tenits en lo braç per penyora del meu, e lauors fabrets quin despler ha la mare qui pert son fill. E tentost acostas a la dita imatge, e leuali lo fill Jhesus que tenia en lo braç, e portalo a casa sua, e embolical en un bell drap de feda, e stojalo en una caxa e tencala ab la clau, e tengues en son cor molt per contenta en hauer tal penyora de santa Maria. E aquella nit que la dita fembra

pres Jhesus dels braços de la imatge de la verge Maria, la verge Maria aparech en terra de moros al presoner fill de la dita fembra vidua, e soltalo de les presons en que staua, e menal prop lo loch on fa mare staua. E ladonchs la Verge gloriosa santa Maria li dix: Amich, veten a ta mare, e digues li quem torn mon fill, pusque ha cobrat lo seu. E tentoft la Verge gloriosa desesperech; e lo presoner sen ana a casa de sa mare, e dixli per quina manera la verge Maria laua desliurat de la preso. E tentoft la dona vidua feu laors e gracies a la verge Maria, e ana a la sgleya, e porta la imatge de Jhesus, e mes la en los braços de la gloriosa Mare de Deu, e dixli: Senyora, moltes gracies vos fas perquem tornas mon fill, e axi torn vos lo vostre.

CCCCV. — *Miracle de la Verge gloriosa Maria con resuscita un ladre qui hauia singular deuocio en ella, segons ques recompte en los miracles de la gloriosa santa Maria mare de Jhesuchrist.*

¶ MARIA deuotos sibi a morte liberat.

UN hom qui era gran ladre hauia gran deuocio en la verge Maria, e deyali quefcun die moltes vegades la aue Maria. Sdeuenchse un die quel dit ladre fon pres en un furt, e tentoft lo penjaren en una forca, e la verge Maria sostenchlo tres dies que no mori; e al tercer die alguns homens passants prop la dita forca veeren

con staua viu e alegre ; digueren ho als officials de la ciutat , los quals anaren a la forca. Quant lo veeren viu digueren: Per tal no es mort con no li strengueren be lo dogual , mas pusque axi es nosaltres lo auciuem. E tentost tragneren les spases ab quel mataffen , mas nol pogueren ferir ; e lo ladre los dix : Debades ho fets, car ouciure nom podrets, que la verge Maria me soste em deffen. Tentost quels dits officials ho hagueren oyit , ab gran deuocio e reuerencia despenjaren lo. E tentost sens altra tardança lo dit despenjat se mes en orde , e alli fina sos dies a seruey e pleer de nostre senyor Deus e de la Verge gloriosa mare sua.

CCCCVI. — *Miracle con una ymatge de la verge Maria parla ab un scola , segons ques recompte en los miracles de la verge Maria.*

¶ MARIE virginis horas deuote dicentes ,
per ipsam a miseriis seculi liberantur.

UN escola qui hauia singular deuocio en la verge Maria deya quescun die les ores de dita Verge ab gran deuocio , e morts son pare e fa mare hereta ell tots lurs bens ; e per consell de sos amichs sposa per muller una fadrina qui staua en altra ciutat prop de aquella on ell staua ; e anant ell a fer ses sposalles , en lo cami entra en una sgleya que hauia en lo cami , e denant laltar de santa Maria ell se agenolla ; e dient los cants segons que hauie acustumat , quant ach acabat de

dir les dites ores la imatge de la verge Maria parla, e dixli aytals paraules: O escola foll, e no feel, per que lexes a mi que son te sposa e te amiga per neguna altra? E lo dit scola oydes les paraules, dissimulant aquelles feu fes bodes; e la nit de les bodes ans que conegues sa muller carnalment isques de casa, e desempara la muller e tot quant hauia, e mes se en un orde, e visque e acaba la sua vida en seruey de la dita gloriosa Verge e senyora santa Maria.

CCCCVII. — *Miracle con la Verge gloriosa mare de Deu trague de un gran foch una fembra, segons ques recompte en los miracles de santa Maria mare del Saluador.*

¶ MARIE se commendans, ab incendio liberatur.

UN hom e sa muller hauen una filla, la qual maridaren ab un hom, los quals filla e gendre tenien en lur casa; e la mare ama molt al gendre perque peccaua ab ell carnalment: e ella tement esser descuberta oucis lo dit gendre axi con dormia, no stant en la casa son marit ne sa filla; e quant lach mort gitalo en lo lit de sa filla. E quant ella, e son marit, e sa filla se deuien seure a dinar, dix a sa filla que despertas son marit. E ladonchs ella e tots los de la casa començaren a cridar grans crits e plors, e semblant cridaua e ploraua la mare cruel e peccadora per encobrir la sua maluestat. E apres passat algun temps la dita mare se penedi del dit peccat, e

comfessalo a un clergue. Apres sdeuenchse que la dita mare e lo dit clergue hagueren contrast e baralla de paraules, e lo dit clergue dixli: Anats vos ques gitas carnalment ab vostre gendre, e despuys lo matas. Los parents del gendre mort queu faberen accusarenla, e los officials de la ciutat donaren per sentencia que fos cremada. E ella plorant ab gran deuocio e contricció de sos peccats acomanas a la verge Maria. E quant la hagueren gitada en mig de la foguera, ella no moria nes podia cremar. E ladonchs meteren mes lenya, e feerenli major foch; e con veeren que nos podia cremar ne morir, lo jutge qui la feya cremar feu la traure del foch, del qual isque tan fana con si noy fos entrada. E ella publicament dix que la verge Maria continuament staue ab ella dins lo foch, e la deffenia del foch. E tentost ella se mes en un orde, e a cap de tres dies ella fina, e rete la anima al Saluador e Senyor de totes criatures.

CCCCVIII. — *Miracle de la Verge santa Maria de un clergue qui hauia nom Teoffilo, qui fera fet vassall del diable, segons ques recompte en los miracles de la verge Maria.*

¶ MARIA ad se confugientes Deo reconciliat.

EN Cicilia un vicari de un bisbe lo qual hauia nom Teoffilo, era gran letrat e molt gracios, e perque lo bisbe li tolch lo dit offici de vicaria tench se per desonrat, e feuse vassall del dia-

ble, e renega de Deu e de la sua Mare gloriosa, e de la fe christiana; e tots aquests vassallatges e renegaments scriu lo dit Teofilo en un paper, e scriu ho ab la sua propia sanch, e segellalo ab son segell: e puy dona la dita scriptura al diable, e obligas quel seruiria tots temps a son voler si li feya tornar lo dit offici. E tentost lo diable procuraho en tal manera, quel bisbe torna lo dit offici al dit Teoffilo. E apres Teoffilo penedis del dit peccat, e ab grans plors e deuocio e contriccion agenollas denant la imatge de la dita verge Maria suplicantla que li perdonas, e li recaptas perdo de Jhesuchrist son glorios fill. E la dita imatge parla li molt benignement, e dixli e li mana molt piadosament que renegas del diable, e que comfessas a Jhesuchrist e lo preposit de la christiandat; per les quals santes paraules ella lo reconfilia assimatexa e Jhesuchrist son fill glorios. E despuys lo diable ab gran despler torna la dita carta al dit Teoffilo, les quals dites coses lo dit Teoffilo preycas denant lo bisbe e tot lo poble; e a cap de tres dies lo dit Teoffilo mori, e rete la anima a Jhesuchrist.

CCCCIX. — *Miracle e eximpli molt marauellos que la verge Maria feu a una monge sacristana de un moneſtir de dones dorde, segons ques recompte en los miracles de la Verge gloriosa Maria mare de Deu.*

¶ MARIA officium seruorum fuorum implet, eis absentibus.

UNA monge qui hauie nom Beatriu era molt deuota a la verge Maria, e era sacristana de un monestir de dones dorde. E un clergue seguiala que jagues ab ell carnalment, e que se isques del monestir. Ella no podent sofferir la temptacio, un die con les completes foren dites, e en la sgleya no ach negu, ella sen vench denant laltar de santa Maria, e agenollas, e dix: Senyora beneuuyrada santa Maria, tro are te seruit leyalment e honesta, ara no pusch pus sofferir: vet aci les claus de aquesta sgleya. E posalas sobre laltar, e isques de la sgleya, e anassen ab lo dit clergue. E con hagueren peccat ensemps, lo clergue la gita de si, e ella .xv. ayns fo sembra publica, pero tota veguada hauent sperança en la verge Maria. E un die ella passant per la porta del dit monestir, ella demana a la portera: Digats me que fo de Beatriu la sagristana? La portera li respos: De Beatriu la sagristana vos se dir ques una dona molt santa e deuota, e que seruex continuament be e honestament son offici, e la abadeffa e totes les dones la amen molt per sos mereximents, car depuys que entra en aquest monestir, que ha mes de .xxvj. ayns, non es exida. E la dita Beatriu partis de la portera pensant en les paraules que li hauia dites; e tentost li aparech la gloriosa Mare de Deu, e dixli: Filla Beatriu, sapies que quinze ayns he seruit en forma tua e per tu lo teu offici de sacristana, ara vuymes torna a ton monestir, e seruex ton offi-

ci, e fes penitencia, car neguna persona no sap ton peccat; car sapies que jo prengui la tua forma e lo teu abit, e totes se han cuydat que tu personalment fosses. E tentost la Verge desesparch, e Beatriu sen torna a son monestir, e comfessa ab gran deuocio e contricció son peccat, lo qual james no son sabut tro que la dita for Beatriu ho dix a la sua mort, e semblantment ho dix lo seu comfessor.

CCCCX. — *Eximpli e miracle de un diable qui aparech en forma dangel a una fembra emparedada, o reclusa.*

¶ MARIE salutatio fantasma disparere facit.

A una fembra qui staua reclusa, o emparedada, aparech lo diable en semblança dangel, e dixli que venia per donar li guardo per lo seruey que hauia fet a Jhesuchrist; de la qual cosa ella ach molt gran pleer, e dixho a son comfessor. E lo comfessor axi con a hom saui e discret dix li que con li vendria e li apparria lo dit angel altra vegada, que li demanas quen guardo li mostras la Verge Maria. Altra veguada semblantment li aparech, e ella per lo consell quel comfessor li hauia donat, dixli: Si tu est angel mostram la Verge santa Maria. E lo diable li respos: No tes de necessitat que la veges, ne let qual venir, pus veus a mi. E tant li dix lemparadada, quel diable li mostra una fembra molt bella. E lemparadada tentost que vee la dita fembra agenollas cuydant-

se que fos la verge Maria, e dixli: Aue Maria. E tentost l'angel e la dita fembra que eren diables desparegueren, e digueren a la dita emparadada: Los diables li trenquen les dents a quit mostra aqueixa oracio. E per semblant manera se lig quel diable aparech a un hom dorde conuerç, e per semblant manera no poch sofferir de oyr Aue Maria, ans se desseu e desparech con a fum.

CCCCXI. — *Miracle de la Verge Maria fet a una monge que tots temps que passas denant la ymatge de la dita Senyora e Verge se humiliua e li deya Aue Maria.*

¶ MARIE cogitatio malam cogitationem impedit.

UNA monge enamorada de un hom volgue exir del moneſtir per peccar ab lo dit hom, e no podia exir del dit moneſtir ſino paſſant per la ſgleya; e quiſcuna veguada que ella paſſaua per la ſgleya demunt dita per exir del moneſtir per fer lo demunt dit peccat, ella ſe humiliua a la ymatge de la Verge ſenyora ſanta Maria, e deya Aue Maria. E tentost que ſera humiliada, li venia ten gran paor e vergonya que no goſaua ne podia exir del moneſtir. E aço aſſaja moltes vegades, que james del moneſtir no podia ne volia exir. Sdeuenchſe un die que ella axi con hauia acustumat, volent exir del dit moneſtir per fer lo dit peccat ab lo dit hom paſſa per demunt la dita ymatge de ſanta Maria, e no ſe humiliua ne la ſaluda axi con hauie acustumat; per la qual coſa

lo diable ach tentost poder sobre ella , quella ach tant de ardiment que ella exi del moneſtir e ſegui los ſeruidors de Belzebuch.

CCCCXII. — *Miracle que ſdeuench en una profeſſo en quey portauen la ymatge de la verge Maria pintada per ſent Luch.*

¶ MARIE ymago infectionem aeris fugat.

SENT Gregori papa mana fer profeſſions per gran tempeſtat que hauia per part del ayre corrupte , per la qual tempeſtat moltes gents morien. E lo dit ſent Gregori mana portar denant la profeſſo una ymatge de la Verge Maria, la qual ymatge pinta lo ſant e glorios pintor ſent Luch euangelista de la ſua propia man, a ſemblança de la dita ſenyora Verge. Per alli on la dita imatge anaua layre corrupte li fugia , e romanía lo temps bell, e clar, e ſere. E en aquella hora oyren les gents que alli eren veus dangels qui en lo cel cantauen, e deyen *Regina cœli*, etcetera , que vol dir : Regina del cel , alegret , que aquell que tu mereſquiſt parir ja reſſuscita , axi con ho digue. E acabada la dita oracio los angels, tentost ſent Gregori dix a altes veus: Senyora , prega a Deu per noſaltres ; e los altres reſponguerenli ſegons cuſtuma : Perque ſiem ſets dignes de les promiſſions de Jheſuchriſt.

CCCCIII. — *Miracle con Jheſuchriſt e un biſbe*

apellat Franch soterraren lo cors de santa Martra, segons ques recompte en la legenda Lombardica.

¶ MARTHE corpus per Dominum sepelitur.

LO die que santa Marta mori en la vila de Tarasco ques en Proença, aquell die en una ciutat dient missa un bisbe qui hauia nom Franch, mentre deya la epistola ell se adormi. E stant assegut en la sua cadira stant durment aparechli Jhesuchrist que li dix: Franch lo meu molt amat, seguex me, e vine ab mi. E tentost lo dit bisbe ab Jhesuchrist ensempe foren al dit loch de Tarasco, e acostarense al cors de santa Marta qui staua ja en la esgleya denant laltar, e feeren en cantant l'offici quis pertanyia a defunt. Los altres clergues qui eren en la esgleya respongueren los; e apres soterraren lo cors en la esgleya entretant quel bisbe deya la missa. Acabada la epistola, e el respons ab lo alleluya, lo diaca vengue denant lo bisbe per que li donas la benediccio, e desperta lo dit bisbe, lo qual despertat dix: Per quem hauets despertat? que sapiats quel meu senyor Jhesuchrist me leua ab si per soterrar lo cors de santa Marta; e enuiats missatge al sacrista de la esgleya de Tarasco quem tremeta los meus guants e lo meu anell que li acomani quem guardas mentre jo ajudaue a soterrar lo cors de santa Marta; e perquem despertas em demanas axi cuytadament oblidi los dits guants e anell. E la unguant se retengueren los clergues de la dita esgle-

ya de Tarasco en senyal de ten gran miracle.

CCCCXIV. — *Miracle marauellos que nostre senyor Deus mostra de gran amor al glorios bisbe e confessor sent Marti mentre que deya la missa, segons ques recompte en lo Dialogorum per Seuerus.*

¶ MARTINI episcopi et confessoris.

UN die de una gran festa un pobre ana a la esgleya tot nuu, e demana almoyna a sent Marti; e sent Marti mana al arciaca que donas que vestir al dit pobre. E lo dit arciaca tardant de fer la dita almoyna, sent Marti mes lo pobre en la segrestia molt secretament, e donali totes les robes que vestia, e romas tot nuu sino ten solament de la capa que vestia, e mana al dit pobre que molt secretament e iuaçosa que isques de la esgleya. E apres vench l'arciaca, e dix a sent Marti: Senyor, exits a dir la missa. E lo beneyt sent Marti respos: No pusch tro quel pobre sia vestit. E allo deya per si matex; e l'arciaca nou entes per ell, perço quel veyia vestit de la capa, e no sabia que estigues tot nuu. E l'arciaca dix: Senyor, no sta aci negun pobre. E sent Marti dix: Portats vos una gonella, que no fallira qui la vista. E lo dit arciaca ana iuaçosament a la plaça, e compra una gonella ben malestruga de sayal vil e gros per .v. fols, e ab gran fellonia gitala denant sent Marti, e dixli: Are, senyor,

vestits lo pobre de aqueixa gonella. E sent Marti en loch securet apartat vestits la dita gonella de fayal, la qual li era ten curta que no li bastaua sino tro al genoll, les manegues tro als cotzes, e no pus auant; e vestida la gonella lo dit sent Marti se reuesti per a dir missa; e con alça los braços per alçar lo vertader cors de Jhesuchrist cayguerenli auall tro al colze les manegues dels camis, e romangueren los sants y virtuosos braços tots nuus, los quals braços ell hauia molt delicats. E tentost en aquella hora a vista de tot lo poble aparech sobre lo seu cap foch spiritual molt resplendent, e per tal es dit aquest glorios fant par dels apostols. E en altre loch diu mestre Johan Belech quels angels en aquella hora portauen ornaments molt richs daur e de pedres precioses, de que cobriren los dits beneuuyrats braços.

CCCCXV. — *Miracle per quina manera sent Ambros fon al soterrar del cors de sent Marti comfessor e bisbe, segons que recompte sent Ambros.*

¶ MARTINI sepulture interfuit Ambrosius.

LO die que sent Marti mori, deya sent Ambros missa; e stant sobre laltar entre la profecia e la epistola adormis, e nol gosaren despertar; e aquell qui deuia dir la epistola no la gosaua dir sens licencia de sent Ambros; e passades tres hores despertarenlo, e diguerenli: Senyor, ja es passada la hora de celebrar, e lo poble esta anu-

jant sperant queus despertassets. E lo sant bisbe sent Ambros respos: Los fills, nous marauellets, que lo meu frare e amich special sent Marti es mort, e jo ani per soterrarlo, e acabi tot lo offici fino la oracio darrera que vosaltres nom leixas acabar perquem despertas. E tentost scriuiren la hora el die, e trobaren que en aquella hora que sent Ambros hauia dit era mort sent Marti; e sent Ambros li hauia fet lo offici.

CCCCXVI. — *Miracle con un angel en semblança de un hom joue aparech ab un tabach de roses a un caualler qui era gentil, e con lo dit caualler se torna christia, segons que recompte sent Ambros.*

¶ MARTIRIUM sufferunt aliqui ex magno feruore.

S DEUENCHSE que leuant molts christians a matar per la fe de Jhesuchrist, una fadrina verge molt bella anaua corrent apres dells ab gran pleer per que la mataffen ab los altres christians. E un caualler, qui era gentil e molt rich, dix a la dita verge: E on vas, fadrina! Ella respos: Vag a mon amich e espos quim conuida ab aquests altres a les bodes e a les viandes festiuals. E lo dit caualler entes ho queu deya per Jhesuchrist, e que volia esser martir ab los altres, e tench la per folla, e per escarn dix li: Donchs di al teu spos quem tremete de les fues roses. E tentost que la dita verge ach pres martiri, un angel

pres forma de un joue hom , e ab un tabach de roses plen vench al dit caualler gentil, e presentali les dites roses , no estant temps que roses poguessen effer, les quals roses gitauen de si ten gran e ten bona odor que era una gran marauella. Lo qual angel li dix: Lo amich e spos de aquella verge ab qui tu are parlist te enuia aquestes roses, axi con les hi enuieist a demanar. E tentost l'angel desparech , e lo caualler romas molt spauentat, e comença a pensar e a ymaginar quel Deu dels christians lo apellaua. E tentost ab gran e santa feruor anassen a la plaça on degollauen los christians, e a altes veus dix: Christia son , e per christia vull morir. E tentost quel hagueren degollat , per la sua propia fanch ana al fant rosal del fant paradís.

CCCCXVII. — *Eximpli de paraula molt sauia que Cato dix a una filla sua vidua que volia pendre marit.*

¶ MATRIMONIO plus queritur substantia quam persona.
Anglicus.

LO saui Cato hauia una filla vidua , la qual li deya molt souen per que no la maridaua. E lo dit pare Cato li respos: Per tal con no trob hom que no aïh mes ço que tu has , que no fa a tu.

CCCCXVIII. — *Eximpli de un hom qui demana de consell de pendre muller a Socrates filosof, segons que recompte Valeri.*

¶ MATRIMONIALIS coniunctio periculosa est.

UN hom joue demana de consell a Socrates filosof si pendria muller o no; e Socrates li dix que en tot hauia perill, car si prengues muller les ansies que hauria continues lo turmentarien; e si no prengues muller, que estaria sol sens companyia: E si prengues muller, que li morrien fills; e si no prenia muller, quels estrayns heretarien ço del seu: E si prenia muller, que molt fouen sa muller se clamaria a ell que no estava tenbe en vestedures e altres aparellaments con feyen les altres, e que fouen li faria retret del exouar que li hauie aportat, e que els parents della estarien fellows ab ell, e que poria hauer sogra parlera e oltracuydada, e que no era cert si hauria fills. E sobre aço diu un saui per nom Teofrasto, que la muller o es lege, o es bella: si es bella, tots los homens la desigen; si es leja, ella desige a tots los homens: per que molt greu cosa es de guardar ço que tots cobegen, e trista cosa es posseyr ço que negun altre no voldria tenir.

CCCCXIX. — *Eximpli de una noble dona qui per deuocio ana vestir labat Arseni, e les paraules quel dit abat dix a la dita dona, segons ques recompte en la vida dels sants Pares.*

¶ MEMORIA mulieris in corde viri remanere non debet.

UNA dona molt noble vench al abat Arseni per veurelo per deuocio, al qual abat hauia pregat larquebisbe que volgues effer vist de la

dita dona, que ella lo desijaua molt aueure; mas ell no loy hauia atorgat. E per tal la dita dona vench al abat, e tróbal a la porta de la sua cambra, e gitas als seus peus; e ell ab gran fellonia alçala de terra, e dix li: Si vols veure la mia cara veies la. E ella de gran vergonya nol guarda en la cara, mas en partintfe dell dix li: Pare, prech te que prechs Deus per mi. E labat respos li: Prega a Deu quet destrouesque la tua memoria del meu cor, en manera que james nom record de tu. E ella oyint allo partis dell molt torbada; e tentost que fon tornada a sa casa de despler que ach enmalalti; e lo dit arcabifbe vench la a visitar, e ella dix li tot ço que li era sdeuengut ab lo dit abat, e que per lo despleer que hauie haut era enmalaltida. E lo dit arquebifbe respos li: Dona, fapiats quel diable tempta als sants homens per les fembres, e per tal vos dix labat que james no li membras de vos per hauer temptacio de vos; car en altra manera ell quescon die pregua a Deu per vostra anima. E per aquestes paraules del dit arquebifbe la dona fon molt consolada.

CCCCXX. — *Miracle que sdeuench a uns carreters per hauer mentit, segons ques recompte en la istoria Lombardica.*

¶ MENDACIUM nocet.

JULI e Julia germans feyen una sgleya, e tenien carta del emparador Teodosi que quants homens passassen per alli on la dita esgleya se

feya, fossen tenguts de ajudar los. Sdeuench se un die que uns homens deuien passar per aquell loch on los dits sent Juli e sent Julia feyen la dita sgleya, e per que nols poguessen forçar quels ajudassen gitaren un de fos companyons demunt un carro, e cobriren lo. E con los dits sants digueren quels ajudassen a la dita obra, digueren que no podien, que un hom lur companyo leuauen mort. E los dits sants digueren los: Vofaltres nons deys veritat, mas axi con ho deys axius sdeuendra. Apres los dits carretes desper-taren lur companyo, e trobaren lo mort. Per lo qual miracle dalli auant negu no fescusa de ajudar a la dita obra, ne menti als dits dos sants.

CCCCXXI.—*Eximpli de un monge aduocat que era vençut al deffendre los plets del monestir, segons que recompte Jacme de Vitriach.*

¶ MENDACIUM.

UN hom qui era stat gran aduocat metes en lorde de Cistell, e labat enuiaualo a deffendre e rahonar los plets del monestir, e tots temps venia vençut; al qual digueren labat e los frares ab gran fellonia: Con es que tots temps fots venfut en nostres plets, e quant erets en lo mon a tot hom venciets en los plets? E ell los respos: Quant jo staua en lo mon, per tal con no temia mentir vencia tots los plets, axi per mentida con per engans: are no gos mentir, e perque dich veritat son venfut. E dalli auant lo dit abat e los

frases lo tengueren per pus hom honest e de bona vida, e nol trameteren de fora del monestir.

CCCCXXII. — *Eximpli del compte que haurem a donar lo die del juy, segons ques recompta en lo libre de Dono Timoris.*

¶ MERCATORUM iuro cismata computatione a multis approbatur.

UN Comte proua tots los flaments dels homens e los officis, e dix que la vida dels mercaders era la millor, perço con flauen en les fires e mercats e tot ço que volien cobrauen e hauien en lur poder, sino per lo compte e la paga: car con les fires e mercats son passats, donen compte de totes les coses grans e poques que reeberen e despengueren; e lo compte donat si no paguen ço que deuen son mesos en preso. Axi fideuendra al die del juy a aquells qui en aquest mon no paguen ne satisfan ço que deuen, ço es lurs peccats.

CCCCXXIII. — *Eximpli con es gran peccat als mercaders jurar fals e mentir, e con nostre senyor Deus multiplica en riqueses als mercaders que no juren fals ni dien mentida, segons que recompte Cesar.*

¶ MERCATORES in vendicione et empzione multocies menciuntur.

EN la ciutat de Culunya dos mercaders se comfessaren a un clergue de dos peccats, de

desperjurs e mentirofos , e digueren li que sens aquests dos peccats no podien vendre ne comprar. E lo dit clergue e comfessor lurs dix : Amichs , aquests dos peccats son grans , mas si volets de vostre profit e queus vage be , deys la veritat al comprador , declarant li veritat ço que li venets si es bo o si es auol. E ells li prometeren queu farien axi un ayn. E lo diable embargant los aquell ayn no guanyaren alcuna cosa. A la fin del ayn ells se vengueren planyer al comfessor demunt dit, dients que aquell ayn no hauien guanyat alcuna cosa. E ell lurs dix : Amichs , vosaltres me crets , que aço no es sino temptacio del diable ; mas fermats en vostres coratges e volentats de guardar bon consell que jous he donat , e Deus sens tot dubte endreçar vos ha vostres affers. E ells ho feeren axi. E nostre senyor Deus la donchs en poch de temps multiplicals les lurs riqueses molt mes que ells no saberen demanar.

CCCCXXIV. — *Miracle dé gran fe de una pobre fembra tendera qui venia oli e altres semblants coses , segons que recompte Cesar.*

¶ MENSURA semper debet esse justa.

EN lo bisbat de Culunya una fembra vidua venia oli e altres coses semblants. Sdeuench se un die ques pres molt gran foch en la ciutat on la dita fembra habitaua : e quant lo foch son prop que jas volia pendre en la sua casa , ella trague totes les mesures ab que mesuraua lo dit

oli, e altres coses, e mes les denant lo foch, e dix: Senyor Deu just e misericordios, si jo ab aquestes mesures justament mesure, guarda e deffen la casa pobre, e ço del meu, de aquest foch; e si jo ab aquestes mesure ab falsia ne ab engan, vull que la mia casa sie cremada. Marauelloſa fon la fe de aquella fembra, e marauelloſa la misericordia de Deu, passant lo foch per demunt la casa de la dita fembra, totes les altres cases qui li ſtauen de prop foren cremades, e la dita casa sana e ſalua romas daquell foch.

CCCCXXV. — *Miracle de un clergue honest e deuot que per no peccar ab una fembra mes foch en lo lit on ell jaya, lo qual lit se crema sens que ell no ach dampnatge ne affayn algu, segons que recompte Cesar.*

¶ MERETRIX mulier aliquando accusat quem ad peccatum contrahere non potest.

UN^A fembra publica de son cors anaua en lo rastre de un gran baro, per tal con la companya del dit caualler peccaua carnalment ab ella. E un capella del dit baro accusala denant lo dit baro, dient li que no era cosa leguda que ten publica fembra con aquella anas per lo seu rastre ne en la sua casa. E lo dit baro, no estant present lo dit capella, feu se venir denant la dita fembra, e repres la molt del dit peccat, e ella negaloy, e dix: Senyor, aquell vostre capella qui denant vos ma accusada, ho ha fet per tal con

yo nom volgui gitar ab ell carnalment , e si no men volets creure jous ho fare veure. E lo caualler marauellant se molt dix quell ho volia veure. E apres la dita fembra vench al dit capella, e dix li ques volia comfessar dell : e en la comfessio ella li dix con se penedia de tots los peccats que hauia fets , mas que hauia una temptacio que no podia gitar ne lunyar de si, la qual era que si nos gitaua ab ell carnalment , quella se ouciuria ab ses propies mans. E lo dit capella tementse que nou fees axi con ho deya , dix li que fos a un loch cert, que alli se gitaria ab ella ; pero tota veguada lo dit clergue tenia en son cor de no peccar ab ella. E ella fon molt alegre , e dix ho al dit caualler ; e lo caualler mes se en loch on miraua be lo lit del capella ; e lo capella tenia lo feu lit demunt sarments sechs, e dauall les sarments palla, e mes dejus la palla brases de foch. E con la dita fembra entra en la dita cambra , es volch gitar en lo lit , lo foch fon ja pres en la dita palla e lenya , e les flames tenien tot lo lit ques crema ; e lo clergue jaent en lo lit despullat cridaue la dita fembra que's vengues gitar ab ell. Ella tota spauentada nou gosa fer , ans fugent isque de la dita cambra. La palla, e la lenya , e lo lit tot se crema, e lo dit fant capella nos crema cabells ne neguna cosa qui de la sua persona fos. E la dita fembra con veu aquell ten gran miracle, comfessa en public que de tot ço quel dit capella della hauia dit al dit caualler hauia dit veritat, e que ella

falsament li hauia dit ques volia gitar carnalment ab ell. E apres lo dit capella pres labit dels preycadors, e acaba sos dies molt santament en feruiy de Deu.

CCCCXXVI. — *Miracle e eximpli de un caualler qui james no fera comfessat, e era hom molt peccador, que solament perque a la mort dix ab deuocio: Senyor Deus, hages merce de mi, fon saul, segons que recompte Cesar.*

¶ MILES malus per folam penitenciam saluatur.

UN caualler, matant lo sos defanamichs, ten solament dix: Senyor Deus, hages merce de mi. E en aquella hora quel dit caualler mori, lo diable isque del cors de un hom qui era endiablat. E apres de pochs dies passats, lo dit diable torna al cors del dit hom, e turmentaualo molt pus forment e pus cruel que no hauia acustumat de fer. Les gents qui alli flauen li demanaren per que era exit del cors del hom axi sobtosament, e apres hi era tornat? E lo diable los respos que per merit del dit caualler qui era mort per les paraules que hauia dites quant dix: Senyor, hages merce de mi, era exit del cors del dit hom. Encara dix mes lo dit diable, que lo dit caualler mort james nos comfessa, e hauia tots temps obrat mal; que solament per les dites paraules que hauia dites ab deuocio e contricció era saul.

CCCCXXVII. — *Miracle e eximpli de un caualler qui ab superbia tolque lo peu a un hom carreter, segons que recompte Cesar.*

¶ MILES punitur.

UN caualler en la ciutat de Sansonya anaua vestit de vestedures descarlata, e perque un carreter qui menaua un carro, ab lo fanch que la roda del carro gitaua fulla un poch les dites vestedures quel dit caualler vestia; per la qual cosa lo dit caualler, mogut de superbia e de fellonia, ab la spasa que portaua tolque lo peu al dit hom carreter. E apres algun temps lo dit caualler penedint se de sos peccats desempaia lo mon, e mes se en lorde de Cistell. E apres alguns pochs dies ques fon mes en lo dit orde, ell se veu entorn del peu, per semblant loch que ell lo hauia tolt al carreter, un senyal vermell; e dins pochs dies lo peu li pudri, e li caygue. E con lo dit caualler e monge se veu lo peu podrir, e apres caure de la cama, ab deuocio e penitencia dix: Ara nom desesper de la misericordia de Deu, pus que veig en mi lo senyal de Job en la mia persona. E puy ab gran contricció acaba en lo seruij de Deu.

CCCCXXVIII. — *Eximpli de un caualler qui porta un gran temps continuament .j. diable en la punta del seu mantell, segons que recompte Cesar.*

¶ MILES demone ut famulo utitur.

EN una ciutat fon un caualler molt bon hom darmes. Sdeuench se quel dit caualler entra en un loch on staua una fembra endemoniada; e quant lo diable qui staua en lo cors de la dita fembra vee lo dit caualler, dix als qui alli stauen: Fets loch, e guardats vos daqui, que ara ve lo meu gran amich. Les quals paraules desplagueren molt al dit caualler, e lo caualler enfomrient dix li: Tu, diable foll, per que turmentes aquesta fembra no culpant? mas ves ab mi en aquest torneg qui ara se fara, en lo qual jo sere, e veurem per a quant feras. Plaume, dix lo diable, danar ab tu, ab quem lexs entrar en lo teu cors, o en la cella, o en lo fre del teu cauall, o en alcuna cosa tua. E lo caualler hauent pietat de la endiablada, perque era fembra de paratge, dix al diable: Jot don licencia que entres en la punta del meu mantell, ab condicio que nom dampnifiques; e quant jo ho volre quet partefques de mi. E lo diable li dix que li playa. E tentost a vista de tots los qui alli eren isque del cors de la dita donzella, e mes se en la punta e cap del mantell del caualler. E de aquella hora anant lo dit caualler era ten be auenturat en les batalles e en los torneigs, que aquells que volia vencia, e mataua, e empresonaua. E quant lo dit caualler entraua en la sgleya, e deya oracio, lo diable li deya: E a que murmures tant? E con prenia de la aygua beneyta, lo diable li deya: Guardet nom tingues ab ella. Esdeuench se que un die lo dit caualler

stech escoltant en .j. loch on preycauen la croada, e lo diable li dix: Que fas aci? e lo caualler li respos: Vull te desemparrar, e vull feruir a Deu. E quin mal, dix lo diable, ta vengut per mi per quem vulles leixar? jo james not fiu enug, ans te enrequeit, e donades moltes honors, e te fet vençre moltes batalles. E lo caualler en aquella hora reebe la cruada, e desemparrà e leixà lo diable, e manali en virtut de Jhesuchrist que james no tornas a ell: e lo diable tentost sen parti. E lo dit caualler ferui a Jhesuchrist en la guerra contra los moros dos ayns; e apres tornassen en la sua terra, e feu un spital en lo qual ell ferui tota la sua vida los malalts e los pobres. E apres feruint aquel spital fina sos dies.

CCCCXXIX. — *Eximpli de paraules jauias e deuotes que dix un caualler qui prenia comiat de sos fills per anar feruir Jhesuchrist en la guerra dels moros, segons que recompte Jacme de Vitriach.*

¶ MILES cruce signatus, uxorem et liberos relinquens, moritur.

UN caualler qui hauia pres la croada contra los moros, exint de sa casa per anar feruir Jhesuchrist contra los moros prenia comiat de sos fills, e plorant besaulos e abraçaulos ab pietat e amor paternal. E als guns de sos homens digueren li: Molt tardats de anar, que veus molta companya dels qui sen van ab vos vos stan spe-

rant a la porta. Lexats me fer ço que fas ab mos fills, dix lo dit caualler, que aço fas yo per que haja major dolor e pus major turment per la partida que fas dells, per que apres haja major merit del viatge que fas contra los moros.

CCCCXXX. — *Miracle de un caualler qui se agenolla demunt lo fanch per adorar lo cors de Jhesuchrist, segons que recompte Cesar.*

¶ MILES deuotus reuerenciam
impendit Deo et sacramentis.

EN França hauia un caualler qui era ten deuot en qualseuol loch que ell ves leuar lo cors de Deu, ell tentost se agenollaua, e ab deuocio lo adoraua. Sdeuench se un die quel dit caualler caualcant anaua per una ciutat on hauia molts grans fanchs, e vestia riques vestedures de draps dor forrades de vayrs, e axi con ell caualcaua per la ciutat ell encontra e vee que leuauen lo cor de Deu, e pensa en si matex que si descaualcaua e se agenollaua per adorar lo cor de Jhesuchrist, que les robes que vestia se affollarien en lo fanch; pero acorda per se e per deuocio que no curas de les dites vestedures, mas que se agenollas en lo gran fanch, e que adoras lo Saluador del mon segons que hauia acustumat. E lo dit caualler ho feu axi, que descaualca e agenollas, e adora lo cors precios de Jhesuchrist. E quant lo dit caualler lach adorat, es fon leuat de peus, nostre senyor Jhesuchrist, que ama e honra aquells

quil feruexen, feu alli un tal miracle que en lo manto e hopa longa de drap dor quel dit caualler vestia, ja fos ques fos agenollat demunt lo fanch no si fulla, ne si aparech neguna tacha sino aytenpoc con sis fos agenollat demunt draps dor o de seda. E ladonchs lo dit caualler dona laors e gracies a Deu, e fon pus confortat en la fe.

CCCCXXXI. — *Eximpli con un gran sabidor en totes sciencies perde tot lo saber e encara lo legir per una sagnia ques feu en la un braç, segons que recompte Cesar.*

¶ MUTATIONE aliquando perditur sciencia prius habita.

UN clergue molt sabidor en sciencies sagnant se un die del braç, axi con lagueren sagnat oblida totes les sciencies que sabia, per tal manera que no entes ne sabia parlar lo latí dequell die a auant; encare oblida del tot que no sauia legir. E axi con lo dit clergue comptaua a alscuns la occasio que li hauia venguda, .j. hom li dix e li aconsella que quant se complis layn quel sera sagnat, que en aquell die que layn se compliria, e en aquella hora, e daquell matex braç se sagnas, que per auentura plauria a Deu que ell cobraria de saber totes les dites sciencies que sabia. E lo dit clergue feu hq axi, e cobra de saber tentost les dites sciencies axi con les sauia debans.

CCCCXXXII. — *Miracle e eximpli d' un caualler qui per reuerencia de Jhesuchrist perdona*

la mort de son pare, segons que recompte Cesar.

¶ MISERICORDIA impenditur inimico amore crucifixi.

EN Alamanya un caualler mata lo pare de altre caualler ; e lo fill del mort pres lo caualler qui li hauia mort son pare, e axi con tench lespasa en la ma per quel degollas , lo caualler se agenolla als seus peus , e dix li : Prech te que hages merce de mi , axi con nostre senyor Jhesuchrist la ach de tot lo mon , e quem vullas perdonar. E tentost lo caualler fill del mort , oydes les dites paraules , alçalo de terra , e dix li : Per honor de la santa creu en la qual soferi mort Jhesuchrist , e per tal que ell me perdo mos peccats , jo perdo a tu la mort de mon pare, e encara vull esser ton amich. E per aytal manera ell consola aquell qui li demanaua perdo. E apres lo dit caualler fill del mort ana per deuocio en Jherusalem , e con entra per lo sant Sepulcre , una ymatge de fust de Jhesuchrist crucifficat se abaxa tro en terra en semblança de humiliar se, e per tal con ab lo dit caualler ensempe entrauen en lo sant Sepulcre altres molts cauallers , no saberen per qual dells lo crucifix sera humiliat. E per tal se isqueren tots del sant Sepulcre, e apres tornaren hi un apres daltre ; e lo dit crucifixi no se baxa per negun dels quey entraren sino ten solament per lo dit caualler fill del mort. Los altres cauallers li demanaren quin seruici hauia fet per que Jhesuchrist li mostraua tanta de honor ? e ell los respos que no altre sino que per reuerencia

de Jhesuchrist hauia perdonada la mòrt de son pare a aquell quil hauia mort.

CCCCXXXIII. — *Miracle e eximpli de un scola de Bulunya qui era hom molt peccador, e apres se mes en lorde dels frares preycadors, segons que recompte lo maestre Bisbe.*

¶ MISERICORDIA Dei omnibus est parata.

UN escola pobre en la ciutat de Bulunya feya molts peccats e molt greus. Sdeuench se que un dia lo dit scola venia de altre loch de fora a la dita ciutat per un gran plan, e fo li viaries que ves venir enuers si gran tempestat e mal temps de pedra, e de trons, e de lamps. E viu en lo dit pla tres cases petites; e ell fugent per lo mal temps que veyia venir vers si, vench a la una de les dites cases, e ab gran cuyta dix quel acullissen; e una fembra qui staua dins la casa dix: Amich, jo son la Justicia qui habite aci, e perque tu no es just no pots aci entrar. Ell tentost ana a la segona casa quel acullissen; e una altra fembra semblant qui staua dins la casa dixli: Amich, jo son la Veritat qui habite aci, e perque tu no ames la veritat no entraras en aquesta mia casa. E ladonchs lo dit scola ana a la tercera casa, e per semblant manera demana quel acullissen; e una fembra que staua dins dixli: Jo son la Pau, e perque en los mals homens semblants que tu est no habita pau, tu no pots aci entrar; mas per tal con jo mostre les carreres de la pau e no de afflic-

cio, consell te que fuges, e vages a casa de una mia germana qui esta prop daci en una sua casa, la qual ha merce e pietat de tots, e acorre als mesquins. Quant lo mesqui de scola son vengut a la quarta casa, toca a la porta; e una fembra qui stava dins dixli: Jo son la Misericordia qui habite aci, e si a mi desiges e vols que jot desliure vesten al monestir dels preycadors de Bulunya, e tentost feras desliure e saul de aquesta tempestat de temps que veus venir. E dites aquestes paraules, les dites cafes e lo dit mal temps desaparegueren; e lo dit scola decontinent entrassen en la ciutat de Bulunya, e alli pres labit de frare preycador; e compta e dix als frares del monestir la visio que hauia vista.

CCCCXXXIV. — *Miracle de un monge qui lexa labit e son orde, e volch pendre per muller una filla de un sacerdot de les ydoles, segons ques recompte en la vida dels sants Pares.*

¶ MISERICORDIA Dei parata
est etiam negantibus eam.

UN monge temptat del peccat de la luxuria torna al mon, e vee una filla de un clergue de les ydoles molt bella, e demanala a son pare que la li donas per muller. E lo pare anassen a consellar ab les ydoles si lay daria o no; e una ydola responli: No lay dons si donchs no renega de Deu e dela cristiandat, e que renunciy al abit de monge. E lo dit sacerdot dix al dit monge que si

feya les dites cofes que lay daria per muller. E lo monge ho feu, eu atorga volenterosament per la manera quel sacerdot li demanaua. E en aquella hora ell vee de la sua boca exir una coloma tota blancha que sen puja al cel; e lo sacerdot torna al diable qui staua en la dita ydola, e dixli: Jo he dit al monge totes aquelles cofes que tum diguist, e ell hau ja fet; e axi dar li he ma filla per muller. E lo diable respos al sacerdot: No lay dons, car encare lo seu Deu nol ha lexat, abans esta ab ell. E lo sacerdot sen torna al monge, e dixli: Not dare ma filla per muller, car encara lo teu Deu no ta lexat, abans sta ab tu e en la tua ajuda. E ladonchs lo dit monge pensa e dix en simatex ab contriccio: O treydor, e con renegue a Deu qui tanta bondat mostra enuers mi, donant me be per mal, e volent esser en la mia ajuda! e pus que axi es verament, nom partire dell e del seu feruey. E tentost tornassen a lerm a casa de un hermita qui era molt vell, e dixli totes les dites cofes. E lo dit hermita veyll resposli: Amich, sta en aquesta coua ab mi, e dejuna tres sepmanes continuament, e jo pregare a Deu per tu. E lo dit hermita veyll dix en la sua oracio: Senyor ver Deus, supliche quem dons aquesta anima, e que reebes la penitencia daquest monge. E lo senyor Jhesuchrist oy la sua oracio, e la primera sepmana del dejuni acabada, lermita veyll dix al dit monge: Has vist alguna cosa? Pare, dix lo monge, he vist en la altea del cel

una coloma blanca qui stava endret del meu cap. E lo vell li dix : Fill , prega a Deu molt deuotament , car sens dubte ell te haura merce. E acabada de dejunar la segona setmana l'ermita vell dix al monge : Has vist alguna cosa ? Pare , dix lo monge , jo he vist la dita coloma star prop del meu cap. E lo vell fant li dix : Fill , ara es hora de perseverar en la oracio que fas deuotament. E acabada de dejunar la terça setmana , lo vell li demana si havia vist alguna cosa. E lo monge li dix : Pare , la dita coloma se posa sobre lo meu cap , e yo volgui la pendre ab la ma , e ella vola en alt , e puys torna e entraffen per la mia boca. Ladonchs l'ermita vell plorant ab gran deuocio se agenolla , les mans juntes al cel , e feu laors e gracies a nostre senyor Deu , e dix al monge : Fill , Deu lo nostre Saluador ha reebut la tua penitencia , e axi guardet daqui auant de peccar. Verament , pare , dix lo monge , yo de tota la mia vida nom partire de tu. E axi romas lo dit monge ab lo dit fant hermita , e acabaren abdos en feruey de Deu.

CCCCXXXV. — *Miracle e eximpli con es cosa molt profitosa les misses quis dien en ajuda e remey de les persones viues , e de lurs affers e necessitats , segons recompte sent Gregori.*

¶ **MISSA** prodest in mari.

UN mariner en la mar sofferi gran fortuna de mal temps : e aquell die sa muller en sa

terra feu dir missa per ell. E quant fon exit a terra dix que con ell passaua e sofferia la dita fortuna en un petit vexell que li vench un hom qui li dona un pa que menjas, e apres quel ach menjat que sefforça molt tro que vench una gran nau quel trague del dit petit vexell, el meteren dins la gran nau. E fon sabut despuys certament que en aquell die e en aquella hora que ell entra en la dita nau, e fon fora del gran perill de la fortuna, que la dita fa muller feya dir la missa per ell.

CCCCXXXVI. — *Miracle e eximpli con es molt profitosa cosa a la persona morta, e a la viuua fer dir misses, e la offerta que en aquelles se fa, segons que recompte Pere de Cruniench.*

¶ **MISSA** valet viuus.

EN la prouincia Greciopolitana uns homens cauauen en una mena dargent, e mentre cauauen cayguels demunt un troç de roca molt gran, e matals a tots sino a un qui esdeuench a una concauitat de la dita roca, e staua alli viu que non podia exir. E la muller daquest vell hom, cuydantse que fos mort axi con los altres, quescon die feya dir per la sua anima una missa de requiem, e offeria a la dita missa un pa e vi, e una candela de cera. E lo diable hauent gran despler de aquella missa e offerta, aparech a la dita fembra tres dies en forma dom; e quescon die axi con ella anaua a la esgleya per fer dir

la dita missa, lo diable la encontraua en lo cami, e deya li: On vas, fembra? Ella li deya: A la sgleya a missa. E lo diable li responia: No ti qual anar, que ja son dites totes les misses. Per tal manera lo diable lengüena los dits tres dies, que la feya tornar de la carrera, e no oy missa ne la feu dir segons que hauia acostumat. Sdeuench se un die que un hom cauaua demunt aquella rocha que staua demunt aquella concauitat on estaua lome viu, lo qual hom viu dix a aquell qui cauaua: Caua suau, car una gran pedra sta endret del meu cap, e si cau ouciuram. Lome qui cauaua fon molt spauentat de ço que hauia oyt, e molt spaordit, e tornassen al loch, e dixho al poble; per que tentost tots vengueren alli on lome staua viu, e oyren la veu de aquell, e cauaren molt iuaçosament tant tro quel tragueren sa e viu de aquella concauitat. E les gents li demanaren de que hauia viscut tant de temps sens menjar e beure? E ell los dix que quescun die li portaua, no veyia qui, un pan, un terraç de vi, e una candela de cera encesa, fino tres dies que no hauia haut lo dit pan, e vin, e candela, e que aquells tres dies hauia passat molt gran fam, e gran set, e gran tristor. E ladonchs los clergues, e la muller, e tot lo poble conegueren que per miracle de la dita missa de requiem que la dita sa muller feya dir quescun die, e per la dita offerena ell era estauuiat de morir, e que aquells tres dies quell hauia passats ten gran fam eren aquells

tres dies que la muller per langan quel diable li hauia fet no hauia fet dir la missa, ne donada la offerena.

CCCCXXXVII. — *Eximpli breu e marauellos con es virtuosa cosa e plasent a Deu conexer simatex e no jutjar a son proysme, segons ques recompte en lo libre de la vida dels sants Pares.*

¶ MONACUS debet humiliter se habere et neminem judicare.

L ABAT Josep demana al abat Pastor que lo digues con viuria en aquest mon segons monge. E labat Pastor li respos: Si vols hauer folgança en aquest mon e en laltre, conex tu matex qui est, e no jutges a ton proïsme.

CCCCXXXVIII. — *Miracle e eximpli con lo monge del orde de Cistell a la sua mort deu tenir vestida la cugulla, segons que recompte Cesar.*

¶ MONACUS in habitu suo debet mori.

E N una abadia de la orde de Cistell un monge stant al punt de la mort despullas sa cugulla, e vestis lescopolari, e mori axi. E quant lo meteren en loratori, los altres monges stauen a derredor del cors dient loffici dels morts, e letanies, e altres oracions: e lo monge mort se leua, e se assigue en lo lit; e tots los monges queu veeren fugiren de paor; e el dit monge a grans e altes veus apella labat que vengues a ell. E

quant labat fon a ell vengut , lo monge li dix : Senyor pare , comfes me a vos que quant la ànima me isque del cors jo no tenia vestida la cugulla ; e quant fuy per entrar en lo fant paradís dix me sent Benet : Quí es tu ? e jo digui que era un monge seu del orde de Cistell. E ell dix me que no era , pusque no tenia vestit labit , e que sens labit no entraria en lo fant paradís : alscons qui stauen prop de mi pregaren lo senyor Jhesuchrist que la mia anima tornas al cors , e que prengues labit per que meresques e pogues entrar en la fanta gloria del paradís. E tentoſt quel abat li ach vestida la cugulla la anima li isque del cors.

CCCCXXXIX. — *Eximpli de paraules honestes quel abat Pastor dix a un monge de ço quel bon monge deu fer e dir, segons ques recompte en la vida dels sants Pares.*

¶ MONACUS passiones debet reprimere.

L ABAT Pastor dix : Lo monge quis clama no es bon monge ; e aquell qui ret mal per mal no es bon monge ; e aquell qui senfellowex no es bon monge.

CCCCCLX. — *Eximpli con un hom qui fon pres en una batalla dona a Deu per fermança del seu rescát, segons recompte Jacme de Vitriach.*

¶ MONACUS in gestibus exterioribus debet omnes hedificare.

U N caualler en una batalla pres un presoner qui era hom pobre ; lo qual hom prega al dit

caualler quel lexa anar a casa sua per que pogues vendre un poch de patrimoni que tenia ab ques pogues reembre de la preso. E lo dit caualler mogut de pietat dix: Quim donaras per fermança de tornar a die cert? E lo presoner li dix: Donar vos he per fermança a Deu; e demes fer vos he sagrament, que no poria mes fer. E allo fet, lo caualler lo lexa anar a sa casa, e vene ço poch que hauia; pero no poch venir al die empres; per la qual cosa lo caualler ach gran fellonia en si matex. E un die lo dit caualler anant per son cami ab fos scuders vee venir un monge caualcant en un bell palaffre; e quant lo caualler lo vee dix a fos scuders: Vejats aquest monge qui deuria caualcar en un ase, e caualca mellor palaffre que no fas jo. E quant foren prop del dit monge, lo dit caualler acoftas al monge, e pres lo per les regnes, e dixli: Digats me vos e ab qui viuïts, ne de qui fots? Senyor, dix lo monge, jo son de Deu, e no daltri. Donchs, dix lo caualler, sapiats que Deu nostre senyor mes fermança de alguna quantitat de diners; e pusque axies, coue que vos me paguets per ell. E tentost manali pendre lo pelaffre, e lo dit monge romas a peu. E en aquella hora a poch instant vench lo dit presoner al dit caualler: Senyer, veus queus port la reemço, per la qual me reemi de vos. Amich, dix lo caualler, veten a Deu, o on te vulles, ab tos diners, car molt be me paga la tua fermança. E lo presoner tentost ab gran pleer tornassen en sa ter-

ra, e quita e cobra les heretats que hauia empenyorades e venudes per la sua reemço.

CCCCXLI. — *Eximpli de les paraules que un monge qui era entrat en lo purgatori de sent Patrici deya als monges jouens quant los veyia fer alcuna vanitat, segons ques recompte en lo libre del purgatori de sent Patrici.*

¶ MONACUS in se debet esse magne penitencie.

UN monge qui era entrat en lo purgatori de sent Patrici tenia fresques les nafres que hauia reebudes en lo dit purgatori, e stava continuamente en gran purgatori. E quant veyia algun monge riure oltre mesura, o fer altres semblants vanitats, deyalí: O amich, si sabesses con grans penes e turments donen al hom en laltre mon per semblants vanitats, no les diries, ne les faries.

CCCCXLII. — *Eximpli con una dona de honesta vida se preuaa en si que hagues singular virtut de paciencia, segons que recompte sent Ambros.*

¶ MONIALIS debet esse in omnibus paciens.

UNA dona de honesta vida pregua a una abadesa que li donas una de les sues monges que estigueffen ab ella, e la dita abadesa donali una monge molt benigne e simple que festigues ab ella, e la feruis. A cab de un ayn la abadesa vench vesitar la dita dona, e la dona dix li: Leuats vosen la monge quem donas, car ten simple

es que ab ella no he pogut guanyar neguna cosa per virtut de paciència, per que trametetsmen altra que guayn alguna cosa per paciència. E la abadesa tornassen al monestir seu, e tramesli altra monja joue molt quexosa, e barallosa, e defficiosa que quefcun die torba a sa fenyora, e la meyns preaua, e la destorbaua, e semblantment feya a tota la companya de casa. E layn passat, la dita dona dix a la abadesa: Prech vos que nom tolgats aquesta monge, car en aquest ayn he guanyat ab ella per paciència ço que en laltre ayn hauia perdut ab laltra.

CCCCXLIII. — *Eximpli con una fembra mori sobtosament per gran gog que ach de la vista de son fill, segons que recompte Valeria.*

¶ MORS aliquando ex gaudio causatur.

LO fill de una fembra fon en una gran batalla, e foren vençuts los de la sua partida, e digueren a la dita fembra quel dit fill feu ab molts daltres era mort en la dita batalla: de la qual cosa ella ach molt gran despleer e tristor. E axi con ella staua dins casa sua faent son dol, lo fill li entra per casa sa. E ella se leua del loch on feya, e abraçantlo ten gran fon lo pleer que ach, que en aquella hora ella mori. Axi que millor poch sofferir lo despleer que no lo pleer.

CCCCXLIV. — *Eximpli con un princep mori a estranya e vil mort e soptana, segons que recompte Pere Damia.*

¶ MORTE subita moriuntur aliquando peccatores in actu peccandi.

UN princep falonita veu exir grans flames de foch de una gran muntanya que sta prop del infern, e dix: Per cert alcun hom rich morra vuy per anar als inferns. E allo deya lo dit Comte, perque es costum en aquella terra que con un mal peccador deu morir, les flames de la dita muntanya ixen de foch negre. E aquell die quel dit Comte dix les dites paraules, al vespre gitat en son lit lo dit Comte, e peccant corporalment ab una amiga sua, e stantli demunt, ell mori. Ella pensant que era viu tench lo demunt, de que passa molt gran turment e afayn tro quel gita de si quant conech que era mort.

CCCCXLV. — *Eximpli de paraules fauies e ver-taderes quel Rey de Domas stant al punt de la mort dix al seu banderer, segons ques recompte en les Croniques.*

¶ MORS omnes ditissimos spoliat.

UN Rey en la ciutat de Domas veentse prop de la mort feuse venir denant si son banderer, e dixli: Tu qui solies portar denant mi en les batalles la mia bandera, porta per tota aquesta ciutat la mortalla que man feta, e a altes veus publicament digues: Huy mor lo Rey dorient en la ciutat de Domas, e no sen porta ab si sino aquest poch de drap de li.

CCCCXLVI.—*Eximpli de paraula molt sauia e vertadera que un Rey joue dix quant se deuia morir, segons ques recompte en lo libre de Dono Timoris.*

¶ MORS omnia facit relinquere.

UN Rey joue volentse morir, guarda tot entorn lo palau en que jaye, e dix a altes veus: O senyor Deus, e con es de meyns prear aquest mon; yo qui son senyor de tants castells e de ten bells alberchs, e nom se a on he anar esta nit, o qui ma de albergar en sa casa.

CCCCXLVII.—*Eximpli de molt sauies paraules quels filosofos digueren quant lemparador Alexandre rey de Grecia fon mort, segons que recompte P. Alfonso.*

¶ MORS magnos humiliat.

APRES quel emparador Alexandre fon mort, meteren lo en una sepultura daur, e vengueren molts filosofos a derredor de la dita sepultura, e dix la un: Alexandre ir feu tresor dor, e huy lor fa tresor dell. E laltre filosof dix: Ir no li bastaua tot lo mon, e ara bastenli .iiij. colzes de terra. E laltre filosof dix: Ir era senyor del poble, e vuy lo poble es senyor dell. E laltre filosof dix: Ir poguera liurar de mort a molts, e ara non pot liurar si matex. Laltre filosof dix: Ir leuaua ell tota la ost, e vuy leua la ost a ell. E laltre filosof dix: Ir li hauien tots paor, e vuy nol dubten, nel preen neguna cosa. E laltre phi-

losof dix: Ir tenia molts amichs e deenemichs, e vuy ara tots los te eguals.

CCCCXLVIII. — *Eximpli con antigament als papes e als emparadors lojorn que eren elets en lurs dignitat e senyoria, los feyen serimonies ja ordonades per quels vengues a memoria que hauien a morir, segons que recompte Isodorus.*

¶ MORTIS consideracio multum valet homini in dignitate constituto.

CUSTRUM folia esser que quant Lemparador reebia la dignitat e senyoria del Emperi, un maestre de fer ymatges de pedra portaua denant ell pedres de diuerfes colors, e deyalí: Digues, Emparador, de quals de aquestes pedres vols quet faça la sepultura. E semblant con lo Papa era dat nouellament per Papa, tentost denant ell un hom prenia en la ma unes poques destopes, e metiay foch, e cremant les dites stopes lexauales caure en terra, e deya al Papa: Guardes que axí passa la gloria daquest mon. E allo feya denant lo Papa per que membrantli de la mort regis lo mon segons que Deus mana.

CCCCXLXIX. — *Eximpli con un metge volent resemblar en fama e en vida als sants Pares antichs, desempara lo mon es mes del orde dels preycadors, on feu vida santa e deuota.*

¶ MORTIS certitudo quantumcumque... multos inducit ad bonum.

UN metge, hom molt sabent en moltes lletres, posat e mes en les vanitats del mon, un die ell oy dir con los antichs e sants Pares viuien longament, e apres lur mort se feya dells gran mencio; e pensant que seria axi dell, defempara lo mon, e mes se en lorde de Cistell: e apres fon mestre en la santa teulegia en la ciutat de Paris; e apres fon hom de gran auctoritat e de gran santedat.

CCCCCL. — *Eximpli de ço quels dramanos trameteren a dir al rey Alexandre, e la resposta que ell los feu, segons ques recompte en la istoria dels dramonos.*

¶ **MORTIS** certitudo multum terret aliquos.

LOs dits dramonos meyns preauen lo mon, e estauen continuament en los deserts. E quant lo rey Alexandre passa per lur terra enuials a dir que li demanassen ço que ells volrien, e que ell los ho donaria. E ells enuiarenli a dir quels donas que no poguessen morir. E lo dit rey Alexandre resposlos que ell era mortal axi con ells, e que ço que li demanauen no era cosa quels pogues donar. E ells diguerenli que pus era mortal, per que anaua faent tant de mal con feya?

CCCCCLI. — *Miracle e eximpli con una boça de pedra mata a un ufurer, segons ques recompte en lo fisen libre del Do de la Pahor.*

¶ **MORITUR** homo aliquando in maiori...

EN una ciutat un hom logrer ab sa muller enſemps anaua vetlar en una ſgleya, e en lo portal de la dita ſgleya hauia pintades moltes imatges e figures de pedra, entre les quals hi ſtaua pintat un logrer qui tenia una boſſa en les mans; e axi con lo dit logrer volia entrar en la dita eſgleya, caygue la dita boſſa qui era de pedra, e dona ten gran colp en lo cap al dit logrer que tentoft alli mori.

CCCCII. — *Eximpli de una petita pedra precioſa qui fon presentada al rey Alexandre, e les paraules que un philoſof dix al dit Rey de la virtut qui era en la dita pedra, ſegons ques recompte en la iſtoria del rey Alexandre.*

¶ MORS hominem quantumcumque magnum adnichilat.

AL rey Alexandre fon presentada una pedra precioſa, la qual hauia virtut que peſantla en una balança peſaua mes la dita pedra que moltes cofes fexugues e peſades que hom metes en laltra balança; de la qual coſa lo dit Rey e totes ſes gents foren molt marauellats. E un philoſof qui vee la marauella del pes de la dita pedra quant era meſa en la balança, mes un poch de pols de terra demunt la dita pedra, e ladonchs peſaua mes ſola una ploma que no feya la dita pedra; e lo dit philoſof dix al dit rey Alexandre: Senyor, tal ſots vos con aqueſta pedra precioſa, que ara mentre ſots viu peſats e valets mes que

tot lo mon, e quant serets mort valrets meyns e pesarets meyns que aquesta pluma.

CCCCLIII. — *Eximpli per qual raho .j. hom fill de un canonge dona tots sos bens als pobres de Jhesuchrist, e desempara lo mon, segons ques recompte en lo libre del Do de la Pahor.*

¶ MORTIS hora aliquando aliquos ad bonum inducit.

EN una ciutat volent consegrar una sgleya, desoterraren un cors mort de un canonge, e trobarenli que un çapo li menjaua e li roya la cara, e semblantment moltes serps e molts vermens; per la qual cosa tots los queu veeren molt spaventats sen anaren. E un fill del dit canonge acostas alli on son pare jaya mort; e quant vee que aquelles feres e futzes animalies li menjauen la cara, pensa quina cosa era la mort, e tentost desempara lo mon, e dona tots sos bens als pobres per amor de Jhesuchrist, e ell mes se anar per lo mon molt pobrement demanant les almoynes. E anant en aquella pobre vida vench a Roma, e guanyaua la vida a fer carbo, e en la nit gitaues a dormir en terra dejus una scamera en casa de un cardenal, al qual ell se comfessa de tots sos peccats; e alli acaba en feruey de nostre senyor Deus.

CCCCLIV. — *Eximpli de molt saua penitencia quel papa Alexandre dona a un caualler quis comfessa a ell, segons ques recompte en lo libre del Do de la Paor.*

¶ MORTIS memoria inducit homines ad penitenciam.

UN caualler se comfessa al papa Alexandre, e no podia complir ne fer neguna penitencia quel dit Papa li manas fer, perque lo dit Papa donali un anell que portas en lo dit, e manali en virtut de penitencia que tota vegada que guardas e vees aquell anell, que li recordas de la mort con era amarga. E lo dit caualler feu ho axi; e con vench a cab de un ayn lo dit caualler vench denant lo dit Papa, e dixli que ell era apparellat de fer e complir tota penitencia que li donas.

CCCCLV. — *Miracle e eximpli de un hom qui feu e compli la penitencia que son companyo mort deuia fer, segons que recompte Nicholau archebisbe de Besançon.*

¶ MORTUIS prodest penitencia.

EREN .ij. homens companyons molt feels e leyls, e la .j. dells caygue en un peccat molt greu; e laltre son companyo efforçant lo leualo a Roma, e lo Papa donali penitencia que dejunas tres ayns continuament; lo qual reebuda la dita penitencia tornantfen en sa terra enmalalti. E stant molt trist con se vee al punt de la mort perque no hauia complida la dita penitencia quel Papa li hauia donada, son companyo per que ell prengues pleer dixli e li promes que li compliria per amor sua la dita penitencia. E mort e soterrat lo dit malalt, son companyo de-

juna tot un ayn continuament; e acabat lo dit ayn aparechli lo dit son companyo que era mort, ab la terça part del cors que era tot blanch, e les dues parts eren ten negres con la pegunta: e dejunat lo segon ayn, aparechli les dues parts del cors tot blanch, e la tercera part negra con la pegunta: e acabat lo tercer ayn a dejunar, aparechli tot blanch, e feuli moltes gracies de ço que per ell hauia dejunat los dits ayms, car dretha via sen anaue a la gloria celestial.

CCCCXVI. — *Miracle e eximpli con encara als infants que no han edat complida es peccat de restitucio de tot ço que guanyen al joch dels daus, segons ques recompte en lo libre del Do de la Paor.*

¶ MORTUIS valet restitucio ablatorum facta pro eis.

UN fill de una comtessa volentse morir, con se vol que no hagues mes de .ix. ayns comfessa se; e apres de la sua mort aparech a sa mare, e dixli que estaua en gran pena perque no torna en la sua vida ço que hauia guanyat ab daus a la companya de son pare, e que no li mentra en la comfessio. E la mare tentost sabe la veritat de tots aquells a qui son fill hauia guanyat als daus, e tornals ho tot. E apres lo dit son fill aparech a la dita comtessa, sa mare, e dix con era liurat de aquella pena, e que staua en la gloria de paradís.

quet puxa fer present, que reebes aquesta mia persona futil en ton seruiy. E Socrates li respos: Gran present mas fet, pus quet conexas per persona poca e futil, e promet te que jo te ajudare per que fies gran.

CCCCLXXV. — *Eximpli de paraula de gran virtut de noblea de cors e de saulesa que Marco Tulio dix a uns cauallers quil vengueren veure, segons que recompte Valeri.*

¶ MUNERA recipere non debent principes neque prelati.

UN Rey qui hauia nom Marco Tullio venguerenlo veure una veguada molts cauallers de gran honor, e trobarenlo que estaue assegut en un banch de fust sens altre drap ne cuxi, e menjaua en un tallador de fust: e los dits cauallers tenguerenho a stranya cosa e no a reyal, e diguerenli: Senyor, no pertayn a ten gran senyor con vos star assegut en banch de fust, e menjar en tallador de fust, podent vos hauer de vostres sots meses grans quantitats de trefors e de joyes precioses. Ell respos: Sapiats, amichs, que mes am esser pobre, e Rey e senyor de richs, que esser rich e esser senyor de pobres; e perço membreus que james no fuy vensut en camp, ne corruput per diners.

CCCCLXXVI. — *Eximpli de gran marauella de multitud de rates qui oucieren un caualler que*

no sen poch deffendre, segons se recompte en les caroniques dels Emparadors.

¶ MURES aliquando homines inuadunt.

EN lo temps del tercer Emparador qui hauia nom Anrich, un gran e poderos hom menjaua en lo palau del Emparador, e soptofament vengueren moltes rates sens nombre, e scometerenlo molt fortment, lo qual mordeffen e roeffen e no curaren de negu dels altres qui alli menjas: lo qual hom poderos no podentse deffendre de les rates mes se dins una nau en la mar, e les dites rates lo seguiren per laygua, e roen la nau e tot ço que dins era. Ell veent que no sen podia deffendre de les dites rates isques de la nau e tornassen en terra; e ell veent que tenpoch en terra nos podia deffendre de les dites rates, stech segur en un loch, en lo qual loch laucieren les rates, e lo roeren tot.

CCCCLXXVII.—*Eximpli de gran multitud de mosques qui vengueren en un monestir de monges blanchs, les quals mosques totes en un instant moriren per miracle de sent Bernat, segons ques recompte en la legenda de sent Bernat.*

¶ MUSCE infestant multos.

EN un monestir quel dit sent Bernat hauia edificat e set, ajustarense tantes de mosques quels frares no podien menjar ne beure denant

elles, e clamant diguerenho a sent Bernat. E
sent Bernat dix: Jo les descomulgue a totes.
E tentost soptofament moriren totes.

☞ Aci se acaben los miracles e eximplis qui
comencen per M: e comencen los
miracles e eximplis qui
comencen per N.

N.

CCOCLXXVIII. — *Miracle e exempli perque los romans feren en Roma un temple qui hauia nom lo temple de la Pau perdurable, e con lo dit temple caygue la nit que Jhesuchrist nasque, segons que recompte Ignocent lo terç.*

¶ NATALIS Domini probatur per miracula.

DOTZE ayns abans que Jhesuchrist nasques fon pau uniuersal per tot lo mon, per la qual cosa los romans faeren un temple, e faerenhi la ymatge del Emperador. E apres demanaren al deu del sol quant duraria aquell temple que hauien fet a honor de la pau? e ell dix los que duraria tro que una verge romanent verge parria. E ells entengueren

que allo no podia ésser james , e meterenli nom lo temple de la Pau perdurable. E la nit que la Verge senyora santa Maria pari , lo dit temple caygue e fenderroca del tot. E apres es hi stada feta una sgleya a la qual dien Santa Maria la Noua.

CCCCCLXXIX.—*Miracle e eximpli con los sacerdots de gran temps abans que Jhesuchrist nasques feeren una ymatge per honor de la verge qui deuia parir, e apres del part romandria verge, segons ques recompte en la ligenda o istoria Lombardica.*

¶ NATALIS Domini probatur secundo.

LO die que nasque nostre senyor Jhesuchrist totes les ydoles caygueren es trencaren : car lo proffeta Ieremies hauia dit que totes les ydoles caurien quant paris una verge ; per la qual cosa los sacerdots faeren una ymatge a honor de aquella verge , e meterenli una creatura en la falda, la qual ymatge meteren en un loch apartat del temple , e adoraenla quescun die.

CCCCCLXXX.—*Miracle con la nit que Jhesuchrist nasque, lescuredat de la nit se torna en claredat del die, segons ques recompte en la ligenda Lombardica.*

¶ NATALIS Domini probatur tercio.

LA nit que nasque lo saluador nostre Jhesuchrist , lescuredat de la nit se torna en claredat del die.

OOOCLXXXI. — *Miracle con la nit que Jhesuchrist nasque, una font dayga que hauia en la ciutat de Roma correch tot un die oli, segons que recompte Orofi, e Innocent terç.*

¶ NATALIS probatur quarto.

LA nit que Jhesuchrist nostre redemptor e saluador nasque, una font de aygua que hauia en la ciutat de Roma tornas doli, e amena oli tot aquell die molt bastantment, per tal manera que lo dit oli plega tro al riu de Tiberis, car Sibilla hauia profetitzat que si no nasques una font doli en Roma no nexeria primer lo Saluador.

OOOCLXXXII. — *Miracle con la nit que Jhesuchrist nasque aparech la stella als .iiij. Reys, en la qual stela aparech una criatura molt resplendent, segons que recompte Crisostomus.*

¶ NATALIS probatur quinto.

EN aquella hora que Jhesuchrist nasque aparech als tres Reys la estella, dins la qual estella aparech una creatura molt bella qui tenia en lo cap una creu molt resplendent, e dix als dits tres Reys que anassen a Judea, e que trobarien aquella criatura nada.

COCOLXXXIII — *Miracle con la nit que Jhesuchrist nasque aparegueren .iiij. sols, segons ques recompte en la istoria Lombardica.*

¶ NATALIS probatur sexto.

LO die que Jhesuchrist nasque aparegueren tres sols en Orient apartat la un del altre ; e apres ajustarense tots tres ensemps. Eusebi diu en les Croniques , e lo Mestre en la istoria Escolastica , que no aparegueren en aquell die los tres sols sino gran temps abans de la mort de July Cesar.

CCCCCLXXXIV.—*Miracle con Sibilla la profeta mostra a hora de mig die prop del sol a Octouia Emperador de Roma .j. cercle dor , e en mig del dit cercle una verge molt bella qui tenia en lo braç una bella criatura , segons que recompte Papa Ignocent terc.*

¶ NATALIS probatur septimo.

LEMPARADOR Octouia apres que ach subjugat tot lo mon a Roma , tant lo amaren los romans quel volgueren adorar per deu , e los dits romans digueren al dit Octouia que demanas a Sibilla proffeta si apres dell nexeria altre major quell. E lo die que Jhesuchrist nasque , stant Sibilla en la cambra del dit Octouia a hora de mig die aparech prop del sol un cercle dor , e en mig del dit cercle una verge molt bella qui tenia en lo braç una molt bella criatura. E Sibilla con veu lo dit cercle per aytal guisa mostralo al dit Emperador. E Lemparador marauellantse oy una veu qui dix : O Emperador, aquesta es la ara del cel ! E ladonchs Sibilla dix al Emperador : Aquest es major que tu , e a aquest tu adora. E de aquella

hora auant lo dit Oſtouià adora aquella criatura, e meyns presa les ydoles. E apres en aquella cambra fon feta una ſgleya a honor de ſanta Maria: la ſgleya es appellada vuy en dia Ara celi.

CCCOLXXXV.—*Miracle con lo bou e laze adoraren Jheſuchriſt quant fon mes en lo preſebe.*

¶ NATALIS probatur oſtauo.

LO die que Jheſuchriſt naſque, lo bou e laze conegueren a Jheſuchriſt, e mes en lo peſebre, agenollarenſe, e adorarenlo.

CCCOLXXXVI —*Miracle con la nit que Jheſuchriſt naſque moriren tots los ſodomites, ſegons que recompte ſent Geronim.*

¶ NATALIS probatur nono.

EN aquella nit que Jheſuchriſt naſque moriren tots los ſodomites, perque la natura que Deus hauia presa no fos mes meyns preada. Car diu ſent Aguſti, que con Deu veu la humanal natura enfutzada en aquell peccat, que iuaçoſament lexara de encarnarſe.

CCCOLXXXVII.—*Miracle e eximpli con una imatge de la verge Maria parla ab la ymatge de ſon fill Jheſus que tenie al braç, el prega que perdonas a un caualler qui ſera fet vaſſall del diable, ſegons que recompte Ceſar.*

¶ NEGACIONEM Dei inducit frequenter malum conſilium et inopia ſiue paupertas.

EN la ciutat de Florença hauia un caualler
joue que en juntes, e en torneys, e en les
pompes del mon hauia guastat e consumat e des-
pes moltes e grans heretats e altres bens que ha-
uia, e per desesperacio que hauia de pobrea, ab
un feruidor seu qui era mal hom anassen a un
bosch, e alli gitaren cercol; e tentost ally denant
ells vengueren molts diables, entrels quals hi
vench Belzebuch. E lo dit mal feruidor dix a
Belzebuch: Senyor, jous amen aquest joue e noble
caualler lo qual es mon senyor, pero es mester
que vos li tornets totès les fues heretats e riques-
ses. E lo dit feruidor dix si volia aquelles coses?
e lo caualler dix que och, si podia esser segons
Deu. E Belzebuch dix: Donchs obs es que aquest
ton senyor renech de Deu, e quem faça homenat-
ge. E quant lo caualler ho oy torbas tot, pero per
exir de pobrea e per cobrar ses heretats, e lo dit
mal feruidor seu que loy consellaua molt streta-
ment, lo caualler ach a fer lo dit homenatge.
E quant ach fet lo dit homenatge, lo diable li dix:
Encare has mes a fer, que renechs de santa Ma-
ria. Certes, dix lo dit caualler, axo james no fa-
re, car per ella entenç jo hauer e acobrar la
gracia e la merce del seu Fill; e tentost senyas en
lo front, e los diables desaparegueren. E lo caualler
plorant e penidentse de ço que hauia fet, vench
sen a una esgleya hermitana, e agenollas denant
laltar e ymatge de la verge Maria plorant e geme-
gant ab gran contricció e deuocio. E axi lo caua-

ller ploraua e feya la oracio , en aquella hora un mercader molt rich qui tenia en son poder empenyorades e mal venudes totes les heretats del dit caualler , vench a la dita sgleya , e entrant dins la sgleya ell vee plorar deuotament denant la ymatge de la verge Maria lo dit caualler , e stech molt merauellat , e amagas detras un pilar de la sgleya per veure la fi de aquella oracio ; e vee con la ymatge de la verge Maria dix a la ymatge de Jhesus son fill que tenia en lo braç : Fill e senyor molt dolç , hajats merce e pietat de aquest caualler. E la ymatge del Fill no li respos , ans li gira la cara. E la Verge gloriosa pregant lo Fill molt deuotament , e allegant en ajuda del dit caualler dient que era stat enganat , e quel suplicaua que li perdonas , la ymatge beneyta del Fill glorios gira les spatles vers sa Mare gloriosa , e dix : Mare mia , aquest caualler me renega , que vols que li faça ? E ladonchs la ymatge de la verge Maria leuas del loch on staua , e mes la ymatge del Fill demunt laltar ; e depuys agenollas denant lo fill Jhesus , e dix molt humilment : Fill e senyor misericordios , suplich te que perdons a aquest caualler aquest peccat. E la ymatge del Fill ladonchs pres la Mare per la ma , e feu la leuar de peus , e dixli : Mare mia , james nous pogui ne volgui dir de no de cosa quem demanassets , e ara per la vostra amor jo perdo a aquest caualler. E tentost la ymatge de la verge Maria pres la ymatge de son Fill , e tornas asseure axi con da-

bans flaua. E lo caualler qui tot allo ach vist , parti de la sgleya molt trist per lo peccat que hauia fet , mas molt alegre per lo perdo e per ço que hauia vist. E tentost quel dit mercader vee quel caualler se exia de la sgleya , isqueli detras , e con lach aconseguí dix li que per que tenia los ulls plorosos ? e lo caualler li respos : Del vent que ma donat en los uylls. E lo dit mercader li dix : Senyer , be he vist la gran gracia e merce que la Verge e Jhesuchrist son fill vos han feta ara en aquella sgleya : per que si vos volets pendre una filla que jo he per muller , jous dare decontinēt tot ço del vostre , e apres mos dies vos donare ço del meu que es molt gran riquesa. E lo caualler pres sa filla per muller , e tots visqueren be e honestament en lo mon , e puys acabaren en lo seruiy de Deu.

CCCLXXXVIII.—*Eximpli per qual raho Herodes con flaua al punt de la mort mana que fossen presos tots los juheus jouens, e apres quels oucieffen tots con ell fos mort, segons ques recompte en les Croniques.*

¶ NEQUICIA Herodis.

LO Rey Herodes qui mata los ignocents , stant malalt al punt de la mort sabe con los juheus stauen sperant la sua mort per fer alegries ; e lo dit Rey ladonchs feu pendre e metre en presomolts juheus jouens , e mana que con ell fos mort quels ocieffen a tots , per tal que axi con los juheus

hauien plorat en la sua vida , que axi plorassen en la sua mort.

CCCCLXXXIX. — *Miracle que sent Nicholau feu a un juheu que li feu cobrar tot son tresor que li hauien furtat , segons ques recompte en los miracles de sent Nicholau.*

¶ NICHOLAY confessoris.

UN juheu oyint dir los molts e marauellosos miracles que sent Nicholau feya, feu fer una ymatge a la semblança de sent Nicholau, e mes la en una sua cambra , a la qual ymatge lo dit juheu acomana sa casa e tots sos diners. E stant lo dit juheu absent de casa sua vengueren ladres , e furtaren tots los diners e joyes quel dit juheu tenia en casa sua. E tornat lo juheu, trobant meyns ço que li hauien furtat los dits ladres, desonra de paraula molt vilment la dita ymatge de sent Nicholau, dient : O sent Nicholau , tal recapte mas donat a aço que jot acomane? Verament pus ten mal ho has guardat , jo men vengere en tu. E ladonchs ab açots assota molt la dita ymatge. E sent Nicholau tentost aquella nit aparech als dits ladres , e manals que tornassen al dit juheu lo dit furt , e mostralos lo seu cors assotat de grans assots , e dix los que ell era sent Nicholau , e que en guarda sua lo juheu hauia lexat la casa e tot ço que dins la casa era. E tentost los dits ladres tornaren al dit juheu ço que li hauien furtat , e diguerenli en qual manera sent Nicholau los era

aparegut. Per lo qual miracle lo dit juheu e molts daltres se tornaren christians; e los dits ladres se comfessaren del furt e daltres peccats, e acabaren lurs vides en seruey de Deu.

CCCCXC.—*Miracle con sent Nicholau reffuscita un escola quel diable hauia mort, segons se recompte en los miraclès de sent Nicholau.*

¶ NICHOLAUS scolarem fuscitauit.

UN hom hauia un fill qui era scola, e per allo lo dit hom feya quescun ayn festa lo die de sent Nicholau. E un die faent lo dit hom la dita festa aparechli lo diable en forma de un romeu, e demanali almoyna a la porta de casa sua: e lo dit hom tramefli almoyna per lo dit scola fill seu. E quant lo dit fill son prop del diable romeu per donarli la dita almoyna, lo diable pres le scola, e oucis lo, e tentost defesparech. Quant lo pare vee son fill mort, ab grans plors e lagremes e ab gran tristor pres lo cors del fill, e mes lo dins la sua cambra, e plorant molt fortment dix: O beneuyrat sent Nicholau, e aquest es lo guardo quem hauets donat del seruey que tots temps vos he fet? E mentre lo pare deya aquestes coses e altres moltes a sent Nicholau, lo dit fill seu obri los ulls, e fan e alegre leuas de peus.

CCCCXCI — *Miracle con sent Nicholau en un mouent trague de catiu de moros un christia, el mete a casa de son pare, segons ques recompte en los miracles de sent Nicholau.*

¶ NICHOLLAUS iuuenem de captiuitate patri restituit.

UN hom per los merits de sent Nicholau ach un fill en sa muller. E quant lo dit fill son ja hom joue, catiuarenlo moros, e presentaronlo al Rey moro; e el dia de sent Nicholau tinent lo dit joue una copa daur en la ma, en la qual feruia lo dit Rey moro, recordas lo dit joue que en aytal dia feya son pare festa a sent Nicholau, e per tal gita de si un gran suspir; e lo Rey demanali ab grans manasses per que suspiraua? e lo dit joue lin dix la veritat. E lo Rey dix ladonchs: Faça sent Nicholau lo pijor que pusque fer, que tu açi ara estaras mon catiu. E denant ell, e en aquella hora soptosament vench un gran vent qui cuyda enderrocar lalberch del dit Rey, e porta lo dit joue ab la copa daur en la ma denant la casa de son pare en terra de christians. Del qual miracle lo pare e la mare hagueren gran pleer, e foren tota lur vida specials seruidors de sent Nicholau.

CCCCXCII.— *Eximpli de un caualler que diables sen portaren, segons que recompte Cesar.*

¶ NIGROMANCIA arte uti est valde periculofum.

UN caualler no creyia que diables fossen, e per tal prega a un enigromant qui hauia nom Phelip que li mostras quell pogues veure diables. E lo dit Phelip mena ab si lo dit caualler en

un loch secret , e alli feu un cercol redo , dins lo qual mete lo dit caualler , e dix : Guardats no treguats negun membre de la vostra persona de fora aquest cercol , sino tentost vos auciuaran los diables ; e guardats vos que nols donets neguna cosa de ço del vostre , ne prenats neguna cosa quells vos donen : e sapiats quels diables vos temptaran e spauentaran en moltes coses , mas nous poran noure si de les dites coses vos guardats. E tentost quel dit maestre Phelip nigromant se fon partit del dit caualler , lo caualler qui romas dins lo cercol vee venir deuers ell grans ondes de aygua , e oy grans crits de porchs , e sentia molts grans vents , e apres vee una ombra dom pus alta quel major arbre del mon. E quant la ombra fon venguda al dit cercol , dix al dit caualler : E a quem vols ? E al dit caualler era semblant que aquella ombra de aquell hom fos ten negra , e ten leja , e ten spauentable que no la gosaua guardar. E lo caualler respos li : Molt te desijaue a veure ; e lo diable li dix : Per a que ? Perque oy dir molt de mal de tu , dix lo caualler. E lo diable respos : Los homens dien gran mal de mi a gran tort , car jo james no fiu dampnatge a negu si ja ell nom donaua loch e poder sobrell ; car sapies que ton maestre Phelip es mon amich , e tot ço que li plau fas , e james no li fiu despler , e ara per quem demaneft son vengut a tu. E lo caualler li dix : Dignes on stauas tu ara con jot fiu venir ? Jo , dix lo diable , staua della

la mar tant con ha daçi a la mar; e pusque de ten luy n mas fet venir, raho es quem dons alcuna cosa per mon treball. Que vols quet do? dix lo caualler. Donem aquex manto que portes. E lo caualler dixlin de no. Apres demana la correja; e apres una ouella del feu bestiar, e apres una gallina, e apres un gall: e lo caualler de totes les dites còses li dix de no. E lo caualler demana al diable: Don has ten gran saber? E lo diable li respos: Sapies que no ha mal ques faça en tot lo mon que jo nol sapia, e sapies que jo se que tu en aytal vila, en aytal casa perdíst la tua virginitat, e en aytal loch feyst aytals e aytals peccats; los quals lo caualler no poch negar. La donchs lo diable estes los braços vers lo caualler en manera quel volia pendre; e lo caualler molt spauentat caygue de subines en terra donant molts grans crits, als quals crits vench lo dit maestre Phelip, e tentost feu desparer lo diable. E de aquella hora a auant lo dit caualler creegue que hauia diables, e feu vida santa e honesta.

CCCCXCIII. — *Eximpli de alsçuns escolans qui aprenien nigromancia ab en Toledo.*

¶ **NIGROMANTICUS** a demone capitur et deportatur.

UNs scolans de la terra de Suecia aprenien ab en Toledo de la art de nigromancia, e digueren a lur maestre que volien fer proues de speriencia de ço quels mostraua per art; e jas

CCCCLVII. — *Eximpli de bones, e sauies, e vertaderes paraules que dona Isabel Reyna de Nauarra dix a la hora de la sua mort, segons que recompte Narrator.*

¶ MORS pulcritudinem et omnes
gracias temporales destruit.

I SABEL Reyna de Nauarra volentse morir feu encendre molts brandons a derredor del lit on jaya malalta, e feu venir denant si los barons e cauallers, e dix los : Amichs, prenets vos be esment, e vejats que jo Isabel Reyna de Nauarra, e comtessa de Campanya, e filla del Rey de França, molt bella e graciofa, e ben parlant, e fauia, e discreta, tot aço me vol pendre e robar la mort. E dites aquestes paraules tentost ella mori.

CCCCLVIII. — *Eximpli con un caualler qui hauia nom Frederich, apres la sua mort aparech a un ciutada.*

¶ MORTUI monent aliquando viuos
ut pro eis ablata restituant.

U N caualler qui hauia nom Frederich, apres de la sua mort caualcant en un cauall negre aparech a un ciutada, dels narils del qual cauall exia molt fum, e grans flames de foch, e venia cubert de pells de ouelles, e portaua demunt los seus muscles un troç de terra. E lo dit ciutada li dix qui era ? Ell li dix que era Frederich caualler. E lo ciutada li dix : Ques axo que

aportats als muscles e a les spatles? E Frederich li respos: Aquestes pells que port son de unes ouelles que prengui de una dona vidua, e ara port les demunt mi totes cremants quem cremen: tota aquesta terra que port sobre mi es una heretat que tengui e pris forçadament de aquell de qui era; mas si mos fills la volgueffen tornar a aquell de qui jo la pris, aleugeria jo molt de aquesta pena que pas e soffir. E tentost desparech. E lo dit ciutada dix ho als fills del dit Frederich, mas ells amaren mes retenir en si la dita heretat, que no satiffir les ouelles a la dona vidua, que traure la anima de son pare de les penes en que stava.

CCCCLIX.—*Eximpli con un caualler qui hauia nom Enrich, apres la sua mort aparech a una filla sua, segons que recompte Cesar.*

¶ MORTUI aliquando apparentes infestant viuos.

EN lo bisbat de Trauesence un caualler qui hauia nom Enrich era hom molt peccador, axi con aquell qui hauia molt robat, e cremat alberchs, e fets adulteris, e era desperjur. E apres de la sua mort aparech a moltes persones, specialment aparech a una sua filla moltes veguades, la qual filla ell hauia engendrat en adulteri, e ab la qual filla ell hauia peccat carnalment. E quant ell aparia de nit a la dita sa filla, ella era ja gitada en lo seu lit, e semblaua que ab grans maçes dauen en torn lo lit. E encara que la dita

filla se senyas ab lo senyal de la creu , e fes gitar aygua beneyta en lo lit e en la cambra , nol podia partir de si. A les veguades dauali ab un cou-tell , mas no li feya naffra ne senyal algun , per que ab consell del arquebisbe prengueren un clau de la creu de Jhesuchrist , e meterenlo en aygua beneyta , e de aquella aygua gitaren ne per tota la cambra , e a la dita filla semblantment ; e james la dita anima del dit pare no aparech a la dita sa filla.

COCCLX.—*Eximpli de gran consciencia e sa-
uiesa quels pares deuen hauer con moren lurs
fills, segons que recompte Valeria.*

¶ MORS amicorum debet patienter tolerari.

UN filosof hauia un fill , e un hom dix li con lo dit son fill era mort ; e lo filosof respos : Amich , no es stat missatger sino de ço que deuia esser , car lo dia que mon fill nasque sabia jo que deuia morir. Encara Oreo , bisbe de Jupiter , staua veent con li obrauen un palau , e tenia la ma en un pilar , e entra un hom en lo palau , e dixli con son fill era mort ; mas al dit bisbe no li muda la color de la cara , ne leua la ma del pilar per tal que en son semblant se mostras mes bisbe que pare. E un altre hom qui hauia nom Ycrioſſon stant faent sacrifici sabe con lo primer nat de sos fills era mort en una batalla , mas per allo no rompe ses vestedures , pero feu tant ques leua la corona del cap , e apres

demana en quina manera mori ; e quant li digueren que era mort en batalla combatent fortment , tornas la corona en lo cap , e dix : Major pleer prenh perque mori ardidament e onorosa , que no fas despleer de la sua mort.

CCCCLXI.—*Miracle e eximpli de un drach qui aparech a un frare stant al punt de la mort , segons que recompte sent Gregori.*

¶ MORIENTES liberantur a temptacionibus demonum per oraciones.

EN un monestir del dit sent Gregori un frare qui hauia nom Teodoro volia mal al hom qui li digues alcuna cosa de la salut de la sua anima , ne podia fer negun be , ne encara oyrlo. E apres stant a la hora de la mort dix a altes veus als frares qui stauen a la derredor del lit on jeya : Anats vosen , lexats me , que ja son donat al drach per a quem destrouesque , e ja te lo meu cap dins la sua bocha , e volme tragar , mas no pot per vosaltres ; per que donatlli loch , e faça ço que ha a fer perço que nom aturment mes. E los frares deyenli : Fes te lo senyal de la creu. Ell los respos : Volria , mas no pusch. E la donchs tots los dits frares ab gran deuocio pregaren a Deu per ell. E ell dix a altes veus : Gracies fas a nostre senyor Deu que per les vostres oracions es fugit lo drago , e ara de tota ma bona volentat me torn al Salvador del mon. E tentost comfessas deuotament , e mori.

CCCCXLII.—*Eximpli que apres quel hom es mort negu no deu jutjar ne rependre los mals que ell haura fets en la sua vida, segons ques recompte en la ligenda Lombardica.*

¶ MORTUIS non est detrahendum.

EN un moneſtir de ſent Gregori un frare mori; e en aquella ora que fon mort, los frares qui entorn del lit ſtauen, e deyen oracions, lexaren de dir les dites oracions, e començaren entre ells a jutjar e a mal parlar del dit frare mort. E ten-toſt en aquella hora la anima torna al cors del dit frare, e lo frare dix als dits frares: Germans, perdon vos Deu que axi me acufauets de mos deſalliments, car de la una part me acufaua lo diable, e de la altra voſaltres deyets mal de mi, e jo no ſabia a qual reſpongues primerament deuant ten gran e dreturer princep con es lo Saluador; per queus prech que quant veurets alcuna perſona ques vulla morir, que nol vullats mal raonar, ne acufarli ſos deſſalliments, mas que hajats compaſſio dell.

CCCCXLIII.—*Eximpli dun frare quis cobri las mans e los braços per que ab la ſua carn no pogues tocar ſa mare, segons ques recompte en la vida dels ſants Pares.*

¶ MULIEREM tangere non est bonum.

UN frare anaua una vegada per cami ab ſa mare, e foren a un riu: e lo dit frare cobris les mans e los braços, e paſſa ſa mare de la

altra part del riu. E con lach passada, la mare li demana per que con la hauia passada se hauia cuberts los braços e les mans. El dit frare resposli: Sapiats, mare, que la carn de la fembra es foch, e per ço me cobri les mans e los braços que nous pogues tocar ab la mia carn, e que nom cremas, per tal con si la vostra carn ab les mies mans tocas, decontinent me cremara, ço quem porie anar lo cor en altres fembres.

CCCCXLIV. — *Eximpli de defonor que una fembra mostra a son marit flant lo dit marit al punt de la mort, segons recompte Narrator.*

¶ MULIER infidelis est marito suo morienti.

UN hom se moria, e sa muller dix a una sua seruenta: Ves a la plaça e compra .vij. canes de drap destopa en que sia enclos aquest meu marit. E la seruenta li respos: Senyora, en aquella caxa tenits una peça de drap de li prim; placieus que daquell ni façats la mortalla. Ella li dix: Calla, que prou li bastaran .v. alnes de drap destopa. E lo marit jassos que stigues a la mort dix ab aquella veu que poch: Axi lem fets curta per que no sensutze en lo fanch.

CCCCXLV. — *Eximpli de dues fembres ques barallauen sobre un capdell de fil, segons ques recompte en lo libre del Do de Paor.*

¶ MULIERES quandoque de re parua litigant.

DUES fembres se barallauen sobre un capdell de fil; e quant vengueren denant lo jutge, quescuna dix que era seu. E lo dit jutge les demana sobre que hauien debanat lo dit capdell de fil. La una dix sobre un troç de carbo, e l'altra dix sobre un troç de drap. E lo jutge mana que fessen despleguar tot lo dit capdell, e quel donassen a aquella qui diria la veritat.

CCCCLXVI.—*Eximpli de molt honesta paraula que una abadesa dix a una monge, segons que recompte en la vida dels sants Pares.*

¶ MULIERES autem respicere non debent religiosos.

UN monge anaua per un cami, e vee venir fembres monges, e per que no les vees apartas del cami. E la abadesa qui era una de les dites monges conech la raho per que lo dit monge sera apartat del cami, e acostas al dit monge, e dixli: Si tu perfet monge fosses nons degueres conexer si erem homens o fembres.

CCCCLXVII.—*Eximpli de gran engan e cauteles que una fembra feu a son marit, segons que recompte Pere Alfonso.*

¶ MULIER mala decipit virum suum.

UN hom ana a cauar una sua vinya; e mentre lo dit hom cauaua en la dita vinya, fa muller mes en casa sua un hom ab lo qual ella feya maluestat de son cors, e gitas ab ell en lo lit de son marit. E mentre ells stauen ensemps faent

lur peccat, lo dit marit qui stava en la vinya feris ab una ferment en luyt, per la qual cosa ell se torna a sa casa, e toca a la porta; e sa muller amaga a un raco de la cambra lo dit hom ab qui feya la maluestat, e apres ana a obrir la porta a son marit. E tentost que la porta son uberta, lo marit molt cuytadament entraffen en la cambra per gitarfe en lo lit, e la muller dix: On anats ten cuytat? Vag me gitar al lit, dix lo marit, per tal con una ferment ma ferit en lull. Ay marit, dix la muller, aturats vos, e dir vos he demunt laltre huyll en que no hauets mal alcunes paraules que jo fe, que sino lo mal se mudaria en luyll sa, e puyt feriets orb de abdos uylls. E ladonchs la muller acosta la boca sua al huyll del marit, e mentre loy tenia tancat ab la boca, lom isque de la cambra, quel marit nol veu.

CCCCXLVIII.—*Eximpli de gran enguan e falsa subtil que una fembra feu a son gendre.*

¶ MULIER una aliam juuat in maleficiis suis.

UN hom ana en romeria, e lexa sa muller acomanada a sa sogre, la qual sogre fo alcauota, e consenti que sa filla faes maluestat ab un hom. E un die axi con stava menjant a una taula les dites mare, e filla, e lo dit hom, lo marit de la filla qui era anat al romiatge vench e toca la porta. Quant ells oyren que era lo marit, amagaren lamich de la filla en la cambra, e axi con hagueren uberta la porta de la casa lo marit

entra, e la fogre e la muller per semblant lo aculliren be. E lo marit dix que volia dormir perque venia ujat. E tentost la fogre dix a sa filla: Trau aquell lançol gran que jo he fet de les mies mans en que dorma ton marit. E con ella ach tret lo lançol, la mare lo pres a la un cap, e la filla al altre cap, mostrantlo al marit, e alçaren lo tan alt con pogueren, per tal manera quel dit marit no poch veure la porta; e ladonchs isque lamich de la filla qui staue amagat, quel marit nol viu, e la fogre dix al gendre: En aquest lançol ques molt bell e jol fiu de la mia man, vull que vos durmats. E con, madona, dix lo gendre, e vos sabets fer tal obra con aquesta? Och, fill, dix ella; moltes veguades he fet jo semblants obres, e pus subtils que aquesta.

CCCCLXIX. — *Eximpli de molt gran falsa e engan que una fembra alcauota feu a una muller dun caualler, segons que recompte Pere Alfonso.*

¶ MULIER mediatrix ad peccatum inducit.

UN caualler ana en romeria, e stant ella bona, e honesta, e casta un hom enamoras della, e per molts mijancers e alcauots quell li enuias, ella james no vol atorgar ne consentir neguna defonestat de si mateixa; per la qual cosa lo dit hom enmalalti, al qual demana una vella quina malaltia hauia. Ell li dix con per les amors que hauia a aytal dona muller de aytal caualler

era malalt. E la veyla li dix : Efforçatfuos , que jous dare recabte bo de vostres amors. E ladonchs la dita veylla liga una sua cadelleta poca que tenia , e no li dona a menjar de tres dies , e al tercer die donali a menjar pan pastat ab grans de mostayla , per lo qual pa la cadelleta ploraua continuament. E ladonchs la dita vella ana vestitar la dita dona muller del caualler , e leua ab fi la dita cadella ; e per labit honest que ella vestia la dita dona feuli honor e bon aculliment ; e quant vee plorar la cadelleta , dix a la vella per que ploraua axi aquell 'ca ? E la vella li respos: Senyora , nou vullats faber , que ten gran dolor es que nous ho poria dir. E lauors ach major voluntat de saber ho , e pregala molt que loy digues. E la vella li dix : Senyora , sapiats que aquesta goceta fon ma filla , e un hom enamoras della , e perque ma filla no li vol atorgar que faria la sua voluntat , ella la feu tornar goceta axi con vets. E con ach dites aquestas paraules ella comença a plorar ten fortment , que la dona creegue que deya veritat , e dix : Ay mesquina , e que fare jo pecadora , que sapiats que un hom joue se enamora de mi ten fortment quen jau malalt. Ay senyora , dix la vella , clam vos merce que hajats pietat de vos matexa , que façats ço quel dit joue vos demana , per tal que no tornets cadella axi con ha fet ma filla. Donchs, dix la dona a la veylla , prech vos , amiga , que vos queus metats mijancerà entre lo dit joue e mi,

per manera que jo faça ço quell vulla , ans que no tornar cadella. Senyora, dix la vella, per vostre servir jou fare , car en altra manera nou faria , nem metria en tal offici , que non son veada. E tentost la vella anassen al dit joue , e feu per tal manera que aquella nit la dita dona e lo dit joue foren ensemps , e lo joue compli ab la dona ço que desiyaua.

CCOCLXX. — *Eximpli de gran falsa e engan que una fembra feu a son marit , segons que recompte Pere Alfonso.*

¶ MULIER difficile custoditur.

UN joue pres per muller una fembra molt bella , e hauent celosia della , per consell de un hom letrat mes la e encloguela en una torre, la qual torra no hauia sino la porta e una finestra; e quant lo marit exia de la torra ey entraua tentost tancaua la porta ab clau , e tenia ab si la clau , e de nit meties les claus deual·lo capçal del lit. E un die ella estant en la finestra de la dita torre, ella vee un joue, del qual en aquella hora ella sen enamora. E ella per que pogues millo parlar ab lo dit joue , e que el marit nou sentis neu sabes, quesçuna nit ella embriagaua lo marit ten fortment que ell se adormia axi con si fos mort , e con sera adormit ella prenia de dejus lo traueffer les claus de la porta de la torra , e obria la porta , e feyahi entrar son enamorad , e alli ella se gitaua ab ell. E lo dit marit maraue--

llantse perque sa muller cada nit li donaua tant a beure, sospita alcuna cosa: e una nit ell se feya embriach, e axi con ella pres les claus de la porta de la torra e aualla deual per obrir la porta, lo marit queu senti auallali detras; e con vee que ella era exida fora de la toïra ell tanca la porta de la torra, e ella romas de fora en camisa. E con ach fet ço que volch ab son enamorat, e sen torna per entrar en la torra, ella troba la torra tancada, e coneix qué son marit ho hauia fet. Ladonchs ella demana perdo a son marit, e dix que li obris. El marit dix que no li obriria per tal quels officials qui guardauen la ciutat de nit, e encara fos parents la trobassen axi con staua; e ella li dix que si no li obria ques gitaria en un pou qui staua en la carrera prop la porta de la torra. Ella veent que no li volia obrir pres una gran pedra, e gitala en lo dit pou; e lo marit pensant con oy lo brogit de la pedra que era sa muller que fera gitada al pou, molt cuytadament isque de la torra per veure si era morta o no. E tentost que ell son fora de la torra ella entra dins la torra, e tanca la porta, e paras a la finestra, e lo marit guarda dins lo pou, e vee que no si mouia neguna cosa, e pensa e cregue que sa muller fos morta, e torna a la torra per traure cordes e altres coses necessaries per traure del pou lo cors de sa muller; e son tornat a la torra, e troba la porta tencada, e guarda alt a la finestra, e vee sa muller. E ladonchs ell li dix: Muller enganosa,

falsa e treydora, e plena del art del diable, obrim la porta. E ella respos: Nous obrire, ans vull que les gents vos troben dema de die axi con estats, per tal que sapien con me lexats sola e anats a dormir quescuna nit ab vostres amigues. Quant vench aquella nit la guayta de la ciutat passant trobaren lo marit a la porta de la torra, e la muller a la finestra, la qual se clama de son marit dient con quescuna nit la lexaua sola, e anaue a jaure ab ses amigues. E los de la guayta prengueren son marit el leuaren a la preso; e per aytal manera la muller la culpa que hauia gitala a son marit.

CCCCCLXXI. — *Eximpli de la cruel e maluada e no casta fembra la Reyna Rosimunda per quina manera oucis dos marits e a si matexa.*

¶ MULIERIS malicia in caput suum redundat.

UN Rey qui hauia nom Albuno hauia una muller qui hauia nom Rossimunda, e lo dit Rey hauent mort lo pare de la dita muller sua, e tinent en si una copa del test del cap del dit pare encastrada en or, un die en un gran conuit lo dit Rey mana que portassen la dita copa; e con la dita copa li hagueren portada deuant mana que en aquella copa donassen a boure a sa muller, a la qual dix: Beu ab ton pare. Per la qual cosa la dita Rosymunda auorri lo Rey son marit, e li volch molt gran mal: la qual Rosymunda, lo dit Rey no stant present, parla ab una

fua donzella , la qual donzella Rosymunda sabia que feya malueſtat de ſon cors ab un Comte de caſa del Rey ; e dixli que fes venir lo dit Comte aquella nit en la ſua cambra per gitarſe ab ella ſegons que hauie acuftumat, e que ella gitar ſia en lo ſeu lit per tal quel Comte ſe gitas ab ella cuydantſe que fos la donzella. E la donzella ho feu axi con ſa ſenyora liu ach manat. E al veſpre lo dit Comte vench, e troba en lo lit de la donzella la reyna Roſimunda , e gitas ab ella carnalment cuydantſe gitar ab la dita donzella ſegons que hauia acoftumat : e fet lo dit fet a lur volentat, la dita Reyna dix al dit Comte : Tu te cuydes hauer gitat ab aytal donzella , e nou has fet, ans ho has fet ab mi que ſon la Reyna Roſſymunda, e has feta tal coſa que coue que tu oucies lo Rey mon marit , o que ell oucie a tu ; perço vull que mates tu lo Rey mon marit , e quem venges de la mort que ell feu de mon pare ; e ha feta una copa del ſeu cap ab la qual me feu beure. Lo dit Comte molt torbat en ſimatex dix : Verament, ſenyora , yo al Rey no auciore , mas cercare un hom quil oucia. E en la nit ſeguent la dita Reyna ab diſſimulacio feu leuar e tolre totes les armes qui ſtauen en la cambra on lo Rey dormia , e liga molt be la ſpaſa del Rey que ſtaua al cap del ſeu lit per manera quel Rey no la pogues traure , ne ajudarſe della. E lo Rey jaent en la ſua cambra e en lo ſeu lit ſenti lom quil venia a matar , e leuas del lit, e pres la ſua ſpaſa , mas

perque no la poch traure lom aucis lo dit Rey Albuno; e la Reyna pres tots los trefors del Rey, e ab lom qui hauia mort lo Rey anarense molt luy a una ciutat qui hauia mom Rauena, en la qual ciutat la dita Reyna Rosymunda pres per marit lom qui hauia mort lo Rey son marit. E apres aquesta Rosymunda enamoras de un joue de la dita ciutat de Rauena, e per quel pogues pendre per marit dona a boure matzines a son marit; e ell tentost senti que hauia begut metzines, e ço que li sobra en la copa feu ho beure per força a la mala fembra de Rosymunda. E tentost per les dites metzines moriren marit e muller.

CCCCLXXII. — *Eximpli de paraula molt casta e honesta que un abat vell dix a un frare, segons ques recompte en la vida dels sants Pares.*

¶ MULIER ubique ab omnibus est fugienda.

UN frare dix a son abat: Pare, pus que est ja ten vell anem nosen un poch al mon. E labat vell li respos: Leuam en loch on no hage fembra. El frare li respos: No ha loch al mon sens fembra sino lo desert. Donchs, dix labat, leuam al desert.

CCCCLXXIII. — *Eximpli de gran virtut de honestat que la Reyna Olimpias mare de Alexandre mostra a la sua mort, e con semblant virtut mostra Isabel Reyna de Nauarra, segons que recompte Justino.*

¶ MULIER viuens et moriens honestatem.

LA Reyna Olimpias, mare del Rey Alexandre, strengue e ajusta les faldes de les fues vestitures entre les cames, e ftes sos cabells demunt la cara per que no veessen neguna cosa de la sua persona; e semblantment la Reyna de Nauarra Isabel, filla de Luis Rey de França, jassos que ella era joue e molt bella, james no jach ab lo Rey son marit sens camisa: e james neguna fembra, per special feruidora que li fos, no poch veure en bayn ne en altre loch de la sua persona sino los peus dels turumells a auall. E quant stava a la mort mana a les fues feruicals que quant fos morta que no la banyassen, e que la embolicassen en un lançol per tal que neguna persona no pogues veure neguna cosa de les fues carns.

CCCCCLXXIV. — *Eximpli de sauias paraules que un dexeble de Socrates lo filosofoff dix al dit Socrates, e la resposta que Socrates li feu, segons que recompte Seneca filosof.*

¶ MUNERA parua ab amicis data non sunt spernenda.

ASocrates fos dexebles presentarenli moltes coses, e la un dels dexebles qui hauia nom Ethireus era molt pobre, e no hauent de que li pogues fer present dixli: Maestre senyor, tots los altres tos dexebles te donaren sos presents e retengueren assi lo millor, e jo vull te donar lo millor que jo tench; prech te que pus no tench de

fos quel dit maestre ho fes contra sa volentat , pero per complaure e ells leualos a un gran pla , e feu en torn dells una raylla en manera de cercol , e manals que no isqueffen de la dita ralla , e dix los que no donassen ne prengueffen neguna cosa de negu. E con los ach informats partis dells , e per la sua art de nigromancia feu venir molts diables denant los dits scolans ; e feu los hi venir en moltes maneres e figures , ço es en figura de cauallers , e en forma de fembres molt belles , ballant , e la pus bella delles dona un anell dor a un dels dits escolans ; lo qual scola nol volia pendre , pero tant lon prega la bella quell pres lo dit anell. E tentost que lach pres , lo diable que era forma de fembra traguelo del cercol molt spaumentablement. Los altres scolans qui veeren quels diables sen portauen lur companyo , molt spaordits cridaren grans crits , als quals crits lo lur maestre uench , e los scolans mançaren lur maestre si nols feya tornar lur companyo. E tentost lo dit maestre feu se venir lo princep dels diables , e dixli es clama a ell con un dels seus diables sen hauia aportat un scola feu. E lo dit princep reprengue molt al feu diable quel dit scola sen hauie aportat : e lo diable dix queu hauia fet justament per tal con lo dit scola hauia passat lo manament de fon maestre. Pero per manament del dit princep lo diable torna lo dit scola , lo qual scola tant con visque fon en la cara e en tota la persona axi groch e descolorit e magre con si stigues mort , e dix a sos

companyons que la sciencia de la nigromancia era molt dampnosa e perillosa per a les animes, e dix los les moltes e diuerfes penes que hauia vist en l'inferrn. E apres metes en una orde, e ab vida molt santa acaba en feruir de Deu la sua vida.

CCCCXCIV.—*Miracle con dins lo cor de sent Inaci martir foren trobades letres dor escrites qui deyen Jhesuchrist, segons ques recompte en la legenda de sent Inaci.*

¶ NOMEN Christi est semper in corde habendum.

SENT Inaci quant lo martiriau en continuament cridaua lo nom de Jhesuchrist. Demanarenli los gentils per que ten fouen cridaua aquel nom, e que nol podia oblidar? Aquest nom, respos lo dit fant, tinch jo escrit dins en lo meu cor, e per ço nol pusch oblidar. E apres quels gentils hagueren mort lo dit sent Inaci, obrirenlo per lo ventre, e apres obriren lo seu cor, e trobaren dins lo seu cor lo nom de Jhesuchrist scrit ab letres dor; per lo qual miracle molts de aquells gentils se tornaren christians.

CCCCXCV.—*Miracle de un hom secglar quis mes en orde, lo qual fon arrapat en lespirit, e fon leuat al juy, segons ques recompte en la vida dels sants Pares.*

¶ NOUICIUS debet semper in deuotione perficere et non repescere.

UN hom volia entrar en orde, e dix ho a sa mare; ella torbaualoy tant con podia, mas

no poch ; car deyalí lo fill : Mes am saluar la mia anima. E apres que entra en lo dit orde feu vida molt estreta , e seruia a Deu ab gran feruor. E apres auant reffredas en lo seruey de Deu , e fon arrapat en lespirit, e fon leuat al juy , e troba allí la mare , la qual era ja morta. Quant la mare lo veu dixli : Que es aço, fill? tu eres aquell quideyes: saluar vull la mia anima, e ara es dampnat? E lo fill no sabe que li respongues. E apres que la anima fon tornada al cors comença a pensar en aquella raho ten aspre que la mare li hauia dit, e dix entre si matex: Si aquelles paraules de ma mare jo no pogui sofferir, con pore sofferir la vergonya de Deu e dels seus angels? E tentost torna ab molt major feruor que primerament al seruey de Deu.

CCCCXCVI. — *Eximpli de saua resposta que una fembra vidua feu a sos parents qui li volien fer pendre marit, segons que recompte sent Geronim.*

¶ NUPCIE secunde non sunt apetende.

UNA fembra qui hauia nom Anna hauia pres marit una veguada , e quant fon vidua, fos parents e amichs deyenli molt estretament que prengues marit. E ella respos los: Perço no vull pendre marit, car fil prenia, e que fos a mi ten bo con aquell que jo he perdut, no vull hauer la tristor e dolor que he haut del primer; si prenh

marit que no sie ten bo con lo que he perdut, quem
val esser maridada ab auol hom, pus que prime-
rament ho fuy ab bon hom?

☞ Affi se acaben los miracles e eximplis qui
comencen per N: e comencen los
eximplis e miracles qui
comencen per O.

O.

CCCCXCVII — *Eximpli de gran obediencia que ach un monge.*

¶ OBEDIENCIA debet esse perfecta.

UN monjo stava escriuint, e feya una .S.; e labat apellalo, e per esser obedient lexa la dita .S. començada e no acabada, e ana a fer la dita obediencia.

CCCCXCVIII. — *Miracle de un frare que per complir la obediencia de son major se gitaua dins un forn cremant, segons que recompte Seuerus.*

¶ OBEDIENCIA eciam impossibilis inest viris perfectis.

UN frare entrant en un orde, labat dixli que hauia a sufferir molts grans treballs, e que

hauie a effer obedient a tots : e lo frare resposli que li playa de fofferir ho tot , e de obeyr tot ço que li era manat. E lo dit abat volent prouar si faria ço que li deya lo dit frare , e passant labat e lo dit frare prop lo forn del moneſtir que ſtaua ences de molt foch per coure pa del couent , labat dix al dit frare: Man vos ſots virtut de obeciencia queus metats dins aqueſt forn cremant. E lo frare tentoſſ ſens altra tardança mes ſe dins lo forn , e jaſſos que ſtiges en mig del gran foch nos crema, nes feu dampnatge algu , ne en la perſona , ne en labit.

CCCCXCIX. — *Miracle marauellos de un monge nouici de la gran obediencia que ach en ſi , ſegons que recompte Seuerus.*

¶ OBEDIUNT perfecti contra ſpem
obtinendi quod precipitur.

AQUEST abat deſſus dit volent prouar a un nouici feu ficar en terra un troç de baſto de pi ſech, e mana al dit nouici quel regas tant tro que tornas vert : e lo dit nouici tot un ayn rega queſcun die lo dit baſto , e aportaua de ten luyn laygua que con tornaua ab lo canter de la ayga ja era del tot exut de laygua quey hauia gitada primerament. Ten gran fon la obediencia del dit nouici , e ab ten gran virtut de paciencia que tres ayns rega lo dit fuſt , e el tercer ayn complit per virtut de Deu lo dit baſto flori, e fon del tot vert ſoftoſament.

D.—*Miracle de gran virtut de obediencia que ach .j. monge , segons que recompte Cassia.*

¶ OBEDIENS verus non attendit quid precipitur.

UN abat volent prouar un feu monge si era ver obedient , manali , e dixli : Ves tost , e gira aquell troç de roca ; lo qual troç era ten gran que cinquanta homens nol pogueren moure. E lo dit monge per effer obedient feuho axi , e per volentat de Deu pres lo troç de la roca , e alçalo de terra. E labat qui vee la obediencia e la simplea del monge , e lo miracle , feu laors e gracies a nostre senyor Deu , e mana al monge que lexis star lo dit troç de rocha.

DI.—*Eximpli de un monge que per complir la obediencia de son major volch occiure son fill , segons que recompte Cassia.*

¶ OBEDIENCIA perfecta amorem naturalem post ponit.

UN frare son reebut en un orde ab un fill seu de edat de .viij. ayns , e donaren los sengles cambres apartadament. E labat volent prouar la obediencia de dit monge manali que gitas son fill en un gran riu. E tentost sens tardança alcuna lo dit frare molt soptosament pres son fill , e en braços menal al dit riu per gitarlo dins. E los frares del moneftr per manament del dit lur abat ftinguerenli molt prests per pendreli lo fill que nol gitas al riu , car en altra manera sens deteniment algu per complir lo manament de son abat lo haguera gitat al riu.

DII. — *Miracle del bisbe de Plasencia Sabino per manament del qual lo diluui del riu de Pado cessa, segons que recompte sent Gregori.*

¶ OBEDIUNT quandoque creature insensibiles.

EN la ciutat de Plasencia un riu qui ha nom Pado isque per grans diluuis daygues de les ribes acostumades, e destruy les terres e possessions de la esgleya cathedral de la dita ciutat. E quant ho sabe lo bisbe Sabino qui era hom deuot a Deu feu se venir un seu scriua, e dix: Scriu aquestes paraules que jo ara dire; e dix: Riu Pado, jot man en nom de Jhesuchrist que daci auant no isques de les tues ribes acostumades, ne destrouesques les terres e possessions de la esgleya. E tentost quel dit notari per manament del dit bisbe ach escrites les dites paraules en un troç de paper, gitalas en lo dit riu, e tentost lo diluui cessa. E lo riu de aquell die a ença james no es exit de les fues ribes acostumades, ne ha fet dan en les terres e possessions de la esgleya.

DIII. — *Miracle e eximpli del seruidor de Deu Valenti hermita con lo seruia un onso; e con altres dexebles de .j. hermita oucieren lo dit onço, e la venjança que Deus pres de aquells qui oucieren lo dit onço, segons que recompte sent Gregori.*

¶ OBEDIUNT sanctis bruta animalia.

UN hom seruidor e amich de Deu, Florenti, staua en la sua cella tot sol en lerm, e tenia

ses ouelles ; e feu oracio a Deu que li enuias alcun companyo ab quis pogues consolar. E la oracio acabada troba a la porta de la sua cella un honço, lo cap bax vers lo baro de Deu. E quant veu lonfoentes que Deus loy hauia trames per companyo, e dixli : Ve, onso, guarda be les mies ouelles, e man te que quescun die les mens a pasturar e a boure, e que sies tornat a hora de nona. E lonso ho feya axi quescun die. Con los hermitans e altres gents qui stauen e habitauen prop de la cella del dit Florenti saberen con lo dit onso staua a obediencia e manament del baro de Deu Florenti, uns dexeables de altre hermita qui hauia nom Cuxicio, ab enueja que lur maestre no feya neguns miracles oucieren lo dit onso. E lo sant baro Florenti speraua tot aquell die la venguda de aquell onso, e quant vee que no vench ach molt gran tristor ; e lendema per lo mati anant cercant lo dit feu onso trobalo mort. E quant sabe quil hauia mort, ploraua mes per la malicia dels dits frares que mort lauien, que no feya per la mort del onso ; e dix : Jo he sperança en Deu quell pendra venjança en aquest mon de aquells quel meu onço han mort. E tentost vench la ira de Deu sobre los dits quatre frares, que moriren de mort sobtana e cruel. E quant lo dit sant baro Florenti sabe la mort dels dits frares, ach en si molt gran tristor porque hauia maleyt los dits frares, e tots los dies de la sua vida plora per que la sua oracio fon oyda, e deya publicament que ell era homicida e cruel.

DIV. — *Eximpli que la major virtut que en lo religios pot esser si es obediencia, segons que recompte en les vides dels sants Pares.*

¶ OBEDIENCIA prefertur aliis virtutibus.

QUATRE frares vengueren al abat Paulo vestits de pells; e quescu dels dits frares digueren al dit abat la virtut del altre, no stant present aquell de qui ho deyen: e la un dix del altre frare que era gran deiunador; e laltre dix que no volia posseyr neguna cosa; e laltre dix que hauia gran caritat; e laltre dix que dotze ayns hauia que viuia sots obediencia; faent tot ço que li era manat per quescun. E lo dit abat Paulo dix que aquesta era major virtut que totes les altres, per ço con aquells qui tenien les altres virtuts tenien les per lurs volentats, mas aquell de la obediencia no feya la sua volentat, mas feya la volentat dels altres: tals son los confessors si perfeueraran tro a la mort.

DV. — *Eximpli de .j. Cadernal qui volch prouar la obediencia de un seruidor seu, segons que recompte Cesar.*

¶ OBEDIENCIA dicitur aliquando a superiori probari.

UN Cardenal tenia un seruidor molt leal e molt feel; e un die denant lo dit Cardenal hauent paraules de departiment del fet de Eua con menja del fruyt que li era vedat, dix lo dit seruidor: Jo al fet de Deu no dich neguna cosa,

mas si mon senyor lo Cardenal me vedas alcuna cosa que jo no fes, verament jo no passaria lo seu manament. Lo Cardenal calla, e no respos. E apres alguns dies lo Cardenal ach un rossinyol, e mes lo en una capça, e acomanala al dit seruidor, dientli ques guardas que no obris la dita cabça, que si la obria que de continent lo gitaria de casa sua e de tot son benifet. Lo dit seruidor pres la dita cabça; e con son apartat en sa cambra comença a pensar en simatex: E que pot esser en aquesta cabça ques puxa perdre? e pus que negu nou veu nou sabra lo Cardenal. E ell uensut de la temptacio obri la dita cabça, e lo rossinyol que era dins tentost isque, e vola, e anassen. La donchs lo dit seruidor tench se per molt confus e culpable perque hauia passat lo manament de son senyor, e vench denant lo dit Cardenal, e gitas als seus peus que li volgues perdonar; mas lo dit Cardenal no li volch perdonar, ans lo gita de casa sua.

DVI. — *Eximpli de un caualler qui volch pro-
uar la obediencia que sa muller li hauia, segons
que recompte Cesar.*

¶ OBEDIENCIA in feminis non seruatur:

UN caualler estant malalt repres es baralla ab sa muller perque retraya la inobediencia de Eua muller de Adam, e dixli que pus desobedient seria ella en ço que li manas. Ella dix que no seria: per que lo dit caualler son marit manali fots

pena de onze marchs dor que quant vengues del bayn no entras en la çoll dels porchs, ne en una bassa de aygua qui alli staua. E ella dix que li playia. E un die vinent ella del bayn hague ten gran temptacio que no poch scusar dentrar en la çoll dels porchs, ne en una bassa daygua qui alli staua per lauarfe los peus que tenia fullats. E la dochs lo dit caualler son marit quiu ach vist viltiguela de paraula, e ach della la dita pena dels dits onze marchs dor.

DVII. — *Eximpli de la gran virtut de obediencia que fon en un monge apellat Paulo, lo qual fon dexeble de sent Anthoni, segons se recompte en la vida dels sants Pares.*

¶ OBEDIENCTIA debet impleri
usque ad reuocationem precepti.

UN monge simple qui hauia nom Paulo, lexades ses possessions e ses riqueses anassen a feruir a Deu ab sent Anthoni lermite; e la primera nit manali sent Anthoni quel speras tro quell vengues de fer oracio. E lo dit monge Paulo agenollat feu oracio que nos moch un die e una nit tro que sent Anthoni torna a ell. E una vegada lo dit mongo Paulo estant en un capitol de molts frares, present sent Anthoni, demanalos qual fo abans, o Jhesuchrist, o los profetes? E sent Anthoni ach ne vergonya, e dix li que sen anas, e que no parlas. E lo dit monge Paulo tentost se isque del dit capitol, e james no parla tro que sent Anthoni loy mana.

DVIII. — *Miracle de un hom qui acustumaua de pagar mal lo delme a la esgleya, e offeria a la missa auol diner, segons recompta Jacme de Vitriach.*

¶ OBLACIO non debet fieri nisi de bono.

UN pages de una aldea pagaua mal lo delme a la esgleya; e quant offeria a la missa tots temps offeria .j. diner auol. El die de la Pasqua de Resurreccio, vinent a combregar ab les altres gents, lo clergue quil combregaua tenia stojat un diner auol de aquells quel aldea li offeria; e quant li volch donar la hostia, per miracle de Deu mes li lo dit diner auol dins la bocha; e lo dit aldea per molt quel mastegas nol podia trencar. Quant lo dit clergue ach acabat de dir la missa, lo dit aldea apartadament plorant dix li con la hostia que li hauia mes dins la bocha per combregar se era tornada diner auol dins la bocha, e que allo creya que li era sdeuengut per sos peccats. Digues, digues me, dix lo dit clergue, quins peccats has fets, car verament tu dius veritat que allo no tes sdeuengut sino per tos peccats. E laldea dix ab gran vergonya, e li comfessa con tota verguada que li offeria a la missa li offeria un diner auol, e que creya que per aquell peccat li era vengut. E lo dit comfessor e clergue dix li: Dret e raho son que de allo que pequist fosses turmentat, e perço trobist en la tua boca lo diner auol. E dalli auant lo dit aldea oferi bon diner, e paga molt be lo delme a la esgleya.

DIX. — *Miracle e eximpli con es profitosa cosa a la anima del deffunt que la penitencia que ell deuia fer en la sua vida sia feta e complida per altre apres la sua mort, segons que recompte Pere Damia.*

¶ OBLIGATUS pro aliquo hic in futuro soluet illud.

UN monge embolicat en molts peccats al qual son donada molt gran penitencia, prega a un monge son amich que de la dita penitencia li ajudas a complir la tercera part. E fet lo dit prometiment morise. E apres de pochs dies passats aparech al dit son amich, e demanali con li anaua? Bem anare sino per la obligacio que fiu de complir la terça part de la tua penitencia, per la qual cosa jo he soffert e soffir molts grans turments; e tu digues als monges de aquest monestir que macorreguen ab les sues suffragies, misses e oracions. Les quals fetes, aparech altra vegada al dit monge son amich, e dixli con era ja fora de totes les penes e turments despuys quels dits monges li hauien ajudat, e pagaren ço que ell hauia promes per ell.

DX. — *Miracle e eximpli quel hom pecca mortalment con no soffir castich ne correccio de paraula, segons que recompte Beda en les Gestes dels Angels.*

¶ OBSTINATUS in peccatis suis damnatur.

UN conuerç se mete en una orde, e era hom molt corrupte en ses condicions, per tal

manera que con lo castigauen no sesmenaua, ans se feya pijor; mas per tal con era bon seruicial tenienlo en lo couent e en la orde. E apres fdeuenchse que ach gran malaltia, e appella denant si los frares del couent, e dixlos que ja veyia lintern ubert, e que li hauien donat loch on stigues prop de Judes, e de Pilat, e de Cayfas; e los dits frares induyntlo ques comfessas, dix que nos podia comfessar, car ja era donada sentencia contra ell. E en aquella apartinacia ell mori.

DXI. — *Eximpli con lom quis aparta per seruir Deu no deu estar ocios, segons ques recompte en la vida dels sants Pares.*

¶ OCIUM detestandum.

UN hermita jassos que fos molt apartat del mon en manera que la obra que feya de ses mans no la podia vendre, pero continuament ell feya cabaços e couens de les palmes per no star ocios, e encare per escufar les ymaginacions.

DXII. — *Eximpli con es despleent cosa a Deu e plasent al diable de la persona qui en la sgleya parla paraules ocioses, segons que recompte Jacme de Vitriaco.*

¶ OCIOSA verba precipue in ecclesia non sunt dicenda.

UN diable staua en una sgleya demunt una colona scriuint en un paper les paraules ocioses que deyen dues fembres dins la dita sgleya; e con lo paper fon tot scrit, lo dit diable ab

les dents volia estendre e creixer lo dit paper en que pogues mes auant scriure ; e axi con lo diable tiraua ab les dents lo dit paper, lo paper sefquinça per tal manera quel dit diable al tirar que feu caygue de la dita colona , e dona gran colp del toç en lo trespol de la dita sgleya. E allo vee un fant hom qui deya la missa en aquella sgleya, e acabada de dir la missa dix a un companyo seu ço que hauia vist del dit diable.

DXIII. — *Eximpli marauellos de un hermita qui stech .cxx. ayns dins una cella, segons ques recompte en la vida dels sants Pares.*

¶ OCULI sunt reprimendi.

UN hermita qui hauia nom Eladio, cent e vint ayns stech en la sua cella que no alça los uylls per veure la cuberta de la dita cella.

DXIV. — *Eximpli con los ulls son principi e ocafio de peccat , segons que recompte Pere de Clarefuals.*

¶ OCULUS est inimicus cordis.

AQUEST dit .P. de malaltia que ach en lo cap perde la un huyll. E apres alegraüafen perque lauia perdut , dient que hauia perdut un de sos enemichs , e que li desplaya mes del hull que li romania que daquell que hauia perdut.

DXV. — *Miracle e eximpli de un sant abat qui hauia nom Johan , qui tres ayns stech de peus*

faent continuament oracio, que james no se sech per menjar ne per dormir, segons que recompte sent Geronim.

¶ ORACIO debet esse continua et cum reuerencia.

UN abat qui hauia nom Johan tres ayns estigue dejus una roca faent oracio, que dins aquells tres ayns nos gita ne dormi ne s'assigue, sino tota veguada de peus dormia, e no menjaua de tota la setmana sino lo digmenge: e los peus li podriren e li caygueren tots a troços. E còmplits los dits tres ayns vench un angel qui per volentat de Deu li torna los dits peus axi sans con james foren. E quesqun die dins los dits tres ayns lo dit sant abat Johan feya dir una missa a un clergue.

DXVI. — Miracle del fadri Bonifaci, segons que recompte sent Gregori.

¶ ORACIONEM impedit raptor.

UN die stant Bonifaci fadri vench una rabofa, e pres una gallina de casa de la mare del dit Bonifaci, e leualassen. E tentost lo dit Bonifaci entra en la esgleya, e agenollas, e feu oracio: Senyor Deu, placiat que jo pugue menjar de ço que ma mare cria e menge, car la rabofa ho menge. E exint de la sgleya la rabofa li vench denant, e lexa la galina viuua que sen portaua; e la rabofa tentost mori alli.

DXVII. — Miracle de .j. monge mort que con

VOL. II.

9

en la missa digueren lo Agnus Dei reffuscita, segons que recompte Pere Damia.

¶ ORACIO eciam damnatos ad penitenciam reuocat.

UN monge estant mort en la esgleya, e deynt missa de requiem per ell, quant digueren Agnus Dei reffuscita lo dit monge, e comença de blaffemar contra Deu, e scupir en la creu, e desonrar la verge Maria, e dix als monges: Per que fets sacrificis per mi? car jo condempnat son, e ja son estat en l'Infern. E tentost los dits monges ab gran deuocio pregaren a Deu per ell, e despullarense los abits, e disciplinarense, e ferien en lurs pits, plorant deuotament. E mentre ells feyen la dita deuota oracio veeren lo dit monge desesperat tornar a loar a Deu, e adorar la creu, e confessas ab gran contricció que depuys que era monge era caygut en peccat de fornicacio, e que james no sen era confessat: e loant e beneynt a Deu continuament visque tro sus lendema a hora de mig die, e en aquella hora mori catholich christia en la santa confessio.

DXVIII. — *Miracle con santa Maria Dorigen pregaua a Deu per la anima de un deffunt, segons que recompte Jacme de Vitriaco.*

¶ ORACIONES non iuuant finaliter damnatos.

SANTA Maria de Origenes pregaua a Deu per anima de un deffunt, e fonli dit per veu del cel no pregues per ell; car sapies que condempnat es, car en la batalla mori per una naf-

fra que li faeren , e ara esta en les flames del foch del infern.

DXIX. — *Miracle con a santa Maria Origenes aparegueren moltes animes humiliantse a ella, segons que recompte Jacme de Vitriaco.*

¶ ORACIONIBUS juuantur anime in purgatorio.

UN die la deffus dita santa Maria Origenes stava en la sua cambra, e vce passar denant si moltes animes , e quescuna de les dites animes humiliantse a ella : e la santa beneyta feu oracio molt deuotament a Jhesuchrist que li demostras que significaua aquell humiliar que les dites animes li feyen. E tentost per veu celestial li fon respost que aquelles animes qui a ella se humiliauen stauen en purgatori , e demanauen ajuda a ella de les pues oracions, que con stava en contemplacio que pregas a Deu per elles.

DXX. — *Eximpli con sent Geronim feya oracio, quel diable li caualca en les spatles.*

¶ ORACIONI est corde attendendum.

SEGONS que recompta sent Geronim , lexades totes altres coses meties del tot a fer oracio, en la qual hauia de grans temptacions de diables qui li aparien en diuerfes maneres. E una vegada faent oracio, e tinent lo cap enclinat tro en terra, e la volentat teniala en les coses mundanals , e tentost lo diable en forma dom saltali en les spatles , e dauali dels talons en los costats , e ab

uns açots que tenia dauali en lo coll , e scarnint dell deya : Geronim , per que dorms ? vols ciuada ?

DXXI. — *Miracle e eximpli con molts diables aparegueren al abat Macari , segons ques recompte en la vida dels sants Pares.*

¶ ORANTES illuduntur a demonibus.

UN diable dix al abat Macari : Anem al capitol dels frares. E Macari dixli : Que tens tu en lo capitol a fer dels frares ? E lo diable dix li : Nos fa negun ajustament dels monges sens nosaltres , e veuras ho ara. E quant entraren en la sgleya , lo dit abat la vee plena de moracles negres , e anauen a quescun dels frares , e metien los los dits en los uylls , e tentost los feyen dormir ; e apres de les ores dites quant los frares se metien a fer oracio , los dits diables mudauen se en forma de fombres , e altres en forma domens qui aportauen alcuna cosa en les spatles , e altres qui obrauen cafes. E en aquella oracio los dits frares hauien diuerses pensaments , pero alsçuns gitauen de si los dits pensaments ab gran fellonia.

DXXII. — *Miracle e eximpli con per oracio de sent Gregori la anima del Emparador Troyano de Roma qui era infeel isque de les penes infernals , segons ques recompte en la istoria de sent Gregori.*

¶ ORACIONEM reuocatur ab inferis dampnatus.

UN die lo dit sent Gregori passant dauant l'alberch del Emparador de Roma Troyano, recordali con lo dit Emparador era stat hom de gran pietat, e comença a plorar molt fortment per ell. E tant plora dauant laltar de sent .P. que una veu del cel li dix que per virtuts de la oracio que ell en aquella hora hauia feta, lanima del dit Emparador era liurada de les penes del infern en que stava, mas ques guardas que dalli auant no pregas ne fes oracio a Deu per ninguna anima dinfern.

DXXIII. — *Eximpli per qual manera Enrich fill del comte Conorrado fon Emparador de Roma, segons ques recompte en les Croniques.*

¶ ORDINACIO Dei non potest impediri.

EN layn de nostre Senyor mil e quinze ayns lo comte Conorrado ayrat del Emparador, per paor del dit Emparador ab sa muller ensemps fugi a una selua molt gran, e alli feu una barraca en la qual habitauen abdos. Esdeuenchse un die que anant a caça lo dit Emparador Cesar, que en la nit sdeuench en la dita barraca, e no conexent lo dit Comte e Comtessa alberga ab ells aquella nit: e stant la dita Comtessa prenyada, pari aquella nit quel dit Emparador albergaua en la dita barraca. E aquella nit Lemparador oy una veu del cel qui li dix: Emparador, sapies que aquex infant qui es ara nat sera ton gendre. Per lo mati lo dit Emparador partent se de la dita

barraca mana a dos scuders seus que aquella criatura que la fembra de la barraca hauia parit que la aportassen a lespeffura de la muntanya, e que alli la ouciessen, e que a ell aportassen lo cor de la dita criatura. E tentoft los dits dos scuders prengueren la dita criatura, e portarenla a la muntanya per la ouciure, e per complir lo manament de son senyor. E quant veeren la criatura ten bella hagueren gran pietat que la ouciessen, e meterenla demunt un arbre, e hagueren una lebra, e traguierenli lo cor, e aportarenlo al Emparador dientli que aquell era lo cor de la dita criatura. E tentoft aquell dia per volentat de Deu passa per aquella muntanya un gran princep, e troba la dita criatura, e enuiala a sa muller qui no hauia criatura neguna, e enuiali a manar que digues que ella la hauia parida, e que li metes nom Enrich. E apres quel dit fadri fon ja creegut en edat, fo molt bell, e molt gracios, e ben parlant; e per lo tal con lo dit Enrich era ten bell e ten gracios infant, lo dit Emparador Cesar feyalo anar en casa sua, e nodries en la sua cort. E un die lo dit Emparador comença a pensar si seria aquell infant aquell que ell hauia manat ouciure als dos scuders, e perço tentoft trames lo dit Enrich a la Emperadriu sa muller ab dos scuders, e tramesli una letra en la qual li enuiaua a dir aytals paraules: Si tu ames la mia vida e la tua, tu fes tentoft ouciure aquest infant Enrich quet tramet. E axi

con lo dit Enrich anaua a la Emperadriu, en lo camí troba una sgleya, e entra de dins la sgleya, e feu oracio; e con ach seta la oracio gitas en un banch, e adormis. E axi con dormia, la bossa en que aportaua la dita letra quel Emparador enuiaua a sa muller staua penjant del banch auall, e un clergue de la sgleya qui vee la dita boça obrila per veure quey hauia; e quant vee la dita letra legila, e con ach legit aquella ten mala paraula que axil manaua matar Lemparador, racho, e scriuihi que de continent donas per muller al dit Enrich ta filla e mia; e tornada a cloure la dita letra, e tornat lo segell, subtilment tornala en la dita boça. E Enrich se desperta, e camina tant tro que vench a la dita Emperadriu, e donali la letra quel Emparador son marit li tremetia. E quant Lemperadriu ach legida la dita letra donali tentost sa filla per muller. E quant Lemparador ho sabe fon li molt greu, pero con sabe la manera per que Lemparadriu ho hauia fet, e que el dit Enrich era fill del comte Conorrado, no li desplague tant. E apres la mort del dit Emparador lo dit Enrich fon gendre fon Emparador, lo qual feu una sgleya a honor del dia que ell nasque.

XXXIV.—*Miracle e eximpli con es gran peccat e perdicio de la anima a la fembra qui fa sobre fluitats de vestits e daltres arneses, segons ques recompte en lo libre del Do de la Paor.*

¶ ORNATUS immoderatus corporis dampnacionis est causa.

EN França una santa dona fon arrapada en l'esperit, e vee morir a una Comteſſa qui era ſtada gran ſa amiga, la anima de la qual ſen portauen los diables a linfern; la qual anima anaua cridant a grans veus: O meſquina, que aſſats fuy caſta, e ſiu abſtinencia e almoyna, mas no fon ſtada dampnada per altra raho fino per aquelles veſtedures e apparellaments que portaua, dels quals fuy amoneſtada queu leſas, e no ho volgui fer.

DXV. — *Miracle e eximpli de una dona qui portaua veſtedures ſolempnes e de gran valor, ſegons que recompte Ceſar.*

¶ ORNATUS immoderatus cauſa
eſt exaltacionis demonum.

UN preuere qui era cura de una ſgleya veu una dona paſſar per la porta de la dita ſgleya veſtida de veſtedures molt precioses, e vee que en la falda o coa del cot leuaua plena de diables negres xichs axi con a grils, ab les boques faent gran eſcarn, ab les mans feent gran burgit, los quals diables ſtauen axi encloſos en la dita falda con fan los pexs en lo filat; lo qual clergue mana a la dita dona que ſtiges ſegura, e que ſe aturas, e conjura als diables de part de Deu que no ſen anaffen. E appellat tot lo poble prega a noſtre ſenyor Deu que volgues que lo poble vees tots los dits diables; e axi plach a Deu ques feu. E de aquella hora auant la dita dona fon molt deuota vers Deu, e ana honeſtament veſtida.

XXXVI.—*Eximpli del Rey Guillem Danglaterra qui no volia vestir vestedures ne calces si no eren precioses e de gran preu, segons que recompte Elinando.*

¶ ORNATUS vestium non debet
esse nimis sumptuosus.

UN Rey de Englaterra qui hauia nom Guillem no volia vestir sino vestedures de gran preu, e enfellonies con li dauen alcunes vestedures de poch preu a vestir. E un die calçantse unes sabates noues, demana al seu cambrer quant hauien costat. E lo cambrer dix: Senyor, tres florins. E lo Rey enfellonintse dix: Con, fill de la putana, ten pobre es lo Rey Danglaterra que no pot hauer calces de major preu? portem unes calces qui costen un march dargent. E lo dit cambrer compran unes altres molt de meyns que no eren les primeres; e quant les porta al Rey, lo Rey li demana que costauen? e lo dit cambrer mentint dix que un march dargent costauen. E lo dit Rey ladonchs dix: Aquestes son calçes per a Rey e a gran senyor aytal con jo...

¶ Assi se acaben los miracles e eximplis qui comensen per **O**: e comensen los miracles e eximplis qui comensen per **P**.

P.

DXCVII. — *Eximpli de la vida de sent Elexi, segons ques recompte en les gestes de sent Elexi.*

¶ PACIENS multa a vilibus personis.

AQUEST sent Elexi era fill de un comte qui hauia nom Eufemia, e de Aglaes sa muller, los quals eren molt misericordiosos e plens de bones obres, los quals pregaren a Deu deuotament quels donas un fill. E plach a Deu que la dita comtessa Aglaes concebe un fill del dit Comte, al qual fill meteren nom Elexi; e aquest Elexi fon nodrit en la casa del primer Emperador, dauant lo qual Emperador stauen quescun die cent milia donzells vestits de draps de seda e dor, e senyits de cintes dargent molt riques. Lo qual Elexi pres

per muller una donzella de casa del dit Emperador; e quant vench la primera nit que dit Elexi e la dita sa muller se foren gitats al lit, Elexi mostra per moltes rahons a la dita sposa sua con playa a Deu la virginitat; e quant lach informada en la castedat, lexali la cinta dor ab ques fenyia, e lo seu anell. E aquella nit partis della, e anassen a Ciria a una ciutat en la qual esta la ymatge de Jhesuchrist qui no son feta per mans de persona. E stant lo dit Elexi en la sgleya de santa Maria on esta la dita ymatge, acabtaua e demanaua almoyna ab los altres pobres. E son pare lo dit Comte qui staua molt trist per la partida de Elexi son fill, trameslo a cercar per diuerses partides del mon; e als cuns de aquells quil hauien cercat vengueren a la dita esgleya, e donarenli almoyna axi con faeren als altres pobres, mas nol conegueren; mas Elexi los coneix, e dix ab deuocio: Gracies fas a tu, Senyor Deus, quim has leuat pendre almoyna de mos fotsmeses e feruidors. E los dits missatgers tornaren al dit comte Eufemia, e diguerenli con no hauien trobat Elexi son fill. Per que lo dit Eufemia, e la dita Comtessa sa muller, e lur nora la sposa del dit Elexi, la qual no sera volguda partir de son sogre e sogra, ans continuament era stada perseverant en ells, plorauen per la partida del dit Elexi. E quant lo dit Elexi ach stat en la dita esgleya diuuyt ayns en feruiy de Deu, una ymatge de santa Maria qui staua en la dita sgleya parla, e

dix al sacrista que fes entrar dintre la esgleya lo seruidor de Deu , car digne era de hauer los regnes dels cels. E lo sacrista marauellantse , no farent per quiu deya , la dita ymatge de santa Maria altra vegada li parla, e dixli que isques de fora de la esgleya , e quel primer pobre quey trobaria a la porta faes entrar : e lo dit sacrista ho feu axi. E tentost quel bisbe de la ciutat , e los clergues de la esgleya , e tot lo poble de la ciutat ho saberen , faeren gran honor e reuerencia al dit Elexi. Per la qual cosa lo dit Elexi fugi de aquella ciutat , e mes se en un vexell en la mar , hauent en son preposit de anar en la pus longa terra que pogues ; mas no plach a Deu , car lo dit vexell per força de vent arriba al port de Roma. Quant Elexi se vee prop de Roma acorda ab si matex que sen iria a casa de son pare, e que nol conexeria que fos son fill , e que estaria e albergaria en casa del dit son pare perço que no fes enug a negun altre. E tentost que son exit del vexell e son entrat dins la ciutat de Roma , en un carrer en contra son pare Eufemia , lo qual conech de continent, mas Eufemia nol conech que fos son fill. Ladonchs Elexi dix a son pare: Seruidor de Deu, reeb en la tua casa aquest pelegrí , e manam donar les miques de pan que caen de la tua taula , per que Deu hage merce de ton fill Elexi qui va per lo mon pelegrí axi con jo fas. E tentost donali dins en sa casa una cambreta en que albergas , e donali un hom quil seruís : e quescun die

Eufemia de la vianda que ell tenia quescun die denant si a la taula, ell ne tremetia al dit Elexi que menjas. E Elexi continuament stava en dejunis e en oracio, donant abstinencia e affliccio al feu cors. E quant lo dit Elexi exia de la dita cambreta per anar a la sgleya, los trotes de casa de son pare trayen se scarn dell, el gitauen en terra, el despullauen, e li gitauen un canter o dos daygua demunt lo cors nuu. E Elexi tot ho sofferia ab gran paciencia per amor de nostre senyor Deu; e feu aquella vida deefet ayns que no fon conegut per son pare, ni per sa mare, ni per sa sposa, ab los quals usaua e stava continuament quescun die. E complits los dits .xvij. ayns, per l'espirit Sant lo dit Elexi sabe lo die cert que deuia morir; e scriui tota la sua vida en una carta de pergami; e con lach escrita plegala, e tench la en la ma, e donant gracies a Deu, e stant assegut en la dita cambreta, rete la sua anima a nostre senyor Deu. E allo fon un digmenge, stant e oynt missa en la sgleya major de Roma papa Ignocent, e los Emperadors Gladio e Honorio tots justats ab gran multitud de poble. E tots oyren una veu del cel qui dix en lati aytals paraules: *Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos*, que vol dir: Venits ab mi los que treballats e estats carregats, e jous sadollare. E quant lo Papa e los Emperadors oyren la dita veu caygueren en terra esmortits; e tentost oyren altra veu quils dix: Cerquats hom de Deu que

prech per Roma. E ells cercantlo nol trobauen. E altra veguada oyren altra veu quils dix: Cerquats lo en casa de Eufemia, que alli lo trobarets. E tentoft lo Papa ab los dits Emperadors anaren molt iuerçosament a casa del dit Eufemia, e lom qui servia a Elexi dix a son senyor Eufemia: Senyor, ara es mester que honrets e guardets be aquest hom que jo seruia, car sapiats que es hom de gran virtut e de gran paciencia. E tentoft lo dit Eufemia vench a la dita cambreta de Elexi, e troba que era mort, e tenia la dita carta de pergamí en la ma, e la sua cara resplandia axi con lo sol. E lo dit Eufemia assaja de tolreli la dita carta de les mans, mas no poch. E quant lo Papa e los Emperadors foren venguts a la cambreta on estaua mort lo dit Elexi, lo Papa li pres la dita carta sens tot affayn: e apres quel Papa lach legida, e denant los Emperadors e tot lo poble lo dit Eufemia caygue en terra smortit: e apres quel hagueren leuat e tornat en son enteniment, rompe ses vestedures, e plorant tiraua sos cabells e ses barbes, e arrapant se la cara caygue smortit demunt lo cors de son fill sent Elexi, dient: O las, mesqui, con veg mon fill jaure denant mi, e nom parla! E quant la mare del dit Elexi ho sabe, vench alli con a fembra torbada de gran dolor, cridant molts grans crits, e dient en plorant: Ay fill, e per que ho volguist fer ten cruelment contra ton pare, e mi, e ta sposa, e not volguist descobrir e manifestar

contra nosaltres, malestruchs que serem tots temps en aquest mon plens de dol e de tristor per la tua mort ! Encara deya : O dones qui fills hauets , plorats totes ab mi , car sapiats que jo son la malaumenturada que .xvij. ayns tengui mon fill en casa mia que nol conegui ! E dient aquestes paraules e plorant gitaues sobre lo cors , e besauali la bocha , e los uylls , e les mans. E la dita sposa semblantment ploraua ab grans crits molt fortment , e arrapaues la cara , e deya : O donzelles sposalades , ajudats me a fer plant per aquest mon senyor spos ! E apres deya : Ay lo meu senyor e amat spos meu , pus fort e pus dur haguist lo teu cors vers mi quel ferre , car moltes veguades parle ab tu no conexente , clamant me de tu a tu matex per no esser de tu vesitada , e plorant con anaues per terres estranyes menjant lo pa ab dolor e treball , mas tu james a mi not volguist descobrir ! O mesquina , que jo parlaua e no sabia a qui ! E ladonchs lo Papa e los Emparadors prengueren lo dit fant cors de Elexi , e carregaren lo als muscles per leuarlo a soterrar ; mas no podien passar ne anar per les carreres per lo gran poble quiy era ajustat per veure lo dit fant cors ; e per ço los dits Papa e Emparadors faeren lançar per les carreres molta moneda daur e dargent , per que lo poble per volentat de pendre de la dita moneda faessen loch per on poguessen portar lo dit fant cors : mas lo dit poble curaua molt poch de pendre de la dita moneda , sino ten solament

de tocar en lurs boques e mans lo dit fant cors. Pero ab gran treball e affayn per la pressa del gran poble quey era , portaren lo dit fant cors a la sgleya , e alli lo soterraren , e fligueren apres quel dit fant cors fon soterrat .vij. dies dins la dita sgleya los dits Papa, e Emparadors, e tot lo poble faent oracio deuota a nostre senyor Deus, e faeren fer una sepultura dor e de pedres precioses on meteren lo dit fant cors , de la qual sepultura exia oulor molt preciosa. E mori lo dit sent Elexi en la ciutat de Roma en layn de nostre Senyor .ccc.xviii.

XXXVIII.—*Miracle e eximpli de la santa dona Teodora qui en abit de hom dorde santament e honesta fina sos dies , segons ques recompte en la istoria Lombardica.*

¶ **PACIENTES** iniuste Deus in
fine huius vite honorat.

EN lo temps del Emparador Senon en la ciutat de Alexandria un hom molt rich tement Deu tenia una muller molt bella , de la qual se enamora un joue, e no podent la vengre que faes la sua volentat, parla ab una vella alcauota que la alcauotejas per a ell : la qual alcauota parla per tal manera ab la dita muller del dit hom rich, dientli que Deu no veyia ni sabia ço ques faye de nit; per la qual raho la dita fembra jach carnalment ab lo dit joue una nit. E quant vench lendema per lo mati la dita fembra se regonech en aquella raho,

ella se penedi ab gran contricció del dit peccat, e tolgues los cabells del cap, e vestis vestedures dome, e anassen a molt luy n terra en la qual se mete dorde, e pres abit de frare, e mes se nom frare Teodoro, e ella hauia nom Teodora; e feu ten santa vida que abans que moris feu molts miracles. E sdeuenchse un die quel dit frare Teodoro menaua camells del monestir de un loch a altre, segons que altres veguades hauie acustumat, e alberga en casa de un hom; e una filla del dit hom per consell del diable vench al dit frare Teodoro, e dixli que jagues ab ella carnalment. E frare Teodoro dix que nou faria, per tal con faria despleer a Deu. E la dita fadrina, emprenyada daltre hom, dix falsament quel dit frare Teodoro la hauia emprenyada; per la qual cosa labat del monestir viltingue de paraula molt e per obra al dit frare Teodoro. E apres que la dita fembra prenyada ach parit un fill, donarenlo al dit frare Teodoro. E ladonchs lo dit abat gita del monestir a frare Teodoro e al infanto poch, lo qual frare Teodoro stech .vij. ayns fora del monestir criant lo dit infant ab la let de les animalies que guarda uen los pastors en les muntanyes. E en la fi dels dit .vij. ayns labat hauent pietat e considerant la paciencia del dit frare Teodoro, perdonali, e tornalo al dit monestir ab la dita criatura, e donarenlos una cambra en que stigueren abdos; en la qual cambra frare Teodoro se enclogue ab la dita criatura. E per volentat de Deu a cab de dos

ayns lo dit frare Teodoro mori , e abans que moris informa e instruyi lo dit infant que seruis deuotament a nostre senyor Deu. E la nit quel dit frare Teodoro mori , lo dit abat en visio vee con los ordens dels angels , e dels patriarches , e dels proffetes venien a bodes ; e entre ells vey a anar una dona molt bella molt honradament ; e axi con los dits sants ordens passaren prop del dit abat, labat hoy una veu qui dix: Abat , sapies que aquesta es frare Teodoro, el qual fon accusat falsament del fill de que la accusauen. E lo dit abat a aquella veu despertas , e ab tots los frares del monestir molt cuytadament ana a la cambra del frare Teodoro , e trobarenlo que en aquella hora era mort. E quant lo descobriren trobaren que era fembra , e mostrarenlo al pare de la dita mala fembra mare del infant, e diguerenli: Veies, aquest qui fon accusat que hauia peccat ab ta filla era fembra : de la qual cosa tots foren marauellats. E tentost un angel aparech al dit abat, e dixli : Ix de fora de la ciutat , e lo primer hom que trobaras que vingue a la ciutat menalo aci , car aquell es lo marit de aquesta Teodora. E lo dit abat feu lo manament del angel , e troba un hom qui venia corrent vers la ciutat , al qual labat dix : On vas, hom ? Senyer , dix ell , vag a ma muller ques morta. E labat lo amena al monestir , e tots ensemps plorant foterraren la dita santa Teodora, e donaren la sua cambra al dit son marit , lo qual en aquella cambra acaba sos dies en seruey

de Deu. E apres quel dit abat fon mort, los dits frares elegiren per lur abat lo dit infant, lo qual era ja hom molt fant e deuot.

DXIX.—*Eximpli de un Papa qui era fembra, segons ques recompte en les Croniques.*

¶ PAPA multipliciter causatur.

UNA fadrina fugí e anassen ab un son amich a la ciutat de Atenes, e anaua vestida con a hom. E aprenent sciencia lo dit son amich, semblantment ella ne apres ab ell; e apres ella tant en les sciencies que no troba qui la vences per faber. E apres de algun temps pensant que sos hom los cadernals la elegiren per Papa; e apres que fon Papa, lo dit son amich gitantse ab ella segons que hauie acostumat emprenyala; e ella no sabent lo die que hauie a parir, vinent de la esgleya de sent. P., passant prop la esgleya de sent Climent, e passant prop de un crucifixi, lo crucifixi li parla, e dixli: Maleyta, e no has vergonya de aparer denant mi? E en aquella hora ella esclata, e morí, e la criatura semblantment. E per aquella raho james los Papes qui apres son stats, per aquella carrera en Roma on aquella morí no son volguts passar, per lo peccat ten leg que aquella mala fembra feu. E encara sapiats quel nom della no es estat volgut en lo detalagi dels altres Papes.

DXXX.—*Eximpli del Papa apellat Bell, se-*

gons ques recompte en les croniques dels Papes.

¶ PAPA multipliciter dehonestatur.

UN Papa estant cardenal, lo qual hauia nom Bell, descomulgalo Papa Johan, e desgradalo de tots los ordens tro en abit de hom lech; e per allo jura lo dit Bell que james no tornaria a Roma ne feria Papa encara quel elegissen. Empero apres Papa Marti successor del dit Papa Johan absolue al dit Bell, e restituy en lo dit cadernalat; e apres no solament torna a Roma, ans apres son Papa. Apres que son mort Papa Steue fise que son son successor, feulo dessoterrar e feuli despullar les vestedures papals, e feuli vestir vestedures de hom lech, e feuli tallar los dos dits de la man esquerra, e apres feuli tallar abdues les mans e feules gitar en lo riu Tiberis. Apres la mort del dit Papa Steue succehi en lo papat Papa Johan IX, lo qual repres lo fet del dit Papa Steue, e loha lo fet del dit Papa Bell. E apres daquest succey en lo papat Sergio tercer, e mana traure de la sepultura lo dit Papa Bell, e feuli vestir de abit pontifical; e apres assegut en la sella manalo degollar, e gitar lo cors en lo riu Tiberis, e desordena tots aquells quell hauia ordenats. E apres uns pescadors trobaren lo cors del dit Papa Bell, e portarenlo a les gleya de sent .P. de Roma, al qual cors saludaren e humiliaren les ymatges dels fants.

DXXXI.—*Miracle e eximpli de les penes que*

viu lanima de un caualler de Roma, segons ques recompte en la istoria de sent Gregori.

¶ PARADISI disposicio.

EN la ciutat de Roma un caualler estant malalt la anima li isque del cors. E tentost li torna al cors, e dix que hauia vist un pont demunt un riu molt gran e negre, del qual riu exien pudors e odors molt terribles, e della del pont de la altra part que hauia vist un gran prat vert molt bell ab moltes herbes, de les quals herbes exia molt bona odor e preciosa, en lo qual prat vee moltes companyes ten blanches con la neu, e vee en lo dit prat moltes cases de diuerses maneres resplandents con lo sol, e vee fer un palau de rajoles dor, mas no poch saber de qui era. E en la ribera del dit riu vee moltes cases les quals stauen cubertes de broma e de neula de la gran pudor que exia del dit riu, e vee moltes gents les quals stauen passant lo dit pont: los mals cayen molt cruelment en lo dit riu, los bons ab gran alegria passauen lo dit pont e anauen al dit prat.

DXXXII.—*Miracle que sent Pau feu a un hom al qual una vibra morde en la ma, segons ques recompte en la istoria de sent Pau apostol.*

¶ PAULI apostoli.

PASSANT lo dit sent Pau per una ylla, un hom molt rich albergalo ab gran caritat; e stant sent Pau albergat en casa del dit hom, una vibra

morde en la ma del dit hom , e per la virtut de sent Pau la vibra no feu dampnatge al dit hom, ans lo dit hom lança la dita vibra en lo foch. E per aquella raho tots los qui venen del linatge, del dit hom , serps ne vibres no han poder de mordrelos , ne de ferlos negun dampnatge; e per tal con nexen neguns infants en aquell linatge, lurs pares metenlos serps e vibres en los braços, e si son veraders fills de aquell linatge nols fan negun dampnatge.

DXXXIII. — *Miracle marauellos con sent Pau apres que fon scapçat culli la sua fanch en un vel de li, lo qual vel ab la fanch ell dona a una santa dona de Roma qui hauia nom Plaucila, segons que recompte Dionis.*

¶ PAULUS velum restituit Plaucile.

QUANT leuauen a marturiar sent .P. e sent Pau , sent Pau demana un vel a una fembra de Roma molt deuota e santa qui hauia nom Plaucila per tal quel se metes dauant los ulls con lo degollassen. E en la entrada de la ciutat quant lagueren scapçat, e ell matex ach pres e cullit la sua fanch , e lach embolicada en lo dit vel , aparech li la dita Plaucila , e torna li lo seu vel. E apres en aquella hora la dita Plaucila encontra lo saig o morro de vaques quels hauia degollats , e dixli : E ahon has leuat mon fenyor sent Pau ? E lo saig li respos : Defora la ciutat lo lexi degollat ab son companyo sent .P., e cuberta la

cara ab lo vel que tu li donest. E ella li respos: Jo ara he encontrat sent Pere e sent Pau que entrauen en la ciutat vestits de vestedures molt clares, e afaytats de lurs corones molt resplandents; e vet aci lo vel que tu dius, lo qual vel sent Pau ma donat fus ara: e denant molt poble mostra lo dit vel plen de la sanch del glorios apostol sent Pau; per lo qual miracle moltes gents se tornaren cristians.

DXXXIV.— *Eximpli e miracle con fon trobat lo cap de sent Pau apostol, e con lo dit cap per miracle se ajusta e flech ab lo cors del dit apostol, segons que recompta sent Dionis.*

¶ PAULI caput proprio corpori post mortem per se coniungitur.

MOLTS ayns passats apres de la passio de sent Pau, un pastor troba lo cap de sent Pau, e fica en terra una estaca alta, e demunt aly on esta uà lo dit cap. E apres moltes veguades moltes persones veeren aly venir gran claredat del cel; per la qual cosa lo bisbe quant ho sabe ab gran professio pres lo dit cap, e mes lo als peus de sent Pau, e prega a Deu molt deuotament que si aquell cap era de aquell cors que se ajusta tot ensemps. E tentoft veent e marauellant tot lo poble, lo dit cap salta e se ajusta ab lo coll de sent Pau.

DXXXV.— *Eximpli con lom pobre qui demana almoyna deu esser humil, e no superbios ne aua-*

ricios, segons que recompte Jacme de Vitriach.

¶ PAUPER humilis ditabitur, et
superbus depaupertabitur.

DOs homens pobres en lo mes de agost anaven a demanar blat per amor de Deu, e aquell qui era humil e simple demanaua lo blat en un guant que portaua; e quescun de bon grat umpliali lo dit guant de forment, axi que en poch de temps ell ajusta forment assats. Laltre, qui era superbios, demana del forment ab un gran sach, e con les gents veyen lo sach ten gran spauentauen sen, e negu no lin volia donar; e per tal ell empobria quescun die mes.

DXXXVI.—*Miracle e eximpli de uns mariners qui no volgueren fer almoyna a un pobre qui lals demanaua, segons que recompte Sifgi-bert.*

¶ PAUPERI non est neganda eleemofina.

UN pobre demanaua almoyna a uns mariners riba de la mar, e lo majoral dells dix li: Lexens, amich, que aci no tenim sino aquestes pedres que veus aci en aquesta arena. E lo dit pobre li respos: Pusque axi es, ço que tenits tornen pedres. E decontinent sens altra tardança totes les cofes quels dits mariners tenien se tornaren pedres.

DXXXVII.—*Eximpli de la gran paciencia e caritat que sent Johan Almoyner mostra contra*

un pobre qui li demanaua almoyna, segons ques recompte en la istoria de sent Johan Almoynier patriarcha de Alexandria.

¶ PAUPER murmurans tollerandus est.

LO dit sent Johan una veguada mana donar cinch diners en almoyna a un pobre, lo qual pobre lo comença molt a desonrrar denant perque li hauia manat donar ten pocha almoyna. E los homens de dit sent Johan volgueren ouciure lo dit pobre per les paraules vituperoses que hauia dites al dit sant patriarca. Lo dit sant Johan dixlos: Amichs, lexats lo estar mal dient: car jo he setanta ayns, e quescun die en les obres que fas malesch a Jhesuchrist; e ara vosaltres no volets que jo soffira una desonria dequeft. E tentost lo dit sent Johan feu portar denant lo pobre gran quantitat de moneda, e dixli quen prengues a totes ses volentats.

DXXXVIII.—*Eximpli de les coses que una veu del cel dix e mostra al abat Arceni, segons ques recompte en la vida dels sants Pares.*

¶ PECCATUM multipliciter nocet corpori.

UN A veu del cel dix al abat Arceni: Vine a ença, e mostrar te les obres dels homens. E leualo a una muntanya alta, e demanali si veyia alguna cosa. E lo dit abat dixli que veyia un hom qui hauia fet un fex de lenya, e nol podia portar: e apres que tallaua mes lenya, e enadia mes lenya en lo dit fex. E la dita veu ladonchs

dix al dit abat : Guarda , aqueſts ſon aquells qui demúnt un peccat fet anedexen daltres. E apres vee lo dit abat dos homens caualcants en fengles caualls qui portauen una bigua trauerſada demunt los pits , e volien entrar per la porta de una ſgleya , e no podien. E la dita veu dix : Aqueſts ſon qui fan la juſticia ab ſuperbia. E apres lo dit abat veu un hom qui ſtaua dins en un gran ſtany daygua qui umplia un canter daygua , e apres gitaua la dita aygua en una ciſtella qui no tenia ſol , e perço no la podia umplir daygua. E ladonchs la dita veu dix al dit abat : Aqueſts ſon aquells qui meſclen les males obres ab les bones.

DXXXIX.— *Eximpli con lome de religio deu lezar tots parlaments e altres affers que faça per oyr de comfeſſio a la perſona qui la demana , o la ha meſter , ſegons que recompta Heraclides.*

¶ PECCATORES benigne recipere debent ſancti.

UN frare vench 'a veure a un frare hermita de molt ſanta vida ; e ſtant parlant ab lo dit hermita vench lo ſenyor de la ciutat a la porta de la cella , e lo dit hermita tentoſt lexa de parlar ab lo dit frare , e iſque a la porta per parlar ab lo dit caualler ſenyor ; per la qual coſa lo dit frare murmura en ſimatex contra la honeſtat del dit hermita. E con lermita ach parlat ab lo dit caualler , tornat a la cella , per ſpirit diuinal ſabe la

murmuracio que el dit frare hauia fet contra ell perque era exit a parlar ab lo dit caualler, e per tal dix ell al dit frare: Per que enfutzeft la tua anima en rependre a mi? car tu tota veguada quet vols pots hauer a mi o altre semblant; e aquell caualler que es tot embolicat en peccats fugi del diable axi con de senyor molt cruel; per la qual cosa fon mester que fos acorregut per mi de confessio. E axi molt fora cosa desegual de leixar aquell en ten gran perill, e parlar ab tu qui quescun die procures salut de la tua anima.

DXXXX. — *Eximpli de un monge qui hauia opinio que pusque lom no podia viure sens peccat venial, que nos podia saluar, segons que recompte Jacme de Vitriach.*

¶ PECCATA venialia impossibile etiam vitare.

UN monge de fadrinea tro que vench a edat dom feya vida ten neda e ten bona vers Deu, que encara venialment no volia peccar, e menjant no volia sentir sabor; e encara treballaua per gitar de si los primers mouiments, e encara de offegar aquells corporalment. E perque treballaua en cosa que no podia effer, caygue en desesperacio, car hauia opinio que pusque lom no podia viure sens peccat venial, no podia effer saluat; pero apres per oracions de fants e per eximplis fon saluat.

DXXXXI — *Eximpli de una dona muller de*

un caualler qui occis son marit per fer adulteri ab altre caualler, segons que recompta Elinando.

¶ PECCANTES simul in vita, simul in morte puniuntur.

UN hom carboner era pobre, mas era hom de bona vida e honesta; lo qual era gran amich de un Comte. E una nit faent en una muntaya son carbo, tinent un gran clot plen de carbo cremant vee venir una fembra corrent tota nua, e un caualler caualcant en un cauall negre ab una spasa en la ma detras ella. E quant foren venguts al dit clot on lo carbo stava, ella li fugia a la derredor del clot, mas lo caualler la oucis ab la espasa, e apres que lach morta la lança dins lo carbo cremant. E quant son cremada, traguella del foch, e gitala demunt lo dit cauall: e denant de si en lo dit cauall ell la sen leua. E lo dit carboner veent moltes nits la mort de la dita fembra en la dita manera, dixho al dit Comte son amich; lo qual Comte ana ab lo dit carboner en aquell lloch on lo caualler mataua la dita fembra. E con lo Comte ho ach tot vist acostas al dit caualler, e pres lo per lo braç, e ab gran ardiment dixli: Qui est tu? Jo, dix ell, son vostre tal caualler, e aquesta fembra es la muller qui son de tal caualler que mata a son marit per gitarfe ab mi carnalment, per la qual cosa nos aucieren abdos; e perque nons comfessam nins partim del peccat tro a la mort, sofferim molt grant turment per tal manera que ques-

cuna nit jo la ouciu e la crem, e major dolor e paor suffir quant jo la ouciu que no fa lom qui en lo mon mor per sentencia ; e molt major dolor e turment suffir quant la crem que no si en lo mon la cremassen. E lo Comte li dix : Quin cauall es aquex en que caualques? E lo caualler li respos: Aquest cauall es diable quens turmenta abdos. E lo Comte li dix : Poriets effer ajudat per cosa que hom faes en aquest mon? Och, dix lo caualler, per fernos dir misses e los psalms, e de aço nos fariets gran proffit e gran remey a nostres penes. E lo Comte dix que li playia, e axi ho feu.

DXXXXII.—*Eximpli de consell de gran paciència que un abat dona a un seu monge, segons ques recompte en la vida dels sants Pares.*

¶ PECCATA sunt causa aduerfitatum
que nobis adueniunt.

UN frare se clama a son abat de una injuria que li hauia feta altre frare ; e labat respos li : Not feu injuria aquell frare que tu dius, mas los teus peccats, car en tota cosa de mal quel hom te faça no deus imaginar quel faça lom, mas que te ve per tos peccats.

DXXXXIII.—*Eximpli e miracle con la persona ypocrita pert la anima, segons ques recomte en la vida dels sants Pares.*

¶ PECCATUM trahit hominen in infernum,

UN hom ypocrita volentse morir, aquells qui stauen entorn dell oyren una veu del cel qui dix als diables qui stauen alli presents: Tretlli la anima ab gran turment; e axi con nom dona repos peccant quescun die denant mi, axi lo turmentats continuament per tots temps.

DXXXXIV.—*Miracle e eximpli marauellos de una fembra que reffuscita, e apres que fon reffuscitada diuerfes vegades pujaua al cel, e entra en lo purgatori, segons que recompte Jacme de Vitriaco.*

¶ PENITENCIA pocius est hic facienda quam in futuro.

UNA fembra apres que fon finada guanya de nostre senyor Deus que la anima tornas al cors, e que en aquest mon sofferis les penes que debia sofferir en purgatori. E apres que la anima li fon tornada en lo cors, quant en lestiu vey a foch meties dins lo foch; en liuern despullaues del tot, e gitaues es bolcaua demunt les neus e gels; e a les veguades meties dins les sepultures ab los morts; pero despuys hague tanta de gracia de nostre senyor Deus quen spirit anaua al purgatori, e vey a les animes qui alli stauen, e apres pujaua al regne dels cels sens embarch algun.

DXXXXV.—*Miracle e eximpli de un religios qui entra en .iiij. ordens, e quescun orde lexa, e puy se mes a la vanitat del mon, e apres salua la anima.*

¶ PENITENCIA perfecta delet peccata et nichil formidat.

UN monge entra en la orde de sent Benet , e apres apostata , e anassen al orde de Promeste ; e apres aposteta de la orde de Promeste , e anassen al orde de Cistell ; e apres isques del orde de Cistell , e anassen al mon , e mes se en fer molts peccats e molt greus. E apres suspira Deus en ell , e torna en lorde de Cistell , e confessaues souent ab moltes lagremes , e continua de fer oracions e dejunis per tal manera que dona eximpli bo a molts. E apres jaent malalt al punt de la mort cantaua a les veguades laors a Deu , o faent oracions , e a les vegades saludaua la verge Maria. E stant ab ell labat e los frares dixlos: Senyors pares honrats , siatsme testimonis deuant Deu con me conech per peccador em penit de tots quants peccats he fets , e prepos en mi , si Deus me alonga la vida , de satisfier aquells , e de hauer per leugera tota penitencia quim sia donada per aquells. E stant dient aquelles paraules de gran contricció rete la anima a Deu , e tentost lo dit abat e los altres qui ally presents eren veeren venir molts angels qui ab grans cants celestials sen portaren la dita anima.

DXXXXVI.—*Eximpli que qui ha vera confessio e contricció de no tornar al peccat, poca penitencia abasta, segons ques recompte en la vida dels sants Pares.*

¶ PENITENCIA modica ex corde facta placet Deo.

UN frare demana a un abat, e dixli : Pare, jo fiu un gran peccat, e vull fer penitencia tres ayns per aquell. E labat dix : Molt es. E lo frare dix : Donchs fare penitencia de un ayn. E labat dix : Molt es. Los frares qui ho hagueren oyt digueren : Donchs faça penitencia de quaranta dies. E labat los respos : Molt es, car si de ver-tader coratge se penet, e de no tornar al dit peccat, de penitencia de tres dies hia affats.

DXXXXVII — *Eximpli con Lemparador Carles de tres fills que hauia dona al un lo regne, e al altre lo ducat, e al major no dona ninguna heretat, segons que recompte Jacme de Vitriach.*

¶ PENITENCIA nimis tarda nitxil prodest.

LEMPERADOR Carles se feu venir denant si tres fills que hauia, e dix a la un que obris la boca, e ell nou volch fer; e apres dix ho als altres dos, e aquells tentost obriren les boques, e donals una poma que tenia en la man per eguals parts, e dona a la un lo regne, e al altre lo ducat. E quant lo primer fill viu allo dix que obri-ria la boca, e Lemparador son pare respos: Ja no es temps, e per tal not dare heretat, nit donare de la poma.

DXXXXVIII.—*Miracle e eximpli de'un caualler qui hauia singular devocio en sent Thomas apostol, segons que recompte Cesar.*

¶ PEREGRINUM demon subito reportat.

UN caualler qui hauia nom Guerau hauia gran deuocio en sent Thomas apostol, e un die lo diable aparechli en forma de pelegrí o de romeu, e demanali que per la amor de sent Thomas lacullis per albergar en casa. E lo caualler tentost ho feu molt viaçofament, e donali molt be a sopar, a apres gitalo en un bon lit; e dient lo diable que hauia gran fret, lo dit caualler lo cobri de un seu manto descarlata, e a la mige nit lo diable sen parti e aportassen lo dit manto. E en laltre die la muller del caualler comença a dir forts paraules al marit per aquella almoyna que hauia feta del dit manto; e lo caualler li respos: Jo he deuocio en sent Thomas, e creu que ell ha poder de ferme tornar lo dit manto sis vol. E apres algun temps lo dit caualler dix a sa muller que volie anar en romiatge a les Indies on jau lo cors de sent Thomas demunt dit; e que la pregaua quel speras cinch ayns de no pendre marit; e parti .j. anell que tenia en dues parts, la una part lexa a sa muller, laltra sen porta ab si perque ella lo conegues con tornas. E en la fin dels cinch ayns lo dit caualler vench a la sgleya on jau soterrat lo dit sant apostol, en la qual sgleya e denant la sepultura lo dit caualler feu oracio deuotament al dit apostol encomanantli sa muller con a si matex. Faent la dita oracio vee denant si lo dit diable ab lo dit manto descarlata, lo qual li dix si conexia? e lo caualler li respos que conexia lo seu manto, mas no a ell; e lo dia-

ble li respos : Jo son aquell diable que tal die te demane posada per amor de sent Thomas apostol, e tu lem donest volenterosament : e per aquest manto quet leue de casa tua jo he passat molt gran turment. E ara sapies que son açi trames perque vuy en aquest die te men a casa tua , car sapies que vuy ta muller pren marit , per tal con tu saps que los .v. ayns que ella te promes son ja passats. E tentost lo diable pres lo dit caualler , e carregalos a la squena , e en un mouent lach portat a casa sua , la qual era en la terra de Teutonica. E axi con lo dit caualler entra per casa sua troba que les bodes e lo gran conuit se feya en sa casa , e que sa muller staua en lo talem con aquella qui era la nuuia. E lo dit caualler no dix paraula tro que sa muller son asseguda a la taula per dinar ab daltres dones ; e ladonchs ell lança en la taula denant la nuuia la meytat del anell que tenia , e la nuuia conech lo anell , e trague laltra meytat del dit anell que ella tenia , e per voluntat de Deu lo dit anell decontinent se ajustà la un troç ab laltre per tal manera que semblaua que james no fos stat trencat. E tentost la dita nuuia lexa lo esposat , e torna ab son marit ; e apres feeren abduy vida santa e honesta , e deuota a sent Thomas apostol.

DXXXXIX.—*Miracle e eximpli con es plesent cosa a Deu e saluacio de la anima de la persona qui deuotament va en romiatges de deuots e*

sants lochs, segons ques recompte en la vida dels sants Pares.

¶ Peregrinos Deus in morte consolatur.

DOs germans cardenals eren ; la un era pelegri, e laltre no. Morint lo pelegri vengueren angels e prengueren la sua anima ab gran pleer , e volien entrar ab ell en lo cel , e nostre senyor Deu dixlos : Un poch fon negligent , mas porque fon pelegri entre. Mori lo segon germa que era monge , e un fant hermita en la sua oracio feu demanda per que vengueren los angels per leuar la anima del primer germa , e no del segon qui era hom de religio ? E fon li respos per veu de nostre senyor Deu , que per tal con lo pelegri era mort en terres stranyes , e no hauia reebut consolacio de amichs ne de parents , e que laltre continuament staua entre sos amichs.

DL.—*Miracle con es molt placent cosa a Deu, e profitosa a la anima de la persona qui honestament va en romiatge de sants e deuots lochs, segons que recompte Cesar.*

¶ PEREGRINUS a Deo remuneratur.

UN ciutada anant en romeria en lo cami vench li molt fort malaltia ; e con se deuia morir començase de alegrar molt fortment , e sos companyons li digueren que stant en lo perill de la mort con se podia alegrar ? E ell resposlos : Pertal me alegre con veg la Mare de Deu quem diu axi : Perque lexists ta muller e tos fills per la

amor del meu Fill, jot donare bon guardo. E ten-toft quell ach dites aquestes paraules, ell dix a moltes altes veus: Jo veig lo cel ubert, e veig la mia cadira apparellada on jo stare. E dient aço la anima li isque del cors, e ab gran claredat dangels la dita anima sen puja al cel.

DLI.—*Eximpli de Barlam del hom que fugent per un unicorn caygue en gran coua, segons ques recompte en los dits de Barlam.*

¶ PERICULA mundi sunt postponenda.

UN hom anant per una muntanya encontra un unicorn, e fugent del unicorn caygue en una cima, e axi con caya ab los braços uberts retenchse en un arbre qui exia de la dita cima, e mentre staua penjat per los braços en lo dit arbre ell guarda e vee que la rayl del dit arbre royen continuament dues rates, la una blanca e l'altra negra, e hauien ja tant rosegat de la rayl del dit arbre que en poch staua de trencar. E apres guarda bax al sol de la cima, e vee un gran drago ab la boca uberta qui gitaua grans flames de foch per la gola; e encara vee prop de si quatre caps de grans vibres ab les boques ubertes quel volien mordre. E stant en aquells perills alça los ulls amunt, e vee alt en lo dit arbre demunt lo seu cap una columna o buch plen de mel. E oblidats tots los dits perills en que staua alça les mans per pendre de la dita mel; e peri en los dits perills. Per la cima es entes aquest

mon , e les rates blanca e negra son lo die e la nit qui aminuan la vida del hom , e lo drago es linfern , e larbre es la mesura de la nostra vida , e les .iiij. vibres son los .iiij. humors, e la mel es la dolçor mesquina daqueſt mon , e lunicorn es la mort qui ſeguex continuament queſcuna perſona.

DLII.—*Miracle de un caualler qui feu fals ſagrament , ſegons que recompte Cefar.*

¶ PERIURIUM in hac vita punitur.

UN degua en la ciutat de Colonia preſta a un caualler ſon germa deu marches dargent: e mort lo dit degua , lo caualler ſon germa nega los dits .x. marches dargent a la ſgleya ; e los de la dita ſgleya no hauent ab qui ho pogueſſen pro-uar meteren ho en ſon ſagrament. E lo dit caualler jurant fals jura que los .x. marches dargent no hauia reebuts preſtats. E fet lo dit ſegrament fals anantſen a ſa caſa perde la paraula , e nos poch moure de un loch , mas eſtech tot enraiat tro que en ſon cor promes que faria eſmena a la ſgleya dels dits deu marches dargent. E feta la dita promiſſio tentoſt ſe moch, e cobra la paraula.

DLIII.—*Miracle e eximpli perque la perſona per gran peccador que ſie ſis vol tornar perfectament al ſeruey de Deu aconseguex la gloria celeſtial , ſegons que recompte Johan anacorita.*

¶ PENSANDUM est semper in bono.

UN hom feu molt mala vida robant e matant, e faent altres molts mals; lo qual en la sua vellea tornassen a Deu, e feu penitencia de tots sos peccats, e per pus satisfaccio de aquells metes a star dins una sepultura; e staua aly plorant donant molts grans sospirs per la gran contricció que hauia. E los diables hagueren ne molt gran despler, e vengueren a ell la primera nit, e començarenli a dir aytals paraules: Ques aço que fas, traydor molt maluat? ara con test fartat del mon fas te religios e cast, despuys que est enuellit en peccats, e no has força ne poder per a ferne mes, vols te fer bon christia, e cast, e pacifich, no podent hauer altre loch sino aquell que nosaltres hauem en linfern, car tu aytal est con lo un de nosaltres; e axi tornet a nos, e no perdes aquest poch de temps que as a viure, car nos te darem los delits daquest mon quet soliem procurar e donar a la tua juuentut. Per que donchs te turmentes per vans turments, e abans de temps vols sofferir pena? spera un poch, e hauras quant te volras, mas consellamte que entre tant que uses de tots aquells pleers que usaves en la tua juuentut. E ell a totes aquestes paraules nols volch respondre, nis moch per ells guardar. E los dits diables qui veren que nol podien moure, ne fer lexa ço que hauia començat, donarenli tants de colps quel lexaren per mig mort. E laltre die les gents daquell loch vee-

ren que era ten mal apparellat volguerenlo traure de aquella sepultura, e leuarlo a casa sua, mas ell non volch exir. Quant vench a la segona nit los diables turmentarenlo molt pus fortment que no hauien fet a la primera, e aytenpoch volch exir del cimiteri, car deya que mes amaua morir que esser obedient a la volentat e consell dels diables. A la tercera nit los diables tornaren a ell, e turmentarenlo molt pus fortment e pus cruel que no hauien fet en les dues nits passades, per tal manera que ell romas quax sens spirit, pero encara lespirit contradeya als diables. E la donchs los dits diables digueren: Vençuts nos has; e tentost desparegueren tots per tal manera que james no hagueren poder sobre ell. E apres ell fon tan virtuos e plen de la gracia de Deu, que totes les gents de aquell regne entenien que ell fos angel e fos auallat del cel. E moltes persones qui stauen desesperades per lurs peccats se tornaren al seruey de Deu per lo seu eximpli, tinent quescun que pusque aquell que per sos peccats era ja tot del diable, e apres sera tornat per aytal manera a Deu, e hauia cobrat la gracia de Deu ten cumplidament, que axi farien quescun de aquells qui a Deu se volguessen tornar.

DLIV.—*Miracle con sent .P. feu venir una nuuol demunt lo poble, segons ques recompte en la ligenda de sent P. apostol.*

¶ PETRI.

UN die sent .P. preycant en la ciutat de Mediolana, disputaues ab ell un gran heretge denant molts prelats e altres gents que eren ally venguts per veure e oyr la dita disputacio; e lo dit heretge dix a sent .P.: Si tu est sant axi con aquest poble si creu, per que no pregues a Deu que pos una nuuol entre ells e el sol perque no passen affayn per la sua calor? Si tu, dix sent .P., renunciies a la heretgia que tens jou fare, e son cert que lo meu senyor Jhesuchrist obeyra mes pregaries. Los altres heretges qui eren ally presents digueren al heretge major queu faes, e prometes ço que sent .P. li demanaua; mas lo dit heretge nou volch fer. E ladonchs sent .P. per donar a conexer e a entendre que Deus era creador de totes coses, feu oracio a nostre senyor Deus; e stant lo cel bell e clar, e ab força de gran sol, sobtosament vench una nuuol quis mes demunt lo poble en loch de una tenda. E ladonchs los dits heretges creegueren catolicament en nostre senyor Deus.

DLV.— *Miracle con sent .P. apostol reffuscita un infant mort, segons ques recompte en la legenda de sent .P. apostol.*

¶ PETRUS mortum reffuscitauit.

UNA fembra en Flandes hauia parits tres fills, e quescuna vegada lo paria mort; apres pari semblantment lo quart fill mort: e ella ab gran tristor leualo denant sent .P., e ab gran

deuocio plorant prega sent .P. que loy ressuscit-
tas. E tentost sen Pere loy ressuscita; e lo pare e
la mare foren a batejar lo dit infant ressuscit-
at, e digueren que hagues nom Johan, mas lo cler-
gue quil batejava, axi con deuia nomenar Johan
nomenaua Pere, per que ach nom Pere tots
temps.

DLVI.— *Miracle con una monge per deuocio
que hauie a sent .P. apostol guari de gran do-
lor que hauia continuament en la cama, segons
ques recompte en la ligenda de sent .P. apostol.*

• ¶ PETRUS monialem absentem sanauit.

UNA monge en Alamanya sofferia continua-
ment molt gran dolor o gota en la cama,
de la qual no podia guarir. E con la dita monge
ach sabut que hauia quatorze jornades tro al
loch on staua sent .P., no podent ella anar cor-
poralment pensa quey anas de volentat; e quef-
cun die deya cent veguades lo *pater noster*: e
acabats quatorze dies ab la dita oracio dels dits
cent *pater noster*, quefcun die ella se agenolla-
ua ab deuocio axi con si personalment fos denant
lo cors de sent .P., e dix tot un psaltiri ab deu-
ocio; e apres altres quatorze dies continuament
dix los dits cent *pater noster*, faent compte que
altres quatorze dies hauia de cami de la esgleya
de sent .P. de tornar a casa sua. E acabats los
dits .xxviii. dies ella fon del tot guarida.

DLVII. — *Eximpli molt profitos que .j. abat*

dix a un seu monge qui era molt peresos en lo seruey de Deu , segons que recompte sent Geronim.

¶ PIGRICIA semper est euitanda.

UN abat de santa vida volent efforçar a un frare qui era pereros en lo seruey de Deu, dixli que un hom tenia una terra plena de spines e de carts , e volentla sembrar trames un de fos fills que arrencas les dites spines e carts. E quant lo dit fill vee lo camp tot plen de carts e despines desfmayà molt , e dix : E quant haure jo nedejat aquest camp ? e tentost gitas a dormir en lo dit camp. E quant lo pare lo troba durment demanali que hauia fet ? E lo fill li dix : Verament, pare e senyor , james no poguera arrencar tants carts e spines. Fill , dix lo pare , no vull que arranques 'mes quescun die sino aytant con tennes occupat ab lo teu cors. E lo dit fill tentost pres efforç , e complint lo manament del pare en pochs dies ach arrencat totes les spines e carts que eren en lo dit camp.

DLVIII.—*Eximpli de comparacio del lop e del anyell , segons ques recompte en Lifop.*

¶ POTENTES frequenter querunt canones contra pauperes.

UN lop e un anyell beuien aygua en un riu, e lo lop beuía alt, e lanyell beuie al bax de la corrent de la aygua. E quant hagueren begut dix lo lop al anyell : Per quem torbes laygua ?

Senyor, dix lanyell, jo nous enterbolesch laygua, car de vos corre vers mi laygua, e si jo neguna futzetat faes en laygua auall iria, que no tornaria aygua amunt vers vos. E con, dix lo lop, maleys me? Senyor, dix lanyell, jo nous malesch. Si, dix lo lop, que axi ho feu ton pare qui tots temps fon mon enemich, e par me que tu axi ho vols fer. E tentost pres lanyell ab la boca, e oucis lo. Axi fdeue als pobres ab los richs.

DLIX.—*Eximpli e miracle de un monge mort qui aparech a altre monge viu, e les paraules que foren entre ells, segons que recompte Cesar.*

¶ PRECEPTUM indiscretum nocet
subdito inobedienti.

UN monge de la orde de Cistell apres que fon mort aparech a altre monge del dit orde son amich, lo qual son amich li demana con li anaua? lo qual li respos: James nom cuydara que ten entricat jutge fos Deu con es, que encara les coses molt poques tenia guardades. E encara dix mes lo dit monge mort, que dix: Perdon Deus als prelats qui a grans penes nos obliguen ab los lurs manaments, majorment con los lurs sots meses los meyns preen, del qual meyns preu despuys passam penes.

DLX — *Eximpli de un gran letrat quen tenia en si moltes opinions heredicals, e con un metge ab sauies paraules lo trague de les dites opinions, segons que recompte Cesar.*

¶ PREDESTINACIONE multi decipiuntur.

UN hom qui era gran letrat, qui hauia nom Luys Langrauió, staua en error, que deya que si a ell era predestinat, que encara no fees negun be ell sis deuia saluar de necessitat, e si no era predestinat, per molt que faes nos podia saluar. Encara deya que no podia viure meyns per molts perills en ques metes, ne podia viure mes per guardar-se dels contraris e perills. E per les dites errors lo dit letrat se metia en molts perills sens tota paor. E apres un die stant malalt molt fortment feu venir denant si un metge molt sabent en lart de la medicina, e dixli que li acorregues ab lart de la medicina per que no moris. E lo dit metge era gran sabidor en la física, e encara en la teologia, e sabent la sua error dixli: Pus la hora de la vostra mort es venguda, debades obraria jo en vos; e si de aquesta malaltia no hauets a morir, sens lart de la medicina no morrets. E lo dit Luys li dix: Que es aço que dius? que jo conech en mi que si en mi no fas e obres alguna cosa de la art de la medicina, que jo morre decontinent. E lo dit metge li respos: Vos creets que la vostra vida pot esser alongada per virtut medicinal, per que negats que la anima no pot esser salua per virtut de la penitencia que es la sua propia medicina? E tentost lo dit Luys considerant la virtut de les paraules que li hauia dites, dixli: Amich, daci anant fies metge de la mia anima, car per la tua lengua medicinale me ha liurat Deu de gran error.

DLXI.—*Miracle e eximpli de un religios qui preycant la croada mori, lo qual apres de la sua mort aparech a un seu amich, segons que recompte Cesar.*

¶ **PREDICANDUM** est sincere propter Deum.

UN frare del orde de Permesse mori preycant la cruada; e apres aparech a un son amich, lo qual li demana con li anaua? Ell li respos: Con jo staua al punt de la mort tentost foren entorn de mi molts diables, e la un dix me: James no guardist ben ton orde; e laltre me dix: James no preyquist nedeament per Deu. E jo entengui que quescun dells deya veritat, e jo volentme desesperar con algun no responia per mi, pres me Jhesuchrist per la ma, e dix: Segueix me, que a mi preyquist tu. E tentost los diables fugiren, e jo animen ab Jhesuchrist a la gloria, e no haguí altra pena sino aquella paor que haguí.

DLXII.—*Miracle e eximpli de un monge ydiota qui vee lo cel ubert, segons que recompte Cesar.*

¶ **PREDICATORI** infundit Deus aliquando scienciam.

UN monge simple e ydiota, pero era molt deuot, veuse en lo cel denant Deu que volia legir lo euangeli, e volent pendre la benediccio de nostre senyor Deus fonli dit: De aquesta hora a anant hauras sciencia e virtut per a preycar la paraula de Deu. E ell merauellantse de

aquella visio dix entre si matex : Si lo sacrista me donara la estola de aytal color con jo la viu en lo cel , verdadera es aquesta visio , e jo dire lauangelí. E axi ho feu lo sacrista con ell ho pensa , e lo dit monge reuella la dita visio a son abat , lo qual li mana que preycas ; e sens estudiar puja en lo predicatori , e preycas ten be e ten subtilment que tots los queu oyren creegueren que preycava per gracia diuinal.

DLXIII. — *Miracle e eximpli de un hermita que comença hauer vana gloria de sos mereximents, donant loch a greus temptacions, segons que recompte Johan anacorita.*

¶ PREDICATOR ea que predicat debet facere.

UN hermita de santa vida staua e habitaua en lo desert , lo qual era complit de moltes virtuts ; e faent vida dangel quescun die nostre senyor Deus li trametia un pan angelical que menjas , lo qual pa era molt clar e bell , e molt faboros. E con lo dit hermita hauia menjat lo dit pan angelical tornauassen a laltar que tenia en la cella , e ally no cessaua de dir e cantar ymnes e cantichs , e en allo despenia tot lo temps. E un die ell comença hauer vana gloria de sos mereximents , y dir en simatex quell merexia a Deu aquell pan que quescun die li tremetia : per la qual cosa tentost ach la temptacio loch en ell , car ach desig de jaure carnalment ab fembra ; e delitantse en la dita temptacio nos volch esme-

nar del dit peccat , ans vench a aço que feya la oracio pus tart que no folia , e ja habitaua en lo feu coratge pensant aquella temptacio futze de la carn. E un die entrant en la coua on folia menjar lo pan troba lo dit pan no ten clar, ne ten bell, ne ten faboros con folia , e marauellantse ab gran tristor menja lo dit pan. En laltre die creegue molt mes en ell la dita temptacio , e foli viares que peccaua carnalment ab fembra ; e quant ana a fer sa oracio tenia los ulls mouibles , e la voluntat catiua. E apres entra en la dita coua per menjar lo dit pan , e trobalo molt negre e sech, e tot entorn rosegat de rates ; per la qual cosa ell comença a plorar molt fortment , pero no plora tantes lagremes que bastassen apagar e offeguar lo foch de la luxuria. E vencent la dita temptacio a hora de mige nit desempara la cella , e anassen per seruir lo mon ; e quant fon de die vench a una ciutat , en la entrada de la qual ciutat hauia un monestir de homens dorde. Quànt los frares del dit monestir veeren lo dit hermita , demanarenli con a pare deuot e sabidor, qui podia fugir als laços del diable, ne als legs ne desonests penfaments? E lo dit hermita respoflos molt sufficientment , e enformalos con se guardassen de les males temptacions ; e apres pensant dix en si matex : O mesqui , con mostre e enseyn als altres , e engan mi matex ! e pusque axi es , mesqui , fes primerament en tu ço que als altres ensenyes. E tentost pres comiat dels dits frares , e tornassen a

la sua cella molt iuaçosament , e enclogues en aquella , e mes se en celici , e jague en cendra , e plora molt amargosament tro que li aparech un angel qui li dix : Amich, sapies que nostre senyor Deus ha reebuda la tua penitencia , mas guardet daci auant no sies enganat altra veguada , e no dons loch a les temptacions.

DLXIV. — *Miracle e eximpli con per virtut de Beda, lo honrat e gran doçtor, parlaren les pedres, segons ques recompte en les gestes de Beda.*

¶ PREDICATOR deuotus ubique frequenter predicat.

AQUEST Beda, lo doçtor molt gran e honrat, depuys que vench a la gran vellea no veyà dels ulls , e menaua .j. fadri quil guiauà, e anaua per les ciutats e viles preycant la paraula de Deu. E un die passant per una vall que era plena de pedres , lo dit fadri per burlar dell dixli que alli hauia moltes gents qui callauen sperant a ell que preycas. Ladonchs lo sant doçtor comença a preycar ab gran deuocio , e en la fi del fermo dix: *Per omnia secula seculorum* , e totes les dites pedres tentost parlaren , e respongueren : Pare honrat, be has dit. E segons altra istoria recompte , los angels del cel en layre respongueren en aquella hora al dit honrat e sant doçtor , e digueren *amen*.

DLXV. — *Eximpli con per la doçtrina de Socrates filosof se corregi de la desfonestat de*

luxuria que hauia Polonio, segons que recompte Valeri.

¶ PREDICATOR discrete debet predicare
secundum condiciones audiencium.

EN la ciutat de Atenes un joue qui hauia nom Polonio era molt luxurios, e tenies per molt gran hom per aquella fama que hauia. E un die axi con lo sol exia, lo dit Polonio venia per una carrera tot sol, vestit de vestedures trepades e molt defonestes, e portaua en lo cap una garlanda o xapellet, e era tot ruxat de aygua ros; e passant per la escola de Socrates filosof vee la porta uberta, e entra de dins la escola per oyr alguna cosa per acrexer mes en la sua fellonia mundaria. E quant los scolans lo veeren començarense a riure dell. E lo dit filosof lexada la materia de que legia comença a tractar molt discretament e sauia de la temprança e de la mesura; e con los homens deuien anar vestits sauia ment. E con lo dit Polonio ho ach oyt, tentost gita de si la garlanda que tenia en lo cap, e despullas les vestedures trepades e defonestes que portaua; e apres del tot se parti de la luxuria per la doctrina del dit filosof, e perde la infamia que hauia.

DLXVI. — *Eximpli que no es profitosa cosa a la comunitat que en un linatge sien continuamente los officis de senyoreiar e regir la comunitat, segons que recompte Fabius.*

¶ PRELATUS racione carnalitatis non debet eligi.

MAXIMINIA, senador de Roma, de son aui e de son besauí heretaua lo dit offici de senadoria, e lo poble roma volent fer senador a un son fill, lo pare hi mes tot aquell destorp que poch, no perque lo fill no fos hom saui e virtuos, mas perque deya que en un linatge no era be ne cosa profitosa a la comunitat que hagues senyoria continuament.

DLXVII.—*Eximpli de virtuosa e saua resposta que feu Manlio con los de Roma lo volgueren fer senador, segons ques recompte en les croniques de Roma.*

¶ PRELATUS debet condescendere moribus subditorum.

CON lo poble de Roma volgueffen hauer per senador a un hom vell qui hauia nom Manlio, scusantse ab ells dient que no veyia be dels ulls, e lo poble no contrestant la dita escusa requeriren lo e ainstarenlo quell fos lur senador. E ell ladonchs dixlos: Anats cercar altre qui aprenga aquest offici, car sapiats que jo no poria sofferir vostres custumes, ne vosaltres la mia senyoria.

DLXVIII.—*Eximpli de les dues coses de gran saulesa que Vespàsia Emperador feu tentost que ach Lemperi, segons que recompta Uch de Florença.*

¶ PRELATUS non debet se...

L Os cauallers de Roma quant veeren a Vespasia, hom saui e de gran esforç, pregarenlo que prengues Lemperi, e jassos que ell se escusas molts dies de no voler Lemperi ja dit, pero ach a pendre lo dit Emperi; e la primera cosa que feu apres sos Emperador si fon que tolch dels officis a tots los homens ydiotes, grossers, e pechs, e los no dignes, e mes, en loch de aquells, homens molt sauis e discrets; e james no nega ne encobri son linatge qui era del comu. Encara despuys fon Emperador james nos volch venjar, ne encara recordar de les injuries que primerament hauia reebudes.

DLXIX.— *Eximpli de una ydola que un pastor qui hauia nom Gigena troba en una coua, la qual ydola parla ab dit pastor, segons que recompte Elinando.*

¶ PRELATUS non debet superbire.

U N pastor qui hauia nom Gigena, per la pluge mes se dins una coua. Entrant en la coua trobahi dins un hom mort demunt un cauall de coure, e tenia en lo dit de la ma un anell, per lo qual en la sua vida pecca carnalment ab la Reyna, e apres ell e la Reyna oucieren lo Rey; per lo qual adulteri ell hague despuys lo regne. E lo dit pastor demana al caualler mort si james hague en lo mon pus benauenturat hom quell perque ach lo dit regne. E lo dit hom mort, qui

era ydola , dixli que pus segura vida poguera fer habitant en una barraca , que no hauer per seus tants richs palaus e tants tresors ab moltes anſies e penſaments de perdre ho tot per moltes ocasions.

DLXX.— *Eximpli de una vella qui feya oracio que Deus donas vida al Rey per paor de pijor, segons que recompte Valeri.*

¶ PRELATUS non debet eſſe crudelis,
nec facere unde odio habeatur.

UN Rey gitaua moltes demandes e peytes a les gents del ſeu regne , e feyals tants de greuges e torts que tots ſos ſots meſes deſijauen la ſua mort. E una fembra vella queſcun die en lo temple feya oracio per la vida del Rey , e que Deus tolgues dels ſeus dies els anadis als del Rey. E lo dit Rey queu ſabè ſeu ſe venir denant ſi la dita veylla , e demanali per que feya tal oracio? Senyor , dix la vella , con jo era fadrina huiem un Rey mal , e tots pregauen a Deu ques moris; e apres que aquell fon mort haguemne un altre pijor ; e apres , ſenyor , de aqueſt ſegon Rey es tu vengut qui es molt pijor Rey que negun dels altres : e ara duptant me que apres de tu no hagam pijor Rey que tu no eſt , perço prech Deu per la tua vida. E lo dit Rey hauent vergonya de ço que la dita veylla li dix , eſmena en be la ſua vida , e apres fon bon rey e juſt.

DLXXI.— *Eximpli con labat Johan volent viure*

a manera dangel anaua tot nuu per lo desert, e con lon repres sauia ment un hermita son companyo, segons ques recompte en la vida dels sants Pares.

¶ PRESUMUNT aliqui plus debito.

L ABAT Johan volent viure a semblant e manera dangel despullas tot nuu, e mes se a anar per la montanya. A cab de vuyt dies hauent gran fam vench a la porta de la cella de son companyo, e tocant a la porta, lermita qui era de dins dixli: Qui es tu? E ell resposli: Jo son labat Johan. E lermita li respos: No pot esser, car labat Johan angel ses fet, e no desige daci auant star ne habitar ab los homens. E labat li respos: Per cert sapies que jo son labat Johan. E lermita no volentli obrir la porta, dixli: Si tu es hom coue que tu treballs per a tu de que menges e viues, e si es angel no has obs de entrar aci a mi. E ten-toft lo dit fant abat agenollas a la porta de la dita cella, e dix: Perdonem, germa, car peque en presumir de les mies obres.

DLXXII.—*Eximpli con lermita ne altre qual-seuol ques vulla donar a seruir a Deu no deu usar de parlar cofes molt. suptils e entricades de la santa Scriptura, segons ques recompte en los dits dels sants Pares.*

¶ PRESUMPTUOSUM est verba subtilia et abdita loqui.

UN hom enparedat vench veure a un hermita de santa vida, lo qual lo reebe molt

graciosament ; e lo dit emparedat comença a parlar ab lo dit hermita de la santa Scriptura e de les coses celestials. E ladonchs l'ermita gira la cara per manera que nol volia oyr , e no li volch respondre. E lemparedat ladonchs isques de la cella molt trist , e lo dexeble entra al dit hermita e dixli : Aquest hom vench aci per parlar ab tu , e es hom sant , e de bona vida e honesta , e gran fama , e tu ara no li has volgut parlar. E l'ermita fant li respos : Ell me parla de les coses celestials , e jo son terrenal , e no pusch tractar sino de les coses baxes. E lo dit dexeble isque de fora la cella , e dixho al dit emparedat. E ladonchs lo dit emparedat torna a entrar dins la cella , e dix al fant hermita : Pare e senyor , penitme de ço que te dit , mas que fare , que les passions del meu coratge me vencen ? E ladonchs l'ermita guardalo ab gran pleer , e dixli : Pare e senyor , ben fies tu vengut ; ara obrire la mia boca , e umplirla he de les tues bones paraules. E lemparedat dix marauellantse : En veritat bon camí e vertader tens ; e feuli moltes gracies , e tornassen en sa terra.

DLXXIII. — *Eximpli con Lemparador Nero fon deguaftador mes que franch , segons que recompte Sentonio.*

¶ **PRODIGALITAS** multa mala facit.

L **EMPERADOR** Nero fon ten gran degaftador que entenien que no era altre be sino consumir e

destrouir e mal metre riqueses, e deya que era gran viltat e mesquinesa de cor de aquells qui despenien per compte. James lo dit Nero no vesti vestedura sino dues veguades: Pescava ab filats daur: Les taules dels palaus seus en que menjaua eren totes de vori: Tenia torres e cambres molt belles e riques, e fetes a grans marauelles. E quant li falliren los grans tresors que hauia, comença a matar e a turmentar los homens richs per pendrels ço del lur.

DLXXIV.—*Eximpli de un mercader qui perde un sach en que hauia mil marches dargent e j. saler dor, segons que recompte .P. Alfonso.*

¶ PROMISSUM debet solui.

UN mercader perde un sach ab mil marches dargent e un saler de lengues de serps dor, lo qual troba un hom pobre. E en laltre die lo dit mercader feu cridar per tota la ciutat que qual se vol qui hagues trobat un sach ab mil marches dargent e un saler dor, que tornas a aquell de qui era, e darlin hia cent marches dargent. E lo dit pobre jassos que sa muller loy vedas, ell volent mes guanyar los cent marches dargent sens peccat que los mil ab peccat, torna lo dit sach ab los dits mil marches dargent e lo saler dor a son senyor. E quant loy ach tornat, lo mercader per no pagar los dits cent marches dargent dix que dos salers dor ab lengues de serp lin fallien del sach; e lo pobre loy negaua; per la

qual cosa hagueren a venir denant lo Rey. E tots los qui ally stauen presents ajudauen al mercader porque era rich : e lo dit pobre staua entre ells desconfolat. E un filosof conseller del dit Rey hauent pietat del dit pobre , parla e dix al Rey : Senyor , aquest mercader molt es de creure qui perde dos salers dor ; e aquest pobre hom sembla de veritat , car axi con dona los mil marchs de argent e la un saler dor , axi donara los tres fils tengues , car sis volgues tot ho poguera encobrir ; per que apar que no es aquest lo sach quel mercader perde ; e axi , senyor , lo mercader faça cridar lo seu sach ab los .iij. salers dor. E la donchs lo mercader no ach raho contra la del filosof , e en presencia del Rey e dels qui aly eren atorga , e dix que verament que perço hauia dit que li fallien dos salers porque no pagas los dits cent marchs dargent. E la donchs lo Rey mana al mercader que donas los cent marchs dargent al dit pobre.

DLXXV.—*Miracle e eximpli con es molt desplaent cosa a Deu quel religios haja propi , segons que recompte Cesar.*

¶ PROPIUM non debet habere religiosus.

EN la ciutat de Picardia en lo monestir del orde de Cistell un frare volentse morir comfessasse , e reebe lo sant cors de Deu ; mas con lo tench en la boca nol se poch tragar , e si menja aquell die apres que ach combregat una galina.

E con son mort trobarenli en una bossa cinch diners de coure , per la qual cosa son manifest que per aquells .v. diners qui eren seus propis no poch combregar.

DLXXVI.—*Eximpli de gran e rigoros castich que sent Gregori feu per donar castich e eximpli que negun religios no deu hauer propi, segons que recompte sent Gregori.*

¶ PROPRIETARIUS in sterquilinio debet sepeliri.

EN un monestir del dit sent Gregori un frare era metge, e volentse morir trobarenli entre los libres de la phisica tres florins. E quant ho fabe sent Gregori, per tal quel dit frare se pene-dis e hagues meyns pena, mana que no estigues negu ab lo dit frare, ne que no li parlas negu fino un seu germa qui li dix que nol entrauen a veure per tal con hauia peccat en hauer propi .iij. florins que li hauen atrobats entre los seus libres. E ladonchs lo frare de gran contricció que ach plora mol fortment, e tentost mori. E con son mort sent Gregori feulo soterrar per eximpli dels altres frares en un femeral, e demunt ell los dits .iij. florins, e mana que tots los frares diguessen : Lo teu tresor sie ab tu en perdicio. Lo qual eximpli que sent Gregori feu son profitos a la anima del finat, e als vius, que de aquella hora auant negun dels frares no gosa tenir negun diner seu propi. E cumplits trenta dies lo dit frare mort aparech al dit son germa, e dixli: Tro

aci he passat grans penes e turments, mas vuy he reebut saluacio.

DLXXVII.—*Miracle e eximpli de sent Ambros con es senyal que es liurat de Deu la persona qui no ha alscunes persecucions en aquest mon, segons ques recompte en la legenda de sent Ambros.*

¶ PROSPERITAS. presens est signum aduerfitatis future.

UNA veguada lo dit sent Ambros anaua a Roma, e passant per Toscana en una vila alberga en casa de un hom rich, al qual hom lo dit sant demana de son estament; e lom li respos: Senyor, lo meu estament tots temps son beneuenturat e glorios, car tinch moltes riqueses, molts fills e filles, e molts nets e netes, e molts seruidors, e totes coses haguí a la mia voluntat, e james en aquest mon no haguí perdua. E quant sent Ambros ho açh oyt marauellantse molt dix a ses companyes: Vaïam nosen e iscam iuaçosament de aquesta casa, car noy es Deus, e nons prenga aci la veniança de Deu. E tentost que sent Ambros e la sua companya foren exits de la dita casa, la casa se somi tota ab lo senyor, e ab la dona, e ab fills e nets e seruidors, e tot ço que dins era. E quant sent Ambros ho vee dix: Veiats, germans, ten piadors es Deu a aquells qui en aquest mon dona persecucions, e ten cruel a aquells que en aquest mon los dona benauenturances. E en aquell loch on se sumi la dita casa es un estayn daygua en senyal de miracle.

DLXXVIII — *Eximpli de Barlam de la custuma qui era en les gentes de una ciutat qui prenien per lur Rey hom estrayn per que no sabes lurs custumes, segons que recompte Barlam.*

¶ PROUIDENCIA in futurum est laudabilis.

EN una gran ciutat era custuma que prenien per Rey lom estrayn perque no sabes les leys e custumes de la ciutat. E apres quel dit Rey hauia regnat un ayn leuauenſe contra ell les gentes de la ciutat; e ſtant ſegur en grans delits e plers depullauenli les vestedures reals, e menauenlo depullat per tota la ciutat, e apres metienlo en la mar en una barca ſens rems vestit de una vestadura de drap de li, e arribaua a una ylla on no trobaua que menjar ne ques vestis; e axi moria de fam e de fret. Sdeuenchſe una veguada que aquells de aquella ciutat prengueren per Rey a un hom molt ſaui, e conſabe la custum de la dita ciutat, ſabent que no podia ſcuſar de anar a la dita illa a la ſin del ayn; enuia tots los trefors que poch hauer a la dita illa, a la qual mana fer molt belles cafes, e plantar molts bons arbres fruytals. E acabat layn de ſon regnat arriba a la dita illa, e trobay la prouefio, en la qual viſque a ſon pleer. Per aquell regne es entes aqueſt mon; e lo Rey per aytal manera fet rey es queſcun de noſaltres; la ylla es laltre mon; la vestadura de li es la mortalla; la barca es la caxa o taut en ques mes lo cors; la prouifio que aquell ſaui Rey trames a la ylla es que ſegons les obres que hom fara en aqueſt mon, axi trobara hom prouefio de ſaluacio en laltre.

DLXXIX.—*Miracle de la Verge e deun escola qui se enamora de una ymatge de la dita Verge, segons ques recompte en los miracles de la Verge Maria mare de Jhesuchrist.*

¶ PUER desponsavit ymaginem beate Virginis.

UNs jouens scolans iugauen a la pilota deuant una esgleya, e la un dells tenia un anell en la ma que li hauia donat una fadrina fa enemorada, e tement de perdre lo dit anell en lo joch de la pilota entra en la esgleya, eguardant e mirant a la ymatge de santa Marià agenollas ab gran reuerencia e dixli laue Maria; e dix a la ymatge: Vertaderament est tu pus bella que totes les altres fembres, e encara mes que aquella quim dona aquest anell, e pertal lex a ella e vull amar a tu en tal condicio que tu ames a mi. E aquestes paraules dites meteli lo dit anell en lo dit de la dita ymatge, e tentost la ymatge strengue la ma ab lo dit anell; de la qual cosa lo dit scola fon molt spauentat, e crida los altres scolans, e dixlos tot ço que li era sdeuengut ab la dita ymatge: pero ell despuys menti a la dita ymatge, car pres per muller la dita fadrina de qui ell era enemorat, e la nit de les bodes stant en lo lit ab sa sposa aparechli la dita ymatge de santa Maria mostrantli en lo dit lanell, reprenentlo perque no li era stat leyal. E lescola cuydantse que fos alguna fantasma cercaua a la derredor deffi si trobaria la dita ymatge, mas no la atroba, e asseguras en si. E ladonchs la dita imatge aparechli altra vegada

spauentant e amenaçantlo si no tenia ço que a ella hauia promes: per que tentost lo dit scola aquella nit lexa fa muller e tots sos bens, e mes se hermita en lerm, e ferui tota la sua vida fantament a la verge Maria.

DLXXX.—*Eximpli de gran marauella con Agibundo Rey de Lombardia troba prop de un stayn daygua set criatures viues que en una hora hauia parit una mala fembra, segons ques recompte en les Croniques.*

¶ PUER, ex actibus suis, quandoque declarat qualis sit futurus.

A GIBUNDO Rey de Lombardia passant prop de un gran estayn daygua troba .vij. criatures en lo dit astayn, les quals hauia parit en una veguada una mala fembra, e hauiales gitades en lo dit estayn per que morissen. E lo dit Rey meruellantse de les dites criatures, ab laristol de la lança que portaua, axi caualcant con estaua, girales, e la una de les dites criatures ab la man pres la lança, e estrenguelay; per la qual cosa lo Rey tenent ho a gran marauella feu nodrir la dita criatura qui era infant, e isque ten bo e ten faui que apres la mort del dit Rey Agibundo los lombarts lo elegiren per lur Rey.

DLXXXI.—*Eximpli molt faui del Emperador Adria qui dix que la senyoria no es deguda al linatge, mas als merits; ne regiment de poble als jouens, segons que recompte Elinando.*

¶ PUER non debet eligi in prelatum vel principem.

L EMPARADOR Adria, lo feu poble volent fer la son fill princep, dixlos: La fenyoria no es deguda al linatge, mas als merits; car per cert que aquells que als jouens abans de temps los comanen carregua que no saben ne poden leuar nou fan be, car primerament deuen esser informats los homens jouens en sciencia, e en bones costumes, e en virtuts, que nols sia acomanat regimén de poble.

DLXXXII.—*Eximpli de un joue qui era molt bell, e per honestat e que no semblas bell a les gents quel veeffen, ab una lanceta de fagnar rallas tota la cara, segons recompte Valeri.*

¶ PULCRITUDO corporis debet abscondi ne aliis sit dampnosa.

UN joue era ten bell que moltes fembres se enemorauen dell, en manera que molts hauien fuspita dell; per la qual cosa lo dit joue ab una lanceta de facnar se entretalla tota la cara volent semblar leg als homens e a les fembres, e bell a nostre senyor Deu, e no esser escandel a molts e a moltes.

DLXXXIII.—*Miracle e eximpli con sent .P. apostol aparech a santa Maria Dorigen, e les paraules que li dix, segons que recompte Jacme de Vitriach.*

¶ PURGATORII pene sunt diuerse.

SANTA Maria de Origenes , de la qual aquest libre ha ja parlat , un die que era la festa de sent .P. lapostol la dita santa feya oracio per una anima , e tentost lo dit apostol reuelali les penes que la dita anima sofferia en purgatori, e la raho delles ; e veyia que sofferia molt gran ardor perque amaua molt los delits del mon; e encara veyia con sofferia molt gran fret perque en aquest mon fon pererosa en fer be, e en pregar sos fills e fa companya; e veyali hauer molt gran fet perque en aquest mon begue desordenadament ; e veyala anar tota nua perque en aquest mon hauie aportat vestedures superflues.

DLXXXIV.—*Miracle e eximpli con un angel mena en purgatori la anima de un hom, e apres con lo dit angel torna la dita anima al cors del hom , segons que recompte Jacme de Vitriaco.*

¶ PURGATORII pena modico tempore videtur durasse.

UN peccador hauia una malaltia molt greu e ab gran dolor , per la qual cosa continuament pregaua a Deu quel leuas de aquest mon; e faent continuament la dita oracio aparechli un angel, e dixli : Tria de dues coses la una , o que esties ab la malaltia que tens dos ayns en aquest mon , o que stigues dos dies en purgatori. E ell tria que mes amaua estar dos dies en purgatori. E tentost ell mori , e la sua anima fon mesa en purgatori, e a pocha de hora aparechli lo dit an-

gel, e la dita anima dixli: Qui es tu? E langel li dix: Jo son langel quet aparegui quant eres viu. No placia a Deu, dix la anima, que tu fies angel, car los angels no minten, e tu has mentit, car tum diguist que no staria en purgatori sino dos dies, e son hi stat tants ayns que ja nom recorden. Sapiés per cert, dix langel, que encara noy has stat una hora acabada. Prech te, senyor, dix la anima, quem torns al mon, que mes am sofferir aquella malaltia, e encara pus cruel, tant con a Deu placia. E tentoft langel torna la dita anima al cors, e sofferi ab gran pleer e paciencia la dita malaltia abans que no estar en purgatori.

DLXXXV.—*Eximpli de gran marauella de una anima qui penaua en lo troç de un glaç o gel, segons ques recompte en la Ligenda lombardica.*

¶ PURGANTUR aliqui inter viuos.

UNs pescadors en autumne anauen pescant, e en los filats tragneren un gran troç de gel; e los dits pescadors hagueren major pleer que si fos pex, per tal con lo bisbe de aquella ciutat era gotos, e hauia molt gran remey con li posauen gel als peus. E quant hagueren mes als peus del dit bisbe lo dit tros de gel, lo bisbe oy una veu qui isque del gel, la qual ell conjura que li digues qui era. E la veu li dix que era una anima qui penaua en lo dit gel, e poria esser liurada de aquesta pena si tu deyes per mi trenta

misses continues. E lo dit bisbe mogut de pietat deya les dites misses; e con ne ach dites les quinze moch se en la ciutat gran bregua per consell e obra del diable, axi quel dit bisbe ach a lezar un die de dir missa, e pertal altra veguada ach a començar de dir les dites trenta misses. E con ach dites les .xxix. que staua ja reuestit per dir la trentena missa, diguerenli que en la ciutat sera ences molt gran foch, e que la ciutat se cremaua. Verament, dix lo bisbe, con la ciutat se sabes tota cremar jo si acabare aquesta missa. E acabada la missa lo gel desaparech, e james aquella veu no fon oyda; e lo foch de la ciutat soptofament se apaga, car lo diable loy hauia mes.

DLXXXVI. — *Eximpli de dos cauallers qui prengueren labit del orde de Cistell, segons que recompte Cesar.*

¶ PUSILANIMITAS quandoque retrayt hominem a...

UN caualler pres labit de Cistell, e apres consellaua a altre caualler qui era son amich ques metes en lo dit orde a seruir; e lo caualler respos li ques dubtaua que nol menjassen los poys. E lo frare caualler dix li: No es fort caualler aquell que en les batalles del diable no tem les lances e les spases, e en lo seruey de Jhesuchrist tem los poys; e pusque axi es, amich, guarda not tolguen los polls lo regne de Deu. De

les quals paraules lo dit caualler spaordit lexa lo mon, e entra en lo dit orde de Cistell.

☞ Assi se acaben los miracles e eximplis qui
comensen per P: é comensen los
miracles e eximplis qui
comensen per Q.

Q.

DLXXXVII. — *Eximpli con neguna persona qui Deu vulla servir no deu esser habitador entre los homens del mon, segons que recompte sent Geronim.*

¶ QUIES mentis in omnibus est querenda.

TRES monges entraren tots justats en orde: la un tenia aquesta virtut, què concordaria e metria pau entre aquells que hagues discòrdia; lo segon mes se a servir als malalts; lo tercer anassen a lerm solitari. Lo primer no podent metre pau ne concordia entre los discordants venchsen al segon, lo qual troba molt trist per tal con no hauia pogut satisfier als malalts; e abdosos ensemps anaren sen al tercer qui staua hermita en lerm, e diguerenli

les lurs tribulacions pregant lo quels digues en que hauie aprofitat? Lo qual con ach pensat un poch umpli un tarraç daygua, e dix als dos monges que guardassen dins laygua, los quals la guardaren e veerenla tota terbola. E apres feu los hi guardar altra veguada apres que laygua fon fofseguada; e ladonchs ells veeren dins laygua les lurs cares axi con en un spill o mirall; e lermita dixlos: Axi fdeue a aquells qui stan entre los homens, torbense per les coses que veen, e no poden veure sos peccats, ni han loch per a viure sens peccat; pero sis aparten dels homens e que sen vagen a lerm, sens embarch poden veure sos peccats, e seruir a Deu con se volran.

DLXXXVIII — *Eximpli del abat Isach que vee un diable qui staua prop de un frare qui trencaua una pedra, segons ques recompte en les Collacions dels sants Pares.*

¶ QUIES corporis a demone impeditur.

UN abat de santa vida passant prop de una cella vee con lo frare staua dins trencant una gran pedra ab una gran maça de ferre, e vee estar prop del dit frare un diable negre e fer quel ainstaua molt que trencas la dita pedra; e lo dit abat marauellant se del escarn quel diable feya del dit frare, dix al dit frare: Que fas, frare? E lo frare li respos: Abat senyor, treballam contra aquesta pedra que es molt fort e dura, e no la podem trencar. Ladonchs labat li dix: Be dius

ver treballam, car no staues sol, car altre staua ab tu quet feya ten fortment treballar: e dixli con hauia vist lo diable qui li staua de prop.

DLXXXIX.— *Eximpli de les paraules que sent Macari dix a un frare que li dix quels penſaments vans lo torbauen, ſegons que recompta Heraclides.*

¶ QUIES corporis appetenda est a sanctis.

UN hermita se clamaua a sent Anthoni, e deyali: Pare e senyor, los penſaments vans me torben e dien me que no faça alcuna cosa dins en la mia cella, mas que isque de fora. E sent Anthoni dixli: Amich, tu respon a les tues temptacions, e digueslos axi: Si açi no fas alcuna cosa, almeys quart les parets daqueſta cella per la amor de Jhesuchrist.

DXC.— *Eximpli de un hermita qui hauia nom Marti, que estech en la coua continuament de nit prop dell lo diable en forma de serpent, ſegons que recompte sent Gregori.*

¶ QUIETEM corporis et mentis demon visibiliter nititur impèdire.

UN hermita qui hauia nom Marti feya vida solitaria, e lo diable en forma e ſemblança de serpent venchlo a torbar, e meties ab ell en la ſua coua, e quant se gitaua a dormir gitaues prop dell; e lo dit hermita ſant metia la ma e lo peu demunt, e deyali: Si poder has de ferme damp-

natge fes ho, car jo no to deffendre. E durali
aquella tribulacio de aquella serpent tres ayns.
E apres lo diable vençut per la santedat del dit
hermita partis dell.

☞ Assi se acaben los miracles e eximplis qui
comensen per Q : e comensen los
eximplis e miracles qui
comensen per R.

R.

DXCI. — *Eximpli de saua resposta quel Em-
parador Tiberi Cesar feu a aquells qui li con-
sellauen que opres molt sos pobles per hauer
dells tresor, segons que recompte Seutonio.*

¶ **RAPINA** omnis fugienda est a principe vel prelato.

A Tiberi Cesar Emperador de Roma con-
sellauen li alguns que cresques en les
peytes e demandes dels seus pobles per
a les grans guerres que ell hauia ; e ell
respos los : Lo bon pastor deu squilar les ouelles,
que no scorxarles.

DXCII. — *Miracle e eximpli de les gents qui
prengueren e robaren un cauall a un sant hom
qui hauia nom Libertino, segons que recompte
sent Gregori.*

¶ RAPTOR rem restituere compellitur.

LA host dels guots encontraren una veguada un hom deuot seruidor de Deu , lo qual ha- uia nom Libertino, e prenguerenli un cauall en lo qual caualcaua ; e ell donals un açot que por- taua , e dix los: Prenets aquest açot ab quel fa- çats anar ; e tentost quels guots se partiren dell, lo seruidor de Deu se agenolla deuotament, feu oracio a Deu , e tentost los dits guots no pogue- ren fer moure ne anar a una part ne altra los caualls e besties que caualcauen , ne per sperons, ne per bastons, ne en neguna manera. E ladonchs conegueren que aquell miracle los sdeuenia per lo cauall que hauien pres al seruidor de Deu ; e tentost tornaren li lo dit cauall, e de continent lurs besties anaren e tengueren lur cami.

DXCIII. — *Miracle molt marauellos de vida de algunes fombres deuotes , segons que recompte Jacme de Vitriach.*

¶ RAPITUR aliquando anima extra se.

ELL matex fa testimoni que ell vee alcunes fombres ten deuotes que stauen arrapades fora de si , e en tot lo die romanien sens alcun sentiment , per tal manera que no responien a neguna cosa que hom los digues , ne sentien mal que hom los faes per greu que fos. E encara diu lo dit Jacme, que vee fembra que trenta ayns estech en la claustra per amor de Jhesuchrist, que james non volch exir , e encara que mil homens

la prenguessen per traurelan no la podien moure poch ne molt. Encara diu que vee altra fembra ques tramfya e staua fora de si per deuota contemplacio quinze veguadès lo die, e que ell present ho vee un die que .viij. veguades estech tramfya; e en aquell stament que staua lo cors quant la anima li era arrapada, en aquell hi romania e staua tro que la anima li era tornada. E encara diu lo dit Jacme, que aquesta dita fembra moltes veguades mentre la anima li era arrapada del cors, tenia les mans altes juntes vers lo cel, e volia mostrar corporalment lo pleer que hauia en la anima.

DXCIV. — *Miracle que la verge Maria feu a Lemperadriu muller del Emparador de Roma, segons ques recompte en los miracles de la verge Maria mare de Jhesuchrist.*

¶ REGINA quanto diuior, tanto magis castitatem suam debet obseruare.

UN Emparador de Roma hauia per muller una dona molt bella e molt casta; lo qual partint se della per anar en luyns terres acomanala a un son germa, al qual semblantment le xaua acomanat tot Lemperi. E apres que Lemparador sen son partit, lo dit son germa enemoras de la dita Emperadriu, e jassos que per moltes veguades ell la hagues requesta ab paraules falagueres e dolces e enganoses, ella james no loy volch atorgar e meyns consentir. E quant ella

vee que nos podia deffendre del dit son cunyat, ella lo feu pendre, e pres feulo metre dins una torre; e ella ladonchs regia Lemperi molt be e fauiament. E passats finch ayns lo dit Emperador torna a Roma, e feulo ella traure de la preso, e trameslo a reebre Lemparador son germa. E tentost quel vee Lemparador, ell li dix con la Emperadriu sa muller hauia feta maluestat de son cors ab molts homens, e que ella quel hauia requeest ques gitas ab ella, e perque ell nou hauia volgut fer quel hauia fet metre en preso, en la qual lo hauia tengut molt de temps; que per tal staua ten magre e ten descolorit. E lo dit Emperador creent les falses paraules de son germa, de gran tristor que ach caygue del cauall en terra esmortit: e apres tornat en son seyn caualca e tench son cami. Lemparadriu sa muller isque li a carrera, e axi con li ach feta la reuerencia, e se acosta a ell per quel abraças el besas segons que hauia acustumat, Lemparador li dona ten gran buffet que la enderroca del palaffre en terra, e tentost mana a alguns de sos seruidors que la menassen a la muntanya, e que alli la degollassen. E los dits seruidors con la hagueren menada en la espessura de la muntanya volguerem se gitar ab ella carnalment; e ella no volent ho consentir crida grans crits, los quals crits un caualler estrayn qui caminaua ab sa companya oy, e acostas vers aquella part hon staua Lemparadriu e aquells dos homens qui la volien aontar, e apres ouciure.

Lo dit caualler no podent saber ella qui era leua la a sa terra , e mes la dins casa sua , e mana a sa muller que la honras e li fees bon acculliment : e ella ho feu axi , e marit e muller acomanaren li un fill que hauien que lals guardas e lals nodris. E la dita Emparadriu estant per aytal manera, un germa del dit caualler se enemora della, e perque ella no li volch consentir la defonestat que ell volie fer ab ella , una nit lo dit germa del dit caualler entra en la cambra on ella dormia, e durment ella ab lo dit infant fill del caualler, degolla ab un coutell lo dit infant son nebot ; e quant lach degollat mes lo dit coutell prop della. Quant la sanch de la criatura se comença a estendre per lo lit , Lemparadriu se desperta , e con vee la criatura morta crida grans crits , als quals crits lo dit caualler , e sa muller , e sa companya se leuaren dels lits molt spayentats , e con entraren en la cambra e veeren degollat lur fill foren molt dolorosos ; e tentost la companya volgren ociure Lemparadriu , sino quel cauallér e sa muller no ho volgueren ; mas lo dit caualler va manar que la dita Emparadriu fos donada als mariners qui per ally passauen , e que la leuassen en loch on james no aparegues ne fos vista. E mesa en poder dels mariners, los mariners qui la veeren molt bella e graciosa volguerenla conexer carnalment , mas ella nou volch consentir, e per tal acordaren ells que la gitassen en la mar ; mas nostre senyor Deus mída lur consell, car ell

volch e sofferi que la tragueren del vaxell e la posaren demunt una roca qui era ylla en la mar. E axi con la Emparadriu de Roma staua per aytal manera desconsolada en la dita ylla demunt la rocha, aparech li la verge Maria, e aconsolala, e dix li : Filla, cullits de aquexes erbes que stan per aquexa roca, e guardats les be, que ab aquexes e ab altres semblants porets guarir la persona que sia malalta de lebrofia; e sapies, filla, que ara passara per aci una nau, e cridar los has, e leuaran te daci. E dites aquestes paraules la Senyora Verge consoladora dels desconsolats deseparech. E tentost una nau passa prop de aquella ylla, e Lemparadriu crida a altes veus: los mariners per pietat quen hagueren prenguerenla, e meterenla en la ciutat don los altres mariners la hauien treta, on fon degollat lo fill del caualler; en la qual ciutat ella ab les herbes que porta de la dita ylla guarí tots quants mesells hi troba. Sdeuench se quel germa del caualler qui hauia degollat son nebot per fer ouciure Lemparadriu, fegons que hauets oyt, era tornat mesell; e lo dit caualler, pare del infant degollat e germa del mesell, mena Lemparadriu a sa casa per que guaris son germa; e plach a nostre senyor Deu quel dit caualler ne fa muller ne negun de lur companya no conegueren Lemparadriu, per tal con ella venia molt demudada en la cara. Lo dit caualler prega molt affectuosament a Lemparadriu que guaris son germa de la mesellaria, e ella

dix li: Sapiats que jo vostre germa no podie guarir si ell nos comfessaua denant vos e mi, e denant altres sis personés. E tentost lo dit mesell comfessas denant los dessús dits de tots sos peccats, exceptat de aquell con hauia mort son nebot. E Lemparadriu li dix: Verament jo nous guarre si de tots vostres peccats nous comfessats. E tentost lo dit mesell, presa segurança de son germa, comfessa la mort de son nebot, e que ell lo hauia mort perque la fembra quil nodria no volgue fer maluestat de son cors ab ell, e perque oucieffen a ella. Ladonchs lo dit caualler e tots los que aly eren ploraren molt agrement per l'infant mort; mas molt mes plorauen per la fembra quil nodria, que ab gran tort que la hauen liurada als mariners. E Lemparadriu ladonchs dix los con ella era aquella fembra qui nodria lo dit infant; e tots hagueren gran pleer ab ella, e pregarenla que prengues per marit lo mesell germa del dit caualler; mas ella nou volch fer, mas guarilo de la mesellaria: e apres anassen a la ciutat de Roma; e per lo camí gari tots quants mesells ella vee. E lo traydor del germa del Emperador, qui falsament hauie accusada la dita Emparadriu, era tornat mesell. E quant Lemparador sabe que la fembra qui garia los mesells era en Roma, feules venir dauant, e dixli que la pregaua que garris son germa. E ella li respos que nol podia guarir si nos comfessaua de tots sos peccats denant ell e denant ella, e dauant altres sis personés. E ten-

toft lo germa del Emperador, presa segurança del dit Emperador e hauent perdo dell, comfessa con falsament hauie accusada Lemparadriu sa cunyada, e con li alleua fals testimoni. E Lemparador de gran dol que ach caygue smortit en terra; e apres quant fon tornat del smortiment, ell e tots los qui alli eren plorauen molt agrement e dolorosa con axi hauien perduda Lemparadriu. E la donchs dixlos tot ço que li era sdeuengut; e Lemparador volia la cobrar per muller, e gitar de si una altra que hauia presa; mas ella noy volch tornar, ans pres abit de religio, e molt fantament seruint la verge Maria fina la sua vida.

DXCV. — *Eximpli de un caualler quis mes en orde, e apres que si fon mes james no volch mentir, segons que recompte Jacme de Vitriach.*

¶ RELIGIOSUS non debet se in secularibus intromittere.

UN caualler tenia moltes possessions e heretats, e metes en una orde per seruir a Deu; e labat vcent que era hom molt sabidor enuialo a vendre uns azens vells que eren del monestir, e manali que compras altres qui fossen jouens. E jassos que li desplague perque loy manaua, pero per esser obedient ana a vendre los dits azens, e los homens quels venien a comprar demanarenli si eren bons e jouens; e ell respos los que no, que ans eren vells e flachs. Demanarenli per que tenien les coes pelades; e ell resposlos que perque eren flachs e vells que cayen ab les car-

regues, e que de leuarlos ab les carregues per les coes perço les tenien pelades. Encara deya mes als quels volien comprar: Cuydats vos quel nostre monestir sia vengut a ten gran pobrea, que fils asens fossen bons quels venessen? Axi que en neguna manera no volia celar la veritat; per que con foren tornats al monestir son companyo lo accusaua dient que perço quell deya les taxes que eren en los azens nols pogueren vendre. Per la qual cosa labat donali diciplines. E apres ell dix al abat e als altres frares: Amichs, be sabets vofaltres que molts azens, e encara molts caualls e altres riqueses e bens temporals, lexe jo en lo monperque no podia mantenir veritat; donchs con mentiria jo açi on son entrat per fuger a dir e a fer falsia? Per que de aquella hora auant labat nol trames de fora del monestir.

DXCVI. — *Miracle e eximpli con un hom de santa vida son arrapat en lespirit e fon leuat al juy, lo qual hom fora dampnat infernalment fino per prechs e virtuts de sent Nicholau, segons que recompte .P. de Cruyench.*

¶ RELIGIOSUS non debet excedere in potu.

UN hom de santa vida stant en oracio lo diuendres sant son arrapat al juy, e stech alla tro al die de Pasqua que torna, e dix que hauia vist un religios de gran penitencia offegat per lo diable en lo boure que solia acostumar, e menat al juy, e esser dampnat; pero que per prechs de

sent Nicholau, en lo qual lo dit religios hauia haut singular deuocio, que li fora reuocada la sentencia, e que fora jutjat a moltes grans penes en purgatori.

DXCVII. — *Miracle e eximpli de un caualler qui forciuolment tolia una heretat a un monestir.*

¶ RELIGIOSUS potest bellare sine armis in spe diuini auxilii.

UN caualler molt poderos hauia contrast ab un abat de un monestir sobre una heretat quel dit caualler forçadament volia tolre al dit monestir, e per aquella raho lo caualler ajusta companyes, e entra en la dita heretat. Los amichs del abat e del monestir qui eren alli venguts per deffendre la dita heretat volgueren contrastar al dit caualler, sino quel abat los ho veda, e dixlos: Nous mogats, que jo ab los monges ho deffendrem molt be; car jo son cert que sent Benet e sent Bernat seran en la nostra ajuda. E tentost lo dit abat ab tots los monges del seu monestir caualcant en sos muls e palafrens sens armes alcu- nes, meses sobre lurs caps les capulles dels abits, vengren a la dita heretat e camp on lo dit caualler estaua ab gents darmes. E tentost quel caualler e los qui ab ell eren veeren venir los monges per aytal manera, hageren tanta de paor que descaualcaren de lurs caualls, e agenollarense denant lo dit abat demanantli perdo, e

metent se soltament en son poder. E lo caualler ab gran humilitat li lexa la dita heretat.

DXCVIII. — *Miracle e eximpli con al abat Passnuci son reuella per reuellacio diuinal ab quals animes la sua anima seria egual en paradís, segons que recompte sent Geronim.*

¶ RELIGIOSI non debent statum
secularem contempnere.

L ABAT Passnuci feu molts ayns vida angelical, e prega a nostre senyor Deus que li reuellas ab qui hauia esser egual en parays; e fonli respos que ab un jutglar qui habitaua prop dell. E ten-tost lo dit abat ana al dit jutglar, e demanali quina vida feya, ne quins bens vers Jhesuchrist? E lo jutglar li respos que ana molt de temps en companyia de ladres, e que una veguada los dits ladres prengueren una fadrina verge, e que ells que la volgueren defonrar; mas ell los ho veda, e lals tolch, e la torna a la casa sens corrupcio alcuna. E que una veguada caminant per una muntanya troba una fembra molt bella, a la qual ell demana con anaua axi sola? e que ella li dix que tenia son marit e sos fills en catiu per trecents diners, e ell quels hi dona, e que no li recordaua que altre be hagues fet en aquest mon. E ladonchs lo dit abat Passnuci comptali la reuelacio que hauia haud de part de nostre senyor Deus, e leualosen ab si al etm. E apres pochs dies passats lo dit jutglar mori, e lo dit abat vce

con los angels sen muntauen la anima del dit jutglar al cel. Apres a aqueſt abat Paſſnuci fon reuellat per noſtre ſenyor Deus que en parays ſeria egual ab lo ſenyor de aquella ciutat, lo qual era un baro qui hauia eſtat ab ſa muller trenta ayns, e hauie mantengut tota vegada caſtedat. E quant lo dit baro fon mort, lo dit abat vee la ſua anima que angels la ſen pujauen al cel. E apres lo dit abat ach altra viſio celeſtial, que la ſua anima ſeria egual ab la anima de un mercader de la dita ciutat, la qual anima del dit mercader lo dit abat vee pujar al cel. E apres con lo dit Paſſnuci ſe deuia morir dix a aquells qui entorn li eſtauen les deſſus dites viſions, e dixlos: No meyns preets vers Deu los eſtaments dels homens del mon, car en queſcun eſtament te noſtre ſenyor Deus ſeruidors.

DXCIX.— *Eximpli de un joue qui dauant ſent Anthoni reprenia la vida dels hermitans, e la reſpoſta quel dit ſent Anthoni li feu, ſegons que recompte labat Abram en les colacions dels ſants Pares.*

¶ RELIQUENDI ſunt parentes a viris perfectis.

UN joue vench a ſent Anthoni, e reprenia la vida dels hermitans dient que major perfeccio e major virtut era viure al hom entre ſos parents e amichs, per tal con li donarien a menjar, e no li calria treballar per hauer de menjar, e que ſtaria pus deuotament en la oracio, que no

star en lerm en hermitatge, e hauer a treballar per hauer de menjar. E sent Anthoni li respos: Digues me, fill, quant te sdeue alcuna occasio... ton pare desplaute? E lo joue dix: Och verament. E quant algun be plaute? Och, dix lo joue. E ladonchs sent Anthoni li dix: Sapies per cert que en laltre mon ab aquells hauras pleer, o ploraras ab aquells que en aquest mon plorest o te alegrets, perque encara que nosaltres tingam pares, mes volguem lezar los e guanyar ab nostre fuor que menjassem, que no hauer ho dells, e participar en les lurs beneuenturanfes e perdues.

DC. — *Miracle e eximpli de dos corsos sants de les .xj. milia vergens qui flauen en un monestir del orde de Cistell, los quals sens portarlos hi algun sen tornaren a la ciutat de Culunya, segons que recompte Cesar.*

¶ RELIQUIE sanctorum sunt honorande.

EN un monestir del orde de Cistell estauen dos corsos de les .xj. milia vergens, los quals corsos los frares del dit monestir hauien mesos amagats dejus una volta per dubte e pahor de gran guerra que en aquella terra hauia. E quant la guerra fon passada, los dits dos corsos sants stigueren dejus aquella volta con cosa meyns preada, perque nols tornaren al loch on solien estar; e feeren ten gran brugit en la tomba on estauen, que spauentaren tots los frares del monestir, e aparegueren al sacrista dues veguades,

e digueren li ques volien partir de aly perque stauen meyns preades. E una nit que era die de gran festa, estants tots los monges a matines, ells veeren denant laltar major los dos corsos de les dites dues vergens vestides en abit de donzelles, e cridaren molts grans crits, e apres isqueren per una porta de la dita esgleya que james no era estada uberta. E tentost los dits monges anaren al loch on hauien amagats los dits dos corsos, e no ni trobaren negu en la tomba on stauen. E tentost los frares tremeteren a la ciutat de Colonia, e trobaren los dits dos corsos en lo loch don foren leuats con los portaren al dit monestir.

DCI. — *Miracle e eximpli con Agulfo, pare del Rey Pepi e aui de Carles Maynes, desempara lo mon es mes en ermitatge; e apres fon bisbe sant, segons que recompte .P. Damia.*

¶ REMISSIONEM peccatorum hostendit
Deus per aliquod signum.

A. GULFO, pare del Rey Pepi e aui del Emparador Carles Maynes, lexa e desempara sa muller e sos fills, e anassen al erm per seruir Deu en hermitatge; e axi con hi anaua, passant per un pont qui staua demunt una gran aygua, con fon en lo pont trafch se un anell que portaua en lo dit de la ma, e gital en laygua, e dix: Con jo trobare aquest anell, conexere e sere jo cert que Deus ma perdonats mos peccats. E anassen a hermitatge, e serui Deu de bon coratge, en ma-

nera que mort lo bisbe de la dita ciutat elegiren lo tots per bisbe. E stant bisbe, un die que dejunaua presentaren li una truyta, e obrintla lo cuyner troba lo dit anell de dins lo ventre, e tentost portalo al dit bisbe Agulfo. E tentost quel bisbe vee lanell conechlo, e conech que nostre senyor Deus li hauia perdonats sos peccats. E sapiats que hauia moltes jornades del loch on Agulfo hauia gitat lo dit anell en laygua, al loch on son pescat.

DCII. — *Miracle e eximpli de un caualler qui son penjat, qui stech tres dies en la forca que no mori, segons que recompte Cesar.*

¶ REMUNERAT Deus multa bona a peccatoribus facta.

UN caualler robador son pres per manament del Emparador Frederich, e manalo penjar; e hauent ja tres dies que staua penjat, un altre caualler de aquella ciutat passaua prop de la forca caualcant; e quant vee lo dit penjat dix a un hom seu qui anaua ab ell: Molt era bell hom aquest penjat. Senyor, dix lo dit hom seu qui anaua ab ell, aquest penjat era vostre parent. Ladonchs lo caualler acostas al dit penjat per que noterras, e axi con son prop lo penjat li dix: Deuallam molt suau, car sapies que encara son viu. E apres quel ach despenjat, ell dix al caualler: Sapies que per poch seruey que jo fiu a Deu hague merce de mi, per tal con jo deya quescun die tres Pater noster e tres Aue Marias a honor

de la Trinitat, e .v. Pater noster e .v. Aue Marias a honor de les .v. plagues de Jhesuchrist, e un Pater noster a honor del angel a qui jo son comanat, e altre Pater noster a honor del sant cors de Deu quis consagra per tot lo mon per tal que jo l reebes abans de la mia fin; per queus prech que de continent me façats açi portar lo sant cors de Jhesuchrist perque puxa combregar, car jo son cert que a Deu no plau que jo muyra sens combregar. E tentoſt li feeren venir un clergue, e comfessas, e apres ab gran deuocio combregua; e apres decontinent rete la anima a Jhesuchrist.

DCIII. — *Eximpli de un hom qui compra pex de uns pescadors, e ells cuydantli vendre pex venerenli una taula dor, segons que recompte Valeri.*

¶ REUERERI et honorare se debent
mutuo homines ejusdem status.

EN lo temps quels .vij. sauis eren en la ciutat de Atenes, un hom compra a sa ventura a uns pescadors ço que traguessen en lo filat clos. Dits pescadors tragueren en lo filat una taula dor molt gran; e tentoſt los pescadors digueren que no li hauien venut sino si traguessen pex. E lo dit hom deya que li hauien venut tot ço que traguessen en lo filat. E hauent entre ells contrast, entraren dins Attenes, e vengueren dauant una ydola qui hauia nom Apollo, la qual ydola los

dix que donassen la dita taula dor a Millefio qui era lo major dels .vij. sauis. E apres quel dit Millefio la tench enuiala al altre saui qui hauia nom Cambiante, e aquell enuiala a altre; e axi fon tramesa la dita taula dor de un saui a altre tro que vench al derrer dels .vij. sauis qui hauia nom Solon: e aquell mana que la dita taula fos guardada per fer sacrifici a la dita ydola Apollo.

DCIV. — *Miracle e eximpli de un ciutada de Roma qui mori en Contastinoble, e vee les penes del infern, e apres reffuscita, segons recompte sent Gregori.*

¶ REUIUISCIT aliquando homo ex gracia speciali.

UN noble ciutada de Roma qui hauia nom Steua mori en la ciutat de Contastinoble; e en laltre die volent embalçamar lo cors e apres foterrar, leuas en lo lit, e dix moltes coses que hauia vistes en linfern, les quals primerament no hauia creegut; e deya quel jutge denant lo qual fon presentat que dix a altes veus: No es aquest Steua aquell que jo demanaua, mas aquell altre qui esta prop dell; perque tantost mori aquell altre Steua quel dit jutge demanaua, la anima del qual fon leuada al infern; e lo dit Steua qui reffuscita visque apres molt de temps.

DCV. — *Eximpli de un Rey que james no reya, segons ques recompte en lo libre del Do de Pahor.*

¶ RIDERE non debent aduertentes pericula mundi.

UN Rey encara que stigues en grans festes e alegries nos podia riure, de la qual cosa lo repres un caualler son priuat; e lo Rey ladonchs no li relpos, mas feu metre una cadira de fust en que tenia los peus podrits, e feulos metre demunt un clot plen de brases, e demunt la dita cadira feu penjar per lo pom una spasa per un fil de seda prim; e apres mana pendre al dit caualler quil hauia repres perque no reya, e manal feure en la dita cadireta, e feuli estar en torn .iiij. homens quescun ab una spasa treta en la ma. E apres lo Rey mana que li portassen que menjar, e que li aportassen denant, e li feessen tots aquells pleers que poguessen. E ladonchs dixli lo Rey: Amich, e per que not rius? Senyor, dix lo caualler, e con riure veent me entre tants de perills? Donchs con me deyes quem ries jo veent me en aquests perills matexs? car aquexa spasa aguda que demunt lo teu cap esta es la sentencia de Deu que esta sobre mi e sobre los peccadors, la qual sentencia estich sperant ab gran temor; e aquexs quatre homens quiet tenen les spases tretas son les quatre humors del meu cors, les quals defegualades no pore mes viure; e aquex foch que tens dejus de tu es l'inferrn del qual jo he molt gran terror; e aquexa cadira en que feus, la qual te los peus podrits e has paor que no caygues en lo foch, es lo meu cors del qual jo tem caure en l'inferrn: e pus tu stant en aquexs perills

en que estas no pots riure, james nom demans
per que jo nom riu.

☞ Aci se acaben los miracles e eximplis qui
comensen per R: e comensen los
miracles e eximplis qui
comensen per S.

S.

DCVI.— *Miracle e eximpli de un bisbe qui mana a un clergue que no digues missa quescun die per los deffunts, segons que recompte Pere Damaceno.*

¶ SACERDOS pro mortuo frequenter debet celebrare.

UN preuere deya quescun die missa de requiem per los deffunts, e lo bisbe manali que no digues pus auant missa per deffunts. E un die passant lo dit bisbe per un fossar o cemenleri fon li vijares que tots los morts isqueren a ell menaçantlo, e deyen: Aquest es lo bisbe quens ha tolt nostre capella que no diga missa per nosaltres, e si ell no se smena verament ell morra tentost. E de continent

lo bisbe dona licencia al dit capella que digues missa per defunts; e lo dit bisbe feu dir moltes misses per les animes de aquells qui en aquell cementiri jayen.

DCVII. — *Miracle e eximpli de un hom qui no volia oir missa de un clergue perque li semblaua quel dit clergue era indigne; segons que recompte Jacme de Vitriach.*

¶ SACERDOTIS malicia non poluit sacramentum.

UN hom no volia oyr missa de un clergue perque era indigne, ne volia reebre dell los sagraments; e en sompnis una nit fon li viares que hagues gran fet, e que vey a demunt la boca de un pou un mesell traure aygua molt neda del dit pou ab una corda dor, e ab un poal molt rich e bell; e vinent molts a boure, quey vench ell per beure axi con feyen los altres; e lo mesell que li dix: Con vols tu boure aygua de la ma del mesell? e no li volch donar a beure.

DCVIII. — *Miracle e eximpli de un clergue que per no leixar un joch de taules que jugaua no volch anar comfessar una fembra, per la qual cosa la dita fembra mori sens comfessio, segons que recompte Cesar.*

¶ SACERDOS curatus debet esse paratus infirmis et sacramenta petentibus ministrare.

UN preuere jugant lo joch de les taules ab un seu cunyat, vench un hom e prega lo

dit clergue que anas confessar e combreguar sa mare qui stava al punt de la mort. E lo dit clergue li respos: Ne per ta mare ne per altra persona noy iria tro hage acabat aquest joch. E lo dit hom ainstitaua e pregaua molt que anas acorrer a sa mare qui stava a la mort. E lo dit clergue ladonchs dix a son cunyat: Cunyat, clam me a tu de aquest hom qui nom lexa pendre pleer ab tu. E quant lo dit hom vee quel clergue noy volie anar tornassen a sa mare; la qual mori sens confessio e sens combregar. E a cap de tres dies lo cunyat del dit clergue encontra lo dit fill de la fembra morta, e membrantli del clam que dell li hauia fet lo dit clergue son cunyat con jugauen a taules, dixli quel dit clergue apres que ach fets los dits peccats son mal de la mort, e una sa parenta quel seruia ainstitualo que confessas e combregas, e ell con a desesperat de la gracia e misericordia de Deu dix: Ja veg linfern ubert per a mi, e mes diables me stan a la derredor de mi que no ha teules en aquesta teulada. E tentost dites aquelles paraules mori.

DOIX. — *Miracle e eximpli con angels sen portauen una hostia sagrada que un clergue dient missa volia consumir, segons que recompte Cefar.*

¶ SACERDOS indigne celebrans visibiliter sacramento priuatur.

UN preuere dient missa en la ciutat de Culunya en la sgleya de sent .P., apres que

ach consagrada la hostia mes la sobre laltar; e apres con volch fer les creus segons ques de cuf-tum, no la poch trobar, car los angels la hauien leuada al cel per tal que no la reebes lo dit cler-gue a dampnacio de la fua anima perço con en publich tenia amiga; la qual cosa es molt auor-ridora e despleent a Deu.

DCX. — *Miracle e exempli con una hostia salta del altar en terra per tal con en la dita hostia hauià un poll, segons que recompte Cesar.*

¶ SACERDOS debet diligenter aduertere quod hostia consecranda nullum habeat defectum.

UN preuere en la ciutat de Culunya dit la-uengeli mes la hostia demunt lo calze, la qual hostia salta tentost en terra; e ell pres la, e tornala sobre lo dit calze, e la hostia altra veguada salta en terra; e lo dit clergue pres la, e mes la sobre'l calze; e fet allo .iij. veguades mes aquella hostia apart, e consagra una altra hostia. E con ach dita e acabada la missa feu alli venir homens sabidors en sciencia, e mostralos la dita hostia, e dixlos tot ço que ab ella li era sdeuengut: e veeren que en la hostia staua un poll molt fiçat. E la-donchs ells donaren gracies a Deu perque no volch consentir quel seu sagrament fos fet en la hostia no neda.

DOXI. — *Miracle e exempli de un clergue qui la vespre de Nadal pecca carnalment ab una fembra, segons que recompte Cesar.*

¶ SACERDOTE^m indigne celebrantem
priuat Deus sumptione sacri.

EN França un clergue la nit de Nadal anaua a una aldea a dir matines e les misses, e anant per lo cami encontra una fembra sola, ab la qual pecca carnalment; e apres que son ven-gut en la dita aldea dix matines; e apres comença a dir la missa, tement mes la vergonya de la gent que no la de Deu. E apres que ach consagrat lo cors de Deu vench una coloma blancha, e begue la sanch del calze, e pres la hostia ab lo bech, e portalassen. Lo dit clergue tot spauentat feu totes les creus e tota la solempnitat que en aquell loch de la missa es acostumat de fer, per no donar scandel al poble; e apres que ach dita aquella missa dix les altres dues; e sdeuenchli allo matex de la dita coloma en aquell die de Nadal. Per la qual cosa lo dit clergue posat en gran tristor com-fessas del dit peccat ab gran contricció de un abat del orde de Cistell; e lo dit abat veent la sua gran contricció manali que digues una missa. E apres que ach consagrat lo cors de Jhesuchrist vee con la dita coloma porta la sanch de les tres misses del die de Nadal, e la mes en lo calze; e sem-blantment la dita coloma porta e mes sobre los corporals les .iij. hosties que sen hauie aportades de les dites tres misses del die de Nadal. E quant lo dit clergue vee la sanch e les hosties, ab molt gran pleer e deuocio consumi les dites tres hosties e la sanch. E dita la dita missa feu ne relacio al

dit abat, e demanali que li donas labit de Cistell. E labat dixli que li playa, més que abans volia que anas feruir .iij. ayns los pobres malalts que eren della la mar. E lo dit clergue, complits los .iij. ayns en la manera deffus dita, pres labit de Cistell, e acaba sos dies en feruey de Deu.

DOXII. — *Miracle e eximpli de un clergue qui era cura de animes, lo qual era molt vicios, segons que recompte Cesar.*

¶ SACERDOTI curato imputantur defectus subditorum.

UN clergue cura de animes era molt luxurios, e molt goliart e negligent en regir les animes que li eren comanades; e quant mori, la sua anima ana al infern. E les animes dels parroquians que en son temps moriren prengueren pedres en les mans, e digueren al dit clergue: A tu fom acompanyats, e tu nos meyns preyst, e quant peccam nons corregits per paraula ni per eximpli; tu fuißt occasio de nostra perdicio. E dient aço gitaren les pedres apres dell, e ell fugent dells caygue en un pou infernal don james no isque.

DOXIII. — *Miracle con a un deuot monge del orde de Cistell dient missa aparech Jhesuchrist en forma de una criatura molt bella, segons que recompte Cesar.*

¶ SACRAMENTUM altaris deuote celebranti quandoque apparet Christus in specie pueri.

UN monge del orde de Cistell lo die de Nadal secretament deya missa en una capella ab gran deuocio e ab moltes lagremes; e apres que ach consagrat lo cors de Deu aparechli Jhesuchrist en forma de una molt bella criatura. E lo dit monge prenent gran pleer en veurelo, abraçaualo; pero tementse queu veurien alcunes gents qui oyen la missa, mes la criatura demunt los corporals; e tentost la dita criatura tornas en forma sacramental per tal que lo dit monge pogues acabar la missa.

DCXIV — *Miracle e eximpli de una fembra qui mes una hostia sagrada dins una colmena de abelles, segons que recompte Cesar.*

¶ SACRAMENTUM honorauerunt apes.

UNA fembra tenia moltes colmenes; e perque li morien totes les abeyes consellarenli que entre les dites colmenes metes lo cors de Deu sagrat. Ella ladonchs feu se malalta, e dix que volia combregar. E quant un clergue li dona la hostia sagrada per combregar, ella se mes la dita hostia dins la boca, e tench la apartada en lo paladar, e no la sen enuia. E apres quel dit clergue sen fon partit, ella tentost ana a les dites colmenes, e tragues de la bocha la dita hostia sagrada, e mes la en la una de les dites colmenes. E apres tentost totes les abelles vengueren en aquell loch on staua la hostia sagrada, e faeren les dites abelles en la dita colmena de les bresques una cosa

en manera de capella, e dins la capella faeren un altar de bresques, e prengueren lo vertader cors sagrat de Jhesuchrist que era la hostia, e posarenla sobre lo dit altar. E apres con la dita fembra vench a tastar de la dita mel, vee que en neguna de les dites colmenes no hauia mel, e en la colmena on era la santa hostia sagrada veehi la dita capelleta e altar, e una campaneta petita, e la santa hostia qui staua demunt lo dit altar. E quant la dita fembra ho ach vist, tota spauentada e marauellada anassen al seu rector, e comfessas, e dixli ço que hauia vist. Ladonchs lo dit rector ab tot lo poble de aquell loch molt deuotament anaren a la dita colmena, en la qual trobaren la dita hostia santa en la manera que la fembra los hauia dit; la qual santa hostia deuotament e honorada fon portada a la sgleya.

DCXV. — *Miracle de dos Julians, la un aposteta, e laltre majoral de Roma, qui feeren vils coses e sutzes en los calzes e vestiments sagrats de la sgleya, segons ques recompta en la istoria Lombardica.*

¶ SANTA vasa et vestes semper munde conseruari.

UN aposteta qui hauia nom Julia en la ciutat Dentiota, los calzes e los vestiments de la sgleya gitalos en terra molt meynspreadament, e assigues demunt ells molt vituperosament; e en aquella hora soptosament lis feeren en les anques molts de cuchs e vermens que li roeren ab gran

dolor tota aquella carn ab que sera assegut demunt los dits calzes e vestiments: los vermens li duraren en les anques roent tota la sua vida. E encara un altre Julia, majoral de la ciutat de Roma, per manament del Emperador roba e pres los calzes de les sgleyes, e urina en aquells, e per escarn dix: Veus aci los vexells en los quals fan sacrifici al fill de la Verge. E tentost la bocha li torna membre ques vergonya de dir, per lo qual ell gitaua la femta e altres futzetats.

DOXVI. — *Miracle e eximpli de un fill qui feu la penitencia que sa mare deuia fer en la sua vida, segons ques recompte en la ligenda Lombardica.*

¶ SATISFACIT viuus pro mortuo.

UNA fembra hauia fets molts peccats, la qual hauia fet homenatge de la sua anima al diable; e volent se morir, un seu fill ainstantua la molt ques comfessas, e ella dix: Fill, nom poria a mi aproffitar la comfessio. E el fill li dix que si faria; e tantes coses li dix lo dit fill, que ella li dix que li fees venir un clergue de quis comfessas. E abans quel dit fill fos tornat a ella ab lo clergue, los diables vengueren a ella, e spaordiren la ten fortment, que ella per gran paor mori. E quant lo fill vee sa mare morta, comfessa al dit clergue tots los peccats que ell sabia que sa mare hagues fets, e apres feu la penitencia que per aquells li donaren, que dura fet avns; e complits

los dits .vij. ayns la mare li aparech, e li dix que era liurada de les penes del infern, e allo per la contricció que ella hauia haut a la mort, e per la penitencia quell per ella hauia feta e complida.

DCXVII. — *Eximpli de paraula molt virtuosa que dix e feu per obra labat Paulo, segons que recompta en la vida dels sants Pares.*

¶ SCIENCIA sante Scripture opere debet compleri.

L ABAT Paulo no sabent letres ana a un maestre que li mostras de legir; e lo dit maestre mostrali aquell vers que diu: *Custodiam vias meas...* et cetera, que vol dir: Jo guardare les mics carreres que no peque ab la mia lengua. E quant lo dit abat ach oyt aquell vers dix entre simatex: Assats he apres si ço que diu en aquests vers pussh complir. E a cab de mig ayn demanali lo dit maestre per que no era anat aprendre? E lo dit abat li respos que per tal con encara no hauia complit per obra ço que deya lo dit vers. E a cab de un gran temps un gran seu amich li demana ço que deya lo dit vers siu hauia complit? E lo dit abat li respos que quaranta e nou ayns hauia treballat per quel pogues complir, e que enuides ho hauia pogut fer.

DCXVIII. — *Miracle e eximpli de un scola qui era molt insufficient aprendre sciencia, qui dona la anima al diable perque li faes aprendre sciencia, segons que recompte Cesar.*

¶ SCIENCIA aliquando procuracione demonis acquiritur.

EN la ciutat de Paris un scola era molt ruf-tech e de flaca memoria , per manera que no podia aprendre ne retenir neguna sciencia , per lo qual lescarnien tots los altres , e li deyen ydiota. E un die lo dit scola estant molt trist e pensant per que era ten inepte aprendre sciencia, lo diable li aparech , e dixli que si li feya omenatge e li prometia que li daria la sua anima, que ell li faria aprendre e saber totes les sciencies. E lescola nou volia fer ; mas tantes paraules enganoses li dix, que lescola loy atorgua. E tentost que loy ach atorgat, lo diable li mes un anell ab una pedra engastada , e dixli : Sapiés que mentre aquest anell tendras en la ma , tu sabras totes quantes sciencies son. E tentost lo dit scola pres lanell entrallen en les scoles, e proposa denant tots moltes questions , e vencels a tots ; per disputacio de la qual cosa se marauellaren tots los oents don li era venguda tanta sciencia al scola ydiota ; e lescola james nou digue a neguna persona per quina manera hauie apres tanta sciencia. Sdeuench se quel dit scola estant malalt al punt de la mort confessas dels dits peccats, e gita de si lo dit anell de la sciencia diabòlical enganosa ; e tentost ell mori. E con fon mort , dient les obsequies los religiosos e clergues , vengueren demunt lo cors gran multitut de diables, e leuarenli la anima a una vall qui era plena de soffre cremant de gran e spauentable foch ; e los dits diables meterense

los uns a la part del scch, e los altres a l'altra; e los de la una part alçauen la anima demunt dita als de la altra part axi con si jugassen a la pilota; e aquells qui la reebien en les mans tenien les mans ten agudes e ten cremants que passauen la anima tota de part a part, e cremauenla molt cruelment, per tal manera que aquella era la major pena quen l'Infern li poguessen donar. E après nostre senyor Deus hauent merce de la dita anima per tal con fon enganada, volgue que la dita anima tornas al cors del dit scola; e tentost lo dit scola leuas de peus, e los religiosos e clergues qui deyen lo dit offici de morts foren molt spauentats, e fugiren. E lo dit escola isques de la cambra on jaya, e anassen a un monestir del orde de Cistell, e ally pres labit del dit orde on fina sa vida a seruiy de Deu; e abans que moris feu penitencia molt dura e aspre.

DXIX. — *Miracle e eximpli con es perdicio de la anima apendre e saber la art de nigromancia, segons que recompte Cesar.*

¶ SCIENCIA nigromancie est mors anime.

DOs jouens aprenien l'art de nigromancia en Toledo; e la un dells volent se morir promete a l'autre que si l'exassen que abans de vint dies lo vendria a veure. E abans quels dits .xx. dies fossen passats, ell li aparech, e dixli que era dampnat per tal cort aprenue la dita art e sciencia de nigromancia; e apres dixli amigablement

que no usas de la dita art, que certifichi vos que siú feya que perdria la anima. E tentost dites aquestes paraules desparech; e laltre scola decontinent se parti de la dita ciutat de Toledo per gran deuocio, e ab contricio de sos peccats mes se en lorde de Cistell.

DCXX. — *Miracle e eximpli de un clergue qui viu en infern la anima de Luys comte de Cilui-gio, segons que recompte Cesar.*

¶ SCIENCIA nigromancie penas inferni videre facit.

L Oys fill de Luys Langrauio, comte de Cilui-gio, desiyaua molt veure la anima de son pare si staua en infern o en parays, e promes a aquella persona que de allo lo certificas que li daria un castell. E un caualler per hauer lo dit castell prega a un feu germa que era clergue, e era nigromant, que en totes maneres ell sabes la anima del dit Comte on era. E tentost lo dit clergue feu se venir denant si un diable, lo qual personalment lo leua al infern, e mostrali molt greus e cruels penes de diuerses turments. E lo dit clergue veu un diable demunt la boca de un pou, e demunt la cuberta del pou assegut; apres lo dit diable leua la dita cuberta que era tota de foch flamejant, e apres sona una bocina tant alt e ten spauentablement que al dit clergue son viares que tot lo mon se degues fondre e sumir; e a la cruel e spauentable veu de la bocina isque la anima del dit Comte del pou, e mostras al dit clergue, e

dixli: Jo son Luys Langrauio comte de Ciluigio ton senyor que ja fuy, e tu ara be veus lo meu estament, e los turments em quem trobes; e per tal di a mon fill Luys que si torna unes heretats que jo tenia forçadament de unes sgleyes, que pore hauer gran remey a la mia anima; e dils aytals e aytals senyals. E quant ach dites aquelles paraules al dit clergue tornassen dins lo pou. E lo dit clergue dient los senyals quel Comte li hauia dit a son fill Loys, creent quel dit clergue deya veritat, mas empero jassos queu creegues no volch tornar les dites heretats a les dites sgleyes. E lo dit clergue, tant fo lespauement que ach de ço que hauia vist en l'infèrn, que tots temps ach la cara molt descolorida e groga axi con sis leuas de malaltia; e mes se en lorde de Cistell, on feu vida santa e honesta.

DCXXI. — *Miracle e eximpli de sent Fauſti e de sent Siſt qui no ſofferiren que dos corſos domens morts foſſen ſoterrats en lurs ſgleyes, ſegons que recompte ſent Gregori.*

¶ SEPULTURA non debet fieri in ecclesiis.

UN caualler molt honrat mori, e lo bisbe de la ciutat per fer honor al dit caualler donali ſepultura dins la ſgleya. E aquell dia quel ſoterraren, en la nit aparech ſent Fauſti a aquell qui guardaua la dita eſgleya, e dixli: Di al bisbe que git daci aquelles carns pudents, e ſino ſapies que abans de tres dies morra. E lo dit guardia

de la esgleya tement de dir ho al dit bisbe, abans dels dits .iiij. dies trobaren en lo seu lit mort lo dit bisbe. Encara un altre hom, qui hauia nom Valenti, en la ciutat de Mila feu se soterrar en la sgleya de sent Sift, e al vespre oyren grans crits en la dita esgleya axi con si per força ne traguessen alcun hom; e moltes persones vengueren en aquella hora per los dits crits de la dita esgleya, e veeren dos diables negres con ligaren los peus del dit Valenti, e vecren con lo traqueren fora de la esgleya ell cridant molts grans crits. E en laltre die ab gran diligencia guardaren la dita sepultura del dit Valenti, e noy trobaren lo cors del dit Valenti, mas trobarenlo defora la dita esgleya en una sepultura del fossar ab los peus ligats, segons dit es demunt.

DCXXII. — *Miracle e eximpli de un cors dome mort qui fon cremat per los diables dins la sepultura on fon soterrat, segons recompte sent Gregori.*

¶ SEPULTURA in ecclesia quandoque parum prodest.

UN hom mal fon soterrat en la sgleya de sent Lorenç de Roma. E la nit de aquell die que fon soterrat oyren en la sepultura grans crits qui deyen : Crem, crem ! E sa muller feu obrir la dita sepultura, e trobaren les robes ab quel soterraren totes cenferes, mas lo cors era tot cremat.

DOXXIII. — *Miracle e eximpli de un logrer.*

que apres la sua mort fon soterrat en la claustra de .j. moneſtir de monges, ſegons que recompte larquebiſbe de Beſançon, meſtre en teologia.

¶ SEPELIRI non debet uſurarius
in clauſtris religioſorum.

UN hom logrer fon soterrat en la clauſtra de un moneſtir de monges, e de nit iſque de la ſepultura, e anaua per la clauſtra cridant grans crits, e deſcubria lo moneſtir, e feyia gran brugit ab los forellats de les cambres, e altres coſes ſemblants; e molts dies trobauen lo dit cors, e los parents tornauenlo a soterrar en la dita clauſtra. E con molts dies continuament los monges paſſaſſen aquell affayn ab lo dit cors, un monge de fanta vida conjuralo que li digues ab que poria hauer remey? E lo dit logrer reſpos li: No creeguats que jo puxa hauer ja algun remey, car axi con jo quant era viu ab les mies ufures e logres no lexe a Deu reposar, axi jo ara no pusch hauer repos; pero voſaltres hauriets repos del affayn e treball que jous do queſcuna nit ſi voſaltres me deſſoterrauets, em gitaffets em soterraffets fora del voſtre moneſtir. E los frares ho feeren axi, e james deſpuys nols aparech, nels feu affayn algu.

DCXXIV. — *Miracle e eximpli de un logrer que no volch a la ſua mort ſatiffer les injuries que tenia, ſegons que recompte Jacme de Vi-triach.*

¶ SEPELIRI non debet uſurarius niſi juxta patibulum.

UN hom logrer con se vol que moltes vegua-
des fos amonestat que tornas ço que hauia
guanyat ab lo mal offici de logrer, james ell nou
volch fer. E volentse morir feu se venir lo clergue
que li donas los sagraments; e lo clergue dix li
que nol absolria si nò tornaua lo mal guanyat.
E ell dix que allo no faria per neguna manera;
e lo clergue sen torna a sa casa. E lo dit logrer
mori, e fos parents digueren al dit clergue que
anas a recomanar lo dit cors. E lo dit clergue
respos los: Acomanlo a tots los diables del infern.
E ells digueren li que pus que axi era, quel so-
terras en lo cementeri; e lo clergue los dix que
nou faria. E ells pregaren lo que almeyns los
prestas un aze quell tenia, que li aportaua los
libres de la sgleya a casa sua, e de casa sua a la
sgleya; e pensaren los parents que si el dit cler-
gue los prestas lo dit aze, lo qual no sabia altre
cami sino de la sgleya a casa del dit clergue, que
quant hagueffen carregat lo dit cors al aze, quel
aze lo aportaria a la sgleya o a casa del dit clergue.
E lo clergue presta los lo dit aze, en lo qual car-
regaren lo dit cors del logrer; e sens que null
hom no anaua ab laze, ell porta lo dit cors sus al
peu de la forca, e ally laze se atura; e apres per
moltes bastonades que donaren al dit aze, laze
nos volch moure de la forca tro ally lo hagueren
descarregat del dit cors, e alli lo soterraren.

DOXXV. — *Eximpli de un hom qui troba una*

*serpent ligada, e la desliga, segons que recomp-
ta .P. Alfonso.*

¶ SERPENTI comparatur nequicia aliquorum.

UN hom passant per unes muntanyes troba una serp que pallors hauien liguada a dues estaques ; la una ligadura tenia prop del cap, l'altra a la coa, e la serp stava tota estesa de lonch liguada a la una estaca e a l'altra. E lo dit hom mogut a pietat desliga la dita serp, e scalfala a un foch que los dits pastors hauien leixat ally. E quant la serp fon ben scalfada, tentost ella salta en lo coll del dit hom, e pleguas tota entorn del coll per tal manera quel cuydaua offegar. E lo dit hom dix a la serp : Ques aço que fas, per quem dones mal per lo be que te fet? E la serp li respon : Fas ço que deg, car jo no fuy feta sino per a fer mal. E axi con ells stauen axi parlant veren una rabosa o guineu, e demanals de ques contrefetauen? e ells loy digueren tot segons que hauets oyt. E la rabosa dix que no podia entendre lur questio si no loy mostrassen tot a uyll. E tentost la serp defembolicas del coll del hom, e leixas ligar al dit hom a les dites dues estaques segons que estava dabans. E ladonchs la rabosa demana a la serp si stava axi con lom la desliga? e la serp li dix que och. Donchs, dix la rabosa, jo don sentencia que axi te stigues. E apres la rabosa dix al hom : E tu, nici e pech, desligala altra vegada si vols hauer mal per fer be.

DCXXVI. — *Eximpli de un caualler ques mes en orde per seruey de Deu, segons ques recomp-ta en lo libre del Do de Pahor.*

¶ SERUIRE Deo est utile.

UN Rey tenia en casa sua un caualler que molt amaua per tal con era bon junyidor e molt ardit. E estant malalt lo dit caualler, lo dit Rey lo vench veure e vesitar, e dix li que demanas ques volgues que loy daria volenterosament. Senyor, dix lo caualler, nous deman altra gracia sino quem gariscats daquest mal que tench. E lo Rey li respos: Jo not pusch guarir, car mortal son axi con tu; solament Deus ha aquex poder, e no altri. Donchs, senyor, dix lo caualler, pus que axi es, jo promet e fas vot que si jo de aquesta malaltia guaresch, que jo james no seruefcà a vos ne a altre senyor, sino ten solament seruire nostre senyor Deus ques Rey dels reys e del cel e de la terra, em pot donar salut, si a ell plau, al cors e a la anima. E tentost quel dit caualler fon guarit se mes en orde, en lo qual feu vida santa e honesta tant con visque.

DCXXVII. — *Miracle e eximpli con Lemparador Julia apostata feya tornar a reparar als juheus lo temple de Jherusalem, segons ques recompte en les Croniques.*

¶ SIGNIS euidentibus aliquando Deus impedit malos ne compleant quod ceperent.

JULIA aposteta per auorriment que hauia dels christians mana als juheus que reparassen lo temple de Jherusalem, donant los gran abastament de tresor ab quel reparassen. E hauent ja reebut los dits juheus gran partida dels dits tresors, e fets ja los fonaments del dit temple, fon feta terra tremol per tal manera que destroui e enderroca tots los dits fonaments, dels quals fonaments isque foch qui crema moltes gents de aquelles qui estauen mirant los dits fonaments. E un altre die aparech una creu en lo cel, e tots los juheus en aquella hora trobaren e veeren totes les lurs vestedures plenes de creus negres.

DCXXVIII. — *Eximpli con es gran virtut tenir scilenci, e con es gran virtut hauer paciencia, segons ques recompta en la vida dels sants Pares.*

¶ SCILENCIUM tenere.

LABAT Aguaton se mes una pedra en la boca perque aprengues de tenir scilenci; e un altre frare entrant en capitol dix entre simatex: Axi deg jo fer con laze, que con lo feren no parla, e quant reeb alcuna injuria no respon.

DCXXIX. — *Eximpli con Sero philosoph proua la castedat de sa mare; e con lo dit filosof per dubte de mort no lexa lo scilenci que hauia pres en si, segons ques recompte en les gestes de Seri filosof.*

¶ SCILENCIUM aliquando aliquis sibi imponit pro pena.

UN filosof qui hauia nom Sero son a Paris per aprendre les sciencies, e quant son maestre e doctor en la filosoffia oy dir que son pare era mort; e vench en sa terra per consolar sa mare. E per tal con en les escoles oy dir que poques fembres eren castes, pres abit de pelegrí e de romeu, e demana per caritat posada en casa de sa mare. E perque con ana a Paris era infant, e venia ladonchs ja ab barba, la mare nol coneixch, ne negu de casa sua. E con la mare lach fet reebre per albergar en casa sua, ell volent prouar sa mare si era casta o no, parla secretament ab una fadrina qui seruia sa mare, e promes li deu florins si feya que sa dona se gitas ab ell. E la dita fadrina parla ab sa dona, e la dona loy atorga; e al vespre lo dit scola e pelegrí se gita en lo lit ab sa mare qui staua apparellada de fer a totes les fues voluntats; e lo dit fill no fa costa de tota la nit a sa mare. Con vench per lo mati ques leuauen del lit, la mare li dix ques marauellaua, pus la tenia en lo lit, con no sera gitat ab ella carnalment. E lo fill li respos: Sapiats, madona, que no es raho que jo ensutzesca lo loch per on isqui, car sapiats que jo son vostre fill Sero. E tentost en aquella hora ella no podent fofferir la vergonya mori. E lo dit Sero que vee que ell era stat ocafio de la mort de sa mare, per fer penitencia de aquell peccat promes que james no parlaria, e tench scilenci tota la sua vida. E apres quel Emparador Adria sabe lo scilenci quel

dit Sero tenia, feulo venir denant si; e quant li fon denant dixli: Ben siats vengut, Sero. E Sero no li respos. E Lemparador assech lo prop de si, e dixli: Sero, no es raho que vos a mi façats egual dels altres homens, que jassia que vos als altres no parlets, parlets a mi qui son vostre senyor natural. E Sero no li respos. E ladonchs Lemparador ab gran fellonia que ach mana al feu algutzir que al dit Sero fees degollar; e dix al dit algutzir que fees son poder que per lo cami lo fes parlar; e si parlaua que tentost lo degollas, e si no volia parlar que nol oucies. E per lo cami laugutzir li dix: O Sero, no vullats morir per vostra culpa: parlats me, e viurets. E quant li ach dites aquelles paraules e altres moltes, Sero no li volch parlar, ans se gita en terra, e mes lo coll al loch on lo deuia degollar, sperant lo coltell ab quel degollassen, que james no volch parlar. E ladonchs lo dit algutzir tornassen ensemps ab lo dit Sero a Lemparador, e dix con no hauia volgut parlar. De aquella hora auant lo dit Em-parador per scrit demanaua e deya al dit filosof Sero tot ço ques volia, e lo dit filosof semblantment li responia per scrit molt sauiament.

DCXXX.— *Eximpli de gran virtut que ach Theonas hermita que stech per honestat trenta ayns que no parla, segons que recompte sent Gregori.*

¶ **SCILENCIUM** tenere debent religiosi.

UN hermita qui hauia nom Theonos son pare de tres milia monges, e era molt sauidor en sciencia. E apres tench trenta ayns scilenci.

DCXXXI. — *Eximpli con poch parlar es molt profitosa e saua virtut, segons que recompte Valeri.*

¶ SCILENCIUM strictissimum tenere debent religiosi.

UN filosof qui hauia nom Socrates stant ab altres demanarenli per que no parlaua solament almeys una paraula; e ell respos los que sa mare li hauia dit quel callar james no li faria dampnatge, e lo parlar loy faria.

DCXXXII. — *Eximpli con es de gran perfeccio al religios obseruar scilenci, segons ques recompte en la vida dels sants Pares.*

¶ SCILENCIUM religioso virtus est magne obediencie.

UN abat guardaua en si scilenci, e un hermita molt sant hom vench lo a visitar: e los altres frares pregaren al dit abat que parlas al dit hermita per que lermita hagues pleer. E lo dit abat respos los: E si ell en lo meu scilenci no pren bon eximpli, con lo pendra en la mia paraula?

DCXXXIII. — *Eximpli de gran perfeccio de scilenci que ach un sacrista de una sgleya, segons que recompte Guillem.*

¶ SCILENCIUM in religioso est honesta et perfecta virtus.

UN Comte de Normandia, hom molt deuot, acustumaua de vesitar un monestir de monges; e un die a hora de completa ell entra en la dita sgleya del dit monestir per fer oracio, e mudas de vestedures pobres; e lo sacrista no conexent que fos lo Comte, ans cuydantse que fos algun hom que volgues robar la sgleya, ferilo, e a grans empentes gitalo de la esgleya; pero faent tot aquell enug que li feya, james lo dit sacrista no li parla, ans tench scilenci. E en laltre die lo dit Comte en capitol de tots los monges del dit monestir dona gran labor al dit sacrista, dient con hauia be guardada la esgleya no perdonant ab fellonia al dit Comte, e que no hauia trencat scilenci.

DCXXXIV. — *Miracle e eximpli con sent Siluestre bateja al Emparador Contasti, e con lo dit Emparador dona Roma a Lesgleya, e funda Contastinoble, segons ques recompte en la istoria de sent Siluestre papa.*

¶ SILUESTER confessoris.

LEMPARADOR Contasti era mesell, e los sacerdots de les ydoles consellarenli que fes degollar molts infants pochs, e apres ques banyas en la sanch dels dits infants, e que guarria de la dita meselleria. E per aquella raho foren portats a Roma tres milia infants, e les lurs mares vengueren ab ells plorant, e arrapantse, e faent gran dol. Quant lo dit Emparador vee los tres

milia infants ab lurs mares ach ne molt gran pietat e compassio, e dix en suspirant: Per que fare jo a mi bayn ten cruel e ten inorme? mes vull morir mesell que si aquests infants ignocents morien per mi, e jo guaris de la meselleria. E tentost mana donar a lurs mares e als dits infants joyes e diners, e manals que sen tornassen a lurs cases. E aquella nit al dit Emparador aparegueren sent .P. e sent Pau apostols, e diguerenli: Perque haguist pietat de aquells infants ignocents, Jhesuchrist nos tramet a tu quet donem consell en quina manera guarras de la lebrofia que tens; feste venir dauant sent Siluestre papa, e fes ço que ell te dira. E tentost los dits apostols li desparegueren. E tentost lendema lo dit Emparador feu menar sent Siluestre papa, qui stava amagat en una coua ab tots los christians, e feulo menar molt honradament, e dixli la visio e ço que li hauia dit sent .P. e sent Pau, e dixli que aquells eren dels deus de les ydoles. E sent Siluestre li respos que no eren, ans eren dos seruidors de Deu; e mostrali les lurs imatges e figures. E Lemparador conechlos, e dix que aytals li eren apareguts aquella nit. E apres sent Siluestre lo informa en la santa fe, per tal manera que sent Siluestre lo bateja: e axi con lo dit Emparador estava en la pica on reebia lo bapisme, vench del cel demunt ell una molt gran claredat, e dix que viu en aquella claredat Jhesuchrist. E tenost que isque de la pica fon del tot guarit de la me-

felleria. E aquest dit Emperador Contasti dona priuilegis a la Esgleya que poguessen tenir cauals, e porters, e officials; e perço que en la ciutat on stava lo vicari de Jhesucrist no deuie hauer altre senyor, per tal subjuga la ciutat de Roma a L'esgleya. E apres aquest dit Emperador partis de Roma, e pobla e ediffica la ciutat de Contastinoble, en la qual ciutat ell mori.

DCXXXV. — *Eximpli de la bugia que con fug al caçador, lo fill que mes ama pren en los braços, e al que meyns ama pren en la squena, segons ques recompte en lo libre del Do de la Pahor.*

¶ SIMIE peccator affimilatur.

LA bugia quant lo caçador va detras ella, ella pren sos dos fills, e aquell que mes ama portalo entre sos braços, e laltre prenlo a la esquena; e si lo dit caçador la seguex molt, e veu ella quel fill que porta en los braços li embarga lo fuger, lexalo e desemparalo; e lo fill que meyns ama, per tal con ell se te abraçat al coll della per la esquena, estalua e restauralo. Axi fa lo peccador, met lo be entre les sues mans, e pren lo mal en les spatles; e quant lo diable lo seguex per temptacions lexa lo be, e leuassen ab si los mals, ço es los peccats.

DCXXXVI. — *Miracle e eximpli de sent Pere e sent Pau fet en la mort de Simon magus, segons que recompte Leo papa.*

¶ SIMON magus.

SIMON mago estant denant Lemparador Nero moltes veguades se transfiguraua: a les veguades se demostraua joue, a les veguades veyll; per la qual cosa lo dit Emparador creya quel dit Simon era fill de Deu. E lo dit Simon dix al dit Emparador Nero: Per que creegues que jo son fill de Deu fes me degollar, e jo ressuscitare al terç die. Lo dit Emparador dix que li playa, e dix a un carnicer quel degollas. E lo dit carnicer cuydaua hauer degollat lo dit Simon; e degolla un molto; e lo dit Simon romas sens alcuna lesio. E allo fon per lart magica quell fabia; e pres lo dit molto mort, e amagal; e la fanch del dit molto romas alli gelada. E lo dit Simon mago stech amagat .iij. dies, e al tercer die presentas denant lo dit Emparador Nero, e dixli: Fes cullir la mia fanch que sta escampada, que ja vift con me degollaren, e forí ressuscitat al tercer die, segon quet promis. E Lemparador ladonchs creegue vertaderament quèl dit Simon era fill de Deu. E lo dit Simon moltes veguades parlaua ab lo dit Emparador, e lo diable en aquella hora del dit Simon parlaua ab lo poble de Roma, axi quel Emparador e lo poble se cuydauen que en una hora lo dit Simon fos en diuerses partides e lochs: mas sent .P. lapostol tota veguada deya contra les obres del dit Simon. E una veguada lo dit Simon mago dix al Emparador demunt dit, que volia pujar al

cel. E axi con lo dit Simon sen pujaua al cel de-
nant Lemparador, quant sent Pere e sent Pau
que eren alli veeren que sen pujaua, agen olla-
rense los sants apostols pregant nostre senyor Deu
quel faes caure; e axi con lo dit Simon sen pu-
jaua, dix sent Pau a sent Pere: Molt puge, gran
dubte he. E sent .P. li respos: Con pus alt puge,
tant es mes son dampnatge. E quant los dits apos-
tols hagueren feta lur oracio, los diables que sen
pujauen lo dit Simon mago desempaarenlo, e
caygue en terra per tal manera que tot se feu tro-
ços, e mori.

DCXXXVII. — *Eximpli molt saui per quina
manera lo Rey Phelip de França feu un abat
en un monestir.*

¶ SIMONIACE nullus debet eligi.

EN un monestir de sent Diolo en França, mort
lo lur abat hauien de elegir altre en die cert;
la qual eleccio pertanyia al Rey de França. E
abans del die de la dita eleccio tres monges dels
pus honrats del dit monestir presentaren al Rey
Phelip, qui ladonchs regnaua en França, quescun
cinchcentes liures dor per quel fees abat, e la un
nou saui del altre; les quals liures dor lo Rey
mana pendre a son tresorer, mas no promís a ne-
gun de fer abat. E stant tots los monges del
dit monestir en capitol, los dits tres monges que-
scun per si matex presumia de effer abat per lo
present que quescun hauia fet al Rey. E lo dit

Rey qui era present en lo capitol vee star un monge simple en lo capitol darrera tots los altres, lo qual monge simple lo Rey se feu venir denant, e proueylo de esser abat. E lo dit monge dix al Rey: Senyor, jo no son digne de esser abat, per tal, senyor, con no son letrat e son molt pobre, e lo monestir es molt endeutat. E lo Rey li respos: Assats sots letrat si a Deu seruits, e perque sots pobre per a pagar los deutes del monestir, aqui teniu mil e finchcentes liures dor, e si mes ne hauets mester jous en prestare, e sere en vostra deffensio e en vostre consell. E aquelles paraules deya lo Rey somrientse; per la qual cosa los dits frares que hauien fet lo present al Rey roman-gueren confusos e ab gran vergonya.

DCXXXVIII. — *Eximpli con un abat renuncia a la abadia que hauia lonch temps posseyda con sabe que la hauie hauda per simonia, segons que recompte Cesar.*

¶ SIMONIA comitatur sine pecunia.

UN abat del orde de Cistell demana a una dona de santa vida que era reclusa que li digues ell con tenia la abadia. La qual li dix que no la tenia justament, per tal con la hauia per simonia. E labat li respos: Con me pots tu dir axo, si james de la mia vida no doni simonia, ne la promís? Si físt, dix la reclusa, car con ton predecessor son mort, tu no anaues ten simple per lo monestir, e deyes als frares: Verament no

fera bo que prengam per abat a negun religios que sie daltre monestir, sino de aquest nostre. E tu sabies be que én tot lo monestir noy hauie altre sufficient a esser abat sino tu. E tentost lo dit abat atorga a la dita reclusa que li deya veritat, e per tal renuncia a la dita abadia.

DOXXXIX.—*Eximpli de un caualler que acustumaua de robar e pendre les besties de un monestir del orde de Cistell, segons que recompte Cesar.*

¶ SIMPLICITAS aliquando prodest.

UN caualler robaua molt souen los bestiar de un monestir del orde de Cistell, e jassos que moltes veguades labat e los monges del dit monestir pregassen lo dit caualler quels dits bestiar nols vólgues robar, ell no sen volch estar. E un die lo dit caualler ach robat lo dit bestiar, e labat tramesli un monge simple, e manali que fees tot son poder ab lo caualler que cobras e prengues con mes pogues del dit bestiar. Quant lo dit monge simple fon vengut denant lo dit caualler demanali per part del abat que li tornas lo bestiar; e lo caualler li respos ques dinas ab ell, e con fossen dinats que li faria resposta de ço per que era vengut. E lo dit monge assegut a la taula ab lo dit caualler menja de totes les carns que denant li posaren. Con hagueren menjat, lo caualler secretament parla ab lo dit monge, e dixli ques marauellaua molt con ell hauia men-

jat carn, car be sabia ell quels monges del seu orde non podien menjar neu acostumauen. E lo monge li respos: Senyer, la obediencia lam feu menjar, car mon abat me mana que tot ço que daquest bestiar nostre que vos hauets robat pogues jo hauer, queu hagues; e jo sabent que la carn quem donas vuy a la taula es del dit bestiar nostre, per tal he menjat dell, car enten que non pore mes cobrar sino ço quen he menjat; e axi jon he cobrat ço que he pogut. E lo dit caualler marauellantse de la simplea del monge, e hauent vergonya e penedintse del mal que hauia fet, torna tot lo dit bestiar al dit monge, e promes e jura que james no faria dampnatge a neguna cosa que fos del dit monestir. E tentost lo dit monge menassen lo dit bestiar a son monestir, e dix al abat e als frares les paraules que hauia dites al dit caualler; los quals hagueren gran pleer, e feeren laors e gracies a nostre senyor Deus con hauien cobrat lo bestiar, e de la jura e promissio quel dit caualler hauia feta.

DCXXXX. — *Eximpli con tots los homens, majorment los clergues, se deuen guardar de ha-
uer la companyia de mals homens, segons que
recompte Pere Alfonso.*

¶ SOCIETAS malorum fugienda est.

D Os clergues passaren per dauant la porta de una tauerna, e uns ribalts qui dins la tauerna beuien cridaren los; e la un dels dits cler-

gues entra dins la tauerna, e begue ab los dits ribalts; laltre clergue noy volch entrar, ans tench son cami. E apres vench lo official major de aquella vila, e per un gran maleffici quels ribalts hauien fet lo dit official los pres tots, e lo dit clergue qui ab ells beuia; e los dits ribalts tots los penja en una forca. E quant penjauen lo dit clergue, ell dix: Quis ajusta e fa companyia ab los mals feytors, rao es que muyre sens mereximent.

DCXXXI. — *Eximpli de dos germans la un dels quals era faui e laltre foll, segons ques recompte en lo libre del Do de Paor.*

¶ SOCIO malo vel fatuo non est adquiescendum.

DOs germans, la un era orat e foll, e laltre era faui, anauen per un cami, e trobaren dos camins; lo foll se mes per lo cami pus pla-sent, e lo faui se mes per lo cami pus aspre, e dix'al foll: Germa, no anem per aquex cami, que jassia que sie bell e placent a mal loch nos menara; e aquest cami que jom son mes, paregua que sie aspre, leuar nos ha a loch de folgança. E lo foll creent mes ço que vey a de present que ço que deuia fdeuenir, porfia tant que ana per lo cami delitable e bell; e lo faui no volentlo desempa-rar ana apres dell. E con foren anats per lo dit cami una estona, trobaren homens ladres quels prengueren, els robaren, els meteren en preso. E apres lo senyor dels dits ladrons mana

que li amenassen denant tots quarnts presoners tenien, entrels quals li menaren los dits dos germans. E quant foren denant ells lo saui se clama del orat perque nol volgue creure, e lorat se clamaua del saui perquel segui ne ana apres dell. E tentost lo dit senyor dels ladres feulos penjar abdos, al foll e orat perque no creegue al saui, e al saui perque segui lo orat.

DCXXXXII. — *Eximpli de un Rey de la secta dels gentils que stant ja en la pica per batejar se isque de la dita piqua e nos volch batejar, segons ques recompte en la istoria Lombardica.*

¶ SOCIETATEM plurium quandoque non expedit sequi.

UN Rey de la secta dels gentils volentse batejar en layn de nostre Senyor setcents, tinent ja la un peu en la pica de batejar demana als qui alli stauen, los demes de son linatge que eren morts on stauen, si estauen en infern o en parays? E quant oy que els demes stauen en infern, trague lo peu de la pica, e dix ladonchs: Millor es seguefca als molts que als pochs. E nos volgue batejar, e axi lengana lo diable qui li hauia dit que li daria bens sens comparacio dins tres dies; e al quart die ell mori de mort soptana, e la sua anima ana als inferns.

DCXXXXIII. — *Eximpli de un hermita que per deuocio anaua per lerm solament vestit de una vestedura de drap de li, lo qual hermita troba*

altre hermita qui anaua menjant e pexent les herbes e no altra vianda, segons ques recompte en la vida dels sants Pares.

¶ SOLITUDINEM multi propter Deum appetunt.

UN hermita anaua per lerm solament vestit de una vestadura de drap de li; e con ach anat tres dies per lerm pujassen en una alta muntanya, e vee al peu de la muntanya un hom tot nuu pexer la erba vert. E lo dit hermita molt suau deualla de la muntanya per quel prengues; e lom qui pexia quant vee aquell fugi dell lo mes que poch. E lermita dixli: Speram, que per Deu te seguesch. E laltre li respos: E jo per Deu fug de tu. E tentost lermita lexa la vestadura de drap de li que portaua, e ladonchs aquell qui fugia speralo; e con fon prop dell dixli: Per tal con gitist de tu la materia del mon tesperat. E lermita li respos: Senyor e pare, placiât quem digues alcuna paraula per que puxa esser saul. E aquell li respos: Fug dels homens, e calla, e seras saluat.

DCXXXXIV. — *Eximpli con a labat Arceni fon respost per veu celestial que si volia saluar la sua anima que fugis a la conuersacio dels homens, segons ques recompte en la vida dels sants Pares.*

¶ SOLITUDINEM eligens spiratur a Deo.

LABAT Arceni stant molt conegut e priuat en casa del Emparador, prega a Deu que li do-

nas e li mostras loch on pogues saluar la anima; e son li respost per veu celestial: Arceni, si vols la tua anima saluar fug dentre los homens.

DCXXXV. — *Eximpli con un sant hermita per temptacio e engan del diable lexa lermittatge, e no acaba sos dies en seruey de Deu, segons ques recompte en la vida dels sants Pares.*

¶ SOLITUDINEM relinquere impedit demon.

UN hom sen ana a lerm per feruir a Deu, e prega, e feu oracio a nostre senyor Deu que li mostras loch on millor lo pogues feruir. E mentre ell feya la dita oracio, una aguila se mes denant ell volant molt suaument; e lo dit hom segui la dita aguila tro quel ach menat en una balma on hauia una font e una palmera; en la qual balma lo dit hom se atura, e stech molts ayns menjant del fruyt de la palmera demunt dita, e beuent de la aygua de la dita font, e no altra vianda, feruint Deu molt fantament e perfeta. Lo diable ach gran enueja dell, e pres forma de correu, e vench a ell, e de luy guardantlo e marauellantse deya en manera quel fant hom ho pogues oyr, metentse la ma en la cara: Si, es aquest; per cert no es aquest que jo veg; e puy dix: Per cert si es. E ladonchs acostas a ell, e dixli: Amich, molts dies ha quet vag cercar, e no te pogut trobar; sapies per cert que ton pare e ta mare son morts, e alguns de tos parents cuy-

dantse que tu fies mort han entre ells grans bregues, car quescun vol hauer los bens qui foren de ton pare e de ta mare, los quals bens son teus; e han me trames a tu que en continent vages a ells per tolre ten gran mal con entre ells se pot sdeuenir, e depuys pots tornar aci a seruir Deu segons que has començat. E lo deuot hermita creegue lo diable, e lexa la santa vida començada, e anassen a casa de son pare e de sa mare, e trobals vius. De la qual cosa ell son molt marauellat, e torbas en simatex per hauer lextat lerm. Pero son pare e sa mare hagueren ab ell molt gran plaer, e retenguerenlo ab si molts dies, per manera quell caygue en molts peccats, e acaba en aquells.

DCXXXXVI. — *Eximpli de una fembra fetillera qui volch morir sens confessio, segons ques recompte en lo libre del Don de Paor.*

¶ SORTILEGIIS non eciam fides adhibenda.

UNA fembra era deuina e fatillera, e stant malalta al punt de la mort, una filla que hauia la amonestaua ques confessas e que reebes los sagraments; mas ella no ho volch fer. E ladonchs la dita filla dix a ses veynes que loy consellassen queu faes, e ella respos los: Amigues, e jo no he a morir tentost. Elles diguerenli: Certa fiats que ja sots al punt de la mort. Ella los dix: Verament jo no morre daquests cinch ayns. Elles demanarenli con ho sabia? Ella resposlos: En-

guayn lo primer die de mag me respos cinch vegades un muçol dient : *Cuor*, e per tal se jo que no mordre dequests cinch ayns complits. E dites aquelles paraules ella mori sens comfessio, e anassen als diables als quals longament hauia feruits..

DCXXXVII. — *Eximpli de una fembra fetillera, la anima e lo cors de la qual sen portaren los diables, segons que recompte Cesar.*

¶ SORTILEGII puniuntur.

UNA fembra fetillera en Anglaterra itaua un die menjant, e oy cridar a una cornella prop de si, e caygueli un coutell que tenia en la ma, e per lo caure del coutell, e per lo cridar de la dita cornella entes que viaçofament se deuia morir. E tentoft ella se feu venir un frare qui era son fill, e una monge qui era sa filla, e dixlos que tentoft que ella fos morta que la cussissen dins un cuyro de ceruo, e que la metessen en una sepultura de pedra; e apres que haguessen mes lo seu cors dins la dita sepultura, que peguassen la cuberta ab la pedra de la tomba on estaria lo dit cors ab plom e ab ferre, e que entorn de la dita sepultura metessen tres cadenes molt groces e forts, e que diguessen per ella moltes misses e molts saltiris; e si tres dies jagues segura en la dita sepultura, que al quart die que la foterrassen dins terra. Les quals coses feeren sos fills segons que ella los hauia manat. E en les primeres

dues nits apres que ella fon morta, fiant los clergues entorn de la dita sepultura on estaua lo dit cors, vengueren los diables e trencaren les portes de la esgleya, e trencaren les dites dues cadenes, e romas la tercera sencera que era pus groça. E en la tercera nit quant lo gall deuia cantar, oyren los qui estauen en la dita esgleya molt gran brugit de diables, que semblaua que tota la sgleya se degues fondre; e un diable pus lonch de cors, e pus negre, e pus spauentable acostas a la dita sepultura, e crida per son nom la dita fembra fetillera, e dixli ques leuas. E ella resposli que no podia per les cadenes qui estauen entorn de la sepultura. E lo diable dixli: Tren-carles hem, mas per ton dan. E tentost lo diable trenca la cadena axi con si fos un fil destopa, e apres ab lo peu descobri la dita sepultura, e pres per la ma la dita fembra, e traguela de la sepultura; e denant tots los que alli eren traguela de la sgleya, e mesla sobre un cauall qui staua a la porta de la esgleya armat de cubertes de ferre, sobre lo qual cauall fon mesa la mesquina ab sa mortalla; e tentost defesparech.

DCXXXXVIII. — *Eximpli de un hom joue qui acomana un anell seu a la ydola Venus, segons que recompte Guillem.*

¶ SPONSALICIA traduntur per anelli tradicionem.

EN la ciutat de Roma un jouè qui nouella-ment hauia pres muller, jugaua ab altres

companyons feus a la pilota, e per no perdre un anell que tenia meslo en lo dit de la man de una ymatge de una ydola de aram que stava alli prop tro que hagues acabat lo dit joch; e con lo dit joch fon acabat vench a la dita ymatge per cobrar son anell, e troba e vee que la ymatge tenia lo puyn estret de la man del dit en que tenia lo anell; la qual ma lo dit hom no li poch obrir. E apres al vespre torna a la dita ymatge, e un hom feu ab ell, e veeren que la dita ymatge tenia la man uberta axi con folia fer, mas no li trobaren lanell. E en aquella nit lo dit joue tornat a casa sua, e jaent en un lit ab sa muller, senti entre ells una speffura axi con si fos neula o broma, mas no quell ho pogues veure; pero la dita neula los embargaua que nos podien acostar la un al altre, e lo qual hom joue oy una veu qui li dix: Ab mi te gita, car vuy te esposest ab mi; car jo son Venus a qui donest vuy a guardar lo teu anell, e no lot tornare tro quet sies vuy gitat ab mi. E dura al dit joue gran temps que nos poch gitar ab sa muller, mas continuament en lo lit, e con se volia acostar carnalment ab sa muller, sentia que la speffura era entre ells: e abans de allo ell era molt apte e couinent en aquell fet. E stant en aquella vida que li era turment, ach confell ab un hom qui hauia nom Palamo, qui sabia del art de nigromancia, lo qual Palamo li dona una carta per als diables. E quant ell fon en una cruylada de camins, ell vee passar molts

cauallers e peons, homens e fembres; los uns anauen trists, los altres alegres; e vee entre tots ells passar una fembra vestida de vestedures de fembra de bordell, e aquelles vestedures eren ten primes que li parien les carns, e feya los gests e los continents defonests. E totes les dites gents passades, lo senyor de aquelles ab ulls molt spa-uentosos guarda lo dit hom joue, e demanali que volia? E lo dit joue perque li son vedat per lo dit Palamo, calla que no li respos, mas donali la dita carta quel dit Palamo li hauia donat que donas als diables. E quant lo dit diable conech lo segell que erá del seu amich Palamo, tentost trames dos de sos diables a Venus que li tornas lanell demunt dit del dit joue. E jassos que Venus contrestas molt per no tornar lo dit anell, pero los dits dos diables loy tolgueren per força, e tornarenlo al dit joue de qui era. E de aquella hora auant se poch acostar carnalment ab sa mul-ler axi con feya abans que hagues acomanat lo dit seu anell a la dita ydola Venus.

DCXXXXIX. — *Miracle con per virtuts de sent Stheue foren garits un hom e una fembra de la malaltia, que continuament tremolauen de tots los membres del cors axi con si fossen argent viu, segons que recompte sent Agusti.*

¶ STHEFFANUS infirmos fanat.

EN Capadocia una dona tenia dos fills, e un dic ab fellonia blaftomalos, per la qual fies-

tomia dalli auant tots tremolauen continuament axi con fa l'argent viu; e perque hauien vergonya de esser entre sos conexents partirense de Capadocia, e anauen cercant lo mon; e los dits fills, un hom e una fembra, vengueren dauant laltar de sent Steue martir, e alli decontinent per virtut del dit martir guariren de la dita tremolo.

DOL. — *Eximpli con lo filosof Dematero per que per veure fembres no hagues scandal e occasio de peccar se feu traure los ulls, segons que recompte Angeli.*

¶ **STUDERE** debent libenter clerici.

UN filosof qui hauia nom Demetero lexa la terra don era natural e tot ço del seu, e vench a la ciutat de Atenes per aprendre sciencia. E perque hauia scandal en la sua anima veent les fembres, tragues los ulls per tal que mils pogues veure ab los ulls de la anima.

DOLI. — *Eximpli de un hom qui dinfantesa fon tots temps orb, e solament per oyr son doçtor en la santa teologia, e en la phisica, segons ques recompte en la istoria Ecclesiastica.*

¶ **SCIENCIA** retinetur licet non legatur nec videatur.

DIDO de Alexandria jassos que de infantea fos orp e no poch aprendre de letres, pero ço que oy acomanaua ho a la memoria ab ten gran diligencia, que en les sciencies de la santa teologia e de la phisica en son temps no ach fon egal.

DOLII. — *Eximpli de Anthoni dexeble de sent Gregori, qui continuament e singular feya oracio a Deu plorant que li donas contricció, e no li demanaua altra gracia.*

¶ **STUDENDUM** est amore celestium.

SEGONS que recompte sent Gregori, ab ell staua en lo monestir un qui hauia nom Anthoni, lo qual continuament quescun die pregaua a Deu ab moltes lagremes, e continuant en les sues paraules santes, no sciencia, mas contricció demanaua; per la qual desijaua despertar la deuocio, per la qual lexades les coses terrenals anas a les celestials.

DOLIII. — *Eximpli con un caualler apres que fon mort aparech a altre caualler viu, e li dix que dins dos ayns morria, e axi ho feu, segons ques recompte en la ligenda Lombardica.*

¶ **SUFRAGIA** facta a bonis multum valent.

UN caualler apres que fon mort aparech a altre caualler viu, e lo caualler mort dixli: Amich, no sospites mal de negu, e si alguna cosa te agreuge prechte que mo perdons. E lo caualler viu demanali de son estament, e ell dixli que fofferia molts grans turments, mas que si feyia dir misses que auria remey. E lo caualler demanali si volia que pregas Deu per ell aytal clergue o aytal? Ell calla, mas moch lo cap ab senyal que deya no; e lo caualler li dix si volia que tal hermita pregas Deu per ell. E ladonchs ell respos:

Ara volgues ell Deu pregar per mi ! Jot promet, dix lo caualler viu , que jo fare que ell pregara per tu. E apres lo caualler mort dix al viu : Sapiés per cert que de vuy en dos ayns deus morir; e tentoſt deſparech. E lo dit caualler feu dir miſſes al dit hermita per anima del dit caualler mort , e apres ell eſmena la ſua vida en ſeruéy de Deu , e còmplits los dos ayns mori.

DCLIV. — *Miracle marauellos de un hom que quant paſſaua per algun cementiri pregaua Deu per les animes de aquells qui ally jayen ſoter-rats, ſegons que recompte lo cantor de Paris.*

¶ SUFFRAGIA facta pro deſſunctis grata ſunt eis.

UN hom hauia de cuſtuma que quant paſſaua per alcun cementeri deya tot lo pſalm *De profundis* ; e un die fos deſenemichs encalçauen lo, e axi con ell fugia paſſant per un cimiteri comença de dir lo dit pſalm ſegons que hauia de cuſtum. E tentoſt tots los morts que jayen ſoter-rats en lo dit cimiteri iſqueren de les foffes, e queſcun tench en la man leſturment de ſon offici per deſſendre lo dit hom. Los dits enemichs queu veeren molt ſpauentats fugiren.

DCLV. — *Miracle e eximpli de un hom mort, en lo cors del qual ſe mes un diable ; lo qual cors ana per lo mon .j. ayn , e les gents cuy-dauenſe que fos viu, ſegons que recompte Ceſar.*

¶ SUFFRAGIA non profunt dampnatis.

UN preuere deya misses e oracions per anima de un princep de Alamanya, tro que un fant aparech al dit clergue qui li dix: Per que fas oracio per anima ques dampnada? car sapies quen labisme dinfern jau. E lo clergue respos al dit fant: Senyor, molt de be me feya. Jot dich, dix lo fant, que cesses de fer oracio per ell, car sapies que un ayn abans que paregues mort a les gents ell era mort, e no tenia spirit, sino que un diable tot aquell ayn ana en lo seu cors.

DCLVI. — *Eximpli per qual raho Lemparador Alexandre ordona que apres la sua mort hagues .xij. reys de sos seruidors en la sua senyoria, segons que recompte Comestor.*

- ¶ **SUPERBUS** in vita nec in morte
non vult pacem habere.

LEMPARADOR Alexandre quant vench a Babilonia, reebudes que ach les metzines perde la paraula; pero per scrit ordena e stabli dotze de sos criats e seruidors per reys, car no volgue que fos en les croniques trobat que en lo mon hagues haut un sol rey e senyor fino ell.

DCLVII. — *Eximpli molt marauellos de un sant hom qui prega nostre senyor Deus quel fees endiablats per tal que perdes la temptacio que hauia de la vana gloria, segons que recompte Seuerus.*

¶ **SUPERBIA** aliquando oritur ex bonis operibus.

UN fant hom era de ten gran perfeccio que hauia poder de guarir los endemoniats , e no ten solament stant present, mas encara absent enuiant cartes o algun troç de la sua vestedura, e ab allo guaria los endemoniats que no stauen presents en loch on ell staua ; per la qual cosa molts comtes e barons lo venien vesitar. Per les quals obres que feya son temptat de vana gloria ; e jassos que treballas molt per gitar de si la dita temptacio, no len poch del tot gitar ; per la qual temptacio hagueren en ell loch moltes temptacions e molts pensaments. E ell ques veu en ten grans tribullacions pregua molt affectuosament nostre senyor Deus que .v. meses continuus lo feu star endemoniat dauant tot lo mon , per tal con axi con li era venguda la vana gloria per les obres fetes en la virtut de Deu , axi hagues pena vergonyosa publica. E passats los dits .v. meses no solament lo lexa del tot lo diable , mas encara la temptacio que hauia de la vana gloria.

DCLVIII. — *Eximpli con al hom no li aprofita a saluacio de la sua anima esser verge si es ergullos e superbios, segons que recompte Cesar.*

¶ **SUPERBIA** virtutes nichilat.

UN hom endemoniat menauenlo sos amichs a tots los sants e virtuoses, e no podia guarir, tro quels dits sos parents lo menaren a un monestir del orde de Cistell ; e lo prior del dit monestir isque al dit endemoniat , e mena ab si

un frare qui era verge; e lo dit prior dix al diable qui estaua en lo cors del dit hom: Di, maluat, si aquest monge ques verge te mana exir daquex cors en que estas, con hi gosaras aturar? E lo diable respos: No he dubte dell, car superbios e ergullos es.

DCLIX. — *Eximpli de un hom qui ach suspita de sa muller perque un fill que ella pari no semblaua a ella ni a ell, segons que recompte sent Geronim.*

¶ SUSPICIO diligenter examinanda est.

UN hom ach gran suspita que sa muller no hagues feta maluestat de son cors, perque pari un fill molt bell, e no semblaua a ell, perque era molt leg ell e sa muller. E un metge molt saui e ple de gran sciencia demana en la cambra on ells dormien, en la paret si hi hauia alcunes pintures? Diguerenli que si hauia; e tentost mostrarenli la dita cambra, e vee en la paret una ymatge pintada semblant del deffus dit fill. E per aytal manera defliura la dita sembra de la suspita que son marit hauia della.

Assi se acaben los miracles e eximplis qui comensen per S: e comensen los miracles e eximplis qui comensen per T:

T.

DCLX. — *Eximpli márauellos de gran honestat de .j. clergue, segons que recompte sent Gregori.*

¶ TANGI non debet mulier a suis nec ab infirmis.

UN clergue regia una sgleya ab gran deuocio, e lo primer die que fordona pres una fembra quil seruia, la qual ell amaua honestament con a sa propia germana, e guardaues della con de enemiga mortal per no peccar; e visqueren abduy enfemps en la dita manera quaranta ayns. En la fi dels .xl. ayns lo dit clergue stant al punt de la mort que ja no parlaua, nes vey a, ne conexia, la dita fembra acosta la sua cara a la orella del dit cler-

gue per conexer e veure si era del tot mort o no. E ladonchs lo dit clergue ab lo major efforç que poch hauer dix: Fembra, not acosts a mi que encara son viu, e si vols saber si alende, ab una ploma ho pots prouar.

DCLXI. — *Miracle e eximpli con es virtuos ymne lo Tedeum laudamus, segons recompte Cefar.*

¶ TEDEUM laudamus deuotus christianus est.

EN la ciutat de Sanyona en un monestir de dones dorde un die de Pasca deyen matines ab gran solempnitat; e con començaren limne de *Tedeum laudamus*, la abadessa mana a una monge qui era infanta pochà que sen anas dormir, per tal con se duptaua que la dita fadrina no hagues alcun affayn de malaltia perque sera leuada ten gran mati. E la dita fadrina hauent deuocio en lo dit ymne isques del cor contra la sua volentat, mas con fon exida del cor speras en la esgleya per oyr tro quel dit ymne fos acabat. E con les monges començaren a cantar lo primer vers del ymne demunt dit, la dita fadrina vee lo cel ubert, e vee quel cor de totes les monges se alça tro al cel, es meteren totes denant nostre senyor Deu. E quant digueren aquell verç qui diu *Tibi omnes angeli*, ella veu lo cor dels angels con se humiliaren tots a nostre senyor Deus, e los dits angels que digueren ab elles ensemps: *Sanctus, sanctus, sanctus*. E quant digueren *Te gloriosus*

apostolorum corus, ella veu con tots los apostols se humiliaren a nostre senyor Deu; e apres los profetes, e apres los martirs, e apres los confessors, e apres les vergens. E quant digueren aquell verç qui diu, *In te Domine speraui*, ella veu con lo cor de les dites monges deualla del cel a la dita sgleya, e lo cel se clogue.

DCLXII.—*Miracle e eximpli con los diables sen volien portar lo cors de un maluat e peccador clergue, fino per merits dels sants dels quals hauia reliquies en lesgleya on staua lo cors del dit clergue, segons que recompte Cesar.*

¶ TEMPESTATI aliquando vinſcentur demones.

EN larquebisbat de Treues en Alamanya estant un clergue en una tauerna leuas molt gran nuuol e terboli de temps. E ladonchs lo dit clergue e lo sacrista anaren a la sgleya per tocar les campanes, e un gran lamp e terboli de vent enderrocalſ abdos; e lo dit sacrista caygue deſus lo clergue, e nos feu dampnatge alcun, e lo clergue qui caygue demunt lo sacrista tentost mori; e cremarenli decontinent los genetius, e no neguna altra cosa del seu cors, e allo per tal con era stat molt luxurios; e totes les vestedures del dit clergue foren cremades e trocejades per tal manera, fino ten solament aquell troç de la manegua del braç squerra en ques solia metre e portar lo maniple; e uns estiuals que calçaua tots lis cremaren, e les soles axi con si fossen cuytes en

aygua bullent. E lo dit sacrista con ho vee estech tremollant e ab gran spaordiment, e vee con los dimonis anauen faent gran brugit per la esgleya; e veu con la caxeta de les reliquies que estaua detras laltar salta en laltar, e obris la dita caxeta, e tentoft isqueren de la caxeta molts coffos de fants dels quals hauia reliquies en la dita caxeta, e los dits fants e los dits dimonis hagueren gran contrast entre ells, mas a la fin los dimonis foren vençuts. Encara viu lo dit sacrista con los dits dimonis leuaren alt per portarsen lo dit cors del dit clergue dues o tres vèguades volentlo traure de la dita esgleya per lo teginat, mas per merits dels dits fants no pogueren traure lo dit cors de la dita esgleya.

DCLXIII. — *Miracle e eximpli con lo diable ab moltes ampolles aparech a sent Macari, segons ques recompte en la vida dels fants Pares.*

¶ TEMPTACIONES demonum sunt diuerse.

L ABAT sent Macari vee un diable en forma de hom, e portaua una vestadura de drap de li tota trepada, e portaua en quescuna de les dites trepes una ampolla; e lo dit sant abat dixli: On vas? Dix lo diable: Vag a metzinar als frares. E lo dit abat li dix: Que aportes en aquexes ampolles? Aci, dix lo diable, port de tqts quants axarops e letouaris ha en lo mon, e donare a quescun dells; e si no volen boure del un dels dols, bouran del altre, tro que sdeuenguen en aquell que a ells

mes plaura: e aquells axarops eren la cobdicia, e la superbia, e la luxuria. E lo dit sent Macari manali que tornas per ell; e quant lo diable torna demanali lo dit sant que hauia fet ab los frases? E lo diable li respos: Negun dells nom volch consentir mes temptacions, sino un ten solament. E tentost sent Macari anassen al frare quel diable li dix que hauia temptat, e aconsolalo, e traguelo de peccat. E apres lo dit sent Macari vee con lo diable altra veguada anaua per temptar los dits frases; e con torna, sent Macari li dix: Que has fet? E lo diable li respos: Tot mal per a mi. E per que, dix sent Macari, has fet mal per a tu? Per tal, dix lo diable, con tots los he trobats forts e virtuoses continuament e sants; e un frare que jo tenia ja per meu he trobat millor que tots los altres. E quant lo dit sent Macari ach oyt ço quel diable li dix, ach gran alegria, e donan gracies a Deu.

DCLXIV. — *Eximpli molt virtuos de un frare joue qui era temptat del spirit de fornicacio, segons ques recompte en la vida dels sants Pares.*

¶ TEMPTACIO est materia meriti.

UN dexeble de un sant hom era temptat del spirit de fornicacio, e per la gracia de Deu combaties molt fortment ab la dita temptacio; e lo dit sant hom veent axi treballar lo dit seu dexeble dixli: Fill, si tu vols jo pregare a nostre

senyor Deu quet tolgue aquesta temptacio. E lo dexeble li respos: Pare meu e senyor, no faces, car si jo treball, jo sent per lo dit treball gran proffit, car per occasio de aquesta temptacio dejun mes e fas mes oracions; mas supliche, pare, que pregues ab deuota oracio al Saluador del mon quem do paciencia e virtut per contrestar e fofferir la dita temptacio.

DCLXV. — *Eximpli de un hermita sant que james no hauia vistes fembres, e lo diable mostra les hi en sompnis, segons ques recompte en la vida dels sants Pares.*

¶ TEMPTAT Deus religiosos per formas mulierum ymaginarias.

UN hom hermita de bona vida tenia ab si un seu fill que hauia nodrit ab si de fadri-neia, lo qual james no hauia vist fembres. E con fon en edat de hom joue, lo diable en sompnis mostrauei la forma e la ymatge de belles fembres; e tentoft per lo mati lo dit joue ho dix a son pare; de la qual cosa lo dit pare fon molt marauellat. E apres alsçuns dies los dits pare e fill entraren en una ciutat; e tentoft quel fill vee les fembres que james no hauia vistes, dix a son pare: Pare senyor, aitals formes e ymatges hauien les que jo somiaua en lermitatge. E lo pare dixli: Fill, aquestes que tu veus fon los monges secglars que aporten als monestirs dels frares ço quels fa mester. E lo dit fill creegueho axi con

aquell qui james no hauia vist fembres. E tentost lo dit sant hermita ab son fill ensemps tornaren sen al erm, on finaren sos dies a seruir e pleer de Deu.

DCLXVI. — *Eximpli molt saui de correccio que un abat feu a un frare qui era continuament temptat del peccat de la luxuria, segons ques recompte en la vida dels sants Pares.*

¶ TEMPTAT caro.

UN frare joue estaua en un monestir, e era molt e continuament temptat de la luxuria; e jassos que ell fees gran abstinencia en lo menjar e en lo boure, e treballaua molt, pero no podia oblidar lo foch de la dita temptacio. E con allo sabe labat del monestir, mana a un frare que perseguis al dit frare joue de paraules aspres e cruells, e de sarments ab vergues. E con li hagues fets tots los dits enugs e greuges, ques vengues clamar primer quel altre al abat; e axi fon fet. E con lo dit frare joue se venia a clamar apres del frare quil hauia injuriat, tots los testimonis eren contra lo dit frare joue; e ell veentse accusat a gran tort quescun jorn continuament, ell ploraua molt fortment, e aquella pena li dura un ayn continuament quescun die. E acabat lo dit ayn labat li demana si hauia encara la temptacio de la luxuria que solia hauer? e ell resposli: Pare e senyor, ja a mi no es legut viure ab la tribulacio que quescun die pas contra veritat, e axi con me dius si he temptacio de la carn?

DCLXVII. — *Con Jhesuchrist aparech a Josaffat, e li tolch que no peccas carnalment ab una donzella, segons se recompte en la istoria de Barlam.*

¶ TEMPTAT virum mulier se ingerens.

LO rey Abeuir volent tolre a son fill Josaffat del' preposit de esser christia tenialo pres e enclos; e mes ab ell una donzella molt bella que stigues ab ell de nit e de die, la qual continuament lo besaua e labraçaua per tal ques gitas ab ella carnalment; e lo diable de l'altra part ainstaualo per temptacio queu fes. E Josaffat veentse en aquell turment apartas secretament a una part ab moltes lagremes deuotes pregant a Jhesuchrist quel liuras, que ja staua mogut per a peccar. E tentost Jhesuchrist aparechli, e consolalo, e parti dell tota temptacio, e tot mal e defonest pensament.

DCLXVIII. — *Eximpli con una dona senyora de .j. castell dix a un porter del dit castell ques gitas ab ella carnalment, segons que recompte Cesar.*

¶ TEMPTATIO carnis sanctum aliquando alienat.

UNA dona stant sola en un castell ten fortment son temptada del peccat de la carn, que sens tota vergonya deualla al porter del castell dientli ques gitas ab ella carnalment. E ell con hom bo e leyal dixli: Senyora, per amor de Deu nom diguats semblants paraules; e on, se-

nyora, tenits lo vostre seyn e enteniment? guardats a nostre senyor Deu e a la vostra honor. E ella veent que lo dit porter no volia complir lo seu voler; per voluntat de Deu isques del castell, e en un gran riu qui passaua al peu del castell qui staua gelat, ella tota nua se gita dins lo riu, e estech en laygua gelada tro que perde lo foch de la dita temptacio. E apres torna al porter, e dixli: Si tu ara me donasses tot laur ques en lo mon, no faria la viltat e lo peccat quet pregaua que feesses ab mi. E apres la dita dona feu molt honesta vida en feruir a Deu.

DOLXIX — *Eximpli con langel dix a una santa dona reclusa que neguna persona del mon no podia viure sens alcuna temptacio, segons que recompte Cesar.*

¶ TEMPTACIONE carnis amota, permittit Deus alium cadere in deteriore.

EN França una fadrina verge era reclusa e religiosa, e era continuament temptada per lo diable de la temptacio de la carn, e ella continuament pregaua a nostre Senyor ab moltes lagremes que la desliuras de aquella temptacio: a la qual aparech un angel qui li dix: Vols effer liurada de aquesta temptacio? Ella li respos: No ha cosa en aquest mon jo mes volgues apres de effer en la gloria celestial. Ladonchs, dix langel, di aquell vers del psaltiri qui diu: *Confige timore tuo carnes meas*, et cetera, e dit que hauras

lo dit vers, tentoſt ſeras liurada de la dita temptacio. E ella ho feu axi; mas axi con fon liurada, tentoſt lin vench altra temptacio molt pus fort, car fon temptada de la fe catholica, de la qual temptacio ella ſe ſenti molt pus fortment aturmentada que de la primera. E langel li aparech altra veguada, e dixli con eſtaua? Ella reſpos que james no fon en ten gran turment con ſtaua, per que era temptada de la ſe de noſtre ſenyor Deu. E langel li reſpos: Not cuydes tu viure ſens alcuna temptacio, jaſſia que ſia vil e ſutze... Ella li reſpos: Jo prenh la primera temptacio, car jaſſia que ſia vil e ſutze es humanal, e aqueſta altra de la fe es temptacio propia del diable. E tentoſt la lexa la temptacio de la fe, e pres la temptacio de la carn.

DCLXX. — *Miracle e eximpli con es gran perdicio de anima a la persona qui ha haut temps de penitencia e no la feta, ſegons ques recompte en lo Libre del Do de Paor.*

¶ TEMPUS negligencie eſt valde periculofum.

UN hom ſant feent oracio oy una veu de anima qui anaua plorant, e lo ſant hom demanali qui era? Ella reſpos: Son anima dâmpnificada per lo diable, e entre les cofes que jo james plor ſi es lo perdiment que feya del temps que Deus me dona, en lo qual poguera hauer feta penitencia, e no la fiu; per la qual penitencia ſi feta la hagues fora deſliurada de la pena infernal.

DOLXXI. — *Miracle e eximpli de un hom logrer, la anima e lo cors del qual sen hagueren aportats diables si no fos per .iiij. angels quil deffeneren, segons recompte Cesar.*

¶ TESTAMENTUM *usurare in morte futura valet.*

UN hom qui era gran logrer son malalt, estant al perill de la mort feu demanar a un abat de un monestir, e confessas a ell. E feu aytal testament, e dix al abat: Senyor, si vos vòlets respondre per la mia anima jous donare tot quant he, e queu fàçats a tota vostra volentat. E tentoſt labat pres tots los bens mobles, e leualos al seu monestir, e apres feu leuar lo dit logrer al dit monestir; e axi con lo metien per la porta del dit monestir, lo dit hom logrer mori. E mort lo dit hom, lo dit abat torna les ufures a quescun de aquells dels quals lo dit hom les hauie haudes, e ço que romas dels dits bens partiho en almoyna entre los frares del dit monestir. E axi con los monges ſtauen entorn del cors dients les obsequies e altres oracions pertanyents als morts, vengueren quatre diables terriblement negres e molt ſpauentables, e meterenſe a la part esquerra del dit cors. E tots los dits monges molt ſpaordits fugiren, e iſquerenſe de la ſgleya ſino un ten ſolament qui ſi atura, qui era hom de pus'honeſta e millor vida quels altres. E tentoſt apres de ço vengueren quatre angels ten blanchs con la neu, e meterenſe a la part dreta del dit cors, e ſtigue- ren de cara als dits .iiij. diables. E ladonchs la

un dels dits diables dix : *Iniustus ut delinquat*, et cetera , que vol dir : Lo no just pecca per simatex, e no fon la temor de Deu dauant los seus uylls ; totes aquestes coses foren complides en aquest hom. E dix laltre diable : *Quoniam dolose egit*, et cetera , que vol dir : Enganosament feu les fues obres en lo citament del Senyor , perque ara sia atrobada la sua maluestat e auorriment. Lo tercer diable dix : Les paraules de la sua boca foren maluestat e engan , e no volch entendre con fes be. Lo quart diable dix : Maluestat pensa en lo feu lit , e tots temps stech en carrera no bona , e no ach en auorriment los mals. E apres tots quatre ensemps digueren : Si Deus es just , e les fues obres son vertaderes , aquest hom nostre es , car en totes aquestes obres que hauem dites caygue. E ladonchs los quatre angels respongueren : Nosaltres volem cumplir e acabar lo psalm que vosaltres, fills de iniquitat , començas ; e tentost la un angel dix : *Domine in celo misericordia tua*, que vol dir : Senyor , la tua misericordia sta en lo cel , e la tua veritat trespassara tots los nuols. Ello segon angel dix : *Iusticia sicut montes Dei*, et cetera , que vol dir : La justicia es axi con lo munt del Senyor , e los seus juys molt.... Lo tercer dix : *Homines et jumenta saluabis Domine*, et cetera , que vol dir : Senyor , tu salvaras als homens sauis e als simples , que son acomparats a les besties. Lo quart angel dix : Car al Senyor fugi , e sots la deffensio de les fues ales

esper. E tentost tots los quatre angels, tots ensempls a altes veus, cridant digueren : Aquest hom nostre es. E ladonchs los dits .iiij. diables en un mouent desparegueren , e los quatre angels portaren sen la anima del dit logrer.

DCLXXII. — *Eximpli de .j. maluat hom logrer qui feya son testament, segons ques recompte en lo libre del Do de Paor.*

¶ TESTAMENTUM facientes frequenter parum legant pro animabus suis.

UN logrer feya testament, lo qual feya moltes lexes a sos amichs, e no lexaua neguna cosa per la sua anima. E un clergue qui stava present mentre ell feya lo testament, dixli : Senyer, membreus de la vostra anima. E lo dit logrer respos li : Be hauets dit, que oblidat ho hauia.

DCLXXIII. — *Eximpli de gran falsia e de peccat que feu un hom qui era official en Paris per lo Rey Phelip de França, segons que recompte Cesar.*

¶ TESTES diligenter sunt examinandi.

PHELIP Rey de França tenia un feu official qui regia Paris, lo qual hauia gran cobdicia de una vinya que un hom tenia prop de una sua, e moltes veguades lo dit official hauia fet dir al dit hom que la dita vinya li venes ; e lom nou hauia volgut fer. E apres lo dit hom mori ; e ten-

toft lo dit official denant dos mals homens dessor-
terraren lo dit hom, e mes li en les mans un
fach de florins, e dix a aquells dos homens que
feessen testimoni con hauen vist quell hauia mes
en les mans del dit hom los florins del preu de la
dita vinya. E apres cobra en si lo dit fach de flo-
rins, e feu tornar lo dit sant hom a soterrar. E
tentost lendema lo dit official se mes en possessio
de la dita vinya. La muller del mort se clama al
dit Rey Phelip, dient quel seu official forciuol-
ment li tolia la vinya. Lo Rey apella lo dit offi-
cial, e oyt los dits dos testimonis falsos dona sen-
tencia que la vinya romangues al seu official,
pusque els dits dos testimonis hauen jurat que
hauen vist con lo official dona en florins lo preu
de la vinya al dit hom mort. La dita fembra mu-
ller del mort, qui vee donar la sentencia, axi con
aquella qui sabia que era contra veritat, crida e
ploraua molt fortment dauant lo Rey, per tal
manera quel Rey mogut a pietat feuse venir da-
uant los dits dos testimonis, e dix a la un dells:
Digues .j. pater noster, que jo creu que abans que
tu lages acabat Deu fara miracle si has jurat fals.
E aquell comença a dir lo pater noster, e abans
quel hagues acabat mori de mort soptana. Laltre
testimoni qui vee son companyo mort per aytal
manera, dix la veritat al Rey; e lo Rey mana de
continent tornar la dita vinya a la dita fembra,
e feu soterrar viu al dit seu official.

DCLXXIV. — *Eximpli con quescuna persona quis vol saluar deu hauer en memoria continuamente lo die del juy, segons ques recompte en la vida dels sants Pares.*

¶ **TIMERI** debet semper iudicium ultimum.

UN frare dix a son abat: Frare, diguesme alguna paraula per quem salue. E labat li respos: Veten a la tua cella, e fe ço que fa lo ladre en la preso, que tots temps esta demanant que fa lo jutge, e a on esta, sperant quant vendra a donar la sentencia contra ell. Axi deu fer lo monge qui continuament deu estar pensant en lo die del juy, e en la sentencia qui sera donada contra ell; e si en aço penfes poras esser faul.

DCLXXV. — *Eximpli del abat Agaton de les paraules que dix quant deuia morir, segons ques recompte en la vida dels sants Pares.*

¶ **TIMENT** eciam iudicium perfecti.

LABAT Agaton volent se morir tench tres dies los ulls uberts, e nols mouia a neguna part; e los frares demanarenli: A on estas, pare abat? e ell los respos: En juy denant lo Senyor creador del cel e de la terra. E los frares li digueren. E tu, pare, has paor? E lo dit sant abat los respos: Tant con jo pogui treballi en guardar los manaments de Deu, mas hom son, e no se les mies obres si plagueren a Deu, car altres son los juys de Deu, e altres los dels homens, e jo nom comfiu de les mies obres, mas solament de la merce e misericordia de Deu.

DCLXXVI. — *Eximpli de uns religiosos qu stauen disputant de les penes del purgatori, segons ques recompte en lo libre del Don de Paor.*

¶ TIMERE debent boni viri purgatorium.

UNs religiosos e creents homens parlauen entre ells de les penes de purgatori, e donauen entendre en lurs paraules que hauien gran paor e dubte dellés; e un hom lech qui staua deuant ells dixlos: Molt son marauellat de vosaltres qui sots religiosos e de gran sciencia perque dubtats lo purgatori, que siu sabessen los seglars qui tant de mal fan e no fan neguna penitencia, e si la fan es molt poca, desesperar sien. E la un dels dits religiosos respos li: Si un gran estayn fos tot foch cremant, jo volria star de dins tro al die del juy per escusar la pena del purgatori.

DCLXXVII. — *Eximpli de un hom honest e de bona vida qui caygue en .j. peccat, e ço que altre hom honest dix, segons ques recompte en lo libre del Don de Paor.*

¶ TIMERE casum in penis omnes debent.

UN hom honest e de bona vida caygue en un peccat. E quant ho oy altre hom bo e honest, dix: Ir pecca aquell hom bo, e jo pequi vuy.

DCLXXVIII. — *Miracle de la Verge fet a un clergue qui quesqun die deya missa de santa Maria, segons ques recompte en la ligenda de sent Thomas archabisbe de Conturberi.*

¶ THOME.

UN clergue deya quescon die missa de santa Maria, e los parroquians accusarenlo denant lo dit sent Thomas archabisbe, lo qual sant mana al dit clergue quel dissapte ten solament digues missa de santa Maria, e los altres dies de ço que manaua lesgleya. E lo dit clergue stant en la sua cambra molt trist per lo seu manament, aparechli la verge Maria, e dixli: Ve al arquebisbe Thomas, e dili quet lex ço que laltre die te mana, e quet lex dir les mies misses; e per senyal queu creegue dixli quel cilici seu que tenia dejus lo lit que loy cusi ab seda vermella: e dites aquelles paraules desesparch. E lo dit clergue anassen al dit sant archabisbe, e dix ço que la verge Maria li trametie a dir, e troba lo dit cilici cusit de seda vermella. E lo dit sant mana al dit clergue que nou digues a neguna persona de tota la sua vida; e encara li mana que digues les misses de santa Maria segons que haue acustumat.

DCLXXIX. — *Miracle con los angels començaren la missa dels martirs lo die que soterrauen a sent Thomas archabisbe de Conturberi, segons se recompta en sa ligenda.*

¶ THOMAM martirem honorant angeli.

APRES que sent Thomas archabisbe de Conturberi ach pres martiri per amor de Jhesuchrist, los seus clergues volentlo soterrar començaren la missa de *Requiem eternam*, e tentost

de la altra part del cor gran multitut d'angels començaren la missa dels martirs cantants ab veus angelicals *Letabitur justus*. E tentost los dits clergues lexada la missa de requiem que hauien començada, prengueren la dels martirs que començaren los angels. E hagueren tots gran consolacio per lo dit miracle, e donaren gracies a nostre senyor Deu.

☞ Assi se acaben los eximplis e miracles qui comencen per T : e comencen los eximplis e miracles qui comensen per V.

§§
9

V.

DCLXXX.— *Eximpli de .j. cambrer de .j. Rey, e de .j. fartre, e de .j. custurer, segons recompte Pere Alfonso.*

¶ VINDICANT se aliqui subtiliter.

UN cambrer de Rey feya tallar vestedures molt precioses per al dit Rey, e aquell fartre qui les tallaua tenia molts custures: entrels altres ne tenia un qui hauia nom Nediú; e un die lo dit Nediú no estant present ab los dits custures donaren los a menjar mel e vin ab les altres viandes. E lo dit cambrer dix al dit fartre per que no speraua a Nediú? E lo fartre li respos que per tal con no menjaua mel. E apres de poca dora vench

Nediu, e dixlos: E per que nom sperauets a menjar? E lo dit cambrer li dix: Perque ton maestre me dix que no menjaues mel. E Nediu calla, mas secretament e apartada dix al dit cambrer: Sapiats que aquest fartre mon maestre pren lo diable molt fouen, e si nol fets ligar abans quel prengua consumir nos ha tots los draps que ha atallats per al Rey. E lo cambrer li dix: En que conexere jo con lo diable lo deura pendre? Nediu li respos: Sapiats que con vos veurets quell guarda en torn de si, e fer ab la ma en lo tauler, es vol leuar, sapiats que ladonchs lo vol pendre lo diable, per que stien prefts aquesta vostra companya que tentost que li vegen fer les dites coses quel prenguen. E lo dit Nediu amaga les tesores al dit fartre maestre seu, e lo dit maestre hauent les ops e no les trobaua, guardaua a la derredor de si, e dona ab la ma en lo tauler on tallaua per que sonassen les dites tesores, segons ques costum que fan tots los fartres con no troben les tesores; e volentse leuar per veure si les dites tesores serien dejus ell, lo dit cambrer e la sua companya tentost prenguerenlo, e estrenyentli molt fortment los polzes de les mans per tal manera que li feyen cridar molts grans crits, tant que tot vench en fuor, e mig smortit calla. La donchs lo dit cambrer e los seus lexarenlo, e lo dit maestre fartre dixlos: Amichs, e per quem hauets axi turmentat e fet aquest enug? E lo dit cambrer li dix: Con sapias que Nediu me dix

que tu es endemoniat. E ladonchs lo dit fartre dix a Nediú : Di , amich ; e quant me vist tu a mi endemoniat ? E vos , maestre , quant me ves que jo no menjaua mel ? E ladonchs tots los qui alli stauen se rieren molt fortment , e digueren que be e aptement e ab bella burla sera venjat Nediú del fartre son maestre.

DCLXXXI. — *Eximpli con sent Macari per tal con aucis una pulça ana fis meses tot nuu faent penitencia per lo desert , segons ques recompta en la ligenda de sent Macari.*

¶ VINDICARE se volunt fanti.

U NA veguada lo dit sent Macari mata una pulça de que isque fanch assats , car la pulça era grossa ; per la qual mort lo dit sant ana per lo desert tot nuu .vj. meses mordentlo abelles , e tauants , e mosques , e vespes , e moscalons , e altres coses semblants. E aquella penitencia feu ell per tal con sera venjat de la injuria e enug que la puça li feu.

DCLXXXII. — *Miracle e eximpli de la verge Maria con mori Lemparador Julia aposteta , segons ques recompte en la istoria de sent Basili.*

¶ VINDICAT se Deus aliquando per mortuos.

L EMPARADOR Julia aposteta anaua a combatre contra los de Persia , e menaça a sent Basili que quant tornas que destrouiria la ciutat Cessaria. E en aquella nit vee sent Basili en la esgleya

de santa Maria molts angels tots blanchs, e en mig dells vee star una fembra qui dix: Apellats me açi iuerçofament a Mercuri per que vaja a ouciure al Emparador Julia aposteta, per tal con blaffema de mi e de mon fill. Aquest Mercuri era un caualler, lo qual lo dit Emparador hauia mort per la fe de Jhesuchrist, e lo qual Mercuri jaya soterrat en la dita esgleya. E tentost lo dit Mercuri isque de la sepultura en que staua soterrat, e armas de totes ses armes, les quals segons la custuma daquell temps stauen demunt la sepultura del caualler. E con Mercuri fon armat venchsen denant la dita fembra, la qual era la verge gloriosa santa Maria mare de Jhesuchrist; e manali la gloriosa Verge que de continent anas a la batalla, e que fos contra Lemparador Julia aposteta. E tentost que sent Basili ach vista aquesta visio, ana a veure la sepultura del dit Mercuri, ne hi troba lo cors ne les armes, e demana al porter qui guardaua la dita esgleya ques faeren les dites armes? lo qual porter jura que a hora de vespres les hauia vistes alli. E en laltre die per lo mati lo dit sent Basili ana requerir la dita sepultura, e troba alli lo dit cors de Mercuri e les armes, e vee la lança tot lo ferre sangonos. E aquell die vench un hom qui era stat en la batalla, e dix con en la batalla aparech un caualler no conegut, lo qual corrent ab son cauall entra en la batalla, e dona ten gran colp de la lança que portaua al dit Emparador per mig del cors,

que tentost lo aucis, lo qual caualler tentost desaparech. E lo dit Emperador aposteta caygue de continent mort del cauall en terra; e con son caygut que sompli la sua man de la sua fanch propia, e que les sues gents quel lexaren en lo camp, e fugiren, e que con lo dit Emperador depuys que son caygut del cauall en terra ach presa de la sua fanch en la man, que la dita fanch que la lança vers lo cel e que dix: Vencist, Galileu, vencist; e que dites aquestes paraules que tentost mori, e los de Persia scorxarenlo, e de la pell feeren cingles per al cauall de lur Rey.

DCLXXXIII.—*Eximpli con Virgili ocis una filla sua.*

¶ VIRGINITATEM in filia amissa
pater aliquando crudeliter pugnuit.

VIRGILI sabe con una sua filla que hauia que volia fer maluestat de son cors, per la qual cosa ell ab les sues propies mans la degolla en vista de molta gent en una gran plaça, dient que mes amaua esser matador de filla verge, que pare de corrumputa.

DCLXXXIV.—*Miracle e eximpli de una verge que per los gentils fon mesa en lo bordell per quels homens feessen lur volentat defoneſta ab ella.*

¶ VIRGINES iuuat Deus virginitem suam custodire.

UNA verge perque no volia fer sacrifici a les ydoles, los gentils leuaren la al loch on

estauen les males fembres publiques, per tal que alli fos corrupuda e desonrada. E stant la dita verge en aquell vil e desonest loch, un joue vench per jaure carnalment ab ella. E tentost per mig de la ciutat vench un gran leo, e anassen dret cami la on staua la dita verge. Ladonchs lo dit joue forçadament volia corrompre la dita verge, e lo leo ab gran furor pres lo dit joue e gitalo en terra, e mentre lo tenia en terra guardaua en la cara a la dita verge en senyal que li manaua fer del dit joue? E lo joue estant en poder del leo prega en plorant a la verge que li perdonas el liuras de les mans e poder del dit leo, e la verge no volent rectre mal per mal liura lo joue de la mort; ella romas ab sa virginitat, e lo leo james despuys no fon vist.

DCLXXXV. — *Eximpli per qual raho Demetrico se trague los hulls, segons recompte Valeri.*

¶ **VIDERE** mulieres vel malos
homines non multum expedit.

UN hom qui hauia nom Demetrico tragues los ulls per que no vees que a les persones anas be; mas en altre loch diu que nols se trague sino perque no podia veure fembres sens desijarles per peccar ab elles.

DCLXXXVI. — *Eximpli de les paraules quel bisbe de Calçadoyna dix al Emperador Julia*

aposteta perque feya sacrifici a la Ventura, segons ques recompte en les Croniques.

¶ **VIDERE** malos non est delectabile.

JULIA Emperador aposteta faent sacrifici a la Ventura en la ciutat de Contastinoble, lo bisbe de Calçadoyna no veyà dels ulls per gran velleja, e vench denant lo dit Emperador, e desonralo dientli : Maluat e renegat. E dix : Gracies sien donades al meu senyor Deu perquem tolch la vista que not vees axi despullat de pietat. E lo dit Emperador no li respos, e lo bisbe se parti denant ell.

DCLXXXVII.— *Eximpli marauellós de un cabiscol e de son companyo qui anaren visitar santa Maria de Origen, segons que recompte Jacme de Vitriach.*

¶ **VISITATIO** personarum religiosarum aliquando profuit.

UN die un cabiscol anaua per un cami, e passant prop del loch on stava santa Maria de Origen apartas del cami que tenia per anar veure la dita santa; e un seu companyo qui anaua ab ell dixli: E a que anats alla? volets pendre mosques e mariposes con fan los infants poch? E allo li dix perque la dita santa stava en un erm. E lo dit cabiscol no curant de aquelles paraules ana visitar la dita santa Maria de Origen; e stant parlant ab ella, lo companyo qui era vengut ab lo dit cabiscol enujaues con

tant lesperaua, e entra per dirli que sen anas, que ja era temps; e tentost que vee la dita seruidora de Deu, mogut a gran deuocio comença a plorar molt fortment, e nos volia daly partir. E lo dit cabiscol quant lo vee axi plorar per deuocio, ach ne molt gran pleer, e dix li: Que fem aci? anem nosen; volets spauentar les mosques e les mariposes? E laltre apres de molts exanglots e lagremes e sospirs deuots, no podentse partir de alli per la gran consolacio quey trobaua, respos al dit cabiscol: Perdonam, que no sabia ço quem deya de primer, mas ara per speriencia se quanta virtut ha aquesta santa fembra.

DCLXXXVIII.— *Eximpli de gran honestat del abat Pastor que no volch veure sa mare, segons ques recompta en la vida dels sants Pares.*

¶ VISITACIONEM carnalium amicorum
non multum santi aprobant.

LA mare del abat Pastor stech molts ayns que nol vee, e desijantlo a veure stechlo sperant quant anaua de la sua cella a la esgleya; e ell e los altres frares quant la veeren tornarenfen a les celles, e tancaren la porta. Ella queu vee ana detras, e segui los; e quant vench a la porta de dita cella trobala tencada; e ladonchs crida a altes veus son fill Pastor. E lo dit abat Pastor vench a la porta no obrintla, e dix li: Vella, per que crides? E quant ella oy e conech la veu de son fill cridaua molt mes, e ploraua, dient: Fill

meu, vull vos veure. E ell respos: E per a quem vols veure? E ella respos li: E no son jo vostra mare queus pari éus nudri, e son ja tota canuda? E ell li respos: Vols quens vejам aci o en paradís? E ella li respos: Fill, e si aci nous veg, veureus en paradís? E ell respos li: Si fofferir pots que aci nons vejам, certa si es sens dubte quens veurem en paradís. Ella tentost partis de la porta ab gran pleer, dient: Si jo en parays vos se a veure, scufar vull la vista daci.

DCLXXXIX.—*Miracle e eximpli que sent Bernat feu de fer parlar al fill de un clergue qui era nat mut, segons que recompte Cesar.*

¶ VOLUNTAS perfectio reputatur quando non adest facultas.

UN monge del orde de sent Bernat lexa lorde e lo monastir, e anassen al mon; e con era preuere ach un beniffici en una ciutat, e pres una fembra per amiga, de la qual ach fills e filles. E a cap de temps sdeuench se quel dit sent Bernat passant per la dita ciutat albergua una nit en casa del dit clergue. E lendema per lo mati volent partir lo dit sent Bernat e tenir son cami, volia pendre comiat del dit clergue son hoste, lo qual clergue son ja anat a la esgleya; e ladonchs sent Bernat dix a la un fill del dit clergue, lo qual fill era mut: Ves a la esgleya, e di a ton pare que vinga aci. E lo fadri molt cuytadament anassen a la esgleya, e dix a son pare: Pare, aquell abat

ques en casa vos demana, que vol sen anar. E son pare quant lo oy parlar comença a plorar de gran pleer quen ach, e feuli tornar a dir moltes ve-guades ço que li hauia dit sent Bernat; apres dixli: Fill, te toca labat, o quet feu? Verament, pare, nom toca nem dix als sino ço queus he dit. E tentost lo dit clergue veent aquell miracle, ab gran contricció penedis de son peccat, e molt fortment plorant agenollas en terra als peus de sent Bernat, e dixli: Pare e senyor, jo son aytal vostre monge; prech vos per amor de Jhesuchrist quem leuets ab vos al vostre monestir. E sent Bernat li dix: Speram aci, que jot leuare ab mi quant tornare. E lo clergue li dix: Senyor, he gran dubte de morir entretant. E sent Bernat li respos: Si en aytal preposit e contricció tu morras, per monge vertader seras reebut dauant Deu. E dites aquelles paraules sent Bernat tench son cami. E apres quant sent Bernat torna, troba lo dit clergue mort e soterrat; e ladonchs sent Bernat mana obrir la sepultura del dit clergue, e son demanat al dit sant per aquells qui alli eren per quel feya dessoterrar? E ell los respos que volia veure si era soterrat en abit de monge o de clergue. E aquells li digueren: Verament, senyor, en abit de clergue lo soterraren. Axo, dix sent Bernat, vull jo veure; e con li hagueren leuada la terra que tenia demunt, trobarenlo ab corona e abit de monge. Per lo qual miracle tots feeren gracies á Deu que hauia volgut reebre la voluntat per obra.

DOXO. — *Miracle e eximpli de sent Miquel fet a un pages qui menaua una vaca e una vedella, segons ques recompte en lo libre del Don de la Paor.*

¶ VOTUM vouent aliqui racione alicuius periculi, et liberati a periculo, soluere non curant.

UN pages laurador leuaua a una muntanya, qui hauia nom la muntanya de sent Miquel, una vaca e un vedell; e lo cami per on anaua era ribera de la mar, e de una rocha tallada, e lo cami era una estreta senda. E axi con ell caminaua, crexent la mar per fortuna de vent les ondes eren ten grans que sen cuydauen leuar lo dit pages; lo qual con se veu en aquell turment promes a sent Miquel que si desliuraua de aquell perill que li daria aquell vedell. E tentost la mar abonança e torna molt suau; e tentost lo dit pages dix: Be es orat sent Miquel quis cuyda que jo li haja a donar lo meu vedell. E tentost sobtosament vengueren ten grans e ten altes les ondes de la mar, que de tot se cuydaua ja esser mort lo dit pages. E lo pages ladonchs promes que si sent Miquel lo liuraua daquell perill, que li daria la vaca e lo vedell. E tentost la mar torna suau e simple; e lo dit pages dix: Encara tinch per pus orat a sent Miquel que no feya dabans, ques cuyda que jo li don la vaca e lo vedell. E tentost sobtosament vengueren grans ondes altes de la mar que ofegaren al dit pages, e a la vaca, e al vedell.

DCXCI. — *Miracle e eximpli de un caualler qui promes e vota de entrar en religio en lorde de Cistell, segons que recompte Cesar.*

¶ VOTUM de ingressione religionis
ab infirmitate corporali sanat.

UN caualler qui hauia nom Luys estant malalt al punt de la mort, ab voluntat e licencia de sa muller promes que si de aquella malaltia guaria ques metria en lorde de Cistell. E ten-tost en aquella hora que ach feta la dita promissio e vot fon del tot garit e sa, es leua del lit axi con si no hagues haut mal algun.

DCXCII. — *Miracle e eximpli de un hom qui promes de entrar en orde, e no ho volch fer, segons que recompte Pere Damia.*

¶ VOUERE et non reddere dampnabile est.

UN hom rich promete a un abat que dins deu ayns entraria en lorde de sent Vicenç. E passats los deu ayns lo dit hom nos cura den-trar en lo dit orde segons que hauia promes e votat; e labat nol volia requerir ne forçar per tal con ell e lo feu moneſtir reebien del dit hom mol-tes ajudes. Entre tant esdeuench se quel dit hom rich fon malalt, de la qual malaltia ell mori; pero abans que moris comfessas, e dona moltes almoynes als pobres, e apres mori; e cuydas en si matex que tots sos peccats hauia ben satisfets. E aquella nit que el dit hom mori, al dit abat en visio fon viares que vey a en un gran pla un

Emparador qui menaua host ab molta gent, e que menauen al dit hom rich. E quant lo dit hom veu lo dit abat començas a planyer. E de quet playns? dix labat, con estas? estas en pena o en gloria? E lo dit hom rich li respos: Quem demanats de la gloria? car continuament estich en grans penes e turments. E con, dix labat, not ha ajudat sent Vicenç? E lo dit hom li respos: Molt hagui jo gran sperança en sent Vicenç, mas axi con jo li menti de la promissio que li fiu, axi ell nom volch ajudar en la necessitat en la qual fon posat.

DCXCIII. — *Eximpli de un logrer qui mana que con fos mort que ab ell que soterrassen una bossa plena de diners, segons que recompte Cesar.*

¶ **USURARII** pena aliquando visibiliter demonstratur.

EN la ciutat de Mes mori un logrer molt rich; e quant se moria mana a sa muller que con ell fos mort, que soterras ab lo seu cors una boça plena de diners; e ella apres quell fon mort feu ho axi. E dos ladres quiu hagueren sabut, en lo vespre descubriren la sepultura per pendre e furtar la dita boça, e veeren dos grans çapos o calapets; la un traya los diners de la bossa, e laltre los metia demunt lo cor del dit logrer quax qui diu: Nofaltres sadollarem lo seu cor auaricios de diners. E los ladres quant allo veeren tornaren cobrir la dita sepultura, e molt iuaçosament partirense dalli.

DOXCIV. — *Miracle e eximpli de una fembra logrera de les paraules que dix quant se devia morir, segons que recompte Cesar.*

¶ USURARIIS aliquando aparent demones in morte.

UNA fembra logrera volentse morir fonli vires que vees un gran plan plen de corps e de gralles. E ella ladonchs deya a grans crits: Molts corps veg venir verç mi, e ja estan demunt casa. E apres dix: Ja estan dins casa. E apres dix: Ja estan demunt mi, em piquen los pits, e jam trahen la anima. E en aquella hora visiblement vengueren molts dimonis qui alçaren lo cors de la dita fembra tro al teginat de la cambre on ella jahia, e apres lexaren la caure per tal manera que tot se trenca, e apaguarense sobtofament totes les lums qui alli eren. E lendema per lo mati soterraren lo cors defora cimiteri axi con si fos una bestia.

DOXCV. — *Miracle e eximpli de un hom logrer quis penidis e feu marauellofa penitencia publicament, segons que recompte Cesar.*

¶ USURARIUS debet prius restituere, et-postea elemosinas dare.

EN la ciutat de Paris un gran logrer penedis, e demana de consell a maestre Maurici bisbe en quina manera se poria saluar. E lo dit bisbe dix li que donas totes les fues riqueses per a fer la esgleya de santa Maria. Del qual consell lo dit logrer ach suspita, e per tal se ana a maestre

Pere cabiscol, lo qual li dix: Fes cridar publicament que vols tornar a queiscun tot ço que haugist de usura o de logre, e tornaho tot. E lo dit logrer ho feu axi; e con ho ach fet, torna al dit cabiscol, e dix li: Con se vol que jo haja tornat tot ço que hagui de logrer, encara men sobren moltes riqueses. E lo dit cabiscol dixli: De aquelles riqueses quet sobren pots fer aquelles almoynes quet volras. E lo dit logrer dona tot ço que li era romas en almoynes per amor de Deu; e apres despullas tot nuu solament en los draps menors de li, e publicament per tots los carrers de Paris ell se feu assotar ab forts e durs açots a un feu esclau, lo qual esclau per manament de son senyor anaua cridant dient: Veus aci aquest al qual los grans senyors honrauen per los diners.

DCXCVI. — *Miracle e eximpli de un logrer qui per penitencia se gita dins una caixa que era plena de calapets, segons que recompte Cesar.*

¶ USURARIORUM elemosine non placent Deo.

EN la ciutat de Culunya un logrer penedis e comfessas, e dix al comfessor que volia donar moltes almoynes als pobres. Al qual lo dit comfessor dix: Omplex una caixa de tot ço que vols donar e fer almoyna; lo qual logrer ho feu axi. E lendema los dits comfessor e logrer obriren la dita caixa, e trobarenla plena de çapos. E lo comfessor dix ladonchs al dit logrer: Ara pots veure e conexer quant plau a Deu fer almoyna de bens

de logre. E lo dit logrer tot spaordit dix al dit comfessor : E donchs, senyor, e que fare? E lo comfessor li respos : Si vols esser saul jau tot nuu esta nit ab aquests calapets. E lo usurer ab gran spaumentament, mas ab vera contricció mes se tot nuu dins la dita caxa qui staua plena de çapos, e lo dit comfessor tenca la caxa ab la clau : e per lo mati torna, e obrila, dins la qual no troba los dits logrer e çapos, ne altra cosa sino los ossos del dit logrer, los quals ossos foren foterrats en lo porxe de Sent Gedeon de la dita ciutat. E los dits ossos son de ten gran virtut, que negun çapo no pot entrar en la dita esgleya de Sent Gedeon, ne en lo cementiri.

DCXCVII. — *Eximpli de .j. logrer que tench stajat apartadament tot ço que guanyaua a logre, segons recompte Jacme de Vitriach.*

¶ USURARIUS et si a peccato non abstinet, saltem debet habere intencionem restituendi.

UN logrer molt rich con se volgues que tengués molt tresor justat, pero nol volch dependre ne mesclarlo ab lo seu, ans lo tenia apartat per a tornar-lo quant se degues morir.

DCXCVIII. — *Eximpli de .j. logrer de les paraules males e mundanes quell deya con se dech morir, segons que recompte Jacme de Vitriach.*

¶ USURARIUS inuite moritur.

UN hom logrer stant en la hora de la mort comença hauer gran tristor en si matex, e

ab dolor pregaua a la sua anima que no volgues exir del cors, e que li donaria molt aur e molt argent, e tots los delits del mon; en altra manera que no daria per ella una malla. E quant conech que la anima li volia exir del cors, dix ab gran fellonia: O la mia anima, con bon alberch e bona posada te hauie apparellat! mas púsque ten folla est que no vols romanir ab mi, jot acoman a tots los diables dinfern. E dites aquelles paraules tentost mori, e la sua anima ana als inferns.

DOXOIX.— *Eximpli de un preycador que faent .j. sermo enuergonyi e confone los logres qui eren dins la esgleya on ell feya lo dit sermo, segons que recompte Jacme de Vitriaco.*

¶ USURARII nomen est confusibile.

UN preycador volent mostrar quant era vergonyos lo offici del logrer, en la fi del seu sermo volent donar la absolucio mana ques leuassen de peus tots a la dita absolucio, segons que quescun hauia los officis, e dix: Leuen se primer los ferrers. E aquells leuarense, e absoluels, e apres assiguerense. Apres dix: Leuense los çabaters; e axi ho dix de tots los altres officis, uns apres daltres. E absolts tots, dix a la derreria: Leuense los logrers. E jássos que ni hagues mes que de negu dels altres officis, no sen leua negun, mas de vergonya que hauien amagauen lurs cares darrera los altres. E los dels altres officis reyen se dells scarnintlos; per la qual cosa los dits logrers

molt confusos e enuergonyits' isqueren de la esgleya.

DCC. — *Miracle e eximpli de un logrer qui apres qué fon mort no podien alçar lo cors de terra tro que abans logrers lalçaren, segons que recompte Jacme de Vitriach.*

¶ USURARIJ a bonis non debent sepeliri.

STANT mort un logrer fos vehins volienlo leuar a soterrar, mas per molts que si ajustassen nol podien moure de terra; de la qual cosa se marauellaren tots los qui alli eren. E un hom amich e faui dix los: Amichs, vosaltres sabets ques custuma en aquesta ciutat que con algun mor, los de son offici lo leuen a soterrar; e axi fets venir alscuns logrers qui aquest cors logrers vagen soterrar. E tentost vengueren quatre logrers qui molt leugerament sen portaren lo dit cors a soterrar, car los diables no fosseriren quel cors de lur feruidor fos portat a soterrar sino per altres fos semblants feruidors.

DCCI. — *Eximpli de un logrer qui no volch fer restitucio de ço que hauia haut de logre, abans volch morir sens fer aquella, segons ques recompte en lo libre del Don de Paor.*

¶ USURARIJ restituere omittunt timore paupertatis.

UN preuere amonestaua a un logrer de la salut de la sua anima, lo qual logrer staua malalt al punt de la mort, e deya li que hauia

mester tres coses: la primera, ques comfessas ver-taderament; la segona, ques penedis de tots los peccats que fets hauia; la terça, que fees satisfaccio. E lo dit logrer dix que be li playen les dues coses primeres, mas que la terça no la faria; que si la feya, que a ell ne a sos fills no romandria neguna cosa. Donchs, dix lo dit clergue, sens fer aquesta no podets esser saluat. E lo logrer li dix: E dien ho axi con vos los sauis antichs, e la santa Scriptura? Och verament, dix lo clergue. Axo, dix lo dit logrer, vull jo prouar primera-ment, car verament no vull fer neguna satisfaccio. E axis mori, dubtant mes la pobrea present daquest malestruch de mon que la benauentu-rança del altre.

DCCII. — *Miracle de una dona maridada qui se enemora de sent Radamunt arquebisbe de Conturberi, segons ques recompte en les gestes de sent Radimunt archabisbe de Conturberi.*

¶ UXOR sine licencia viri dona dare non debet.

UNA dona era enemorada del dit sant arque-bisbe, e ella feuli un present per que ell senclinas a peccar ab ella. E lo dit sant entenent molt les arteries della, demanali aquell present si feyia de voluntat e manament de son marit? E ella respos: No es obs queu sapia mon marit, car amigablement vos fas jo aquesta honor. E lo dit sant li respos: Sapies que sens consentiment e voler de ton marit jo aquest present no reebre.

E ladonchs ella ab gran vergonya tornassen son present, e lo dit fant arquebisbe son liurat de no peccar ab ella.

DCCIII. — *Eximpli de la resposta quels de Grecia feeren al gran saui Gorgias quant ell los amoneſta que feessen pau entre ells, segons que recompte ſent Geronim.*

¶ UXOR modica occasione eſt celopita.

UN gran doctor qui hauia nom Gorgias era molt caſt; e quant ſa muller tenia alguna bella fadrina en ſa caſa, hauent dell celofia, barallaues ab ell e ab la fadrina queſcun die. E apres de ço les gents de Grecia hauent entre ells gran diſcordia, lo dit Gorgias trames los un libre compoſt de la concordia e de la pau. E ells con hagueren viſt lo dit libre, trameteren li a dir: Tu qui no pots hauer entre tu e ta muller e la ſua fadrina pau, que ten ſolament ſots tres, vols portar concordia a tants con noſaltres ſom? donchs ſes tu primer ço quens enuies a dir, per tal que nos façam axi con tu faras.

DCCIV. — *Eximpli con Lemparador Teodoſi ana veſitar a un monge qui ſtaua hermita, e les paraules que foren entre ells, segons ques recompte en los dits dels ſants Pares.*

¶ VANITAS ſemper eſt fugienda.

UN monge de bona vida en lo temps del Emperador Teudoſi habitaua en una cella

petita fora de la ciutat, e de nit lo dit Emparador tot sol sens altra companya vench lo vesitar; e lo dit monge nol coneix que fos Lemparador, e abduy menjaren pa, e aygua, e sal. E con hagueren menjat, dix Lemparador al dit monge: Jo son Lemparador Teudosi; beneyts sots vosaltres qui viuits vida segura, e sots liurats de la vanitat daquest mon; car jo encara qui tench emperi, minse son e vell, e no pusch menjar sens treball e afayn. E dites aquelles paraules tentost se parti del dit monge hermita. E apres lo dit hermita pensa en simatex, e dix: Axi con Lemparador mes ara vengut a vesitar, altres cauallers e gents me vendran a vesitar, e fer man honor con a seruidor de Deu, e tem quel maligne spirit no mengan metentme en vana gloria, e feent me perdre la virtut de la humilitat. E tentost partis de aquella cella, e anassen en Egipte star ab los sants pares en lerm.

DCCV. — *Eximpli virtuos de ço que feu un abat per esser meyns preat de un caualler quel venie a vesitar, segons ques recompte en los dits dels sants Pares.*

¶ VANITATEM santi per humilitatem fugiunt.

UN governador de una terra vench a vesitar lo dit abat; e lo dit abat quant ho sabe, per scusar de vana gloria vestis un sach, e pres pa e formatge assigues a la porta de la sua cella a menjar. E quant lo dit governador lo vee star e

menjar en aytal manera, meyns preha lo, e dix : Aquest es lome fant del qual men digueren tantes virtuts, e ara veg lo star con a orat menjant pan e formatge? E per meyns preu no si volch acostar ne parlar, ans se isque tentost del monestir, e sen torna.

DCCVI. — *Eximpli con per paraules e dienda de les gents no deu hom lexar de fer sos affers honestament, segons que recompte Narrator.*

¶ VERBO non eciam semper adherendum.

UN hom veyl anaua caualcant un aze, e menaua ab si un seu fill petit infant; e encontraren als cuns qui li digueren. No has vergonya, hom vell, que tu vages caualcant quets dur, e menes aquexa criatura ten pocha que va a peu ques tendre? E tentost lo dit veyll descualca del dit aze, e caualca lo dit infanto son fill, e ell ana a peu. Apres encontra altres homens qui digueren: Orat es aquest vell qui va a peu, e fa anar caualcant son fill qui poria molt be anar a peu. E tentost lo dit vell caualca en laze ab son fill ensemps. E apres encontraren altres homens que digueren: Orat e foll es aquest veyll qui vol au-ciure laze, perque ell e son fill hi caualquen. E tentost lo dit vell e son fill descualcaren del aze. E axi con caminauen, e laze los anaua buyt dauant, encontraren altres homens qui digueren: Aquest hom vell e aquest infant folls son, que lexen anar laze buyt denant ells. E tentost los

dits pare e fill gitaren laze en terra, e lo vell volial se carregar. E homens qui passauen per lo cami digueren : Con son folls aquests que volen carregar laze ; millor seria que laze leuas a ells. E ladonchs lome veyll dix a son fill : Guarda, fill, tots han parlat e dit de nosaltres, e no hauem pogut a tots satisfier ; per quet man que faces ço que deus, e no cures del dir de les gents.

DCCVII. — *Eximpli con per manera de truffa .vj. homens feren entendre a un hom qui portaua un molto, quel molto era ca, segons que recompte Jacme de Vitriach.*

¶ VERBA inducunt aliquando ad credendum quod non est.

UN hom simple portaua un molto al mercat per vendre, e un hom qui era gran truffador dix a sos companyons : Fets ço que jous dire, e haurem lo molto que porta aquest hom ; e més los apartats la un del altre per lo cami on deuia passar lo dit hom del molto, e dixlos que quescun digues al hom del molto si volia vendre aquell ca ? E con lo primer li demana si volia vendre aquell ca, lome no li respos. Apres lo segon hom li demana si volia vendre aquell can ? E lom li respos : Molto es ço que jo port, que no ca, e prech vos nom vullats scarnir. E quant vench al tercer hom, demanali semblantment ; e axi l'oy demanaren lo quart, e lo quint, e lo .vj. Quant lo dit simple hom vee que tots fis un apres

daltre li hauien dit que era can : Verament, dix ell, jo molto cuydaua portar, mas pus es .j. ca, gitar le de mi. E tentost gita lo molto de si, e tench son cami; e los sis companys prengueren lo molto, e menjaren lo.

DCCVIII.—*Eximpli de gran almoyna que feya sent Johan Almoyner patriarcha de Alexandria, segons ques recompte en la vida de sent Johan Almoyner patriarcha que fon de Alexandria.*

¶ VESTES preciose contempnende sunt a fantis.

UN caualler rich vee lo dit sent Johan patriarcha vestit de una pobre e vil vestadura, e tentost quel ach vist comprali una capa per .xxxvj. florins, e presentalali. E lo dit sent Johan reebela; e apres tota aquella nit stech raonant ab fimatex dient: Con tench sobre mi aquesta vestadura que val trenta sis florins, e los pobres de Jhesuchrist moren de fret per les places? Perque altra nit no la vistre, que millor es quen sien vestits quaranta pobres que no jo peccador defaunturat. E en laltre dia feu la vendre, e ço que nague donaho als pobres. E lo dit caualler comprala altra veguada, e per gran deuocio que hauia en lo dit sent Johan donalali altra veguada; e sent Johan venela altra veguada, e lo preu quen ach donal als pobres de Jhesuchrist. E lo caualler la compra altra veguada, e donala al dit sent Johan. E quescuna veguada quel dit caualler

dona la capa al dit fant patriarcha, ell la feyia vendre, e donar lo preu als pobres de Jhesuchrist. E dura tant aquell vendre e comprar de aquella capa, quel dit fant dix al dit caualler: Ara veurem qual canfara abans, o tu o jo. E lo dit caualler era molt rich, e per tal lo dit fant patriarcha venema dell per donar ho als pobres de Jhesuchrist.

DCOLX. — *Eximpli de gran abstinencia quel abat Arseni feya de no dormir, segons ques recompte en les gestes de sent Arseni.*

¶ VIGILARE debent in nocte religiosi.

L ABAT Arseni quescun dissabte als vespres meties en oracio ab los genols en terra, tro que en laltre die seguent li dona lo sol en los hulls; e totes les altres nits vetlaua tro ques feya lalba, e ladonchs deya a la son: Vine, seruidor maluat; e asseyas, e dormia un poch, e tentost se leuaua.

☞ Aci se acaben los miracles e eximplis qui comencen per V: e comencen los miracles e eximplis qui comensen per X.

X.

DCCX. — *Miracle e eximpli con sent Macari feu parlar una calauera de un hom mort, la qual era stada dels sacerdots del gentils, segons ques recompte en la vida dels sants Pares.*

¶ **XPIANI** mali magis in inferno
puniuntur quam infideles.

SENT Macari troba una calauera dom,
e demanali de qui era stada. E la calauera li parla e li respos que de un sacerdot dels gentils. E lo dit sant li demana e li dix : On sta la tua anima? E la calauera li respos : En linfern sta. E lo dit sant li demana quant staua fons linfern? E la calauera li dix que tant con hauia del cel tro a la terra. E lo dit sant li demana, si altres stauen en linfern

dejus los gentils. E la calauera dix que och, los juheus. E fent Macari li demana dejus los juheus. si stauen altres. Dix qué och, los maluats chrif-tians, per los quals fon scampada la preciosa fanch de Jhesuchrist, e la meyns preauen.

☞ Aci se acaben los miracles e eximplis qui comencen per X: e seguexense los qui comensen per Y.

Y.

DCCXI. — *Miracle con una ymatge de Jhesu-christ qui flaua en un ort guari una fembra de flux de sanch; e con Lemparador Julia aposteta feu leuàr del dit ort la dita ymatge, e ni feu una a la sua semblança, segons recompta Eusebi.*

¶ **Y**MAGO Christi.

UN A fembra hauia flux de sanch, e feu una ymatge a semblança de Jhesu-christ ab la sua vestidura segons que ella lo hauia vist. E tentoſt que ella ſon denant la dita ymatge, ella ſon del tot guarida de la dita malaltia. E apres ella mes la dita ymatge en un ſeu verger, e alli ab gran deuocio ella la adoraua queſcun die. Apres les erbes que exien deſus la dita ymatge, que dabans no hauien neguna virtut, depuys que crexien tro a les fal-

dés de la dita ymatge eren de ten gran virtut, que guarien ab les dites erbes totes malalties. E diu sent Geronim quel Emparador Julia aposteta leua daly aquella ymatge, e mes ni una altra a semblança dell matex. E tentost vench un lamp del cel qui la dita ymatge crema e destroui.

DOCXII. — *Eximpli de un monge ypocrita, segons que recompte sent Gregori.*

¶ YPOCRITA a demone deuoratur.

UN monge semblaua segons ses custumes que fos hom de bona vida, mas segons que depuys a la fin aparech era molt gran ypocrita. E quant se dech morir feu acostar denant si tots los frares; e ells perquel tenien per hom molt sant vengueren iuaçosament al seu manament, cuydantle que abans *ques moris los diges algunes coses de deuocio, e santes, e plesentes a les animes.* E quant li foren deuant tots justats, ell los dix: *Sapiats que jo no fuy tal con vosaltres vos pensats: quant me veyeu dejunar sapiats que amagadament menjaua; per la qual quosa esta assi un drach quim vol dregar, e sorber; en la sua coa tinch meses les mies cuxes, y les quames ligades, y los peus; e tinch lo seu cap dins la mia boqua, quem sorbex la anima, e ja leu traui del quos.* E aquelles coses dites, tantos mori.

Finito libro Deo grafias.

**Eximpli e miracle de sent Edimon, Rey
Danglaterra molt deuot del titol de la Creu.**

E SDEUENCH se en alcun temps quant sent Edimon Rey de Anglaterra encara era infant e ab daltres nobles infants fos anat a deportar axi con hauien acustumat, se lunya de la companyia de aquells perço que entenes en la oracio acustumada, per la qual verç Deu era scalfat de deuocio; e aparech a aquell un infant noble, resplendent de cara e ennobleit de vestedura, a ell parlant en aquesta manera: Edimon, nom conexs? Al qual Edimon respos: Qui es tu, senyor? Al qual Edimon linfant dix: Jo son qui dorm ab tu, e ab tu solatex, e ab tu meng, e ab tu vag. Jo son fill del subiran Rey; guardem dretament, e remiram clarament. E quant Edimon leua los ulls, en lo front del dit infant Jhesuchrist veu una launa dargent, e en aquella lo titol de la sua creu de obra mrauellosa empremtat, lo qual titol era, e y es *Jhesus de Netzaret Rey dels juheus*; e enclinantse denant ell pregaua la sua pietat que a ell volgues alcun don donar. Al qual Edimon linfant Jhesus respos: Perço que de ma presencia not partesques, vuy te atorch que en lo die en lo qual en reuerencia de la mia passio alcun en son front deuotament lo demunt dit titol ab son dit haura fet, aquell scriuent, de cayment de mort soptana sens confessio no morra... Estes coses dites, linfant Jhesus se absentia dels ulls de Edimon.

✠ *Aquesta ystoria deius escrita compte per qual manera lorde de Cartoxa fon stablida e pres comensament per Bruno, maestre en teologia.*

FO un gran clergue regent lacte de teologia en Paris, de gran nom e de fama no pocha, qui a la fin de la sua vida fon vengut; per lo relexament del qual axi los maestres con los altres homens e los altres clergues departits no fon poch entristits. A les seues obsequies, segons ques custuma en Paris, vengueren tots los qui si pertanyien; e fetes vengueren aço quel cors del deffunt se degues posar en lo sepulcre. E stant donchs los clergues entorn del mort, aquest crida dient: *Per just juy de Deu son accusat.* La qual cosa oyens los dits maestres e clergues, no sens raho marauellats, aplegat consell aportaren lo cors a la sgleya referuantlo alendema. E lo die seguent, les obsequies celebrades, con volguessen posar lo cors en lo vas, altra veguada lo mort crida e dix: *Per just juy de Deu son jutjat.* Ladonchs molt mes marauellats los dits mestres e clergues, encercans entressi que deuien fer, digueren als cuns quel juy podie sonar en be o en mal, perque fon concordat en lur consell que lo deffunt fos referuat per soterrar tro al die seguent; la qual cosa fon feta. Diuulguada donchs la ramor dels sus dits, lo seguent die vench quax tot lo poble de la ciutat; e con posassen lo deffunt en la sepultura aparellada, altre vegada crida: *Per just juy de Deu son condempnat...*

✠ Alexandre papa .v. apres sent .P. posa en un decret que feu .vj. virtuts que ha la ygua beneyta, les quals son aquestes dejus scrites.

PRIMERAMENT toll sollicitat e scampament de cor donant mental deuocio.

La segona toll sterilitat e exorquia de cors donant prous generacio.

La terça toll peccats venials donantne remissio.

La quarta toll perills mundanals donant de bens multiplicacio.

La quinta toll los aguayts del diable donant nos asseguracio.

La .vj. toll erronees fantasmes deffenents contra tota illusio.

✠ Aquestes son les rahons per les quals la santa Esglesya de Deu ordena que negun christia o christiana no menjas carn en diuendres.

EN diuendres en hora de nona Adam en parays pecca.

En diuendres Caym oucis son germa Abell.

En lo diuendres son lo diluui de les aygues.

En diuendres los fills Disrael entraren en seruitut.

En diuendres mori Moyfes propheta.

En diuendres Golies mori.

En diuendres lo rey Dauiu mori.

En diuendres Jhesu Christ son encarnat.

En diuendres sent Johan bapista son scapçat.

En diuendres S. Stheue son alapidat o apedregat.

En diuendres los intants ignocents foren morts.
 En diuendres Jhesu Christ fon crucifficat.
 En diuendres santa Maria fon pujada als cells.
 En diuendres sent .P. fon crucifficat.
 En diuendres sent Pau fon scapçat.
 En diuendres santa Catharina fon scapçada.
 En diuendres Helies e Noch pugnarán e batallaran ab Antex̃p̃st e fera vençut.

☛ *Aquests son los merits e guardons que queſcuna persona ha lo die que veu lo cors de Jheſuchriſt, ſegons ſent Aguſti en lo libre della ciutat de Deu.*

PRIMERAMENT aquell die que la persona veu lo cors de Jheſuchriſt no pot morir de ſam.
 Item les paraules ocioſes e leugeres que la persona diu aquell die li ſon perdonats.
 Item los ſagraments o juraments no coneguts que hom fa aquell die ſon delits e relexats.
 Item aquell die la persona no pot perdre la viſta.
 Item aquell die no pot morir a mort ſoptana.
 Item ſi aquell die algu morra per combregar es haut.
 Item aytant con la persona tardara o eſtara oyint la miſſa no enuellex.
 Item tots los paſſos que la persona va anant a la miſſa e tornant per langell li ſon remunerats e comptats.

☛ **FI DEL EXEMPLARI.** ☛

¶ ACI COMENSA LA VIDA DEL glorios martir mossenyer sent Julia.

☞ *Treta del Llibre de les Ordinacions de la
CONFRARIA DE MERCERS O BOTIGUERS
de la ciutat de Barcelona, vulgarment
dita dels Julians; precios manuscrit
en pergami ornat ab caplletres
storejades d'or y colors,
fet l'any*

M.CCCCLXII.

AQUEST sent Julia fo fill del Comte Denges, lo qual comtat es del regne de França, e affrontereya ab Bratanya; e lo dit tenia molt gran stat de molt noble gent, entre les quals havia de molt belles donzelles e de gran linatge. ¶ E un jorn algunes de les dites donzelles digueren a sent Julia: O Julia, ves a la cassa. E lo dit sent Julia respos a les dites donzelles que ell era molt content de anar a la cassa. ¶ E lo dit sent Julia ana a la cassa; e

com fou en un boscatge ell troba una bestia molt fera, e deffigurada de forma de tota altra bestia. E lo dit sent Julia volent tirar ab un arch fletxer que portaua a la dita bestia, la dita bestia parla en com a persona racional, dient al dit sent Julia : O Julia, parme que tum vols matar, mes tu quim vols matar, amich, dichte per cert que dins set ayns tu mataras ton pare e ta mare. E lo dit sent Julia, hoit asso que la dita bestia li hauia dit, lança lo dit arch fletxer que portaua, e arrenca la spasa, e mata la dita bestia. ¶ E com lo dit sent Julia ach morta la dita bestia, ell volent exugar la spasa, la qual era plena de fanch, la fanch nos vol despartir de la dita spasa. E lauors lo dit sent Julia stech de aço molt mereuellat e spalmat, e crida : O sancta Maria, e que es aço? E partis del loch hon hauia morta la dita bestia, e anassen en una ermita que staua en lo dit bosch en un ermitatge ¶ E com lo dit sent Julia fou deuant lo dit ermitatge, ell se despulla totes les robes que tenia vestides, e romas tot nuu, e crida dient : O pare, molt es mala la mia ventura, car jo he trobada en lo bosch una bestia molt fera e molt difforma quim ha parlat, dient me que dins set ayns jo matare mon pare e ma mare. ¶ E lauors lo dit ermita respos, e dix al dit sent Julia : O lo meu fill, vestiu vos, car dich vos certament que aquexa bestia que vos hauets vista no es bestia, ans es diable; mas jous do de consell que ancts al sant Pare, e que li comptets

lo dit cas, e lo dit fant Pare dar voç ha de consell
 que deurets fer; e lo consel que lo dit fant Pare
 vos donara, fera salut de vostra anima. ¶ E de fet
 lo dit sent Julia partint se del dit ermita ana al
 fant Pare. E faent son viatge lo dit sent Julia per
 ses jornades arriba en la ciutat de Roma, e anassen
 al dit fant Pare; e com fou deuant ell, lo dit sent
 Julia comptali lo cas que li era seguit de la dita
 mala bestia. ¶ E lauors lo dit fant Pare, hoit lo dit
 cas, dona de penitencia al dit sent Julia que seruis
 set ayns los mesells. ¶ E discurregut lo dit temps,
 lo pare e la mare del dit sent Julia stant mere-
 uellats que era del dit fill, attenent alguns dies
 que no lauien vist, demanaren a les donzelles
 que era de lur fill Julia? E les dites donzelles
 respongueren al dit pare e mare de sent Julia,
 que a cassa era anat. E lauors lo pare e la mare
 del dit sent Julia anaren al bosch serquant lur
 fill Julia; e com foren en la entrada del dit bosch
 arribaren en lo loch on lo dit sent Julia fill lur
 hauia morta la dita bestia, e digueren: O verge
 Maria, quina bestia tan sera jau aci morta!
 aquesta bestia nos haura mort lo nostre fill Julia!
 E lo dit pare e mare del dit sent Julia digueren:
 Obriam aquesta bestia, e veiam si dins lo ventre
 li trobariem negun membre del nostre fill Julia.
 E de fet ells obriren la dita bestia, e noy trobaren
 res del dit lur fill Julia. ¶ E lauors ells se meteren
 a cercar per lo dit bosch lo dit lur fill Julia; e
 axi cerquant ells arribaren en lo dit ermitatge, e

trobaren aqui lo dit ermita , lo qual hauia dat lo consell al dit lur fill Julia que sen anas al sant Pare , e demanaren al dit ermita sils hauia vist lur fill Julia ? E lo dit ermita respos que hoc , car lo dit lur fill era stat aqui a ell , e que ell lo hauia trames en Roma al sant Pare per cert cas que li era esdeuengut en lo dit bosch. ¶ E lauors lo pare e la mare del dit sent Julia trameteren en Roma al sant Pare dos homens parents lurs. E com los dits homens foren en lo cami e anauen en Roma , sent Julia venia de Roma , e encontra los dits dos homens en lo cami ; e lo dit sent Julia conech be los dits dos homens , e los dits dos homens no conegueren sent Julia. Empero los dits dos homens interrogaren sent Julia , e digueren li : Digats vos , venits de Roma ? E lo dit sent Julia respos que hoc , de Roma venia. E lauors los dits dos homens digueren a sent Julia : Vos haurieu nos vist Julia fill del Comte Denges ? E lo dit sent Julia respos als dos dits homens que nol hauia vist. E lauors axi los dos dits homens com sent Julia faheren lur cami. ¶ E lo dit sent Julia , seruant lo manament del sant Pare , mes se a seruir los dits mesells. E com lo dit sent Julia ach seruit per spay de sis ayns e nou mesos , lo mal sperit li vench en forma de romeu , e demana li almoyna. E lo dit sent Julia dona a menyar e beure al dit mal sperit. E dementre quel mal sperit maniaua e beuia , lo dit sent Julia dix al dit mal sperit : Dignes , bon hom , quem diras de

la ciutat Denges? E lo mal sperit respos: Dich te quey ha gran debat, car lo Comte e la Comtesa son morts, e los del comtat cerquen un fill del dit Comte e Comtesa, lo qual ha nom Julia, per que regesca la terra. E lauors lo dit sent Julia dona cinch sous al mal sperit per la bona noua que li hauia aportada de son pare e de sa mare. ¶ E sabuda la dita noua, lo dit sent Julia pres comiat dels mesells que seruia dient los: Mos frares, yo men vag, prech vos quem perdonets com nous he axi ben seruits com vosaltres merexets. E los dits mesells molt desconsolats respongueren al dit sent Julia: O pare nostre, o govern nostre, o consolacio e refrigeri nostre! axins jaquiras ara? que farem nos ara? morirem de fam, car no hauem negu quins do la vida sino Deu e la tua ajuda. E lauors lo dit sent Julia respos e dix als dits mesells: Mos frares, axi sa a fer, car jo per cert cas men he anar e me a partir de vosaltres forssadament. ¶ E de fet lo dit sent Julia partis dels dits mesells, e mes se en cami en guissa dun romeu; e com fou en un portal de la ciutat, volent entrar dins aquella per demanar almoyna, los de la dita ciutat no loy jaquiren entrar, e aço per tant com hauia seruit los dits mesells. ¶ E lo dit sent Julia stant denant lo dit portal de la ciutat, vench li un hom a cauall dient li: Que vols tu, bon home? E sent Julia respos: Almoyna. E lauors lo dit home a cauall dona al dit sent Julia un pa. E lo dit sent Julia pres lo dit pa, e anasen

a la muralla de la dita ciutat faent son cami. ¶ E arriba a la ciutat de Palançà, la qual tenia afeitiada lo Rey de Nagras, lo qual era moro, lo qual volia la Comtessa de Palençà per muller. E lo dit sent Julia per paor del dit Rey mes se detras un romaguer. E un nabot del Rey de Negras caualcant un jorn per la muralla troba lo dit sent Julia detras lo dit romaguer, e dix li: Que fas açi, vila? tu est spia de la terra. E sent Julia respon: No som spia, ans son romeu qui vag per mon cami. E lo dit nabot del dit Rey de Negras descaualca de son cauall, e volch li donar ab una atxa que aportaua per lo ventre al dit sent Julia. E en aço lo dit sent Julia alfa un bordo que aportaua, e dona un gran colp al cap del dit nabot del dit Rey de Negres, e val matar. ¶ E lauors sent Julia pres lo cauall e larnes del dit nabot del dit Rey de Negres, e a cauall ell munta; e quant fo a cauall ell va alla ves on eren los dits moros que tenien afeitiada la dita Comtessa de Palençà, e va ferir enues lo dit aiust, e mata tots los dits moros, los quals eren en nombra sis milia. ¶ E lo dit Rey de Negres vehent aço que lo dit sent Julia hauia fet de la sua gent darmes, fugi e recullis en un fort castell, lo qual castell era prop la ciutat de Palençà. ¶ E lauors la dita Comtessa vehent la gran valentia que lo dit sent Julia hauia feta, trames li a dir que vingues parlar ab ella. E lo dit sent Julia de continent vench denant la dita Comtessa; e la dita Comtessa dix al dit sent Julia:

O tu, virtuos caualler, vols pendre a mi per muller? E lo dit sent Julia respos a la dita Comtessa que ell nera ben content. ¶ E en aquest rahonament per voluntat diuina passa un Cardenal, e vals sposar. E apres que lo dit sent Julia ach sposada la dita Comtessa, ana contra lo dit Rey de Nagras, e val affitjar en lo dit castell en lo qual fera recullit. E lo dit Rey de Nagras vahent se axi affitjat, dix al dit sent Julia quel prengues a merce, car ell se volia fer christia ab tota la gent sua. E lauors sent Julia vahent la sancta bona entencio del dit Rey de Negras, dix al dit Rey que ell era content de pendrel a merce; e axi ho feu. E apres lo dit Rey de Negres bateyas ab tota la sua gent. ¶ E a cap de fort poch temps lo pare e la mare del dit sent Julia sabent la noua de son fill e los seus gloriosos actes, anaren lo cercar en les parts on hauien oyt dit que era; e per ses jornades arribaren en lo castell on lo dit sent Julia e sa muller stauen. ¶ E com foren arribats en lo dit castell, atrobaren aqui una seruenta, e demanaren li si era aquell lo castell del dit sent Julia? E la dita seruenta respos los que hoc, demanant los ells si eren lo pare e la mare del dit sent Julia lur senyor? E lo dit pare e mare de sent Julia resposgueren a la dita seruenta que hoc; demanant li hon era lo dit Julia fill lur? E la dita seruenta respos que a caça era anat. ¶ E stant axi en aquest rounament, la muller del dit sent Julia, la qual era anada fora casa per sos affers, entra dins lo

castell; e axi entrant ella viu lo pare e la mare del dit sent Julia marit feu. E en aço la dita feruenta dix a la dita senyora Comtessa: Senyora, veus aci lo pare e la mare de nosttron senyor. E lauors la dita Comtesa ab gran alegria vals molt graciosament acullir. E apres que hagueren fopat, la dita Comtesa feu los fer lo lit en lo qual ella e son marit acostumauen de jaure. ¶ E lendema sent Julia vench sen de la caça; e venint sen per lo cami va li venir tanta de son, que ell ach a descaualcar, e mes se a dormir a la foca de un roura. E axi ell dormint, per illusio diabolical somia que sa muller se dormia ab un hom, e quey anas tost e trobaria los en lo lit. ¶ E fet lo dit somni, sent Julia se desperta, e donant se al dit diabolical somni, dix als seus feruidors que sen venguessen de poch en poch, car ell sen iria primer, car en casa sua hauia a fer alguns afes cuytats. ¶ E com son en lo dit castell, ell descaualca cuytadament, e jaqui son cauall folt, e entra en la dita cambra, e viu en lo lit son pare e sa mare que dormien. E lo dit sent Julia pensant que fos algun home que dormis ab sa muller axi com hauia somiat, arrenca un punyal que portaua, e apunyala son pare e sa mare, e matals. E en aço ell se isque de la cambra. E al exint de la cambra lo dit sent Julia troba sa muller, la qual dix a dit sent Julia tot rient: O senyor, gran goig e alegria deuets hauer, car en vostra casa tenits vostre pare e vostra mare que dormen

en lo vostre lit. ¶ E lauors lo dit sent Julia, oydes aquestes paraules que sa muller li hauia dites, stech molt regirat e unflamat, e crida : O las mesqui, e son stat omaer de mon pare e de ma mare! E anaço conexent lo gran cas e peccat que auia comes, dix a la muller : Ara vayg men en qualque desert per fer penitencia. E la muller del dit sent Iulia dix al dit son marit que ella sen volia anar ab ell a hon que ell anas. ¶ E lauors lo dit sent Julia e sa muller prengueren de lurs dines, e anaren sen en Roma. E quant foren arribats en Roma anaren sen al sant Pare, e contaren li lo dit cruel cas, e la manera de aquell. E lo sant Pare, informat del dit, vals absolre, ab tal condicio que venessen tot quant hauien e que ho donassen per amor de Deu, exceptat que se aturassen de ço del lur tant quen poguessen fer una barca, e aquella tingues en algun port de mar, e que ab la dita barca passassen los pobres qui aquen passarien per amor de Deu. ¶ E de fet lo dit sent Julia complint lo manament del dit sant Pare, feu fer la dita barca, e posa la a un cert port, e passaua per amor de Deu tots los pobres qui aquen passauen. ¶ E a cap de alguns temps, en la nit, vench Ihesuchrist en forma de romeu, e crida : Julia, passem laygua. E sent Iulia ana per passar Ihesuchrist, e nol troba, e tornassen en sa barraca. E quant sent Julia se fou tornat en lo lit, e fou ja bo e calt, Jhesus crida altra vegada : O Julia, passem laygua. E anaço sent Julia dix

a sa muller : O las ! e que fare de aquest home, que iay son passat una vegada, e nol he pogut trobar ? E lo dit sent Julia torna passar altra vegada laygua per lo dit hom, e nol troba. E tornassen a son lit, e a cap de una hora Jhesuchrist torna cridar ab veu molt tremolosa : O Julia, passsem laygua. E lauors la muller del dit sent Julia vas despertar, e va dir a son marit : O senyor, per que no passats aquell pobre que axi crida ? E sent Julia respos a sa muller : Noy passaria pus, que ja ma fet bestiayar dues vegades. E Jhesuchrist ades ades cridaua molt tremolosament : O Julia, passsem. E an aço la muller del dit sent Julia dix a son marit : E per amor de Deu passats aquest hom, sino morras de fret, car ara guanyareu les nostres animes, e axi matex la anima del pobre qui sta en perill de morir de fret. E a grans prechs de la dita sa muller ana per passar lo dit pobre. E com sent Julia lach passat laygua, crida dient : O bon home, est aqui ? E Jhesuchrist respos que hoc ; e sent Julia dix al dit pobre : Vine al costat açi de barca. E Jhesuchrist dix : O mesqui, com passare jo laigua fins a la barca si tot es aygua ? E an aço sent Julia deualla de la barca, e passa laygua per pendre lo dit pobre, e viu lo tot masell, e podia molt. E lo dit sent Julia dix al dit pobre : O verge Maria, com est masell, tot puts ! E lauors lo dit pobre ab veu molt tremolosa dix al dit sent Julia : O Julia, passsem per amor de Deu. E lauors sent Julia pres

lo dit pobre, e posalse al coll, e mes lo dins la barca. E la muller del dit sent Julia hac aparellat foch, e dix al dit pobre que fescalfas. E lo dit pobre respos a la muller de sent Iulia que nos volia scalfar, car aquell foch nol pugera scalfar; mas, Julia, despullat tu e ta muller, e metets me entremig de vosaltres abdosos, e lauors jo sere ben scalfat. ¶ E de fet lo dit sent Julia e sa muller despullaren se, e meteren se en lo lit, e meteren lo dit pobre al mig dells. E stant axi en lo lit, a cap de poch lo dit sent Julia e sa muller se admiraren; e apres que hagueren dormit un poch despertaren se. E con foren despertats, la muller del dit sent Julia, volent palpar lo dit pobre qui fera mes en lo mig dells endos, nol troba. E lauors la dita dona dix a son marit: O mesquina, a ont es aquest bon hom? E sent Iulia, hoïnt aço, respos a la muller: E com, no es en lo lit lo dit bon hom? E la muller respos que no. E lauors sent Julia leuas del lit, e cerca lo dit pobre per tota la casa, e nol trobaren. E la muller vaent aço dix al dit son marit: Senyor, la febra li fera muntada al cap an aquest pobre, e serans en anat fora casa, e es perillos que no muyre de fret. E lauors sent Julia encene lum, e ensemps ab sa muller anaren lo cercar fora de casa, e nol trobaren. E apres sent Julia e sa muller meteren se en oracio supplicant a nostre senyor Deus quels volgues donar a demostrar que era del dit pobre. ¶ E feta la dita oracio, l'angel de Deu los aparech,

dient los que lo dit pobre que hauieu accullit en vostren lit era Ihesuchrist, senyor de tot lo mon, lo qual los hauia volguts prouar; e que dequi anant faessen be lurs afes, car en breus dies serien en la gloria de paradís. E lauors sent Julia prega molt lo dit angel que volgues sopplícar a Ihesuchrist, que apres que ell e sa muller serien passats de aquesta vida, que besties feres no menyassen lo seu cos ni de sa muller. ¶ E lo dit angel respos a sent Julia dient li: O Iulia, no hages temor de res, car per lo ben seruir que tu e ta muller haquets fet a Ihesuchrist, te seran atorgades les coses que tu iustament demanaras a Ihesuchrist, e no res meyns seran atorgades a tots aquells quit honraran en deuocio, e ho demanaran en gracia a nostre Senyor. ¶ E a cap de algun temps dos ladres, los quals eren companyons, se encontraren en un boscatge, e dix la hu an altre: Has gauiat res vuy? Respos laltre: No, per ma fe. E lo primer dix a son companyo: Volries tu que nosaltres anassem robar aquest bardient de sent Julia? E laltre respos: E com lo robarem si ell es stat home darmes, e ha seguides guerres, e si entram en casa sua ell nos matara? No fara, respos laltre companyo, car nosaltres ho farem en aquesta manera, ço es com sia ben vespre que fera cansat de barcayar, nosaltres irem a casa sua pregant lo quens alberga per amor de Deu; e ell fara ho; e lauors nosaltres matar lem ell e sa muller, e apres portarem nosen tot quant te,

e axi ho farem. ¶ E de fet, certa hora de la nit los dits dos companyons ladres vingueren a la barraca del dit sent Iulia cridant li que los albergas per amor de Deu. E lo dit sent Iulia los obri la porta, e los dits ladres mataren lo dit sent Iulia e sa muller. E fetes les dites morts, los dits ladres aportaren sen tot quant trobaren en la dita barraca, e anaren sen a un boscatge; e com foren en lo boscatge dix la hu a laltre: Vols fer bet partiam aquesta roba. E com los dits dos ladres hagueren partida la dita roba, fon ten poca que no vench a res. E la un dels dos ladres dix an aquell que hauia donat lo consell de robar e de matar sent Iulia e sa muller: O maluat, com has pugut donar tal consell que haiam mort un home tant iust qui no hauia res! E sobre les noues ells se mataren. ¶ E apres pochs dies per voluntat diuina fon reuelat al sant Pare que ladres hauien mort un seruidor de Deu appellat Iulia. E lo dit sant Pare sabent aço tremes al loch on hauien mort sent Iulia, e feu lo portar en Aruonia en un loch apellat Erinda, e aqui jau huy dia lo cors del glorios martir mossenyer sent Julia.

¶ *Aci acaba la vida del glorios martir
mossenyer sent Julia caualler.*

✠ DEO GRACIAS. ✠

ACI COMENSEN LOS MIRACLES
del glorios mossenyer sent Julia
martir, lo cors del qual iau en la
vila de sent Julia de Buentes
del bisbat de Nonates.

EN lany de nostre Senyor mil quatre-
cents cinquanta quatre una dona de la
perroquia de sent Sebastia de les en-
contrades de Nauantes, molt deuota
del glorios mossenyer sent Julia, la qual dona
caygue ab tan gran malaltia, que tots aquells que
la vahien la tenien per morta, en tant que ia la-
uien mesa en lo suari per portar la a soterrar. E
lo marit de la dita dona vaent que sa muller, la
qual molt amaua, portauen la assoterrar, molt
humilment e ab gran deuocio a nostre senyor
Deu e al glorios mossenyer sent Julia prega los
molt deuotament li fahessen tanta de gracia que
li tornassen sa muller sana e salua, car aportaria

la dita sa muller, ensemps ab lo suari, a la sglesia del dit glorios mossenyer sent Iulia. ¶ E feta la dita oracio, en continent la dita dona per gracia de nostre senyor Deu e pregaries del dit glorios mossenyer sent Iulia torna viua. E lo marit de la dita dona, axi com hauia promes, mena sa muller en la dita sglesia, e portay lo dit suari. E de aquest miracle faeren leuar carta los dits marit e muller per en Fanuel, preuere del dit loch de Buentes, que les dites coses testifica.

✚ *Miracle de una dona molt deuota del glorios mossenyer sent Iulia.*

EN lany de nostre Senyor mil quatrecents cinquanta vuyt fou una dona nada del loch appellat Label en Gassa, muller de un home appellat Ala de grossa teste, molt deuota del glorios mossenyer sent Julia. ¶ Aquesta dona fou molt malalta de mal de pidemia en tal manera que tot hom laua ia per morta. E lo marit de la dita dona ab gran deuocio posas en oracio, pregant e suplicant a nostre senyor Deu e al dit glorios mossenyer sent Julia quels plagues donar sanitat á la dita sa muller. ¶ E feta la dita oracio, per gracia de nostre senyor Deu e interuencio del dit glorios mossenyer sent Iulia la dita dona fou sana e garida. E de aquest miracle marit e muller faeren relacio, en faeren leuar carta al dit mossen Johan Fanuel preuere.

✠ Miracle de un patro de nau appellat Semet Mallon, molt deuot de mossenyer sent Julia.

EN lany de nostre senyor Deu mil quatrecents cinquanta vuyt, a .xx. del mes de març, fou un home appellat Semet Malot, patro de una nau appellada Larmenia, la qual era de Colino lo Dalfin, lo qual auia gran deuocio al glorios mossenyer sent Julia. ¶ Lo dit patro anant ab la sua nau per la mar acompanyada de .LXV. homens, mes se ten gran tempestat que la nau se va unplir de la aygua en tal manera que laygua exia per la vora de la dita nau; en tant que los homeys qui dins la nau eren se tenien per morts; e no auent negun remey recorregueren a nostre Senyor Deu e a nostra Dona de Rocamador, e a mossenyer sent Julia, suplicantlos humilment e deuota que de aquell perill los volgues desliurar. ¶ E feta la dita oracio, en continent los de la dita nau eren sens negun mal ni dampnatge per gracia de Deu e de nostra Dona de Rocamador, e pregaries del glorios mossenyer sent Iulia de Buentes; e vingueren a port de salut: e aquestes coses foren reuelades per lo dit patro, en feu leuar carta...

✠ Miracle de un hom apellat Guillem lo Roy, molt deuot del glorios mossenyer sent Julia.

EN lany de nostre Senyor mill quatrecents cinquanta nou a .xj. dies del mes de mag

fou un hom de Talense appellat Guillem lo Roy, lo qual tenia un fill appellat Bernat lo Roy molt malalt, lo qual stech mort per spay de dues ores. E lo dit Guillem vaent lo dit Bernat fill seu axi mort, recordant se dels grans miracles del dit glorios mossenyer sent Julia, correch á nostre senyor Deu e al glorios mossenyer sent Julia pregant e supplicant los que volgueffen tornar la sanitat al dit fill seu. ¶ E fetes les dites preguaries e supplicacions, lo dit Bernat fill de Guillem lo Roy per gracia de nostre senyor Deu e pregaries del dit glorios mossenyer sent Julia torna reviure, e stech en sa bona sanitat. Lo qual Bernat porta lo suari al dit mossenyer sent Julia re-graciant lo molt del gran miracle que li auia fet. E de aquest miracle recitat per lo Bernat e Guillem lo Roy, en faeren leuar carta al dit mossen Johan Fannel, preuere del dit loch de Buentes.

✠ *Miracle de un hom appellat Johan Brient de la perroquia de Modrach, deuot de mossenyer sent Julia.*

EN lany de nostre Senyor mil quatrecents cinquanta nou fou un hom appellat Johan Brient de la perroquia de Madrach, lo qual era detengut de gran malaltia, e auia jagut en son lit per spay de tres mesos que no hauia menyat, ni begut, ni parlat. ¶ E un iorn un ierma del dit Johan Brient appellat Pere Brient, remem-

brant se e auent deuocio en los grans miracles del glorios mossenyher sent Julia, prega e feu oracio al dit mossenyher sent Julia que li faes e li empetras gracia ab nostre senyor Deu Ihesuchrist quel volgues ajudar, e tornar al germa seu la sanitat. ¶ Feta la dita oracio, en continent lo dit Johan Brient lo qual auia stat per spay de tres mesos que no fera leuat de son lit, ni auia manyat, ni begut, ni parlat, segons demunt es dit, se leua del lit sens ajuda de persona alguna, e comensa a parlar axi com auia acostumat. E vahent aço molts qui eren aqui presents foren molt enmereuellats del dit miracle; e començaren a loar nostre senyor Deu e lo dit mossenyher sent Julia, per interuencio del qual fou sanat e guarit. ¶ E lo dit Johan Brient ana a visitar lo dit mossenyher sent Julia en lo dit loch Duuans. E aquestes coses foren recitades per lo dit Johan de Brient en presencia dels venerables mestre Oliuer Cabor, rector del dit loch de Buentes, e mestre Johan Mallori e Johan Nuyotat preueres, e encara de mestre Guillem Gandia preuere, que de les dites coses leuaren actes e carta publica.

✚ *Miracle de un hom appellat Johan Botarell, deuot del glorios mossenyher sent Julia.*

EN lany mil quatrecents cinquanta nou, lo iorn de Nadal, lo dit Johan Botarrel auia perdudes sis canes de drap vert; e com aquel no pogues trobar, prega humilment al dit mossenyher

sent Julia que li volgues recaptar gracia ab nostre senyor Deu que ell pogues trobar lo dit drap. ¶ E fetes les dites preguaries lo dit Johan Botarrel per gracia de Deu e del glorios mossenyer sent Julia troba lo dit drap; e de aquestes coses feu relacio a mossen Johan Fanuell, preuere del dit loch de Buentes, qui les dites coses testifica.

✠ *Miracle de un hom appellat Johan Ronxean de Belloch, del bisbat de Andegauans.*

EN lany de nostre Senyor mil quatrecents xexanta fou un hom appellat Johan Ronxeat. Aquest Johan Ronxean auia en deuocio mossenyer sent Julia, lo qual un iorn com fos en Picardia en una batalla fon pres per anglesos, e aquell menaren pres a Calaixs, e aqui stech pres e fferat per spay de dotze semanas; al qual Johan Ronxeair los dits anglesos demanauen tan gran rescat, que ell no era bastant de pagar lo dit rescat. E com lo dit Johan Rexeair no agues altre refugi, ab grans plors e lagremes e oracions recomanas al dit mossenyer sent Iulia e a Madona sancta Caterina de Filiboixs. ¶ E feta la dita oracio, lo dit Ronxean exi de la preso en la qual estaua pres. E lo die del dit glorios mossenyer sent Julia ana a visitar la sua sglesia ab los ferros ab los quals staua ferrat; e totes les dites coses recita en presencia dels venerables mestres Oliuer Corbin e mestre Johan Mallon preueres, e daltres.

☚☛ Miracle de un hom appellat Pelizon, del bisbat de Moclomia, deuot de sent Julia.

EN lany de nostre Senyor mil quatrecents sexanta, lo die de sent Johan Bapteste, un hom appellat Pelizon, del bisbat de Moclomia, ana a la sglesia del glorios mossenyer sent Julia de Buentes, aportant á la dita sglesia part de les fues armes, ço es un gardabraç frances; car lo dit Pelizon anant per mar en una fusta ac bregua ab enamichs, en tant que al dit Pelizon fou leuat lo braç, lo qual caygue dins la fusta on era, e lo dit Palizon no poch fer neguna resistencia als enemichs. E no auent altre refugi recomanas al dit glorios mossenyer sent Julia, supplicant lo que li volgues aydar, e quel volgues desliurar de les mans de sos enamichs. ¶ E feta la dita supplicacio, encontinent dit Pelizon fou desliurat de les mans dels enemichs. E aquestes coses foren recitades en la sglesia del dit mossenyer sent Iulia per lo dit Pelizon en presencia de moltes persones.

☚☛ Miracle de un hom appellat Alalouayer, deuot de mossenyer sent Julia.

EN lany de nostre Senyor mil quatrecents cinquanta nou, a .xxij. del mes de deembre, un hom appellat Alalouaier qui itaua ab lo senyor de Montigon, lo qual hi hauia stat per lonch

temps, fou acusat que no hauia be ni lealment seruit son senyor; per la qual raho fou pres, e estech pres per gran temps en tant que negu de sos amichs no li podien ajudar. E un ierma del dit Alalouiaier un iorn ab bona deuocio feu oracio a nostre senyor Deu e a mossenyer sent Julia, pregant e supplicant los quels fos plasent donar vies e carreres per miya de les quals lo dit son ierma pogues exir de la preso. ¶ E encontinent feta la dita oracio, per gracia de nostre senyor Deu e pregaries del dit glorios mossenyer sent Julia de Buentes, Alalouaier fon desliurat de preso. E aquest miracle recompta en presencia de moltes persones, specialment en presencia del dit mossen Johan Fanuel, que del dit miracle leua carta.

✠ *Miracle de un home de vila de Vigon de França appellat Oliuer lo Griffon, deuot de sent Julia.*

EN lany de nostre Senyor mill quatrecent cinquanta nou del mes de febrer fou un hom appellat Oliuer lo Griffon. Aquest Oliuer hauia jagut per spay de dos dies de un mal appellat pimpinella; ço es glanola, lo qual auien ia cubert e mes en lo suari per portar lo a soterrar. Aquest Oliuer tenia un bordo lo qual hauia aportat de la vila del dit mossenyer sent Julia; lo qual bordo o basto negu no loy poch leuar. E alguns qui stauen entorn del Oliuer recomenaren lo a mos-

senyer sent Iulia. ¶ E encontinent lo dit Oliuer fou fanat e guarit, e ana al monastir de Buentes per fer gracies a sent Julia; e recompta lo dit miracle en presència de mestre Oliuer Corbin quin leua carta.

✠ *Miracle de un hom appellat Oliuer Tardanel, deuot de sent Julia.*

EN lany de nostre Senyor mill quatrecent cinquanta nou Oliuer Tardanel anaue per mar en una nau appellada la Maree de Leen, en la qual anauen .xvii. homens, la qual nau ronpe la carena; e ronpuda, se negaren .xv. homens. E aquest Oliuer Tardanell veent aquests homens axi negats, no auent altre refugi recomanas a mossenyer sent Iulia de Buentes suplicant lo que li volgues ajudar. ¶ E feta la dita oracio, lo dit Oliuer Tardanell pres mig rem, e per gracia de Deu e prechs de mossenyer sent Julia, ab dos seus compayons, la un dels quals saferra en lo coll del dit Oliuer, e laltre en la cama, ana per spay de una legua, e scaparen del perill de la mar, e vingueren a port saluador. E lo dit Guillem Tardanell ana tot nuu de la sua casa fins al monestir de mossenyer sent Iulia; e recompta aquest miracle en presència del dit Iohan Fanuel, qui les dites coses testifica.

✠ *Miracle de un hom appellat Thomas Enillart, deuot de mossenyer sent Iulia.*

EN lany mil quatrecents cinquanta nou a .xvj. del mes de maig, un hom appellat Thomas Enillart venia de Flandes en una nau carregada de mercaderies, e se mes tan gran tempestat en la mar que ell e sos companyons fan mes conte de la mort que de la vida, car per tres vegades lo bateu de la dita nau se ompli tota daygua. ¶ E vaent aço lo dit Thomas Enillart e sos companyons faeren oracio al dit mossenyer sent Julia que los recaptas gracia ab nostre senyor Deu que los volgues desliurar del gran perill en que estauen. ¶ E feta la dita oracio lo dit Enillart e sos companyons e lus mercaderies foren restaurats del dit perill, e vinguèrent a port saluador. ¶ E totes aquestes coses recita lo dit Thomas en presència dels venerables mestre Oliuer e mestre Gandien, preueres.

✠ *Miracle de un hom appellat Pere Carles, deuot de mossenyer sent Julia.*

EN lany de nostre Senyor mil quatrecents sexanta, a .viij. de octubre, fou un hom appellat Pere Carles, lo qual staue en lo castell de Diepa. ¶ Aquest Pere Carles anant per mar fou pres per anglefos, e aportarenlo a un castell

appellat Carlaix, e en lo dit castell stech pres per spay de un any. ¶ E al dit Pere Carles eren demanats per son rescat .ccc. sous dor e les despeses que auia fetes stant en la preso, la qual cantitat lo dit Pere Carles no podia pagar. E no auent altre refugi recorrech á nostre senyor Deu e a mossenyer sent Julia supplicantlos de bon cor li volguessen ajudar de manera que pogues exir de la preso. ¶ E en continent lo dit Pere Carles troba una lima ab la qual lima e rompe los ferros ab los quals staue ferrat. E aximateix lima e rompe los ferros de .vj. homens los quals stauen ab ell, e los defferra. ¶ E trencats los ferros Pere Carles ensemps ab los dits .vj. homens suplicaren e pregaren a nostre senyor Deu e al glorios mossenyer sent Julia e a nostra Dona del Puig de Vernia quels ajudas. E feta la dita oracio, los dits presones exiren de la preso ab los ferros fugint per los murs de la dita vila, deuant en los fossats de aquella, la qual era incircuida daygua, e exiren de la dita vila sans e saluas. ¶ E en continent lo dit Pere Carles ana tot nuu e porta los ferros a nostra Dona del Puig del Vernia, e aximateix ana a sent Julia de Buentes... E aquestes cofes recompta en presencia de Iohan Fanuel, preuere, que lo miracle demunt dit testifica.

Miracle de un hom appellat Iohan Yuonen, deuot de sent Julia.

EN lany de nostre Deu mil quatrecents sexanta, a .iiij. dies apres la festa de Nadal fou un hom appellat Iohan Ynouen de la peroquia Danfon, que anaue en una nau carregada de auena e de sagins e de mantegua e daltres mercaderies. ¶ Aquesta nau dona sobre roques, en tant que seffondra e entrassen ab los homens qui dins aquella eren, exceptat lo dit Iohan Yuonen qui troba un rem petit ab un poch de plom; e axi stech sobre mar del mati fins hora de vespres sperant de ora en ora morir. E recomenas a nostre senyor Deu e a mossenyer sent Iulia supplicantlos humilment lo volguessen desliurar del perill en que staua. E per gracia de nostre Senyor e pregaries de sent Julia restaura sa e salua del dit perill. ¶ E recita lo miracle a .vj. dies del mes de maig del dit any en presencia de Pere Potecant e den Pere Debie e den Iohan Fanuel, preueres, qui les coses demunt dites testificaren.

Miracle de dos homens la un appellat Guillem lo bon mer, laltre Thomas la Chanteux.

EN lany de nostre Senyor mil quatrecents sexanta a .x. dagost foren dos homens, la un se appellaue Guillem lo ben mir e altre Thomas La-

chateux. Aqueſts dos homens un jorn foren anats a peſcar ab molts de altres al loch de ſent Leo, e una flota de fuſtes de angleſos vench ſobre ells per pendrels ; e aqui agueren gran brega, en tant que la maior part dels peſcadors foren ab ſagetes nafrats per los angleſos ; e no auent altre refugi recorregueren a noſtre ſenyor Deu e a moſſenyer ſent Iulia ſupplificant los quels volgueſſen ajudar e deſliurar los del perill. ¶ E en continent feta la dita oracio, per la gracia de noſtre Senyor e pre-garies de ſent Iulia los dits peſcadors ſcaparen e foren deſliurats de mans de lurs enamichs. ¶ E aqueſtes coſes recontaren los dits Guilem lo beu mer e Thomas Lechanteux, los quals aportaren dues de les dites ſagetes a la ſgleſia de ſent Iulia de Buentes, preſents moltes perſones, ſpecialment en Iohan Mitaya, preuere, qui les dites coſes teſtifica.

✠ *Miracle de un noble hom appellat Iohan de Vile Armaye, deuot de moſſenyer ſent Iulia.*

EN lany de noſtre Senyor mil quatrecents ſexanta lo dia de moſſenyer ſent Iulia del mes de agoſt fou un noble hom appellat Iohan de Ville Armaye de la parroquia de Tranch de les encontrades de Fulgueres del biſbat de Rohan. Aqueſt noble hom fou pres per angleſos en Anglaterra, e aqui ſtech pres per ſpay de ſis anys ; e no auent altre refugi recomanas a noſtre ſenyor Deu e a

mossenyer sent Iulia de Buentes, e vota que ell del pus luny loch que pugues veure lo cluquer de la sgleſia del dit sent Iulia anara tot nuu. ¶ E fet lo vot lo dit noble hom fou deſliurat de mans e poder de ſos enamichs. ¶ E en continent volent complir ſon vot ana ab alguns antichs compayons ſeus al dit moneſtir de ſent Julia. ¶ E anant axi la un de ſos compayons viu lo cluquer de la sgleſia de ſent Iulia, e dix al dit noble hom: Mosſenyer, io veig lo cluquer de la sgleſia de mosſenyer ſent Iulia en la qual vos auets votat de anar. E lo dit noble hom per ço que no vahes lo dit cluquer fins ſos prop la dita sgleſia, baxas lo barret que portaue fins als ulls; e com fou prop la dita sgleſia, alſas lo barret e viu lo cluquer; e de aqui ana tot nuu fins a la dita sgleſia. E com fou a les portes no poch entrar dins la sgleſia. ¶ E vaent aço lo dit noble hom confeſſas a un preuere, e torna atras en lo loch lo qual ſon companyo li auia dit: Mosſenyer, io veg lo cluquer de mosſenyer ſent Iulia. E de aquel loch altra vegada ana tot nuu al moneſtir, e lauors entra be en la sgleſia ſens negun empaxament, e compli ſon vot. ¶ E totes aqueſtes coſes foren recitades per lo dit noble hom, hoc encara per meſtre Iohan Grifon, rector del dit loch de Tranch, en preſencia den Pere de Brie e den Iohan Fanuel, preuere, qui les dites coſes teſtificaren.

 Miracle de un hom christia lo qual fou pres en terra de moros , deuot de sent Julia.

FOu un hom de la vila de Buentes , deuot de mossenyer sent Julia. Aquest hom per cas affortuit fos pres per moros ; e stant axi pres tot vespres son senyor faia metre lo dit hom en una caxa ben tencat , e no resmenys feial gordar a un moro , lo qual moro jaia sobre la caxa on staua pres e tencat lo dit hom christia. ¶ Esdeuench se que en lo mes de agost la vespra de sent Julia lo senyor del dit hom christia lo feu metre en la dita caxa axi com auia acostumat , faent dormir sobre la caxa lo dit moro. ¶ E com lo dit hom christia fench mes dins la caxa , recordas que lendema faien festa mayor en la dita vila de Buentes de on ell era natural. E stant axi pres e guardat suplica humilment a nostre senyor Deu e al dit mossenyer sent Julia los plagues desliurar lo de la dita preso , e que ell pogues veure la festa que lo fendema se deuia fer en la vila de Buentes. ¶ E feta la dita oracio , a la miga nit se troba ab la caxa en que staua pres , e lo moro quil gordaua , qui dormia sobre la dita caxa , deuant dita sglesia de sent Julia. ¶ E com los capellans se leuaren a matines trobaren deuant la porta de la sglesia la caxa ab lo moro qui dormia demunt aquella. E los dits capellans despertaren lo dit moro , e digueren li : O bon hom , ques

aço? ¶ E lo dit moro parla algarauia e nol pogueren entendre. E los capellans stiguieren molt mereuellats ja que podia effer aço, e de continenent obriren la caxa, e trobaren de dins aquella un de la dita vila. E los capellans e molts de altres conegueren lo dit hom, e traguieren lo de la caxa. ¶ E lo dit hom pelesament recompta les pregaries que auia fetes a nostre Senyor e a mossenyer sent Julia, e lo gran miracle que auien fet. ¶ E tentost lo dit moro vaent lo gran miracle resta en la dita vila, e encara vuy en dia hia de la sua generacio. E aximateix la dita caxa vuy en dia es dins la dita sglefia de mossenyer sent Julia de Buentes.

*Aci acaben los miracles de mossenyer
sent Iulia Duuans:*

✠ DEO GRACIAS. ✠

DE LA ANIMA.

LO primer hom fou format en la regio de Orient, car es pus temprada que ninguna de les altres, e fou aqui format del lim de la terra, e fou spirat aqui de spirit de vida, e tantost ell hac enteniment e raho e conexensa del seu Creador. E apres feu Deu la creacio del segon hom, ço es de Eua, que fou feta de la costa de Adam; e quant foren fets mes los en lo pus delitos loch qui pugues esser, ço es de paradís terrenal, en lo qual loch no ftigueren sino .vij. hores, car foren deshobedients al seu Creador, e perderen lo dit loch. E puy per lo peccat hagueren pena e turment ells e lur linatge, e hauran tots aquells qui nexeran en aquest

segle , car tots viuran en ansia e dolor tro al dia de la mort. E aquell primer pare nostre Adam ans que fahes lo peccat era no mortal , ço es que si ell no peccas tots temps visquera ; mas quant hac peccat couench lo morir : e si no fos remey per lo seu Creador, no fora hom al mon apres Adam. Mas lo Senyor benigne volch que Adam e fos perseguints puguessen crexer e multiplicar per engenrament ; e asso qui sera destrohit per mort cobraria per engenrament. E ladonchs comensa lo cors de natura en lo home.

Lo engenrament del home es fet a consentiment de ambdues les parts , car si ambdues les parts noy hauian consentiment nos poria fer engenrament ; mas la partida del hom es pus digna , car es formal, e cella de la fembra es material. E aquestes dues coses fan lo tercer, ço es lo compost ; mas moltes e diuerses coses si pertanyen aquell consentiment, que jatsia asso que sia ordonament de natura per voluntat de Deu , no deu hom comptar mas tant solament en general ; hon dien que per quant engenrament es feyt, la natura se efforça com pusque ordonar aquell engenrament en tal manera que puxa refebrent tant digne spirit con es la anima ; car la anima no es ajustada tro quel cors es axi organitzat e ordonat per natura que puxa refebrent aquella anima , segons quens par per semblant : car si hom vol posar la figura de un segell en cera, coue li primerament que

adob la cera al foch o ab altres cofes, e axi pot refebren la forma del fegell. Tot en axi es del cors com la natura lo ordona per temps e per hores segons lo cors de les planetes, car cascuna de les planetes obra a son mes; hon primerament obra Saturnus, e apres Jupiter, e apres Mars, e apres lo Sol, e despuys Venus, e apres Mercurius, e apres la Luna; e axi als set mesos la obra de natura es adobada; e si al .vij. mes nex lo infant pot viure; e si no nex al .vij. mes, comensa ladonchs a obrar la primera planeta, ço es Saturnus, qui es fret e sech, e mal e de noent natura. E per aytal fil hom nex en aquell mes no pot viure per la gran maleia de Saturnus, mas al noue mes comensa Jupiter qui es calt e humit e es temprat; e axi con nex linfant ladonchs pot viure. Mas les altres cofes lexades, etc., digam de la anima qui es ni com es al cors, e de les virtuts de la anima, car son cofes dignes saber.

DE LA ANIMA VEGETATIUA.

Anima segons que dien los fauis se pot pendre en moltes maneres, car anima ha moltes maneres de noms; car una es anima vegetatiua, e aquella es en los arbres e en les plantes, e aquella anima ha tres virtuts, ço es engenrament, nodriment e crexensa, car nos velem quels arbres e les besties reseben nodriment cascun jorn per restaurar ço que perden. Car deu hom saber que com aquestes

coses fían fetes dels .iiij. elements , e cascun dels elements quant ha major poder se esforça con pusque destruhir son contrari , ço es aquell element qui es pus flach ; e com aquell no li pusque contrastar, coue que hage ajuda de natura a donar nodriment per hon pusca restaurar ço que ha perdut. E asso proua per semblant , car si hom met en una lanta oli e apres hi metra foch , lo foch sefforça de guastar com pusca destrohí loli en tant tro que veu que noy ha oli ; mas anans que aquella substancia del oli sia perduda met hi hom nodriment de altre oli , e axi aytant com aquell nodriment dura fera lo foch ençes ; e axi es de les coses qui han vida, car elles viuen de dues coses, ço es per calor e per humor, e aquella virtut nutritiua dura tro a la fi de la vida ; mas con ve a la fi afeblex se en tal manera que nos pot restaurar ço quis pert , e ladonchs deffallex la calor natural e la humor ; e axi coue a les coses qui han vida que muyren. Crexensa es en cosa e virtut qui es donada a la anima demunt dita per la qual crexen les coses qui han vida ; e asso se esdeue per refebiment del nodriment , car resebent nodriment crexen les coses qui han vida. Mas esta no dura tota via, sino a temps determenat segons ques par en los arbres qui no crexen tots temps. E la terça virtut es engenratiua , e es donada a la deuant dita anima per raho que asso qui en si matexa no pot saluar , puxa saluar en son conssemblant, e asfos fa per engenrament de natura.

DE LA ANIMA SENSITIVA.

La segona manera de la anima es sensitiva, la qual es donada a les besties, e ha aquelles mates virtuts, car nos veïem que les besties reïeben nodriment e fan engrenament e creïxen tro a temps sabut, e han altres virtuts, ço es moure e sentiment, e moltes de altres coses de les quals direm deïus. E aquestes tres virtuts de les animes comenïen ab lo cors e fenexen ab lo cors.

DE LA ANIMA RACIONAL.

La anima racional es pus digna e mellor que totes les altres per moltes rahons, de la qual diu un saui que la anima es representacio de la Trinitat; e asïo se esdeue per les virtuts qui son en ella, car en axi con son tres persones e un Deu, en axi son tres virtuts en la anima, ço es memoria, raho e voluntat. E per la memoria enten hom lo Pare, e per la raho enten hom lo Fill, e per la voluntat enten hom lo Sant Spirit: e de la demunt dita anima foren diuerïes oppinions, car aquells digueren que la anima era nudrida ans del cors; e dixeren mes, que les animes eren nodrides ensemps, e eren plenes de saber, mas quant se ajustan al cors per la gran escureïesa dels membres oblidaïen ço que sabien. Mas asïo es contra nostra fe e contra natura, car diu sanct

Augusti que la anima axis nodrex com entra al cors, e axi entra al cors com se nodrex. Allo matex diu Algazel que la anima comensa ab lo cors, ço es que quant lo cors es be ordenat per resebre la anima, ladonchs lo sobiran Creador nodrex la anima de no res. De la qual diu Plato que la anima es feta dels acordaments de musicha, ço es a saber que natural desig es entre la anima e lo cors, per lo qual se ajusta ab lo cors, car la anima es spirit a qui plau acordament; e car lo cors del hom es mils ordonat en sos acordaments, per aytal raho la anima desige naturalment lo cors del hom, e les virtuts de aquesta anima son moltes e diuerfes, de les quals direm breument.

Diu Algazel de aquelles virtuts de la anima que algunes son deffora, ço es algunes virtuts que exercexen per los senys corporals. E aquests son cinch, so es assaber, oyr, parlar, sentir, vefer, tochar, dels quals si voliam dir per qual raho son axi ordonats fariem gran fermo. E les virtuts de la anima dins son .v., ço es a saber, seny comu, ymaginacio, ffantasia, estimacio e memoria. Seny comu es del qual totes les virtuts dels senys auallen, car si no era per aquest, hom no poria vefer ne oyr, e axi dels altres senys, car vefer que quant aquella virtut no obre no pot hom vefer si be se te hom los ulls oberts, segons ques par quant hom dorm. Ffantasia es una virtut per la qual reten hom aquelles coses que son presentades al

seny cominal , segons ques par com hom diuerfes coses percebex per seny comunal , e reten les per fantasia , que en altra manera hom no conexeria ço que una vegada hauria vist ni dues. Estimatiua es per la qual les oueylles fugen es desuien quant vesen lo lop, car aefmen se que aquell sia lur enarnich, e acosten se als cans quant los vesen, car aefmen se que sien lurs amichs , e aplegan se totes a ells ; e per aquella virtut conex lanyell fà mare, e moltes besties lurs senyors , e conexen lurs lochs hon han presa lur vianda. E axi com aquesta virtut es en les besties , es enteniment en la anima del hom, car per aquella virtut ha hom conexensa de Deu e de les altres coses spirital, e de les coses terrenals e uniuerfals. Memoria es una virtut que conserua les formes resebudes per les altres virtuts ; e es en axi com archa , e com hom vol remembrar record en aquelles coses que ha retengudes, e tantost remembres. Ymaginacio es una virtut per la qual de aquelles coses que hom ha resebudes e retengudes per les altres virtuts se fan nouelles coses, axi com si hom ymaginava cel daur, e nol poria ymaginar si no hauria vist e retengut la forma del cel e la forma del aur. E quant ha hom ajustades aquestes dues formes, engendra de aquestes dues formes una nouella forma. E de aquestes virtuts dites les dues son en lo cor, ço es stimacio e memoria ; e les tres son al front , ço es comunal esmaginacio, e fantasia es posada en mig del ceruell.

La anima racional ha gran couinença ab los Angels, car en axi com los Angels hagueren començament e no hauran fi, e jatsia affo que la anima quant es ab lo cors, quant se depart del cors, ladonchs per la semblança que ha ab los Angels, e no es embargada per escuritat dels membres, ha aquell illuminament quels Angels; car ladonchs conex lo seu Creador, e desige ressemblar ell, e affo se enten de la anima que hix nedea del cors, perço car no ha seguida sa propria natura, ço es que dege usar les coses qui son de Deu. Mas quan ha seguida la voluntat de la carn e los vils delits de aquest mon, ha perduda la companyia dels Angels, e axi ha dampnament perdurable, ço es en les penes de infern en les quals null saber no pot florir, creixer ni multiplicar. E si la anima seguex son ordonament de natura, ço es que vulla ressemblar al seu Creador, pujara en aquella gloria celestial que es de tots be complida, a la qual nos perducats, etc.

¶ FI DEL SEGON

E DARRER VOLUM DEL PRESENT

LEGENDARI.

